

BOTIM RAJONAL:

AUTORITETET RREGULLATORE TE MEDIAVE DHE GJUHA E URREJTJES

AUTORË/EDITORË

Asja Rokša Zubčević

Stanislav Bender

Jadranka Vojvodić

KONTRIBUES

Emilija Petreska–Kamenjarova

Milan Todorović

Mirand Tafarshiku

Monika Stafa

Qershor 2017

Këshilli i Evropës

Edicioni në gjuhën shqipe

Të gjitha të drejtat e rezervuara.

Asnjë pjesë e këtij botimi nuk mund të përkthehet, të riprodhohet ose të transmetohet, në çfarëdo forme ose mjete, qoftë elektronik (CD-Rom, Internet, etj) ose mekanik, duke përfshirë fotokopjimin, regjistrimin ose ndonjë sistem të ruajtjes ose përfutimit të informacionit, pa lejen paraprake nga Drejtoria e Komunikimeve (F-67075 Strasbourg Cedex ose publishing@coe.int)

Mendimet e shprehura në këtë punim janë përgjegjësi e autorëve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht politikën zyrtare të Këshillit të Evropës.

Përgatitur dhe publikuar në kuadër të programit të përbashkët të Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Evropës "Përforcimi i Ekspertizës Gjyqësore për Lirinë e Shprehjes dhe Median në Evropën Juglindore (JUFREX)".

Dizajni

Dosije studio, Belgrade

Printimi

Botimet Toena

Copyright©2017

Këshilli i Evropës

Tabela e lëndës

---

1. HYRJE	7
2. LIGJËRIMI I GJUHËS SË URREJTJES	9
3. RASTE TË GJUHËS SË URREJTJES NË RAJON	23
Shqipëria	23
Bosnje – Hercegovina	24
Kroacia	41
Autoriteti rregullator maqedonas	47
Mali i zi	62
Kosovo*	77
Serbia	78
4. REKOMANDIME DHE KONKLUZIONE	88
SHTOJCA:	
Shtojca 1: Vështrim mbi kuadrin ligjor të vendeve pjesëmarrëse	95
Shtojca 2: Praktika përkatëse gjyqësore e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut	119

Mediat audiovizive dhe radiofonike janë mjete të fuqishme. Është e rëndësishme që forca e tyre të ushtrohet me përgjegjësi dhe të ketë drejtpeshim midis lirisë së shprehjes dhe gazetarisë së drejtë dhe të përgjegjshme.

Falënderime:

Këshilli i Evropës dëshiron të shprehë mirënjohjen e tij për Autoritetet Rregullatore të Shqipërisë, Bosnjë-Hercegovinës, Kroacisë, Kosovës*, Malit të Zi, Maqedonisë dhe Serbisë, në fushën e mediave elektronike, për angazhimin e tyre në nxjerrjen e këtij botimi. Një mirënjohje e veçantë shkon për Asja Rokša Zubčević, Stanislav Bender dhe Jadranka Vojvodić, për angazhimin e tyre personal për autorësinë e një pjese të madhe të këtij botimi, si dhe në bashkërendimin e krejt procesit të përgatitjes së këtij botimi. Gjithashtu, shprehim mirënjohjen për angazhimin e tyre dhe atë të Autoriteteve Rregullatore Kombëtare: Emilija Petreska-Kamenjarova, Milan Todorović, Mirand Tafarshiku dhe Monika Stafa. Puna me përkushtim, iniciativë, reagim të shpejtë dhe në ekip, këto kanë qenë karakteristikat e ekipit që ka punuar për këtë detyrë, gjë që ka dëshmuar për marrëdhënie të ngushta dhe miqësore midis kolegësh, duke rezultuar edhe në përgatitjen e këtij botimi shumë të çmuar.

Kosovo* – Ky emërtim nuk cenon qëndrimin ndaj statusit, i cili është në përputhje me Rezolutën 1244 të KSKB-së dhe Opinionin e GJNP-së për Shpalljen e Pavarësisë së Kosovës.

1. Hyrje

Në kuadrin e Këshillit të Evropës dhe të projektit të Bashkimit Evropian, **“Përforcimi i ekspertizës gjyqësore mbi lirinë e shprehjes dhe medias në Evropën Juglindore” (JUFREX)**, më 7 dhe 8 korrik 2016, në Malin e Zi u organizua Konferenca rajonale **“Standardet dhe praktikrat më të mira evropiane lidhur me gjuhën e urrejtjes dhe mbrojtjen e të miturve”**. Me objektivin për të diskutuar rreth çështjeve të rëndësishme me të cilat ndeshen të gjitha organet rregullatore, Konferenca promovoi bashkëpunimin rajonal në luftën kundër përdorimit të gjuhës së urrejtjes dhe mbrojtjen e të miturve nga përdorimi potencialisht i papërshtatshëm dhe i dëmshëm i përmbajtjeve të medias. Duke qenë se konferenca ishte e para që organizohej në kuadrin e projektit JUFREX – ajo bëri të mundur diskutimin rreth bashkëpunimit të ardhshëm dhe veprimtarive të tjera lidhur me fushën e rregullimit të mediave.

Konferenca u ndoq nga përfaqësuesit e organeve rregullatore të Shqipërisë, Bosnjë-Hercegovinës, Malit të Zi, Maqedonisë dhe Serbisë, me pjesëmarrjen si të ftuar edhe të Kroacisë dhe Sllovenisë. Pjesëmarrësit shkëmbyen përvojat e tyre lidhur me çështjet e rregullimit në këtë fushë, duke propozuar edhe përgatitjen e një botimi mbi gjuhën e urrejtjes, i cili do të përmbante informacion rreth rasteve me të cilat organeve rregullatore në rajon u është dashur të ndeshen Gjithashtu u ra dakord që një pjesë e këtij botimi t’i kushtojë rolin të Autoriteteve Rregullatore Kombëtare të kësaj fushe, përfshi këtu edhe mandatet e tyre juridike dhe rregullatore. Sikurse është sugjeruar, këta shembuj do të shërbejnë si udhëzues dhe rekomandime për veprime të mëtejshme në raste të ngjashme.

Me pranimin nga ana e ekipit të JUFREX-it të këtij propozimi, takimi tjetër u zhvillua në fillim të muajit shkurt 2017 në Beograd, ku përfaqësuesit e Autoriteteve Rregullatore Kombëtare diskutuan hapat e mëtejshëm, format, metodologjinë dhe strukturën e botimit, si edhe koordinimin e tyre të përgjithshëm, ndarjen e detyrave dhe kontributet përkatëse që do të bëheshin prej secilit prej Autoriteteve Rregullatore. Në përputhje me këtë, ky botim paraqitet si një përpjekje e përbashkët e punës së përfaqësuesve të Autoriteteve Rregullatore Kombëtare të sipërpërmendura, përfshi këtu edhe ato të Kroacisë, e cila edhe pse nuk është një pjesëmarrëse e drejtpërdrejtë në këtë projekt, kontributi i saj ka qenë me shumë vlerë, nisur nga këndvështrimi i afërsive me rajonin dhe kuptueshmëria e gjuhëve. Autoritetet Rregullatore Kombëtare mundësuan një bashkëveprim të qenësishëm dhe të matur falë shqyrtimit të një çështjeje që kërkon bashkëpunim dhe shkëmbim të praktikave të mira.

Ky botim është njëherazi i disponueshëm në format elektronik dhe të shtypur, si edhe në gjuhët e të gjitha vendeve të përfshira në projektin JUFREX. Brenda kuadrit të projektit JUFREX, ai do t'u shpërndahet edhe përfaqësuesve të Gjqësorit të vendeve të veçanta. Për më tepër, ai mund t'u dërgohet edhe partnerëve të ndryshëm, përfshi Parlamentet, institucionet akademike, organet vetë-rregullatore, gazetarëve, etj.

Qëllimi i këtij botimi, është mes të tjerash, të kontribuojë për një kuptim më të gjerë të konceptit që ka të bëjë me gjuhën e urrejtjes, të përcaktojë se çfarë është ose nuk është gjuha e urrejtjes, të japë një pikënisje në drejtim të dhënies së rekomandimeve dhe mekanizmave për luftën dhe parandalimin e saj, si dhe për lehtësimin e përpjekjeve dhe të iniciativave të mëtejshme në këtë aspekt. Ai duhet të shërbejë si një mjet i dobishëm dhe i rëndësishëm edhe në veprimtari të tjera të mëtejshme, jo vetëm të organeve rregullatore, por edhe brenda ligjërimit të partnerëve më të gjerë shoqërorë.

2. Ligjërimi i gjuhës së urrejtjes

E drejta e lirisë së shprehjes është një prej të drejtave më të çmuara njerëzore, e garantuar prej konventave ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, si dhe nga kushtetutat e vendeve të veçanta. Një e drejtë e tillë përfshin jo vetëm të drejtën e gjithkujt për të përhapur informacion dhe ide të ndryshme (deklarime faktike dhe gjykime vlerësuese), por gjithashtu edhe të drejtën e gjithkujt për të marrë informacionin që të tjerët dëshirojnë t’u përcjellin atyre (e ashtuquajtura e “drejtë e publikut për informim”).

Sot, e drejta për shprehjen e mendimit përbën një parim politik të pashmangshëm, i cili, teorikisht, nuk mund të vihet më në diskutim. Ajo përbën një prej lirive themelore të njeriut dhe të qytetarit, mbrojtja e së cilës garantohet nga konventat ndërkombëtare dhe nga legjislacionet e brendshme kombëtare. Si një e drejtë e ngërthyer dhe e patjetërsueshme njerëzore, ajo është një shprehje e drejtpërdrejtë e personalitetit njerëzor në një shoqëri të caktuar dhe për rrjedhojë, ajo nuk varet nga miratimi i shtetit. Në të njëjtën kohë, ajo përbën edhe një prej të drejtave themelore të qytetarëve, pasi pa të nuk mund të ketë demokraci. Përmes ballafaqimit të opinioneve dhe të paraqitjes së argumentimeve të ndryshme, ajo shtron rrugën për sinteza të frytshme, gjë që përbën një hap përpara në rrugën drejt përparimit shoqëror. Liria e shprehjes përbën demokracinë dhe kur ajo pengohet, aty pengohet edhe demokracia. Për pasojë, ajo përbën bazën e mbijetesës së çdo shoqërie demokratike. Në disa situata të caktuara, liria e shprehjes së mendimit mund të verë në pikëpyetje edhe ndonjë të drejtë tjetër themelore njerëzore, që ka edhe ajo të njëjtën rëndësi, dhe kjo është e drejta për mbrojtjen e personalitetit njerëzor. Në të gjitha këto raste, ajo që kërkohet të zgjidhet është çështja e marrëdhënieve midis të drejtave të tilla, duke përcaktuar edhe se cila prej tyre meriton rangun më të lartë.¹

Neni 10 i Konventës për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut (KEDNJ) dhe neni 19 i Marrëveshjes Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike (PNDKP) garanton të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo nuk është një e drejtë absolute. Nisur nga fakti që ajo ngërthen në vetvete detyrime dhe përgjegjësi, neni 10 i KEDNJ-së sanksionon se ushtrimi i të drejtës së lirisë së shprehjes mund t’i nënshtrohet formalitetesh, kushtesh, kufizimesh ose dënimesh të atilla si ato që sanksionohen me ligj dhe janë të domosdoshme për një shoqëri demokratike, në interes të sigurisë kombëtare, integritetit territorial, ose sigurisë publike, për

---

1 Shih, po ashtu, Igor Bojanić (2007), PhD, Pjesa e Posaçme e së Drejtës Penale, Zagreb, 2007, f. 183.

parandalimin e trazirave, krimin, për mbrojtjen e shëndetit dhe të moralit, për mbrojtjen e reputacionit ose të të drejtave të të tjerëve, për parandalimin e rrjedhjes së informacionit të marrë në mirëbesim, ose për ruajtjen e autoritetit dhe paanësisë së Gjyqësorit.

Nga ana tjetër, neni 20 i PNDCP-së parashikon ndalimin me ligj të çdo lloj propagande luftënxitëse apo çdo mbrojtje të urrejtjes së krijuar mbi bazë kombësie, racore ose fetare, të cilat përbëjnë bazë për nxitjen e diskriminimit, armiqësisë apo përdorimit të dhunës.

Pavarësisht nga fakti se cili argument do të përdoret në diskutimin e fushës së veprimit dhe kompetencave të autoritetit shtetëror, një gjë nuk mund të mohohet nga askush, funksioni përparësor i mbrojtjes së sigurisë së jetës njerëzore. Madje, mendimi i lirë, e drejta e shprehjes, janë të mundura vetëm në disa kushte të caktuara, të tilla si siguria, stabiliteti shoqëror, toleranca, etj. Në mungesë të këtyre kushteve, vështirë se shoqëria mund të jetojë në një atmosferë debatesh dhe mosmarrëveshjesh të ashpra, dhe po kështu asaj do t'i mungonte edhe aftësia për zgjidhjen e atyre pasojave ku debate të tilla mund të shpinin. Për rrjedhojë, shoqëritë evropiane vendosin disa kufizime formale dhe jo formale mbi lirinë e shprehjes, duke dëshmuar kështu për angazhimin e tyre ndaj stabilitetit social dhe sigurisë kombëtare, pa të cilat liria e fjalës dhe e shprehjes nuk mund të ekzistojnë. Stabiliteti shoqëror është një parakusht për lirinë e fjalës dhe të shprehjes. Madje edhe kur një ligjërim i caktuar ndalohet ose thjesht, dekurajohet, sikundër është rasti që përfshihet në termin “gjuhë e urrejtjes”, një gjë e tillë pengohet pikërisht në mënyrë që këto kushte të ruhen.

Kufizimet në lirinë e shprehjes janë të dukshme në të gjitha nivelet – ndërkombëtare, evropiane dhe kombëtare. Rregullat kombëtare, e po kështu edhe praktika gjyqësore e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, dëshmojnë se “gjuha e urrejtjes” ka një përmbajtjeje të tillë që vendosja e saj në “tregun e ideve dhe të informimit” bie më së tepërmi në kuadrin e të ashtuquajturave përjashtime kufizuese.

Shumë Kode Penale evropiane e kanë ndaluar me ligj gjuhën e urrejtjes, duke e trajtuar atë si vepër penale. Megjithatë, lidhur me gjuhën e urrejtjes nuk ekziston një përkufizim i përgjithshëm, gjë që në shumë forume ndërkombëtare përbën një çështje për një debat të gjerë. Disa kritikë kanë argumentuar se termi “gjuhë e urrejtjes” përdoret për t'u mbyllur gojën kritikëve të politikave sociale, të cilat zbatohen në mënyrë të dobët. Nga ana tjetër, ekzistojnë edhe mjaft çështje të tjera që lidhen me gjuhën e urrejtjes, ndaj një përkufizim global i saj nuk do të përbënte mjetin më të mirë për trajtimin e tyre.

Një lloj udhërrëfyesi për përkufizimin e gjuhës së urrejtjes mund të gjendet në Rekomandimin e Këshillit të Evropës Nr. R (97) 20 mbi “Gjuhën e Urrejtjes”, ku ky term është përkufizuar si: *“...që mbulon të gjitha format e shprehjes që përhapin, nxisin, promovojnë ose përligjin urrejtjen racore, ksenofobinë, antisemitizmin ose çdo lloj forme tjetër urrejtjeje, që ngrihet mbi intolerancën e shprehur përmes nacionalizmit agresiv dhe etnocentrizmit, diskriminimit dhe armiqësisë ndaj pakicave, emigrantëve dhe njerëzve me origjinë emigracioni.”*

Nisur nga fakti që kanë kaluar më shumë se 20 vjet që nga koha e adoptimit të këtij Rekomandimi, disa vlera të mbrojtura nuk bien brenda përkufizimit të Rekomandimit në fjalë. Ky tekst përmend gjithashtu edhe disa “forma të tjera urrejtjeje”, ndaj ai mund të lejojë shtrirjen e fushës së veprimit edhe mbi baza të tjera, të tilla si mosha, gjuha, orientimi seksual, gjendja shëndetësore, etj.² Në këtë drejtim, Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI), në Rekomandimin e tij mbi Politikën e Përgjithshme Nr. 15: Lufta kundër Gjuhës së Urrejtjes, duke nisur nga marsi 2016, i përcakton elementët e gjuhës së urrejtjes për qëllimin e këtij Rekomandimi, si: “ato që mbartin me vete përdorimin e një ose më shumë formave të veçanta shprehjeje – pikërisht, mbrojtjen, promovimin ose nxitjen e denigrimit, të urrejtjes ose të poshtërimit të një individi ose të grupi individësh, si edhe ngacmimin, fyerjen, stereotipizimin, stigmatizimin ose kërcënimin e një individi ose grupe individësh, si dhe çdo lloj përligjjeje të këtyre formash shprehjeje – që gjithsesi nuk përbëjnë një listë shteruese tiparësh ose statusi personal, ku përfshihet “raca”, ngjyra, gjuha, besimi ose bindjet, kombësia ose origjina kombëtare dhe etnike, si edhe prejardhja, mosha, paaftësia fizike, seksi, gjinia, identiteti gjinor dhe orientimi seksual”.³ Nisur nga fakti që kur diskutohet çështja e gjuhës së urrejtjes duhen mbajtur parasysht shumë çështje kombëtare e madje edhe lokale, një vijë mendimi përligj mungesën e një përcaktimi të qartë të ligjërit të urrejtjes në çdo nivel tjetër, veç atij kombëtar. Një gjë e tillë le vend për një interpretim subjektiv, interpretim jo konsekuent dhe (ose) imponim arbitrar. Për rrjedhojë, ligjet që rregullojnë problematikën e gjuhës së urrejtjes shpesh janë subjekt kundërshtimesh⁴ si për shembull, ato pengojnë lirinë e të shprehurit, nuk respektojnë autonominë e individit, pengojnë zbulimin e të vërtetës dhe përfundimin e dijes, frenojnë vetë-realizimin e individit, pengojnë pjesëmarrjen e lirë në formësimin e mendimit të lirë, kërcënojnë legjitimitetin e shtetit dhe janë të pa efektshme, të panevojshme dhe shkaktare për bllokimin e formave të shprehjes dhe të fjalës së lirë. Megjithatë, mbrojtësit e rregullimit ligjor të “gjuhës së urrejtjes” vlerësojnë se legjislativi në këtë drejtim mund të ndihmojë në parandalimin e dëmtimit të njerëzve (psikologjik dhe fizik), në pakësimin e pasigurisë (objektive dhe subjektive), në ruajtjen e autonomisë njerëzore, në emancipimin e njerëzve nga ndjenja e inferioritetit, në veprimin si mbrojtje ndaj formave të shumta të shtypjes, në mbrojtjen e dinjitetit njerëzor dhe atë civil në publik, në garantimin dhe njohjen e identiteteve kulturore, në lehtësimin e dialogut ndërkulturor, duke i siguruar gjithkujt mundësinë për të vepruar në drejtim të krijimit të opinionit publik demokratik.

---

2 Ndonëse Rekomandimi Nr. R (97)20 përmend qartë “armiçësinë ndaj pakicave kombëtare,” urrejtja e cila drejtohet nga një pakicë kundër çdo lloj shumice, mundet gjithashtu, në kuptimin juridik, të mos përjashtohet nga klasifikimi i saj si gjuhë urrejtjeje. Më saktë, pasojat e gjuhës së urrejtjes mund të jenë njëlloj të dëmshme, pavarësisht nga fakti nëse një urrejtje e tillë shfaqet nga një shumicë apo nga një pakicë. Megjithatë, meqë ‘qeverisja e popullit’, do të thotë praktikisht vullnetin e pjesës më të madhe dhe më aktive të popullsisë – me fjalë të tjera, shumicës, ose të asaj që është pranuar si “shumicë” – prej kohësh është thënë se veç mbrojtjes nga tirania e zyrtarëve shtetërorë, ajo që nevojitet gjithashtu është edhe mbrojtja nga “tirania e shumicës”, d.m.th. mbrojtja e pakicës nga shumica.

3 http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/GPR/EN/Recommendation_N15/REC-15-2016-015-ENG.pdf, marrë më 7 qershor 2017.

4 Alexander Brown (2015), Ligji mbi Gjuhën e Urrejtjes: Një analizë filozofike, Routledge, 2015.

Megjithatë, ajo që është e rëndësishme është se të gjitha dokumentet detyruese ligjore njohin dhe pranojnë rëndësinë e lirisë së shprehjes, duke përcaktuar edhe përjashtimet e saj të mundshme. Në këtë drejtim, praktika gjyqësore e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut përbën një burim mjaft të çmuar informacioni, duke e përcaktuar këtë term si gjuhë ose fraza që përhapi, nxisin dhe/ose përligjin urrejtjen bazuar mbi intolerancën. Tashmë, duke filluar nga viti 1976, Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut kishte shprehur opinionin e saj lidhur me atë se çfarë nënkuptonte ajo me termin “e drejta për lirinë e shprehjes”, si dhe cili ishte roli i saj në gjirin e shoqërisë demokratike, duke përcaktuar se “liria e shprehjes përbën një prej themeleve të qenësishme të një shoqërie të tillë, një prej kushteve themelore për përparimin e saj dhe për zhvillimin e çdo individi”. Liria e shprehjes është e zbatueshme jo vetëm për sa i përket “informimit” ose “ideve” që priten në mënyrë të favorshme ose që shihen si të padëmshme ose si diçka indiferente, por gjithashtu edhe në rastin e të gjitha atyre ideve që mund të fyejnë, tronditin ose trazojnë Shtetin apo çdo sektor të popullsisë. Të tilla janë kërkesat, toleranca dhe gjerësia e mendimit të këtij pluralizmi, pa të cilat nuk mund të ketë “shoqëri demokratike”. Një gjë e tillë, mes të tjerash, do të thotë se çdo “formalitet”, “kusht”, “kufizim” ose “dënim” i imponuar në këtë sferë, duhet të jetë në përpjesëtim me qëllimin legjitim të ndjekur.⁵ Në vendimet e saj, Gjykata ka theksuar shpesh se ndalimi i ligjërimit racist ka një rëndësi themelore në një shoqëri demokratike⁶, dhe se kjo gjuhë e urrejtjes (e cila përbën aktin e diskriminimit mbi bazën e nenit 14 të Konventës Evropiane) nuk mbrohet nga neni 10 i Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe lirive themelore, e cila garanton lirinë e shprehjes.⁷ Kriteret kryesore mbi të cilën mbështetet Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, kur ajo vendos nëse duhet të ndëshkojë ose jo disa forma ligjërimit, janë në përputhje me nenin 10, paragrafi 2 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (kufizimet legjitime mbi lirinë e shprehjes) ose me nenin 17 (ndalimi i abuzimit me të drejtat). Në to përfshihen:

- a) Qëllimi i ligjërimit – kryesisht nëse qëllimi është për përhapjen e ideve raciste ose ligjërimit, qëllimi i të cilit është informimi i opinionit publik lidhur me çështjet e interesit publik;
- b) Përmbajtja e ligjërimit – Nëse ligjërimit përkatës nxit ndjenjat e papranueshmërisë, armiqësisë e madje të gjuhës së urrejtjes ndaj një popullsie të caktuar;
- c) Konteksti – cili është statusi dhe roli i fyesit në shoqëri; cila është klima shoqërore sunduese; çfarë ka shpënë në shprehjen dhe përmes cilit mjedis; dhe cila është audienca që synohet të ndikohet⁸.

Veç GJEDN-it dhe MNDCP-së (Marrëveshja Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike), kufijtë që rrethojnë lirinë e shprehjes gjenden gjithashtu edhe në

5 *Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar* nga 7 dhjetori 1976, § 49 [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"dmdocnumber": "695376"}, {"itemid": "w/001-57499"}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

6 Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut, *Sugg dhe Dobbs kundër Suedisë* http://www.concernedhistorians.org/content_files/file/LE/380.pdf

7 Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut, *Jersild kundër Danimarkës, Gunduz kundër Turqisë, Norwood kundër Mbretërisë së Bashkuar, Pavel Ivanov kundër Rusisë*.

8 Weber, A. (2009). Manual mbi Gjuhën e Urrejtjes. Strazbourg, f. 30–47.

Konventën Ndërkombëtare për Eliminimin e të Gjitha Llojeve të Diskriminimit Racor (CERD). Kjo konventë përbën një hap më shumë në këtë drejtim dhe, në nenin 4 të saj, ajo i detyron të gjithë nënshkruesit e saj (d.m.th. shtetet anëtare) të gjykojnë “çdo propagandë dhe organizatë që bazohet mbi ide ose teori epërsie të një race ose grupi individësh, të një ngjyre ose origjine etnike, ose që përpiqen të përligjin ose nxisin urrejtjen racore dhe diskriminimin në çdo lloj forme që ai të paraqitet”⁹.

Akoma më tej, Deklarata e Komitetit të Ministrave për lirinë e debatit politik në media¹⁰, e vitit 2004, ka theksuar se në çfarë mënyre liria e debatit politik nuk arrin të përfshijë lirinë e shprehjes së opinioneve që nxisin urrejtjen, ksenofobinë, antisemitizmin, ose çdo lloj forme tjetër intolerance. Katër vjet më parë, Këshilli i Bashkimit Evropian adoptoi Direktivën 2000/43/KE¹¹ e cila kërkon zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë midis individëve, pavarësisht origjinës racore ose etnike (e ashtuquajtura direktivë kundër diskriminimit), në të cilën, vërejtjet hyrëse (pika tre) theksojnë qartë se e drejta për barazi përpara ligjit dhe e drejta e gjithkujt për t’u mbrojtur nga diskriminimi, janë të drejta njerëzore universale, të njohura dhe të pranuar nga shumë dokumente ndërkombëtare që u referohen të drejtave të njeriut. Megjithatë, neni 3 i kësaj Direktive përcakton edhe “shqetësimin” si një lloj të veçantë diskriminimi: shqetësimi konsiderohet diskriminim në kuadër të paragrafit 1 (d.m.th. në kontekstin e ndalimit të diskriminimit të drejtpërdrejtë ose të tërthortë), në rast sjelljeje të padëshirueshme që lidhet me origjinën racore ose etnike, që synon të dëmtojë reputacionin e një individi dhe krijimin e një mjedisi, ku frikësimi, fryma e armiqësisë, degradimi, poshtërimi ose sulmi, ekziston.¹²

Për pasojë, mund të themi se gjuha e urrejtjes, pavarësisht nga gjithçka tjetër, ka një kuptim të saktë përpjesëtimor¹³. Sigurisht, ajo është një “shprehje e gjuhës së folur për disa lloje gjuhësh sulmuese, e cila përhapet dhe përligj urrejtjen, intolerancën, dëmton, bën thirrje dhe nxit dhunën ose diskriminimin”¹⁴ kundër disa grupeve të caktuara të cenueshme ose të diskriminuar. Megjithatë, pavarësisht se ajo paraqitet në një gamë fort të larmishme – që nga shakararët “politikisht korrekte”, deri në thirrjet e hapëta për linçim – si gojarisht ashtu edhe jo gojarisht, përmes të gjitha formave dhe mjeteve të komunikimit publik, “gjuha e urrejtjes” detektohet si një dukuri e padëshiruar, e cila rrezikon vlerat themelore mbi të cilat ngrihet çdo shoqëri e qytetëruar dhe demokratike.

---

9 Konventa Ndërkombëtare për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit Shoqëror <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CERD.aspx>

10 Deklaratë mbi lirinë dhe debatin politik në Media https://www.ebu.ch/CMSImages/en/leg_ref_coe_decl_political_debate_120204_tcm6-11947.pdf

11 Direktivë e Këshillit, 2000/43/KE e 29 qershorit 2000, që zbaton parimin e trajtimit të barabartë midis individëve pavarësisht nga origjina racore ose etnike <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0043:en:HTML>

12 Direktivë e Këshillit 2000/43/KE e 29 qershorit 2000, që zbaton parimin e trajtimit të barabartë midis individëve pavarësisht nga origjina racore ose etnike <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid=1490190105325&uri=CELEX:32000L0043>

13 Shih, shembujt e gjykimeve të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut në përmbledhjen me fakte – *Gjuha e urrejtjes*, http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf

14 Vesna Alaburić, Kufizimi i “gjuhës së urrejtjes” në një shoqëri demokratike – aspekte teorike, legjislative dhe praktike – Pjesa I, Revista juridike kroate 2003

Për të përkufizuar, dhe çka është më e rëndësishme, për të përcaktuar nëse një ligjërim është një ligjërim urrejtjeje, është e rëndësishme që ajo të perceptohet nga një këndvështrim më i gjerë në termat e qëllimit që mendohet të arrihet dhe/ose të efektit që një gjuhë e tillë do të shpinte ose do të dëshironte të shpinte, si edhe brenda kontekstit të gjerë të një shoqërie të dhënë me konotacionet e saj historike, kulturore, politike, etj.

Nisur nga fakti që çdo formë ligjërimi regjistrohet brenda një konteksti të caktuar historik dhe kulturor, përmbajtja, si dhe kuptimet morale dhe emocionale të saj, janë të pandashme nga një kontekst i tillë. Një ligjërim, i cili nuk është i rrezikshëm në një kontekst të caktuar, mund të jetë gjuhë urrejtjeje në një tjetër¹⁵. Me fjalë të tjera, gjatë çdo shqyrtimi të gjuhës së urrejtjes, është e domosdoshme të përcaktohen dhe të vlerësohen të gjitha rrethanat në të cilat ndodh ligjërimi i urrejtjes ose në të cilat besohet se një ligjërim i tillë mund të nxisë dhunën, frikësimin, frymën e armiqësisë ose diskriminimin kundër të gjithë atyre ndaj të cilëve ajo drejtohet¹⁶. Një gjë e tillë buron nga vetë natyra e ligjërimin. Faktikisht, përdorimi i fjalëve fyese gjatë bashkëbisedimit me të njohur dhe miq, mund të krijojë efektin e kundërt: ai mund të shpjerë në një gamë të tërë efektsh të dëshiruara shoqërore, si për shembull në humor, në kohezion shoqëror e kështu me radhë. Studiuesit e gjuhës kanë treguar qartë se nuk ekziston një pohim universal, se cili ligjërim mund të konsiderohet si fyerës¹⁷.

Gjuha e urrejtjes është një koncept emocional. Ajo degradon, frikëson, nxit urrejtjen, dhunën dhe/ose diskriminon një individ ose një grup të caktuar individësh. Akoma më tej, gjuha e urrejtjes kërkon të krijojë ndjenja përbuzjeje dhe stereotipa që bazohen në konotacione negative përkundrejt individësh ose grupe individësh me karakteristikat e tyre. Gjuha e urrejtjes operon mbi koncepte të fuqishme primare, ajo krijon dhe përhap diskriminim, kanosjen, frikën dhe përbuzjen.

Si pjesë e një diskursi publik, ata që përhapin gjuhën e urrejtjes dëshirojnë ta paraqesin atë si diçka “normale”, ngandonjëherë në mënyrë shumë të fuqishme dhe të hapët, herë-herë sipas mënyrash të stërholluara dhe të “sostikuara”. Ata që përhapin gjuhën e urrejtjes kërkojnë që pikëpamjet e tyre të shndërrohen në paradigme, duke dëshiruar edhe që një ligjërim i tillë të jetë tërësisht i pranueshëm, madje edhe i përligjur në një kontekst të dhënë historik, kulturor ose tjetër të kësaj natyre. Këtu qëndron edhe një prej rreziqeve më të mëdha të ligjërimin të gjuhës së urrejtjes: nëse ne do të lejonim lulëzimin e saj, ajo mund të bëhej vërtet pjesë e një diskursi shoqëror të pranuar.

15 Bhikhu Parekh (2012), “Gjuha e Urrëjtjes, a ka vend për ndalimin e saj? Në përmbajtjen dhe kontekstin e gjuhës së urrejtjes, të rimendojmë rregullimin dhe përgjigjet ndaj saj”, botuar nga: Michael Herz, Shkolla juridike Cardozo, Peter Molnar, Qendra për Mediat dhe Komunikimin, Universiteti i Evropës Qendrore, Budapest, 2012. <https://www.cambridge.org/core/books/the-content-and-context-of-hate-speech/0ED4A911E2138A440BB379BCCC8E2AAB>

16 ECRI, *Rekomandime të përgjithshme për politikën*, Nr. 15, mbi luftën kundër gjuhës së urrejtjes https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/GPR/EN/Recommendation_N15/REC-15-2016-015-ENG.pdf

17 Jay, T. B., & Janschewitz, K. (2008). Pragmatika e Sharjes. *Revista e Mirësjelljes Studim: gjuha, sjellja, kultura*, 4, 267–288.

Në këtë kontekst, është e rëndësishme që të mbahet parasysh se kush e përhap gjuhën e urrejtjes dhe në çfarë mënyre. Gjenerues të gjuhës së urrejtjes mund të jenë aktorë të ndryshëm – si për shembull gazetarët dhe botuesit, por gjithashtu edhe njerëz jo gazetarë, si për shembull, politikanët dhe zyrtarët e zgjedhur, përfaqësuesit dhe drejtuesit e klerit, etj. Në këtë aspekt, qysh prej kohësh është theksuar se politikanët dhe individë të tjerë, të cilët janë në kontakt me publikun përmes portaleve të ndryshme të mediave, duhet të lejojnë përkundrejt të tjerëve një prag më të gjerë tolerance. Ata duhet të lejojnë kufij shumë të gjerë kritikash të pranueshme, pasi, ndryshe nga rasti i një individi privat, politikanët kërkojnë vëmendjen/mbulimin e mediave, duke qenë edhe gjerësisht dhe rregullisht të pranishëm në to.

Sa herë që analizohet roli i mediave në përhapjen e gjuhës së urrejtjes, origjina e saj ka një rëndësi mjaft të madhe. Një gjë e tillë është veçanërisht e vërtetë në rastin e mbulimit nga mediat e disa ngjarjeve të caktuara, i cili bëhet drejtpërdrejt, përfshi këtu edhe shikuesit apo dëgjuesit e programeve, kur është e pamjaftueshme edhe vetë koha për përgatitjen nga ana editoriale të transmetimit, përfshi këtu edhe kontaktet e minutës së fundit me të ftuarit e paneleve, etj. Çështja që duhet përcaktuar në kësi rastesh është nëse media ka përcaktuar platformën, është pjesë e saj, apo është distancuar prej këtyre deklarimeve.

Nisur nga fakti që në disa prej rasteve që do të paraqiten më poshtë, gjuha e urrejtjes në programet e transmetuara mund të gjendet edhe në formën e mesazheve *SMS*, *email*, *Facebook* dhe *Twitter*, të cilat i dërgohen drejtuesit të emisionit nga audienca, është e rëndësishme që të shihet se çfarë hapash janë ndërmarrë nga ana e portalit të mediave lidhur me këto mesazhe. Sigurisht, shfaqja e tyre në ekran nuk është mënyra më e mirë dhe, në rrethana të tilla, drejtuesi i këtyre emisioneve duhet të konsiderohet si përgjegjës.

Ekzistojnë një numër i madh teknikash dhe taktikash që media mund të përdorë kur ato vetë nuk përbën gjeneruesin e vërtetë të gjuhës së urrejtjes. Mes tyre përfshihen përjashtimi i shikuesve/dëgjuesve që përhapin gjuhën e urrejtjes, nxjerrja e një refuzimi të menjëhershëm, refuzimi për t'u dhënë kohë transmetimi të gjithë atyre që përhapin gjuhën e urrejtjes (përfshi këtu edhe politikanët dhe zyrtarët publikë), kërkimi i një ndjese gjatë emisionit tjetër, si dhe mjaft metoda të tjera të ngjashme.

Në këtë drejtim, shqyrtimi akoma më i gjerë i gjuhës së urrejtjes duhet të përfshijë edhe diskutimin lidhur me efektin që mund të ketë mbi publikun e gjerë marrja e kësaj gjuhe urrejtjeje. Duhet të ngrihen pyetje të tilla si "A ka pasur trazira, dhunë, përleshje dhe së fundi konflikt të armatosur?" Mediat kanë një përgjegjësi akoma edhe më të madhe kur raportuesit e tyre, në mënyrë të vetëdijshme, e madje edhe me paramendim, kalojnë në përdorimin e gjuhës së urrejtjes, duke e mbështetur atë, duke e ripërsëritur atë për të bërë që ajo të ngjisë në gjirin e shoqërisë, sikurse tregojnë edhe rastet e paraqitura më poshtë. E gjitha kjo krijon një atmosferë rreziku dhe ankthi të përgjithshëm, me një etiketim të përhershëm të armiqve.

Fatkeqësisht, rajoni i Ballkanit përbën një shembull të spikatur në drejtim të këtyre praktikave. Intoleranca etnike, si epilog i një propagande të projektuar

me zgjuarsi në media, ka rezultuar në një mbështetje faktike (përgjithësisht të pranuar) nga ana e publikut të gjerë, gjatë luftërave të egra të regjistruara atje. Mediat shtetërore të disa prej këtyre vendeve mbështetën fushatat e luftës me një arsenal të tërë mbulimi të padrejtë dhe me një fjalor ku mbizotëronin fraza plot me fyerje. Sensacionalizmi, propaganda, insistimi lidhur me pastërtinë e tyre etnike, paragjykimi dhe përligjja e synimeve politike të pretenduara, do të shndërroheshin në një përfaqim të ekspansionit për ambicie territoriale dhe politike nga ana e autoriteteve. Veç kësaj, përvoja specifike historike do të shërbente si një justifikim për kombinacione politike nga më të larmishmet, zakonisht në versione të thjeshtëzuara interpretimesh gazetareske. Historia u kthye në një argument për akuzimin e kundërshtarëve, në një përligjje për aspiratat ushtarake dhe politike, si edhe në një burim armiqësie të përhershme përmes kujtimit të vazhdueshëm të së kaluarës dhe përplasjeve të vjetra historike. Në këtë mënyrë, publiku i gjerë nisi të përgatitej thujse sistematikisht për përleshje të afërta, përmes frikësimit të vazhdueshëm të ngritur mbi intolerancën e trashëguar nacionaliste dhe fetare. Në mbështetje të kësaj teze, ekzistojnë një numër i konsiderueshëm studimesh dhe punimesh, të cilat analizojnë rolin e luajtur nga mediat në konfliktin e ish-Jugosllavisë, duke treguar, pa dyshim, se mediat, ndërkohë që i shërbenin regjimit, kanë ndihmuar fuqimisht në prodhimin e luftërave dhe të urrejtjes. Në librin e tij, *"Forging the War"* (Farkëtimi i Luftës), Mark Thompson thekson se «ishte dhuna verbale ajo që prodhoi dhunën fizike» dhe se fillimisht luftërat nisën në media¹⁸.

Në fund të shekullit të kaluar, koncepti i asaj që perceptohej si "gjuhë e urrejtjes" do të zgjerohej, duke marrë edhe një formë ideologjike. Jo gjithkush pranonte se ekzistonte një dallim midis formave klasike të "gjuhës së urrejtjes", të tilla si nxitja e urrejtjes e madje edhe e dhunës fizike, nga njëra anë, dhe përdorimit të një gjuhe fyese, nga ana tjetër. Pavarësisht nga të gjitha studimet dhe analizat e shumta të kryera në këtë aspekt, gjuha e urrejtjes mbetet një dukuri mjaft e pranishme, e vështirë të mirë-përcaktohet, të kontekstualizohet dhe të eksplorohet.

Një gjë e tillë pohohet më së miri nga shqyrtimi i rasteve të gjuhës së urrejtjes me të cilat janë ndeshur Autoritetet Rregullatore Kombëtare, që kanë marrë pjesë në këtë projekt. Gjuha e urrejtjes në drejtim të pakicave kombëtare të origjinave të ndryshme, të grupeve LGBTI-ve, etj., është shtuar dhe herë pas here varet nga një klimë e caktuar politike. Gjuha e urrejtjes përdoret gjithashtu për të njollosur dhe vënë në lojë edhe kundërshtarët politikë.

Bota mbarë është dëshmitare për zgjerimin e jashtëzakonshëm të platformave të ndryshme të mediave, si dhe për shumëfishimin e emisioneve me përmbajtje nga më të ndryshmet. Aktualisht, shumë çështje të rëndësishme globale, të cilat marrin formë përpara syve dhe veshëve tanë, shpesh me argumente emocionale, i nënshtrohen përdorimit të një gjuhe urrejtjeje pothuaj në kufi të të papranueshmes, e madje edhe një gjuhë urrejtjeje krejtësisht të hapur e pa dorashka. Vitet e shkuara kanë qenë dëshmitare të një numri të madh krizash, qofshin ato luftëra ose konflikte, sulme terroriste, katastrofa natyrore ose katastrofa të vetë-krijuara nga njeriu. Si rregull i përgjithshëm, gjatë krizave, konflikteve, mynxyrave natyrore, viktimitë e parë ka qenë gjithnjë e vërteta. Në kohë krizash, me portale të pafundme

---

18 Mark Thompson (1999) "Përgatitja e Luftës": Media në Serbi, Kroaci dhe Bosnjë-Hercegovinë, Universiteti Luton Press, Londër.

mediash, në platforma nga më të ndryshmet, ndodh shpesh që informacione të anshme, të pavërteta dhe të pabesueshme, përfshi edhe gjuhën e “propagandës” dhe të urrejtjes, mund të përhapen brenda fare pak minutash. Shembuj të gjuhës së papërshtatshme të përdorur në mediat e botës së sotme gjenden me bollëk, përfshi këtu edhe gjuhën e urrejtjes. Kjo gjuhë përdoret si një katalizator për ndryshime shoqërore, ajo rikrijon vetveten dhe, sikurse e pamë më lart, tashmë po kthehet seriozisht në një pjesë përbërëse të diskursit publik.

Era e Internetit dhe ajo e njoftimit *online* ka sjellë shumë lojtarë të rinj në krijimin dhe shpërndarjen e kanaleve të komunikacionit. Ajo ka ngritur problematikën e përmbajtjes së lajmeve të krijuara nga përdoruesit dhe gazetaria e hapur. Aktualisht, njerëzit mund të komentojnë lidhur me lajmet e madje edhe të bashkëveprojnë me mediat e ndryshme. Sot, njerëzit mund të krijojnë dhe të përhapin fare lehtë video dhe lajme me përmbajtje nga më të ndryshmet. Interneti, mediat e reja, rrjetet sociale, etj., u kanë dhënë mundësinë njerëzve të veprojnë publikisht ashtu si kurrë më parë. Në një rast të fundit në Gjykatën Evropiane për të Drejtat e Njeriut, *Delfi AS kundër Estonisë*, është trajtuar përgjegjësia e botuesve dhe gjuha e urrejtjes në Internet, si dhe përgjegjësia e portaleve në ueb për komente anonime shpifjeje nga ana e përdoruesve, d.m.th. lexuesve. Në këtë rast, Gjykata arriti në përfundimin se ndërhyrja në të drejtën e shprehjes ishte në përputhje me ligjin dhe se gjuha e urrejtjes e shprehur në komentet e përdoruesve, nuk gëzonte mbrojtjen e nenit 10 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Ajo që ishte e rëndësishme në këtë vendim ishte fakti se Gjykata refuzoi argumentet e botuesve të kompanisë *Delfi*, e cila menaxhonte një prej portaleve më të mëdha të mediave në Estoni. Kompania në fjalë do të shprehej se roli i një portali të tillë ishte thjesht ai i dhënies së shërbimeve informuese dhe ruajtjes së të dhënave, pra vetëm teknik, domethënë pasiv dhe asnjans. Gjykata shprehu opinionin se, edhe pse *Delfi* nuk kishte autorësinë e këtyre komenteve, një gjë e tillë nuk donte të thoshte se ajo nuk kishte kontrollin mbi hapësirën në të cilën këto komente ishin krijuar.

Ky hap i rëndësishëm drejt një shprehjeje më demokratike në Internet, në një vend ku vlerat dhe ligjet evropiane veprojnë, përbënte vetëm fillimin e luftës për dekurajimin e racizmit, ksenofobisë dhe dukurive të tjera në “rrjetin e të gjitha rrjeteve”. Një nismë e Bashkimit Evropian e vitit 2016 dhe masat e qeverive të shteteve anëtare, të tilla si Gjermania, Britania e Madhe dhe Franca, konsiston të inkurajojë uebsajtet dhe mediat sociale për të hequr gjuhën e urrejtjes nga Interneti¹⁹. Një “kod etike” *online*²⁰ synon të luftojë kundër gjuhës së urrejtjes në katër nga kompanitë më të mëdha të Internetit: *Facebook*, *Twitter*, *YouTube* dhe *Microsoft*. Ky kod përfaqëson përpjekjen e parë të madhe për përcaktimin e mënyrës se si kompanitë teknologjike duhet të reagojnë ndaj gjuhës së urrejtjes në Internet. Në këtë dokument, gjuha e urrejtjes përkufizohet si “çdo lloj sjelljeje që nxit publikisht dhunën ose urrejtjen ndaj një grupi individësh ose pjesëtarit të një grupi tjetër, përcaktuar përmes referimit ndaj racës, ngjyrës, besimit fetar, prejardhjes ose origjinës kombëtare dhe etnike”.²¹

19 Krahas “gjuhës së urrejtjes”, prirje të tilla drejtohen gjithashtu drejt mbetjeve, të ashtuquajturat *lajme të rreme*.

20 Kodi i Sjelljes – Gjuhë e paligjshme e urrejtjes, pyetje dhe përgjigje http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/code_of_conduct_hate_speech_en.pdf

21 Komisioni Evropian dhe Kompanitë e IT-së shpallin Kodin e Sjelljes rreth gjuhës së paligjshme të urrejtjes online http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1937_en.htm

Për fat të keq, kontrolli mbi faktet shpesh neglizhohet, faktet objektive fshihen dhe shpesh gazetaria investigative harrohet ose konsiderohet si e bezdisshme dhe e kushtueshme. Të gjitha këto zhvillime kanë bërë që Fjalori i Oksfordit ta vlerësojë fjalën "Post-truth" fjalën e vitit 2016, duke e përkufizuar atë si "gjendjen ku faktet objektive ushtrojnë më pak ndikim në formësimin e opinionit publik, sesa thirrjet emocionale dhe bindjet personale"²². Disa vëzhgues kanë nënvizuar se "katër W-të" e famshme të gazetarisë ("Who," "What," "When," "Where" – "Kush, Çfarë, Ku dhe Pse"), nuk përbëjnë më rregullin e artë. Pyetjet e tjera të zakonshme plotësuese, si "Mos vallë po shoh ëndërr?", "Seriozisht?", "Si ndodhi kjo?", "Nuk keni turp?"²³ dhe pyetje të tjera të ngjashme, në paradigmen e sotme mund të konsiderohen si një mënyrë e zgjuar të shprehuri, por në fakt përbëjnë thjesht një retrospektivë të frikshme lidhur me shumë ndryshime që regjistrohen sot në botë.

Një mënyrë e çuditshme, por gjithashtu edhe krejt alarmuese, është edhe prirja interesante që po krijohet nga ngjarje të tilla në media. Sipas një sondazhi të kohëve të fundit, të cilit i janë nënshtruar të rinjtë e disa vendeve nga kontinente të ndryshme, përfshi Argjentinën, Australinë, Brazilin, Kanadanë, Kinën, Francën, Gjermaninë, Indinë, Indonezinë, Izraelin, Italinë, Japoninë, Zelandën e Re, Nigerinë, Rusinë, Afrikën e Jugut, Korenë e Jugut, Turqinë, Mbretërinë e Bashkuar dhe Shtetet e Bashkuara, i kryer nga një kompani studimore e quajtur *Populus*, për llogari të Fondacionit Varkey²⁴, një shoqëri filantropike për Arsimin, ka rezultuar se të rinjtë mbështesin mjaft respektimin dhe zgjerimin e të drejtave të ndryshme, si atë të pakicave historikisht të marginalizuara ashtu edhe për barazinë e grave apo të drejtat e njerëzve transgjimorë. Një gjë e tillë përputhet plotësisht me faktin që të rinjtë kanë qenë gjithnjë më liberalë. Megjithatë, studimi ka treguar se të rinjtë nuk i kanë këto lloj pikëpamjesh liberale, për shembull, kur fjala vjen për lirinë për të thënë ç'të duash. Të dhëna të sondazheve tregojnë shtimin e pikëpamjes se të rinjtë e sotëm po përqafojnë gjithnjë e më shumë të drejtën për të mos u fyer, e cila mund të shpjerë në eliminimin e shprehjes dhe të debatit të lirë.²⁵

Zhvillime të tilla, të nxitura, mes të tjerash, nga revolucionet teknologjike nuk duhet të na largojnë nga ylli polar – përmbajtja cilësore e lajmit – që duhet t'i jepet publikut. Në rast se publikut nuk i ofrohet një përmbajtje cilësore, të gjitha këto platforma teknologjike dhe zhvillime të tjera si ato të përshkruara më lart, shndërrohen në një hiç, në diçka që nuk është tjetër veçse një pirq telash dhe llambash në kuti, të cilat sjellin një diskurs depresiv dhe të rrezikshëm.

Duke hedhur vështrimin prapa në histori, legjislativacionet e vendeve evropiane kanë synuar në mbrojtjen nga të gjitha llojet e ksenofobisë dhe të propagandës anti-semite, që kishin shpënë drejt Holokaustit. Ligjet e sotme mbi "gjuhën e urrejtjes" po drejtohen gjithnjë e më tepër drejt dekurajimit të këtij ligjërimi, i cili

22 <https://en.oxforddictionaries.com/definition/post-truth>, marrë më 14 shkurt 2017.

23 <http://www.newyorker.com/humor/daily-shouts/additions-to-the-five-journalistic-ws>, marrë më 15 shkurt 2017.

24 Komunikatë shtypi e Fondacionit Varkey: Generation Z survey – Vrojtim për gjeneratën Z, <https://www.varkeyfoundation.org/news/press-release-generation-z-survey>, marrë më 31 mars 2017.

25 <http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2017/02/daily-chart-10?fsrc=scn%2Ftw%2Fte%2Fbl%2Fed%2F>, marrë më 17 shkurt 2017.

është fyes përkundrejt përkatësisë kombëtare ose gjinore të dikujt, përkundrejt kushteve shëndetësore, moshës e kështu me radhë. Vërshimi i azilkërkuesve dhe i migrantëve drejt vendeve të Bashkimit Evropian gjatë vitit 2015, i gërshetuar ai edhe me reagimet ndaj një numri sulmesh terroriste, është shoqëruar nga ksenofobia dhe intoleranca brenda hapësirës publike, veçanërisht në atë *online*²⁶. Ekstremistët e të gjitha nuancave kanë përdorur forumet e hapëta, por së tepërmi edhe Internetin dhe shumë teknologji të reja për promovimin e ideologjive të tyre helmuese. Megjithatë, ajo që ka gjithashtu vlerë për t'u mbajtur parasysh, sikurse dëshmohet edhe nga një studim i kryer në Britaninë e Madhe, është se pjesa më e madhe e gjuhës së urrejtjes nuk vjen nga njerëzit ekstremistë ose radikalë, por nga njerëzit e zakonshëm²⁷. Një përfundim i tillë i ngjashëm ishte nxjerrë dikur edhe nga Hannah Arendt, në studimin e saj "*Ajmani në Jeruzalem – Raport mbi Zakonshmerinë e së Keqes*"²⁸, ku ajo nënvizonte se ishin kryesisht njerëzit e zakonshëm, jo kriminelët dhe përbindëshit, ata që i kishin kryer krimet më të llahtarshme, pasi ata ishin nxitur mjaftueshëm për të vepruar kështu.)

Në përcaktimin e përparësive në këtë fushë, është e rëndësishme të përsëritet roli jetik që mediat luajnë në gjenerimin e kulturës demokratike, i cili është shumë më i madh sesa ai që luan çdo sistem politik. Media është një instrument për të krijuar te publiku aftësinë për gjenerimin e përvojës dhe të mësimit prej të tjerëve. Prej këtu lind një debat politik konstruktiv. Dialogu është jetik dhe media është vendimtare për përfshirjen e të gjithë aktorëve në dialog. Sidoqoftë, pavarësisht nga shumë praktika, veçanërisht në botën *online*, gazetaria duhet të ketë premiset e një kornize etike. Pavarësisht nga të gjitha mjetet që na ofrojnë një larmi të madhe shërbimesh dhe përmbajtjes, si dhe numrit të madh të aktorëve në fushë, pas tyre qëndron ose duhet të qëndrojë parimi themelor i gazetarisë etike. Ky parim nuk duhet të perceptohet si një lloj matrice e shkollës së vjetër, dalë mode për botën moderne. Duke shqyrtuar çështjet e ngritura nga praktikatat e shumta të gazetarisë së hapur, mund të thuhet se parime të tilla duhet të shpresohet të përqafohen nga shumë aktorë jo gazetareskë, të cilët janë pjesë përbërëse e shërbimeve të dhëna. Çdo person i veçantë *online* mundet, potencialisht, të kthehet në gazetar, pasi çdo kompjuter, çdo pjesë e përmbajtjes së krijuar nga një përdorues, mund t'i ofrohet potencialisht një numri të madh përdoruesish, etj. Jo të gjitha ndodhitë "gazetareske" që mundësohen nga zgjidhjet e teknologjive moderne, mund të përfshihen në rregulloret kombëtare/ndërkombëtare/mbikombëtare. Një gjë e tillë bëhet veçanërisht e rëndësishme nga këndvështrimi i ofrimit të shërbimeve lokale dhe kombëtare të lajmeve, ku këto çështje dalin në pah. Zhvillimi i mediave të reja, lindja e gazetarisë së hapur si edhe shumëllojshmëria e shërbimeve të mediave që ofrohen në të gjithë Evropën, janë faktorë kontekstualë, të cilët ofrojnë këndvështrime të reja në debatin që lidhet me gjuhën e urrejtjes.

---

26 Raporti mbi të Drejtat Themelore 2016 – Opinions FRA <http://fra.europa.eu/en/publication/2016/fundamental-rights-report-2016-fra-opinions>

27 IGLYO, Mbi gjuhën e urrejtjes online <http://www.iglyo.com/wp-content/uploads/2014/01/Online-Hate-Speech-WEB.pdf>

28 Hannah Arendt, *Eichman në Jeruzalem – Raport mbi Zakonshmerinë e së Keqes*, Politička kultura, Zagreb 2002.

Sa herë që debatohet lidhur me këto çështje, një element vendimtar që duhet nënvizuar është ai që sigurimi i gëzimit të plotë i të drejtës së lirisë së shprehjes duhet të jetë një paradigme, e cila është jetike për çdo shoqëri demokratike ose për të gjitha ato që kërkojnë të jenë të tilla. Për rrjedhojë, është e domosdoshme që nga njëra anë të sigurohet një bazë e fuqishme juridike për të drejtën e lirisë së shprehjes, dhe nga ana tjetër të sigurohet që ligjërimi i urrejtjes dhe gjuha fyese të mos kthehen në forma të pranuar të mënyrës së të shprehurit. Një gjë e tillë kërkon një qasje ndërdisiplinore dhe angazhimin e një platforme të gjerë aktorësh. Një përkushtim i ndershëm dhe i qëndrueshëm për garantimin e pavarësisë së mediave dhe pavarësisë së Autoriteteve Rregullatore, si parakusht jetik për funksionimin demokratik të çdo shoqërie, do të përbënin një kontribut konkret dhe të matshëm në drejtim të kësaj përpjekje.

“Nëse nuk besojmë edhe në shprehjen e lirë të njerëzve që përçmojmë, nuk besojmë aspak në të.”

Noam Chomsky

Nga ana tjetër, një numër i madh njerëzish kanë prirjen ta gjejnë gjuhën e urrejtjes edhe atje ku ajo nuk ekziston. Për pasojë, është me rëndësi që vendimet që lidhen me etiketimet e një farë ligjërimi të përcaktuar si të tillë, duhet të bazohen në premisa që lidhen me lirinë e shprehjes, duke mbajtur parasysh se gjuha e urrejtjes është diçka që është absolutisht kundër çdo norme etike dhe profesionale.

Në këtë drejtim, Autoritetet Rregullatore Kombëtare (ARRK) të ngarkuara me rregullimin e shërbimeve të mediave audiovizive dhe të shërbimeve të mediave radiofonike, përballen, në një shkallë ku më të madhe e ku më të vogël, me këtë çështje të rëndësishme. Raportet e përgatitura nën drejtimin e Platformës Evropiane të Autoriteteve Rregullatore (PEARR) sugjerojnë se pjesa më e madhe e vendeve evropiane i përfshijnë elementët që lidhen me gjuhën e urrejtjes në ligjet dhe/ose kodet e tyre penale. Edhe pse në përkufizimet e ndryshme kombëtare paraqiten elementë të ndryshëm konstitutivë të ligjërimin të urrejtjes, baza ligjore do të siguronte informacion lidhur me gjerësinë e ndalimeve. Për rrjedhojë, kornizat ligjore dhe nënligjore i referohen urrejtjes/diskriminimit bazuar mbi racën, gjininë, besimin fetar dhe kombësinë, por gjithashtu edhe mbi bazën e grupeve etnike, ngjyrës së lëkurës, gjuhës, moralit, orientimit seksual, etj.

Një numër ARRK-sh nuk e kanë kompetencën për të dhënë sanksione për shkeljen e këtyre rregullave, ndërkohë që disa të tjera janë drejtpërdrejt të afta në pikëpamje kompetencash, për të nxjerrë një gamë të gjerë sanksionesh, sikurse do të paraqitet më tej në këtë botim. Një gjë e tillë do të shihet në atë pjesë të botimit, e cila do të trajtojë vështrimin e përgjithshëm lidhur me legjislacionet e brendshme kombëtare dhe kompetencat e ARRK-ve. Në disa raste, ka pasur tendenca e madje edhe masa të drejtpërdrejta në drejtim të pakësimit të kompetencave të ARRK-ve. Zakonisht, kjo vjen në formën e heqjes së sanksioneve që ishin dhënë më parë nga ARRK-të, dhe në një mënyrë më të spikatur, përfshin edhe heqjen e sanksioneve financiare dhe adoptimin e një sistemi mekanizmesh rishikues, ku përfshihen edhe rastet e gjuhës së urrejtjes.

Për entet rregullatore, në rast se ato duan të luajnë një rol në gjetjen e zgjidhjeve, është e rëndësishme që ato të kenë një mendje të hapur në reagimet e tyre.

Nevoja që partnerët të njohin dhe të pranojnë nevojën e legjislationit që krijon premiset e një ARRK-je të fortë dhe vibrante është jashtëzakonisht e rëndësishme. ARRK politikisht të ndikuara dhe të kontrolluara, pa kompetenca ekzekutive (ose me kompetenca të kufizuara) u shërbejnë vetëm elitave politike. Tiparet kryesore të një ARRK-je të fuqishme dhe energjike janë aspektet e ndryshme të pavarësisë së saj të plotë, të cilat garantojnë që ato të jenë juridikisht të dallueshme dhe funksionalisht të pavarura nga industria dhe qeveria, (p. sh. ato nuk kërkojnë dhe as nuk marrin udhëzime²⁹. Akoma më tej, është e nevojshme që ARRK-të të kenë kompetenca dhe burime ekonomike të mjaftueshme, duke operuar në një mënyrë transparente dhe mbi bazën e llogaridhënies, sikundër parashikohet edhe në ligj. Shumë parime udhëzuese, të paraqitura hollësisht në parakushtet e domosdoshme për funksionimin e ARRK-ve³⁰, nuk janë edhe aq të prekshme sa ky studim do të dëshironte që ato të ishin. Ato lidhen me klimën e përgjithshme (si sociale ashtu edhe politike) të shoqërisë në të cilën ARRK-ja vepron, e cila duhet të ketë një mirëkuptim të saktë dhe respekt për pavarësinë e këtij institucioni të pavarur shtetëror, duke e parë atë si një pjesë të domosdoshme dhe të arsyeshme të kuadrit institucional. Në këtë drejtim, një rol të rëndësishëm luan edhe forca personale e njerëzve të caktuar, të emëruar dhe të përdorur nga ARRK-të, veçanërisht në rastet e gjuhës së urrejtjes. Elementë të shumtë mund të përpiqen të formojnë procesin përfundimtar vendimmarrës në gjirin e ARRK-ve lidhur me raste të tilla, por angazhimi i plotë personal dhe profesional, si dhe vendosmëria për t'iu përmbajtur ligjeve, duhet të përbëjnë gjithnjë rrugën kryesore dhe të vetme të vendimmarrjes.

Sikurse shihet në këtë botim, gjuha e urrejtjes, njëherazi *online* dhe *offline* po bëhet përherë e më e shpeshtë në shoqëritë tona. Kapitujt e mëtejshëm ofrojnë një vështrim të plotë në këto raste dhe japin një rrugë për riparimin e mundshëm të kësaj gjendjeje.

---

29 Këto parime janë njohur nga drafti i ri i Direktivës 2010/13/KE të Parlamentit dhe Këshillit Evropian të 10 marsit 2010 mbi bashkërendimin e disa dispozitave të përcaktuara me ligj, veprimi rregullator ose administrativ në shtetet anëtare lidhur me dispozitën e shërbimeve të mediave audiovizive (Direktiva për Shërbimet e mediave audiovizive).

30 Për shembull, Raporti përfundimtar i INDIREG-ut: Treguesit për pavarësinë dhe funksionimin e pavarur të mediave audiovizive. Entet rregullatore të Shërbimit të Mediave për zbatimin e rregullave të parashikuara nga direktiva e shërbimit të mediave audiovizive (AVMS)", http://ec.europa.eu/archives/information_society/avpolicy/docs/library/studies/regulators/final_report.pdf, marrë më 24 shkurt 2017.

3. Rastet e gjuhës së urrejtjes dhe gjuha fyese në rajon.

Më poshtë jepet lista dhe një përshkrim i shkurtër i rasteve të gjuhës së urrejtjes dhe asaj fyese me të cilat janë ndeshur ARRN-të rajonale brenda fushës së tyre të veprimit dhe të kompetencave të tyre.

SHQIPËRIA

Gjuha e urrejtjes, TV Klan, 2015.

AMA monitoroi këtë stacion dhe në veçanti emisionin “Zonë e Lirë”. Në pjesën e fundit të emisionit, gjatë një bisede me një këngëtare të ftuar, drejtuesi i emisionit përdori drejtpërdrejt fraza dhe shprehje të tilla, si: *“Pse, a nuk thonë që çamët³¹ nuk duhen besuar asnjëherë dhe për asnjë arsye”* duke shtuar pak më pas: *“(çamët) ... janë njerëz të mirë, aq të mirë saqë edhe t’i vrasësh nuk mjafton! Natyrisht, bëj shaka, edhe unë vetë çam jam!”*

Gjatë bisedës, drejtuesi i emisionit debaton me këngëtarën e ftuar, duke thënë: *“E keni gabim, njerëzit nga Saranda³² nuk janë të tillë, ata janë... ok, ata janë shumë të këqij, as t’i vrasësh nuk mjafton, por ata nuk thonë ndonjë gjë kundër çamëve.”*

Monitorimi tregoi se emisioni kishte shkelur parimet e ligjit, i cili kushtëzon që operatorët e shërbimit audioviziv, gjatë zhvillimit të veprimtarisë së tyre, nuk duhet të lejojnë transmetime që nxisin intolerancën mes qytetarëve, që nxisin ose përligjin dhunën. Bazuar në deklaratimet e mësipërme të drejtuesit të emisionit, u arrit në përfundimin se kjo shkelje e kërkesave, mbi bazën e të cilave stacionet nuk duhet të transmetojnë emisione me përmbajtje që nxisin urrejtjen mbi bazën e racës, gjinisë, besimit fetar, etnisë, kombësisë apo çdo lloj tjetër diskriminimi, nuk duhet gjithashtu as të dhunojnë dinjitetin dhe të drejtat themelore njerëzore dhe ato nuk duhet të transmetojnë emisione që mund të nxisin vepra penale.

Veprimi i AMA-s.

AMA vendosi ta trajtojë këtë rast si gjuhë urrejtje sepse ishte i dëmshëm për publikun që të dëgjonte këtë lloj diskriminimi. Kështu ajo vendosi detyrimin për pagimin e një sanksioni financiar në masën afër 3,000 eurove.

31 Çamët janë një nëngrup i popullsisë shqiptare, të cilët fillimisht kanë jetuar në pjesën perëndimore të rajonit të Greqisë veriperëndimore.

32 Qytet në Shqipëri, pranë kufirit grek.

BOSNJE – HERCEGOVINA

Vështrim mbi rastet e gjuhës së urrejtjes në Bosnje-Hercegovinë, të trajtuara nga Agjencia Rregullatore e Komunikimit (1998–2016)

Gjuha e Urrejtjes, TV EROTEL, 1999

ARRK-ja u njoftua nga qendra e OSBE-së në Kroaci se TV *Erotel* kishte ritransmetuar emisionin e HRT-së³³ “*Ekologjia dhe Etika-oktapodi*”, më 16 dhjetor 1998, në orën 20:50, duke qenë se përgjegjës për përmbajtjen e këtij programi ishte një transmetues i BH-së.

Shembuj komentesh të bëra gjatë emisionit përfshinin:

- “...Individi kryesor është sigurisht Zhorzh Soros, *broker* i çmendur dhe spekulator i lig. Ai vjedh miliarda, jep miliona, dhe përpiqet gjithnjë të sigurojë mbrapsht përqindjet e interesave në formën e bojës së zezë”;
- “...Lobi i urryer serbo-çifut, i cili rishfaqet gjithnjë në mënyrë që Kroacia të mos ngrehë kokë. Këta janë masonikë të kujdesshëm. Shumë prej të cilëve janë seksualisht të veçantë.”
- “Ky oktapod kërkon dhe i gjen gjithnjë bashkëpunëtorët e vet brenda stafëve gazetareske. Ata janë fizikisht të shëmtuar, disa të deformuar, psikologjikisht të dobët, njerëz të dashuruar pas vetes, idiotë. Të parë individualisht, ata janë përgjithësisht homoseksualë. Meshkujt duan meshkujt, gratë kanë qejf gratë”.

Veprimi i ARRK-së

U arrit në konkluzionin se emisioni në fjalë përmbante komente anti-semite, anti-serbe dhe homofobe të përmbledhura në metaforën ekologjike të bazuar tek oktapodi, për të ilustruar se si serbët, çifutët dhe homoseksualët ushtrojnë një ndikim të dëmshëm mbi ekonominë dhe shoqërinë kroate. Kjo konsiderohet si një gjuhë, e cila mund të shkaktojë fyerje dhe ajo përbën shkelje të dispozitave ligjore që lidhen me gjuhën e urrejtjes, bazuar mbi të cilat Stacioni u dënua me 1000 euro gjobë.

Gjuha e urrejtjes, HRTV SREBRENICA, 1999

ARRK-ja mori raportin e monitorimit të Kombeve të Bashkuara për Bosnjë-Hercegovinë³⁴, sipas të cilit më 8 shkurt 1999, në orën 19:45, programi informativ i TV të Srebrenicës kishte transmetuar një deklaram të Bordit bashkiak të Partisë Radikale Serbe, ku thuhej:

“Dëshirojmë të informojmë qytetarët e Srebrenicës se të shtunën, 6 shkurt, një grup serbësh, të ashtuquajturit “Poturica³⁵”, kanë organizuar në Tuzla një

---

33 Hrvatska radio televizija – javni RTV servis u Hrvatskoj.

34 Misioni i OKB-së në Bosnje-Hercegovinë.

35 Fjalë acaruese, që nënkupton serbët e konvertuar në Islam gjatë Perandorisë Otomane.

vizitë dhe kanë ofruar duart e tyre për të bërë paqe me armiqtë tanë. Ky grup ishte ftuar nga Hakija Meholjiç, kasapi më i madh i popullit serb. Në emër të popullit serb të Srebrenicës, dëshirojmë të themi se kjo lloj vizite është e ndaluar.”

Veprimi i ARRK-së

Në këtë rast ARRK-ja vlerësoi se kish pasur shkelje të Nenit, i cili ndalon përdorimin e gjuhës e cila mund nxisë dhunë, trazira ose urrejtje, bazuar mbi të cilën ky Stacion do të dënohej me 450 euro gjobë.

Gjuha e urrejtjes, Radio Postaja Drvar, 1999

Më 21 qershor 1999, ARRK-ja mori një informacion sipas të cilit komente të mundshme virulente ishin bërë gjatë një emisioni radiofonik në “Radio postaja Drvar” më 16 qershor 1999. Thuhej se pjesëmarrësit po kërcënonin të “përfundonin atë që ata kishin nisur më 24 ‘prill 1998”. Gjithçka i referohej një incidenti të regjistruar në Drvar, i ndodhur në prill 1998 kur një turmë kishte sulmuar pronat e serbëve dhe zyrat ndërkombëtare të vendosura aty. Kryetari i Bashkisë së Drvar-it (me nacionalitet serb) ishte plagosur rëndë dhe një pjesë e mirë e pronave serbe ishin dëmtuar.

Transmetimi kishte përmbajtjen e mëposhtme:

Dëgjuesi: do të desha t’u dërgoja një mesazh serbëve që po më dëgjojnë. Vitin e kaluar, në prill, ata kishin pjesën e parë të lojës, por tani ata do të kenë të dytën dhe e dyta shpie gjithmonë në fitore...Do doja të thosha se serbët dëshironin të shihnin reagimin tonë ndaj një gjëje të tillë. Por ata e dinë se ne mund t’u marrim hakun oficerëve tanë të policisë në shumë mënyra... “

Dëgjues: “Edhe unë e mbështes parafolësin në ato që tha. Pjesën e parë e kishin vitin e fundit, dhe shumë shpejt do të kenë edhe të dytën.”

Drejtuesi i emisionit nuk reagoi ndaj këtyre deklaratave.

Veprimi ARRK-së

U arrit në përfundimin se dëgjuesit kishin bërë komente për kërcënimin e dëgjuesve të nacionalitetit serb. Ishte e qartë se asnjë përpjekje nuk ishte bërë nga ana e drejtuesit të emisionit për të moderuar ose kundërshtuar pikëpamjet e këtyre dëgjuesve. Për shkak të transmetimit dhe dështimit të stacionit për të paraqitur përgjegjësinë e stafit të tij redaktorial për komentet e bëra, u vendos se stacioni kishte thyer dispozitat që lidheshin me gjuhën e urrejtjes. Mbi këtë bazë u vendos që stacioni të dënohej me një gjobë në masën e 450 eurove.

Gjuha e Urrejtjes, RTV SV. Georgije, 2001

Transmetimi nga ana e RTV *Sveti Georgije* e një programi televiziv më 8 maj 2001, në intervalin kohor 20:45 – 22:02, i cili jepej në formën e një interviste, i referohej mbulimit të një ngjarjeje të ndodhur në Banja Luka gjatë ceremonisë së vënies së tullës së parë për ndërtimin e xhamisë *Ferhadije* në Banja Luka, ku ndodhën edhe incidente të rënda, që shkaktuan plagosjen e njerëzve dhe dëmtime materiale.

Emisioni në fjalë do të ritransmetohej edhe të nesërmen. Konkretisht, gjatë këtij emisioni ishte intervistuar Aleksandar Sopot, piktor, i cili kishte komentuar ngjarjeve e ndodhura gjatë ceremonisë së vënies së tullës së parë.

Intervista ishte si më poshtë:

Dëgjuesi: "Kjo lidhet me të kaluarën, e cila ka qenë gjithsesi e përgjakshme, në një kohë kur dihet se çfarë kanë bërë ata (këtu është një pjesë e paqartë) për t'i ngritur kurthe të panumërta popullsisë serbe. Ata nuk duhej të ishin këtu në rast se do të kishte problem, në të kundërtën do të ishin larguar. Ata kanë interes të jenë këtu për të provokuar, për t'i hequr trurin popullit serb dhe për ta provokuar atë. Thjesht, ata nuk janë paqësorë dhe njerëz tolerantë me të cilët mund të jetohet, por njerëz me të cilët mund të bëhet vetëm luftë, njerëz me të cilët gjithçka bëhet me vështirësi. Kur dy vëllezër nuk mund të jetojnë dot së bashku, pale më tre popuj që gjatë shekullit të kaluar kanë zhvilluar tre herë mes tyre luftëra të përgjakshme."

Dëgjuesi: "Ç'dreqin kanë këta boshnjakë, të cilët na konsiderojnë si vandalë dhe shkatërrues, pse janë ata kaq shumë të interesuar për të ndërtuar një kishë në zemër të Banja Lukës, a nuk ju mjaftojnë xhamitë e Kozaracit, Kotor Varoshit dhe ndoshta së shpejti, madje, edhe të Celinacit? Ku e kanë hallin? A nuk ju kujtohet atyre ai kremtim i madh serb i vitit '92 kur xhamia e tyre u shkatërrua një herë, kur do të mësojnë ata. Mendoj se të rinjtë tanë që e bënë një gjë të tillë, e bënë atë për të ardhmen e tyre dhe kjo është një gjë shumë e mirë. Mendoj se ata as që nuk duhen lënë të afrohen. Mendimi im është ky, ju faleminderit."

Drejtuesi i emisionit: "Por këtu ne dëgjojmë fjalë si *Balija* (fjalë fyese për myslimanët) dhe Turk. Ç'do të thotë kjo? Si është e mundur në një mjedis të këtillë...."

I ftuari në studio: "Fare e thjeshtë, me popullin serb, fjala 'turk' nënkupton dikë që është kriminel, që bën krime, që..."

Drejtuesi i emisionit: "Që ne nuk e duam."

I ftuari në studio: "Zotëri, ky është z. Klein dhe ata që ishin dje këtu, një gjë e tillë më gëzon, ishin nga ata njerëz që ata sollën me vete. Ju e dini se myslimanët i heqin këpucët kur hyjnë në shtëpi. Tani vetëm përfytyroni, pas 5 orësh që ata kanë kaluar në autobus, kur ata vijnë dhe hyjnë në këtë shtëpi të vogël dhe heqin këpucët e tyre. Përfytyrojeni vetë se si do të ndihen z. Klein dhe të tjerët, kur pas 5 orësh 1000 prej tyre vijnë në shtëpi dhe heqin këpucët. I falënderoj ata myslimanë për faktin që ata erdhën dhe hoqën këpucët nga këmbët."

Veprimi i ARRK-së

ARRK-ja arriti në përfundimin se emisioni ishte transmetuar pa ndonjë kontroll redaktorial. Ai jo vetëm denigronte besimin fetar të të tjerëve, por përbënte gjithashtu rrezik të konsiderueshëm për dëmtimin e publikut. Për shkak të kësaj shkeljeje, kanali televiziv, RTV *Sveti Georgije*, do t'i pezullohej licenca e transmetimit për një periudhë kohore 90 ditore. Ky pezullim pasonte edhe shkelje të tjera të mëparshme, të kryera

nga RTV Sv. Georgije. Duke mbajtur parasysh faktin se Stacioni kishte transmetuar emisione që cilësoheshin si shembuj të rëndë të gjuhës së urrejtjes, duke shtuar se ky stacion nuk u bindej vendimeve dhe sanksioneve të nxjerra nga ana e ARRK-së, atij do t'i hiqej plotësisht licenca e transmetimeve, gjë pas së cilës RTV Sv. Georgije do të niste një proces në Kolegjin e të Drejtave të Njeriut³⁶ kundër shtetit të Bosnjë-Hercegovinës për gjoja shkelje të nenit 10 të Konventës Evropiane për të Drejtat dhe Liritë Themelore të Njeriut. Gjykata vendosi se Bosnjë-Hercegovina, përmes vendimit të ARRK-së, nuk kishte shkelur nenin 10 të Konventës në fjalë.

Gjuha e urrejtjes, Radio Naba, 2002

Më 18 janar 2002, ARRK-ja mori disa ankesa nga qytetarë lidhur me transmetimin e një emisioni të transmetuar nga Radio *Naba*, mbrëmjen e 17 janarit 2002, i cili do të ritransmetohej edhe mëngjesin e dt. 18 janar 2002. Ky emision përmbante një transmetim direkt të ngjarjeve që kishin ndodhur në Sarajevë, natën e 17 janarit 2002, lidhur me të ashtuquajturin "grup algjerian"³⁷.

Emisioni kishte edhe thirrje telefonike të drejtpërdrejta lidhur me tubimin e regjistruar përpara Burgut qendror të Sarajevës, të tilla si:

Drejtuesi e emisionit: "Pra, ju po e bëni këtë thirrje përmes transmetimit drejtuar edhe një herë tjetër vëllezërve dhe motrave, drejt të gjithë atyre që munden, apo jo?"

Bashkëshortja e një prej të burgosurve: "Kështu, të dashur vëllezër dhe motra, të vijë kushdo që mundet, të paktën ata nga Sarajeva, që janë më afër. Ju garantoj se ju nuk do të vini për kot, por nëse mundeni, për këtë do të shpërbleheni, ejani këtu me ne."

Drejtuesi i emisionit: "Shumë mirë, edhe një informacion tjetër, në cilin burg jeni?"

Bashkëshortja e një prej të burgosurve: "Në Burgun qendror, në anën tjetër të Gjykatës."

Drejtuesi: "Burgu qendror, në anën tjetër të Gjykatës..."

Dëgjues: "Meqë ne ndodhemi pranë zonës së Nedjaricit³⁸, nëse ata arrijnë të thyejnë këto pengesa, ne do të organizohemi këtu, do të mblidhemi pranë zyrave të Kombeve të Bashkuara, dhe kur ata të kalojnë këtu drejt aeroportit, ne do të përpiqemi të ngremë një barrikadë që ata të mos jenë në gjendje ta çajnë."

Drejtuesi: "Çfarë rekomandoni ju?"

Dëgjuesi: "Unë rekomandoj, domethënë, që ne të qëndrojmë në kontakt me vëllezërit që ndodhen përpara burgut."

---

36 Gjykatë e cila është themeluar mbi parimet e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut vetëm për rastin e Bosnje-Hercegovinës.

37 Ngjarjet që lidhen me ekstradimin e gjashtë personave nga Algjeria drejt Guantanamo, Kubë. Gjatë këtij procesi, një grup qytetarësh do të mblidheshin dhe do të protestonin përpara Burgut qendror të Sarajevës më 17 janar 2002.

38 Pjesa jugore e Sarajevës.

Drejtuesi: "Shumë mirë."

Dëgjuesi: "U siguroj të gjithë atyre që dëgjojnë Naban dhe ndodhen këtu, në zonën e Nedjaricit, se do t'ju bëj sërish thirrje kur ata të na kontaktojnë sërish prej atje, se në rast se ata arrijnë të çajnë kordonin dhe pengesat, njerëzit të vijnë kur unë t'u bëj sërish thirrjen përmes kësaj radioje. A bën kështu?"

Drejtuesi: "Shumë mirë, s'ka problem. Në parim, e rëndësishme është që të kënaqet drejtësia dhe baza e vendit tonë, dhe në rast se ata janë të pafajshëm dhe të lirë, të jenë të pafajshëm dhe të lirë."

Dëgjuesi II: "Dëshiroj t'u dërgoj Selamin të gjithëve ju dhe të gjithë vëllezërve të Sarajevës, t'u dërgoj atyre Selamin dhe mbështetjen tonë. Ishallah, siç kemi planifikuar, pas Sabah-namazit³⁹ të shkojmë edhe ne atje."

Drejtuesi: "Nga flisni ju?"

Dëgjuesi II: "Nga Visoku."

Drejtuesi: "Pra, pas Sabah-namazit, të niseni për Sarajevë, apo jo?"

Dëgjuesi II: "Dhe Selam, Osama bin Ladenit."

Drejtuesi: "Me fort të ngjarë ai nuk mund ta dëgjojë këtë Selam. Ja edhe një Selam tjetër për Osama bin Ladenin. Por sigurisht, ai nuk e dëgjon këtë Selam....."

Reporteri në terren (nuk dihet nëse ai është ose jo një i punësuar i Radio Nabas): "I bëj thirrje të gjithë atyre që janë nga Sarajeva, nga Visoko, nga e gjithë Bosnja, të vijnë dhe të grumbullohen këtu, sa më shpejt të jetë e mundur. Sa më shumë të jemi, aq më shumë do të jemi në gjendje të mbrojmë veten."

Gjithashtu, emisioni shoqërohej edhe me refrenin e një kënge, i cili thoshte:

"Hap pas hapi, ngadalë por të sigurt, ne ecim përpara. Betejë pas beteje, ne ecim ngadalë por të sigurt se luftojmë për besimin tonë, Islamin tonë. Kushтетuta tonë është Kurani, himni tonë është Ezani⁴⁰, dhe zemra tonë janë vendet islamike. Hap pas hapi, ne vazhdojmë. Doni të vini me ne, guxonit të jeni me ne, doni të jeni me ne? Radio Naba."

Komentet e drejtuesit të emisionit, të dëgjuesve dhe të reporterëve në terren, përmbanin deklarata të tilla si:

Reporterët: "Më mirë të rrihem atje, sesa të qëndrojmë në shtrat, ndërkohë që vëllezërit tanë shkojnë drejt vdekjes...Kjo është arsyeja se përse ata na kanë rrethuar, në mënyrë që ne të mos mundemi t'u shkojmë për ndihmë... Qoftë i shpërblyer nga Allahu, fundja, kjo është një prej gjërave për të cilat myslimanët kanë nevojë nga mediat, që ata të mos vriten në heshtje sikurse

39 Lutje e hershme e mëngjesit.

40 Thirrja për lutje nga minaret.

u vranë gjatë luftës dhe përpara luftës, kur ata ishin ende myslimanë të rinj. Për pasojë, myslimanët nuk do të lejojnë më kurrë të vriten përsëri në heshtje.... Këtu, situata është jashtë kontrollit, ndërkohë që ministrat tanë paguhen nga 10 000 secili, marrin rregullisht paratë e tyre, vëllezërit tanë vriten në dëborë, kjo është vërtet...”

Drejtuesi: “Epo këtë e bëjnë që ju të mos jeni në gjendje të veproni. Nëse dëgjoni Ekber⁴¹ atje, bëni kujdes, se brenda pesë minutash, do t’ju sulmojnë.... Kjo motra këtu habitet dhe thotë nëse një gjë e tillë është e vërtetë. Dielli do të lindë nëse Zoti e lejon, mëngjesi do të vijë shpejt, gjaku mysliman do të shohë dritën e agimit. Në mëngjes, kur njerëzit do të dalin në rrugë, gjaku mysliman do të shohë agimin.... Fatkeqësisht, kjo na ndodhi sepse ne nuk i mbuluam ngjarjet nga ndonjë vend tjetër, nga ndonjë vend të ndaluar nga Zoti, por nga Sarajeva tonë, e cila ishte e rrethuar. Ata të Markales⁴², nëse ju kujtohen ato pamje dhe ato rrugë dhe Vase Miskina⁴³, dhe kush e di tjetër, kjo është Sarajeva tonë sonte. Tani po lëvizim.”

Pikëpamjet e dëgjuesve përfshinin:

Dëgjues: “kjo është me të vërtetë një ngjarje, e cila, mendoj se nuk do të ndalet këtu, ne duhet të mblidhemi në shumicë atje, këtë mëngjes dhe të kërkojmë dorëheqjen e Lagumdžijes dhe Ministrit të Punëve të Brendshme, të mos shpërndahemi deri sa ata të japin dorëheqjen.”

Dëgjuesi II: “Mendoj se ata kanë sjellë këtu “çetnikë” nga Pale, që i shiftoftë Zoti i shiftoftë! Ah sikur të kisha një “zolja⁴⁴” e të shtija mes tyre qoftë edhe nëse vëllezërit tanë të ndodheshin mes tyre, të paktën ata do të ktheheshin në sehidë⁴⁵....Kjo është e madhe, nuk e di, nuk arrij të gjej dot fjalët, duhet t’i vrasim të gjithë, t’i varim. Gjysma e Sarajevës duhet të shkojë në litar, kjo që po ndodh është e ndyrë. Ata që e dëgjojnë këtë, “këto pordhë të vjetra”, nuk dëgjojnë, ata flenë, shtëpitë i kanë të mbushura me zarfe me para, ata s’e vrasin mendjen për vuajtjet e të varfërve. Ata nuk duan t’ia dinë, gjysma e Sarajevës duhet të shkohet në litar. Asnjë të mos shpëtojë, këta bastardë, që Zoti i shiftoftë të gjithë.”

Veprimi i ARRK-së

Thirrjet për grumbullim mund të kishin rrezikuar rëndë sigurinë publike dhe atë të qytetarëve, njerëzve të agjencive të zbatimit të ligjit dhe bashkësisë ndërkombëtare. Mbështetja e dhëne në vazhdimësi nga Radio Naba përmes thirrjeve dhe përdorimit të Stacionit si një qendër logjistike për organizimin e grumbullimit të njerëzve përbënte një kërcënim për trazira të rënda dhe për revoltë të dhunshme, pasi nuk kishte kurrfarë garancie se kjo protestë mund të ishte paqësore. Në mënyrë

41 *Allahu ekber* (Allahu është më i madhi), fillesa e të gjitha lutjeve.

42 Tregu i Sarajevës, ku gjatë luftës do të kryheshin dy masakra të mëdha të civilëve (e para në shkurt 1994 dhe e dyta në gusht 1995)

43 Emri i mëparshëm i rrugës *Ferhadija*, ku u regjistrua masakra e parë e madhe e civilëve të Sarajevës gjatë luftës, më 1992.

44 Armë anti-tank.

45 Luftëtar mysliman që ka sakrifikuar jetën e tij në emër të Zotit.

të ngjashme, ri-transmetimi i këtij programi të nesërmen në mëngjes rrezikonte gjithashtu një përkeqësim të rendit publik. Personeli përgjegjës në Radio Naba nuk kishte dhënë asnjë konsideratë për ndonjë moderim dhe drejtpeshim të mundshëm të pikëpamjeve dhe të deklaratave emocionale, që mund të kishin shpënë në nxitjen e intolerancës dhe të urrejtjes dhe me fort të ngjarë edhe në kosto jetësh njerëzore. Përkundrazi, drejtuesit e emisionit dhe reporterët kishin marrë pjesë aktivisht në nxitjen e një ligjërimi të tillë në program. Radio Naba ka nxitur sistematikisht opinione të anshme, në mbështetje vetëm të njëjës palë dhe ajo i kishte kushtuar një kohë shumë të gjatë transmetimit të programit në fjalë. Veç kësaj, stafi përgjegjës i stacionit jo vetëm që kishte mbështetur një opinion lidhur me këtë çështje, por ai kishte vijuar ta portretizonte si të “butë” qasjen, duke ngritur pyetje, duke paraqitur fakte dhe duke transmetuar deklarata që mbronin krejtësisht pikëpamjet e protestuesve dhe të dëgjuesve. ARRK-ja kontaktoi institucionet përkatëse, me synimin për të hetuar nëse ky program kishte shkelur ligjet që lidheshin me sigurimin kombëtar dhe atë publik, duke marrë prej tyre një përgjigje negative. Për pasojë, ARRK-ja e trajtoi rastin sipas termave të rregullave të mundshme të zbatueshme dhe vendosi që Radio Naba kishte thyer dispozitat e gjuhës së urrejtjes, fjalorit të pastër dhe qytetërimit, raportimit të drejtë e të paanshëm, dhe nisur nga ky fakt Stacioni do të gjobitej me 500 euro.

Gjuha e Urrejtjes, RTV Alfa, 2004

RTV Alfa transmetonte programin e quajtur “Sakrificë”. Programi ishte një produkt i Televizionit iranian *Sahar* dhe çështja e trajtuar në emision i kushtohej konfliktit midis Palestinës dhe Izraelit. Emisioni përmbante edhe një video-spot që zgjaste 5 minuta e 20 sekonda. Më poshtë jepet një përshkrim i shkurtër i spotit:

Një djalë i ri po zbuluron makinën për martesën e tij, teksa përgatitet të largohet. Në të njëjtën kohë, jepen skenat e pasojave të konflikteve midis palestinezëve dhe izraelitëve. Djaloshi i ri përcillet nga e ëma dhe, me fort të ngjarë, edhe nga e dashura e tij. Ai nisët dhe pasi ka udhëtuar për një copë herë, ndalet dhe hap bagazhin ku ndodhet një pajisje shpërthyesë. Ai merr pajisjen dhe lidh një cohë rreth kokës së tij ku shkruhet «Kuds-i⁴⁶ është yni», dhe pas kësaj vijon rrugën drejt postbllokut ushtarak izraelit. Ushtarët hapin zjarr mbi të dhe makinën, por ai vazhdon të lëvizë me shpejtësi drejt tyre dhe flamurit izraelit me qëllimin e qartë për të vrarë sa më shumë, duke u vet sakrifikuar. Skena tjetër, tregon nënën duke qarë, pastaj shpërthimin e madh dhe flamurin izraelit që digjet. Në sfond të spotit dëgjohej një këngë në arabisht dhe përkthimi i këngës jepet me titra.

Çdo skenë e spotit të përshkruar më sipër shoqërohet me një tekst dhe në një prej sekuencave të tij deklarohet:

“Nxito, vëlla, ka ardhur koha për shehadetin⁴⁷ tim, për sakrificën time, ka ardhur koha të shpëtojmë atdheun. Arma është imja; guri im po thyen qelqin e natës. Klithma ime, si sëpatë pret rrënjët e natës. Tekbir, o Myslimanë. Na duhet të fundosim anijen e natës si një stuhi. Le të vrasim natën. Nxito, vëlla.”

---

46 Jeruzalemi.

47 Një lutje.

Pas transmetimit të këtij spoti, drejtuesi i emisionit u drejtohet shikuesve me fjalët e mëposhtme:

“Shikues të dashur, kemi ndjekur kështu pjesën e katërt dhe të fundit të emisionit “Sakrificë”. Me respektin dhe mirënjohjen e duhur për të gjithë luftëtarët e një çështjeje të drejtë, të cilët luftojnë në të katër anët e botës për të siguruar reformat për shoqëritë e tyre dhe ndryshimet në skenën botërore, ju falënderojmë të gjithëve ju që na ndoqët gjatë katër emisioneve të programit tonë “Sakrificë”.

Veprimi i ARRK-së

Lidhur me këtë çështje, stacioni deklaronte se nëpërmjet këtij spoti ai kishte dashur të transmetonte thjesht lajmet, me dëshirën për ta shoqëruar informacionin edhe me lajme nga burime të tjera alternative për audiencën e tij. ARRK-ja vlerësoi se të paraqesësh lajmet, qoftë ato të skenës së brendshme ose ndërkombëtare sipas një mënyre të drejtë dhe të paanshme është një detyrë redaksionale. Megjithatë, video-spoti në fjalë jo vetëm që nuk përbënte lajm dhe as nuk përfaqësonte ndonjë burim tjetër, por ai ishte thjesht një përshkrim simbolik i ngjarjeve fatkeqe të Palestinës dhe Izraelit, të cilat, tërthorazi, në një mënyrë shumë të qartë përbënin një mesazh të qartë nxitës. Transmetimi në fjalë mund të shkaktojte mjaft emocion te shumë njerëz njëkohësisht. Stacionet kanë përgjegjësinë të garantojnë që të gjitha programet të jepen me fakte dhe sipas një mënyre që minimizon mundësinë e nxitjes së dhunës ose pa nxitur qëndrimet e urrejtjes kombëtare. U vendos se stacioni kishte dështuar në drejtim të përmbajtjes së transmetimit, duke shkelur njëherazi edhe dispozitat që lidheshin me ligjërimin e urrejtjes nëpërmjet komenteve të bëra nga drejtuesi i emisionit. Bazuar në sa sipër, Stacioni do të dënohet me 3, 000 euro gjobë.

Gjuha e urrejtjes, RADIO NABA, 2005.

ARRK-ja ka marrë një informacion, sipas të cilit, Radio Naba kishte transmetuar një program të titulluar *Innehul Hak* më 30 janar 2005, midis orës 20.30 dhe 23.30. Sikurse do të tregonte analiza e emisionit, i ftuar në të ishte profesor Samir Avdiç, i cili kishte folur rreth çështjes së “sjelljes së të pafeve”.

Pjesa e parë e emisionit konsistonte kryesisht në leksionin e Avdiçit lidhur me qëndrimin që duhet të mbajnë myslimanët ndaj festave fetare të besimeve të tjera. Pjesa e dytë ishte ndërvepruese, ku përfshiheshin edhe përgjigjet ndaj pyetjeve të dëgjuesve. Në disa sekuenca të leksionit, pjesëtarët e besimeve të tjera do të përmendeshin në kontekstin e mëposhtëm:

“...Vëllezërit e mi të dashur, mbani parasysh një rregull, dora e çifutëve është prapa çdo të keqeje të kësaj bote. Këtu nuk ka ndonjë problem, për sa kohë fjala është vetëm për moralin, që nuk është bërë nga dora e çifutit. Madje edhe të krishterët nuk kanë qenë kaq imoralë, dhe këtë mund ta shihni qartë. Të krishterët nuk kishin qenë kaq imoralë, as nuk kishin kryer kaq shumë poshtërsi, kaq shumë korrupsion, mashtrime, prostitucion, homoseksualizëm dhe drogë, deri sa çifutët do të nisnin të bënin në vend të tyre politikën, deri sa çifutët do të vinin dhe do t'i mësonin ata se si ta bënin atë. Kjo erdhi për faktin se çifutët ndryshuan gjithçka mbi bazën e dijeve të tyre. Ata dinë të

vërtetën, ata e dinin të vërtetën, ata e dinë se profeti Muhamet ishte një i dërguar i Zotit, por ata nuk donin ta besonin një gjë të tillë dhe ata u larguan prej kësaj me vetëdije. Ndryshe nga të krishterët, të cilët edhe ata kanë gabimet e tyre, por që i kanë bërë sepse ata ishin injorantë. Për shkak të kësaj, të krishterët do e pranonin shumë më lehtë të vërtetën, sesa çifutët. Edhe pse kur fjala është për të pafetë, qafirët, nuk ka ndryshime... kjo është arsyeja se përse ne, myslimanët, veçanërisht myslimanët që jetojnë në këtë rajon, duhet t'i kuptojmë ligjet e Allahut, veçanërisht ato që kanë të bëjnë me këto çështje, në mënyrë që ne të shmangemi nga qëndrimi në shoqërinë e tyre, të hamë, të pimë, të shkojmë në hell këtë apo atë kafshë dhe të mos presim të rijetojmë sërish atë vit, atë që ndodhi dymbëdhjetë vjet më parë, kur vet myslimanët do t'i shkonin në hell..."

Veprimi i ARRK-së

Në këtë rast, ARRK-ja vlerësoi se interpretimi i librit fetar i përdorur në këtë emision, portretizonte një mohim të brendshëm të kuptimit shpirtëror të të tjerëve, kryesisht atij të popullit çifut. Diskreditimi i hapur dhe publik i disa vlerave kombëtare sipas një mënyre të tillë, mund të sjellë praninë e antagonizmit fetar në këtë rajon. ARRK-ja vendosi se Radio Naba, si stacion që transmeton kryesisht programe fetare, me këtë emision të saj, të parë nën këndvështrimin e tolerancës etnike dhe fetare, kishte munguar së tepërmi në vlerësimin e përmbajtjes së programit, të gjuhës së përdorur për nxitjen e urrejtjes kombëtare dhe fetare. Stacioni u gjat në shkëlqje të dispozitave që lidheshin me gjuhën e urrejtjes dhe do të dënohej me një gjobë prej 10,000 eurosh.

Gjuha e urrejtjes, TV OBN, 2008.

Më 30 gusht 2008, TV OBN do të transmetonte një *talk show* "Mimohod", i cili i kushtohej Festivalit të Homoseksualëve në Sarajevë si dhe reagimeve që do të pasonin këtë ngjarje, të cilat do të përfundonin në incidente dhe në sulme ndaj pjesëmarrësve të Festivalit menjëherë gjatë transmetimit të programit. Më 18 shtator 2008, Stacioni do të transmetonte gjithashtu *talk show*-n *Telering*, ku mernte pjesë edhe Dragan Çović, kryetar i partisë HDZ për Bosnje-Hercegovinën. Tema e diskutuar në emision ishte: "A duhet të jenë kroatët një pakicë kombëtare?" Realizimi i dy emisioneve, në pikëpamje të konceptimit, pikave dhe bisedave me të ftuarit, ishte jo i diskutueshëm. Ajo që do të vlerësohej si shkëlqje ishte përmbajtja e mesazheve SMS, të cilat do të shfaqeshin në ekran gjatë emisioneve.

Përmbajtjet e disa mesazheve SMS gjatë *talk show*-t "Mimohod" përfshinin:

Kujdes, ju jeni dënuar nga të gjitha fetë, kjo është një sëmundje, veçanërisht ajo që ju keni bërë gjatë Ramazanit, është një perversion. Ruajuni. Të kini frikë....

Do të jetë më keq se në Beograd. Maniakët⁴⁸ janë gati!

Ju pederastë⁴⁹, nëse ju vendosni të bëni këtë paradë, ju rrezikoni të rriheni, e po kështu edhe lesbiket.

48 Emër i një grupi tifozësh të një klubi futbollit të Sarajevës.

49 Term acarues për homoseksualët, një term i gjuhës frënge që përdoret gjithashtu edhe në BH.

Kjo është sëmundje, ata kanë nevojë të kurohen. Ky është një shtet fetar dhe kjo që ju po bëni, nuk do të gëlltitet kurrë. Do të keni probleme, Beogradi për ju ishte thjesht një paralajmërim.

Aaa, ka kohë që s'kam rrahur dikë, mezi po e pres paradën tuaj !

Maniakët nuk mund të presin për paradën! Ju presim! Kemi nevojë për këtë!

Dërgoni një mesazh se ku duhet të mblidhemi kundër së keqes, se ku duhet të presim, të gatshëm.

Fukarja do t'u vijë në ndihmë maniakëve, Hordhive dhe Pitarëve për të derdhur shkarpat⁵⁰.

Aman ejani, do të shihni se ç'dru do të hani! Gurë dhe shkopinj do t'u thyhen kurrizit.

DUHET Të RUHENI. Mjaft që të kaloni pranë xhamisë dhe ne do t'ju shohim të kaloni paqësisht. Megjithëse, nuk do të jetë tamam kështu, nuk do të jetë paqësore.

Numri i besimtarëve është më i madh sesa numri tuaj dhe i të gjithë atyre që ju mbrojnë. Ne jemi gati, gati.

Shumë prej atyre si ju, nga dëshmitarët e Hare Krishnas dhe Jehovahit përfunduan në urgjencë me thikat ngulur në stomak, do tregohem i butë, të njëjtën gjë do e pësoni edhe ju.

HZ dhe TM87, ekip i parë, së bashku kundër të sëmurëve homoseksualë.

Të jini të sigurt se ky manifestim nuk do të zhvillohet, do të ketë probleme, dhe ju qelbësira duhet të largoheni prej këtu.

Si nuk keni turp që ndyni Sarajevën, jo vetëm Sarajevën por krejt Bosnje-Hercegovinën, ditën e Ramazanit. Ne do të bëjmë çmos të ndalim këtë Ushtri të Kuqe të Mostarit.

Myslmanë, të krishterë, katolikë, çifutë, është koha të bashkohemi për të dëbuar përfundimisht këta hajvanë.

Mesi po e pres këtë paradë, që të shtie mbi ju. Shumë do e hanë.

Horde zla-ja do t'ju gjykojë. Ka kohë që e presim këtë ditë, madje akoma më shumë se vetë Bajramin! Mimo⁵¹, bëj kujdes se mos yt bir të sjell dhëndrin në shtëpi!

---

50 Referenca të tifozëve të klubeve të futbollit të BH-së.

51 Nëpunës i stacionit.

Ky është shansi tonë për t'u bashkuar dhe për të shqelmuar këta njerëz të sëmurë (homoseksualët). Vdekje për geit.

Do të ketë probleme, rrahje, vdekje për të perversët, liri për popullin.

Popull i Sarajevës, qëroji këto bagëti!!! Të fala nga Banja Luka.

Gjithë Bosnjë-Hercegovina është e sëmurë prej jush, nuk ju duron dot më, s'ka prind që ta dojë fëmijën e tij si ju. Jepini fund këtij turpi.

Përmbajtje e disa mesazheve SMS të transmetuara gjatë *talk show-t Teling*:

Boshnjaket janë një histori qesharake dhe e pabesueshme, e sajuar nga Alija Izetbegoviç, copë idioti, të gjithë ju jeni *poturica* – të përbërë nga kroatë dhe serbë.

Kroatët dhe serbët duhet të kërkojnë falje për të gjitha kohërat, ne jemi të gjithë të krishterë, dhe ata...

Muslimanë, mos bëni gabime si Milosheviçi në Jugosllavi, me degradim të përgjakshëm!

O Shën Mëri, a mund të merrni Komshiçin, dhe të na ktheni Franjon. Të fala kroatëve dhe serbëve.

Pakicë janë serbët, jo kroatët. Të fala nga Tomislavgradi.

Bosnje-Hercegovina ka qenë gjithnjë serbe dhe kroate dhe ju muslimanët e dalë nga hiçi, shkoni në Turqi dhe thyni qafën atje.

Serbët dhe kroatët duhet të tregohen të zgjuar; ata duhet të bëjnë një marrëveshje për objektivat e përbashkëta dhe t'u lenë muslimanëve një "shtet sa një gotë".

Boshnjakët nuk ekzistojnë, origjina e tyre është serbe dhe kroate, ata do të jepnin gjithçka thjesht për të pasur një pasaportë kroate. Të krishterë, bashkohuni.

Nëse dikush është *poturak*, jeni ju katolikët e Tuxhmanit. Nëse doni entitetin tuaj, atëherë ju po kërkonit luftën dhe Bosnja do të jetojë për gjithmonë, pasi ata që kujdesen për të janë boshnjakët dhe jo HVO-ja.

Vetëm serbët mund t'i shpëtojnë kroatët në Bosnjë-Hercegovinë nga politika e qelbur muslimane.

Nëse ju serbë dhe kroatë vazhdoni të silleni kështu, një ditë ju do të zhdukeni nga Bosnja dhe Beogradi do të jetë një pashaluc, kroatët do të jenë si evgjijtë në Beograd. Selam boshnjakëve.

Kroatët ishin dhe do të jenë një komb. Njerëz të ndershëm dhe punëtorë. Për fat të keq, serbët janë mutër. Boshnjak.

Veprimi i ARRK-së

Stacioni u përpoq të përligjë mos praninë e tij me shpjegimin se ai nuk e priste ardhjen e këtyre mesazheve nga audienca, gjë që tregonte se Stacioni në fjalë nuk pranonte përgjegjësi për programin, duke shfaqur kështu një mospërputhje të lartë me dispozitat përkatëse. ARRK-ja konsideronte se një prej funksioneve kryesore të mediave është informimi i publikut, gjë që është veçanërisht e vërtetë në rastin e një stacioni televiziv, për shkak të peshës së mesazhit që vizualizohet edhe për shkak të ndikimit të kësaj medie. Në këtë rast, ky argument bëhet akoma edhe më kuptimplotë nëse mbahet parasysh fakti që TV OBN me sinjalin e tij mbulon pjesën më të madhe të popullsisë së Bosnje-Hercegovinës, duke u kapur madje edhe në shumë vende të rajonit. Stacioni duhej të ishte i vetëdijshëm se t'i lejosh publikut të marrë përgjegjësinë, duke mundësuar një emision me një përmbajtje të tillë infektuese dhe me mesazhe të tilla urrejtjeje, përmes nxitjes drejt dhunës dhe diskriminimit pa kontroll, është një veprim që i hap rrugën abuzimit me lirinë e shprehjes, duke kontribuar potencialisht në krijimin e një atmosfere armiqësore. Meqë mesazhet SMS janë mjete komunikimi gjerësisht të përhapura në programet TV, të cilat lejojnë një pjesëmarrje aktive të audiencës, stacioni duhej të kishte reaguar me një nivel përgjegjësie dhe ndjeshmërie më të lartë nisur edhe për vetë natyrën specifike të popullsisë së Bosnje-Hercegovinës. Transmetimi i këtyre programeve çoi në shkeljen e dispozitave të gjuhës së urrejtjes dhe bazuar në këtë Stacioni do të dënohet me 15.000 euro gjobë.

Gjuha e urrejtjes, TV Vikom, 2008.

Gjatë periudhës së fushatës për zgjedhjet vendore të shtatorit 2008, TV *Vikom* do të transmetonte një spot muzikor, "Radovan, bir i Serbisë", kënduar nga Mishko Cvijetiç, i shoqëruar nga një orkestër e quajtur Vikomice. Realizuesit e spotit ishin të veshura me bluza të bardha, ku dallohej qartë emblema e Partisë Radikale serbe të Republika Srpska-s, kryetari dhe kandidati i së cilës për zgjedhjet vendore ishte njëkohësisht edhe pronar dhe drejtor i TV *Vikom*.

Gjatë spotit, Stacioni fuste edhe sekuenca pamjesh nga drejtori i TV *Vikom* në shoqërinë e një individi që dukej si Dragan Dabiç, *alias* Radovan Karaxhiç, i cili fare pak kohë përpara këtij transmetimi ishte arrestuar në Serbi dhe ishte ekstraduar në Tribunalin e Hagës. Këto video inserte plotësoheshin me regjistrime zanore të fjalimeve të Karaxhiçit gjatë periudhës së luftës.

Spoti niste me skenën e një individi që dukej si Dragan Dabiç, *alias* Radovan Karaxhiç, në shoqërinë e drejtorit të TV *Vikom*, i cili ishte gjithashtu kandidat në zgjedhjet lokale, ku mbi gjithçka tjetër dëgjoheshin fjalimet e Radovan Karaxhiçit: "zonja dhe zotërinj, të dashur vëllezër dhe motra..."

Vargje të këngës:

Radovan, bir i Serbisë,
Pse zbritë nga mali?
Radovan, Palen pse e le,
Romanija kurrë nuk do të tradhtonte.
Radovani flet nga Haga,
Mos u tutni, vëllezër të dashur.
Radovani flet nga Haga,
Jam me ju, vëllezër të dashur.

Një tjetër insert i një individi që duket si Dragan Dabiç me drejtorin e TV Vikom dhe me kolonën zanore të fjalimeve të Radovan Karaxhiçit: “Të nderuar të ftuar, miq, fqinjë...”

Vargje të këngës:

NATO të kërkoi,
Në Terazije shkove.
Rasho ku të dojë shkon,
Pa panik, nga qyteti në qytet,
Rasho ku të dojë shkon,
Pa panik, nga qyteti në qytet.
Radovan, bir i Serbisë,
Krenari e atdheut tonë.
Radovan, bir i Serbisë,
Krenari e atdheut tonë.

Një tjetër insert i një individi që duket si Dragan Dabiç me drejtorin e TV Vikom dhe zërin origjinal të Radovan Karaxhiçit: “Kështu u mbledhshim gjithmonë për të mirë, në marrëdhënie të mira, për ruajtjen e vendit tonë, për ruajtjen e qytetarëve, kulturës dhe zakoneve tona...”

Vargje të këngës:

Oh Serbë, ju që aq shumë udhëheqës keni tradhtuar,
Rashon sot, Karagjorgjen dje.
Mallkuar ju qoftë gjaku nga Zoti,
Kushdo që tradhton dhe shet Karaxhiçin
I mallkuar qoftë,
Kushdo që tradhton dhe shet Karaxhiçin.
Ai ju mbronte ju o serbë,
Nga zhdukja
Ai ju mbronte ju, o serbë,
Nga zhdukja.

Një tjetër skenë e një individi që ngjan me Dragan Dabiçin, në shoqërinë e drejtorit të TV Vikom dhe zërin origjinal të Karaxhiçit: “Mos u lënçim trashëgimtarëve tanë më pak se na është lënë ne nga të parët tanë...”

Vargje të këngës:

Radovan, bir i Serbisë,
Ju që aq shumë i doni vëllezërit tuaj të përtej Drinas.
Lëvdar qoftë Zoti, ju forcuat
bashkimin serb kundër përçarjes,
Lëvdar qoftë Zoti, ju forcuat
bashkimin serb kundër përçarjes.
Radovan, ngjite Kalvarin,
Patriotët serbë me ju do të jenë.
Radovan, ngjite Kalvarin,
Patriotët serbë me ju do të jenë.

Një tjetër insert i një skene ku duket një person i ngjashëm me Dragan Dabiçin me drejtorin e TV Vikom dhe zërin origjinal në një prej fjalimeve të Karaxhiçit: “Ne kemi bërë aq shumë, saqë bota nuk mund të mos pranojë të na njohë të drejtën për të pasur shtetin tonë. Tani ne dëgjojmë shumë njerëz që flasin gjithnjë e më shumë rreth të drejtës së sovranitetit dhe të drejtës për t’u bashkuar. Presim që viti i ardhshëm të jetë viti i suksesit përfundimtar të programit kombëtar serb, viti i çlirimit dhe i bashkimit të të gjitha trojeve serbe.”

Vargje të këngës:

Radovan, skifteri ynë,
Bota të urren, por edhe të admiron.
Rasho, populli të kremton,
Je hero i vërtetë i Serbisë.
Rasho, populli të kremton,
Je hero i vërtetë i Serbisë.
Rasho shok Sheshelin ka,
Për një vit do të dalin.
Radovani flet nga Haga,
Me ju do të jem o vëllezër të dashur.

Veprimi ARRK-së

Në këtë rast ARRK-ja vlerësonte se transmetimi i një kënge në kuadrin e programit të TV Vikom veçanërisht në kombinim me regjistrimet zanore të fjalimeve të Radovan Karaxhiçit, përbënte një kërcënim që mbarte rrezikun e nxitjes së urrejtjes etnike në Bosnje-Hercegovinë. Përmbajtja e spotit muzikor me mesazhe të qarta politike përbënte një nxitje potenciale të urrejtjes etnike, veçanërisht nëse mbahet parasysh lufta në Bosnje-Hercegovinë, si dhe fakti që shumë pasoja të kësaj lufte ishin ende të pranishme edhe në atë moment në kontekstin e emocioneve kombëtare të intensifikuara me arrestimin e Radovan Karaxhiçit. Gjithashtu duhej mbajtur parasysh edhe fakti që kjo përmbajtje transmetohej gjatë një periudhe zgjedhesh, e orientuar dukshëm për thelimin e dasive nacionale. Aktruesit e spotit “Radovan, bir i Serbisë”, që mbanin veshur bluza me emblemën e një partie politike, përfaqësues i së cilës ishte drejtori i TV Vikom, po vepronin gjatë një periudhe zgjedhore, pikërisht në një kohë kur duhej të zbatoheshin rregulla të posaçme që lidheshin me përfaqësimin politik. Përfaqësimi i shpeshtë i simboleve të partive politike gjatë fushatave zgjedhore, veç segmenteve të zakonshme të reklamës politike, konsiderohet si një komunikim i drejtpërdrejtë me qytetarët dhe si promovim politik i partisë, aq më tepër kur çdo insert përmbante video me z.Vinko Perić, drejtor i TV *Vikom*, kryetar dhe kandidat i kësaj force politike për komunën e bashkisë së Gradishkës. Kësisoj, Stacioni kishte shkelur dispozitat që kishin të bënin me gjuhën e urrejtjes, si dhe rregullat përkatës zgjedhore, bazuar mbi të cilën Stacioni do të dënohej me një gjobë financiare në masën e 10 000 eurove. Me vendim të entit rregullator, drejtori i TV Vikom, si kandidat në zgjedhje, do të hiqej nga lista elektorale dhe do të dënohej me gjobë.

Gjuha e urrejtjes, Radio Siroki Brijeg, 2009.

Brenda monitorimit nga ana e ARRK-së të një numri stacionesh që u referoheshin trazirave të shkaktuara nga tifozët midis klubeve të futbollit të Sarajevës dhe Siroki Brijegut, më 4 tetor 2009, të ndodhura përpara zhvillimit të ndeshjes së caktuar për orën 15:30, të cilat do të përfundonin me vdekjen e një tifozit në moshë të re të klubit të Sarajevës, ARRK-ja kërkoi regjistrimet e programit të transmetuar nga Radio postaja Siroki Brijeg në datat 4, 5 dhe 6 tetor. Analiza e programit tregoi se më 4 tetor 2009, duke nisur nga ora 15:37, Radio Siroki Brijeg kishte nisur të jepte reportazhe lidhur me trazirat e tifozëve. Raportuesit në terren kishin dhënë reportazhe të drejtpërdrejta deri në orën 18:00 për atë që po ndodhte në rrugët e Siroki Brijegut.

Disa prej raportimeve gazetareske përfshinin:

Të dashur dëgjues, tifozë, ju uroj një ditë të mbarë nga Pecara, vendi ku mendohet të fillojë në këto çaste ndeshja e futbollit midis Siroki Brijegut dhe Sarajevës. Sidoqoftë, ky derbi nuk do të mbahet mend për mirë, pavarësisht se si përfundon ai, po të mbajmë parasysh se çfarë ka ndodhur këtu trembëdhjetë minuta më parë dhe që po vazhdon ende. Këtu kanë plasur trazira midis dy klube tifozësh kundërshtarë, të shkaktuara fillimisht nga tifozët "*Horde zla*" të klubit të Sarajevës. Dyqind prej tyre, menjëherë sapo kanë mbërritur në Pecara, nisën trazirat, duke shkatërruar gjithçka që u dilte përpara. Policia u përpoq t'i ndalte, por për shkak të numrit të pamjaftueshëm të policëve dhe të forcave speciale, ato nuk qenë në gjendje të ndërhyjnë në kohë për të ndaluar ato që ndodhën dhe që ende po vazhdojnë, pasi një numër i madh policësh ishte përqendruar në një tjetër derbi i futbollit që po zhvillohet në Mostar. Të paktë janë ata që mund të përfytyronin se një kjo mund të ndodhte edhe në Siroki Brijeg, por banda të pakontrolluara të tifozëve të Sarajevës, më shumë se dyqind syresh, kanë shkatërruar gjithçka gjatë rrugës së tyre drejt Pecaras. Po përpiqem të mbledh informacion nëse ndeshja do të fillojë ose jo, dhe kjo mbetet një pikëpyetje e madhe.

Të dashur dëgjues, edhe një herë nga Mario Marushiç, në transmetim të drejtpërdrejtë nga Pecara. Njerëz të plagosur, dritare të thyera, makina të shkatërruara, policë të dëmtuar. Në këtë moment ende nuk është e qartë nëse ndeshja do të zhvillohet ose jo. Gaz lotsjellës, pompat e ujit, rreth 150 tifozë të Sarajevës kanë shkaktuar në Pecara një rrëmujë të paparë... Policët e pakët nuk kanë mundur të qetësojnë tifozët e Sarajevës. Ata mbërritën njëzetë minuta përpara, me qëllime dukshëm të paramenduara, shishet fluturonin nga të gjitha anët... Kapiteni i skuadrës së Sarajevës, Alaim, u përpoq të hynte mes tifozëve për qetësimin e gjendjes, nëse ata mund të quhen tifozë, mes tyre ka një kaos aq të madh.... A mund të qetësohen tifozët e Sarajevës?... Mendoj se kjo është e pamundur, pa ardhjen e forcave të tjera policore, ky shkatërrim, kjo sjellje prej lufte që nuk ka të bëjë me asgjë me një ndeshje futbollit... Shishe, fishekzjarrë, fluturojnë kudo rreth e përqark, gaz lotsjellës, karrige, gjithçka që mund të përdoret për shkatërrimin e pronës dhe për të sulmuar tifozët vendas dhe qytetarët....

Situata dramatike në Pecara vazhdon, tani ata po zhvendosen drejt qendrës së qytetit.... Tifozët e Sarajevës po shkojnë drejt qendrës, kudo thyerje,

gërmadha... Kam frikë se këto *Horde zla* (Hordhitë e së keqes), dhe mendoj se ky emër u përshtatet, do të vazhdojnë edhe më me shkatërrimin e disa ndërtesave në qendrën e qytetit, ata ende po qëllojnë me sende të ndryshme, duke vazhduar të hedhin gurë. Përlëshje të reja, më duket se gjërat nuk do të përfundojnë mirë në Pecara sot, përlëshje të reja dhe, nëse mund të shprehem kështu, vazhdim i një gjendjeje lufte këtu në rrugët e Siroki Brijegut...

Armët e zjarrit kanë ushtuar përballë stadiumit, njerëzit po përpiqen të largojnë këta plaçkitës, dhe më duket se mund t'i quaj kështu për shkak të sjelljes së tyre. Lufta në rrugët e Siroki Brijegut ende vazhdon... Lufta në rrugët e Siroki Brijegut, e nisur nga tifozët e Sarajevës, 150 prej tyre, ende vazhdon.... Veç informacionit nga Pecara, ka edhe një lajm tjetër, ujjësjellësi kryesor është shkatërruar dhe pjesë të tëra të Siroki Brijegut kanë mbetur pa ujë dhe është e pasigurt se deri kur mund të vazhdojë kjo gjendje... Por ajo që ne pamë këtu sot, ishte e pabesueshme, një rrugaçeri, një marshim shkatërrimtar, kjo dëshirë për të thyer gjithçka që nuk ishte e tyre... Thashë, më shumë se 150 tifozë nga skuadra mike në trazirat e tyre shkatërrimtare këtu në Pecara. Tifozët vendas iu përgjigjën.... Tani gjendja duket sikur është qetësuar... Trazira dhe probleme ka edhe në Mostar. Qarkullojnë fjalë se ka të plagosur rëndë e madje edhe të vdekur. Fatmirësisht, duket se ky nuk është rasti i Pecaras, unë kam qenë këtu gjatë gjithë kohës. Ka shumë dëme materiale, makina të shkatërruara, një makine policie i është vënë zjarri, disa makina të tjera që ndodheshin të parkuara janë shtypur, ka mjaft të plagosur, por tani qetësia është rikthyer dhe pa ndonjë pasojë tjetër më të rëndë... Por fatkeqësisht, duket se më e keqja ka ndodhur. Informohem nga Urgjenca, dhe më duket se është e vërtetë, se një tifoz i ekipit të Sarajevës ka humbur jetën dhe më e keqja ka ndodhur në fushat e futbollit të Bosnje-Hercegovinës. Me sa duket ka qenë një e shtënë me armë zjarri. Një person nga Sarajeva ka vdekur në pavijonin e urgjencës. Pra, një person nga Sarajeva ka vdekur në trazirat e Pecaras të shkaktuara prej rreth 200 tifozësh, le t'i quajmë ata tifozë të Sarajevës. Kjo është një tragjedi e vërtetë... Hordhitë e së keqes kanë kryer një incident të paparë këtu sot, diçka që ne nuk e kishim parë kurrë, këto skena, vërtet ka pasur trazira tifozësh edhe më parë, por ajo që tifozët e Sarajevës kanë nisur këtu sot, dhe pas përplasjes me forcat e rendit dhe tifozët vendas, e kapërcen çdo lloj mase, diçka që nuk mbahet mend në Siroki Brijeg... Një e diel kaq e përgjakshme në Siroki Brijeg, trazira shkatërrimtare të Hordhive të së Keqes, incidente të papara e të rënda, me pasoja tragjike.... Tifozët e Sarajevës u shoqëruan jashtë Siroki Brijegut nga policia, bashkë me makinat e tyre personale dhe autobusët, të ndjekura natyrisht nga sende që hidheshin kundër tyre, shishe dhe gurë, por më në fund ata u nxorën jashtë dhe më duket se tani qetësia është rikthyer... Jemi sërish në Pecara. Policia po inspekton vendin ku kanë ndodhur trazirat e papara të shkaktuara nga tifozët e Sarajevës, të vlerësuar në 150–200 vetë, të cilët erdhën me autobusë, duke nisur menjëherë të shkatërronin sapo kishin mbërritur në Siroki Brijeg, duke u përlëshur me forcat e policisë dhe tifozët vendas. Gjak, shkatërrime, rrënoja, të shtëna armësh automatike, dritare dhe makina të thyera, gaz lotsjellës dhe pompa uji të mjeteve zjarrfikës, një luftë e vërtetë e zhvilluar në rrugët e Siroki Brijegut për një orë të tërë,

shkatërrime, rrugaçëri që vështirë se mund të përshkruhen. Tashmë kam raportuar se ka një të vrarë, një person nga Sarajeva, i plagosur për vdekje gjatë këtyre trazirave dhe rreth dymbëdhjetë të plagosur nga të dy anët...

Veprimi i ARRK-së

Në vlerësimin e këtij rasti, ARRK-ja u përqendrua kryesisht në raportimin e drejtpërdrejtë të korrespondentit nga rrugët e Siroki Brijegut. Përzgjedhja e informacionit tjetër zyrtar lidhur me trazirat e Siroki Brijegut nuk ishte e diskutueshme, pra nuk do të analizohet. Arsyeja për një fokusim të tillë qëndronte në faktin se përgjegjësia e gazetarëve dhe e reporterëve që transmetojnë lajme drejtpërsëdrejti, si dhe raportimet e tyre, veçanërisht kur fjala është për të raportuar rreth ngjarjesh që kanë në qendër të tyre dhunën ose trazirat e mëdha, është padiskutueshme dhe me një vlerë esenciale, nëse mbahet parasysh fuqia e madhe e mediave për shkaktimin e emocioneve të ndryshme të shumë njerëz njëkohësisht. Në situata të tilla, gazetarët, reporterët dhe botuesit kanë përgjegjësinë të garantojnë dhënien e informacionit dhe opinionet sipas një mënyre që duhet të minimizojë mundësinë për një nxitje të mëtejshme, të drejtpërdrejtë ose të tërthortë, të hapur ose të nënkuptueshme që mund të shpien në veprime të dhunshme. Gazetarët dhe reporterët duhet t'i kontrollojnë emocionet e tyre, pasi një gjë e tillë është e domosdoshme për sa kohë që ata raportojnë rreth ngjarjesh që kanë brenda tyre elementë të dhunës.

Disa prej deklarimeve të transmetuara direkt nga ana e reporterit gjatë zhvillimit të trazirave të tifozeve, mund t'i kenë shtyrë disa dëgjues të arrijnë në përfundimin se tifozët e klubit të futbollit të Sarajevës kishin ardhur në Siroki Brijeg thjesht dhe vetëm me qëllimin për të shkaktuar trazira dhe dhunë, pavarësisht prej përpjekjeve të policisë për t'i ndaluar ata. Në këto kushte është e arsyeshme të pritet që pohime të tilla të shkaktojnë revoltë, duke i nxitur dëgjuesit të përfshihen edhe ata në incidente, pasi reporterit e paraqiti krejt incidentin si një sulm të drejtpërdrejtë të tifozeve të klubit të Sarajevës kundër tifozeve të qytetit të Siroki Brijegut. Në këtë kontekst, përmbajtja e programit mund të karakterizohet si nxitëse e dhunës, pikërisht për faktin që kjo përmbajtje mund të shkaktojë disa emocione të disa dëgjues, gjë që mund t'i shtyjë ata të kundërveprojnë, duke shkaktuar edhe pasoja të tjera negative. Pasojat negative në situata të tilla mund të fitojnë në intensitet, në rast se raportimi i mediave nuk realizohet sipas një mënyre të përgjegjshme dhe të kujdesshme, me reagimin e duhur nga ana e gazetarit ose reporterit sipas një mënyre që do të minimizonte ngarkesën emocionale. Një gjë e tillë bëhet veçanërisht e rëndësishme, po të mbahet parasysh se gjatë këtyre ngjarjeve vdiq një njeri. Në këtë kontekst, radioja dhe stacionet televizive, veçanërisht mediat publike, kanë përgjegjësinë e madhe të mbajnë lart standardet e gazetarisë dhe të profesionalizmit. Gjithashtu duhet nënvijëzuar se në studio askush nuk bëri as edhe përpjekjen më të vogël, që do të kish kontribuar në qetësimin e tensionit, për t'u bërë thirrje dëgjuesve dhe qytetarëve të ruanin gjakftohtësinë gjatë ngjarjeve tragjike. Bazuar në sa sipër, u arrit në përfundimin se Stacioni në fjalë kishte thyer dispozitat që lidheshin me gjuhën e urrejtjes dhe për pasojë ai do të ndëshkohej me një gjobë në masën e 500 eurove.

KROACIA

Vështrim i përgjithshëm i fragmenteve të rasteve të gjuhës së urrejtjes në Kroaci, të trajtuara nga Agjencia e Mediave Elektronike

Gjuha e urrejtjes, Z1 televizija (Z1 TV), 2016

Më 19 janar 2016, portali i medias Z1 Television Ltd., transmetoi emisionin “Sheshi i Markut” (Markov tërg). Drejtuesi i emisionit e mbylli atë me fjalët e mëposhtme:

“Ne nuk e dimë nëse priftërinjtë e Kishës Ortodokse Serbe ... pikërisht dy priftërinj të Kishës Ortodokse Serbe janë deklaruar shenjtë më 2005, ndërkohë që biografitë e tyre kanë brenda vetes shumë elementë rrugaçërie dhe vrasjesh... më saktë, ka mjaft dëshmi që këta çetnikë...njëri prej të cilëve i quajtur Maka⁵², shkurtim i emrit Makola⁵³, dhe tjetri i quajtur prifti kasap”... se ata i kanë duart e tyre të përlyera me gjak, ndonëse këta njerëz shpallen shenjtore. Ne nuk e dimë nëse Kisha Ortodokse Serbe do të vijojë akoma më tej me veprime të tilla, kështu që do t’i paralajmëroja banorët e Zagrebit që sillen rreth Cvjetni tërg⁵⁴, sidomos nënat me fëmijë ... ju lutem, hapni sytë kur kaloni pranë Katedrales së Ringjalljes⁵⁵, për të shmangur që dikush, me ndonjë thikë në dorë, të dalë prej saj për një festë të përgjakshme çetnike”.

Veprimi i AEM-it

Këtij transmetuesi do t’i hiqej përkohësisht licenca e transmetimeve, për një periudhë prej tre ditësh. Bazuar në paraqitjen e fakteve dhe provave, Këshilli i Mediave Elektronike arriti në përfundimin se transmetuesi kishte shkelur Aktin e Mediave Elektronike, sikundër ai parashikonte në nenin 12, paragrafi 2, përmes nxitjes dhe përhapjes së urrejtjes dhe diskriminimit fetar. Neni 12, paragrafi 2 i Ligjit për Mediat Elektronike.

Këshilli konsideroi si përkufizim përkatës për gjuhën e urrejtjes atë sipas të cilit gjuha e urrejtjes përcaktohet si shprehje që përmban mesazhe urrejtjeje ose intolerance ndaj një grupi racor, kombëtar, etnik ose fetar të anëtarëve të tij. Kërcënimi kryesor me elementët e ligjërit të urrejtjes është se mesazhi që i dërgohet qytetarëve përmes një shprehjeje të tillë, synon të shkaktojë disa pasoja të caktuara negative për një individ të veçantë ose për një grup individësh në lidhje me tiparet e tij/ të tyre personale ose të përkatësisë së tij/ tyre në një grup të veçantë. Pasojat e

---

52 Milorad Vukojičić (1917–1945) I njohur si “prifti Maka” ishte një prift malazez i Kishës Ortodokse Serbe, udhëheqës i një trupe çetnikësh gjatë Luftës së Dytë Botërore. Ai është shenjtëruar nga sinodi i peshkopëve të Kishës Ortodokse Serbe më 2005, bashkë me Slobodan Šiljak (1881–1943), i cili ishte gjithashtu prift malazez në kuadrin e Kishës Ortodokse Serbe.

53 Një lloj çekiçi, më vogël se vareja.

54 Shesh në Zagreb.

55 Katedrale serbo-ortodokse në Zagreb.

kësaj shprehjeje mund të shfaqen nëpërmjet krijimit të mungesës së respektit ndaj një personi të vetëm ose një grupi, krijimit të një stereotipi negativ kundër një individi ose grupi të veçantë, nxitjes së diskriminimit dhe armiqësisë, dënimit të një individi ose grupi, ngjalljes së një ndjenje pasigurie dhe frike te një njeri ose mes pjesëtarëve të një grupi, shkaktimit të dhimbjes fizike dhe psikologjike te një individ i veçantë ose grup individësh, duke paraqitur rrezik ndaj një personi të veçantë ose grupi, duke shkaktuar dhunë ndër-personale ose ndër-grupore, duke krijuar në pjesën më të madhe të qytetarëve ndjenjën se një qëndrim i tillë ndaj një individi/ grupi është shoqërisht e dëshirueshme dhe e përligjur, duke krijuar ndjesinë te një numër i madh qytetarësh se një sjellje e tillë është e tolerueshme dhe se të veprosh kundër tyre nuk përmban kurrfarë përgjegjësie. Në këtë kontekst ligjor, Këshilli arriti në përfundimin se deklarimet përmbyllëse të emisionit *Markov tërg* (Sheshi i Markut) të 19 janarit 2016, nga ana e krijuesit dhe drejtuesit të shfaqjes, Marko Juriç, përputheshin me përshkrimin e bërë në nenin 12, paragrafi 2 i Aktit të Mediave elektronike, për nxitjen dhe përhapjen e urrejtjes dhe diskriminimit mbi bazën e besimit fetar, kundër Klerit dhe pjesëtarëve të Kishës Ortodokse Serbe. Gjithashtu, Këshilli vendosi që këtë dosje t'ia nënshtrohte Zyrës kompetente të Prokurorit të Shtetit për veprim të mëtejshëm. Për pasojë, Z1 do të ngrinte padi ligjore kundër vendimit të Këshillit dhe ky rast është ende në pritje të gjykimit pranë një gjykate administrative të Zagrebit.

Gjuha e urrejtjes, Glas Podravine Ltd. / Radio Glas Podravine, 2014

Gjatë kontrollit të regjistrimeve të emisionit Coolturna isповјedaonica (Konfesionali Cooltura), transmetuar më 10 prill 2014, do të vëreheshin elementë të nxitjes dhe urrejtjes diskriminuese. Si pjesë e emisionit, gjatë pauzës muzikore, luhej një këngë, e cila fliste rreth ngjarjeve të luftës gjatë viteve nëntëdhjetë. Në këtë këngë, serbët quheshin “popull i keq dhe i lig” “qen i tërbuar”, “vëllezër të xhindosur, që numëronin fishekët”, “banditë”.

Në lindje gjithçka është prishur dhe ligështuar, Më kot Danubi rrjedh paqësisht kur qentë e tërbuar ndodhen në anën tjetër.

Vitet nëntëdhjetë kanë kaluar të mbushura me gjak, luftë, ligështim, plagë të hidhura për Kroacinë.

Oh Kroaci, hidhërimi im, ku është sot vëllai i lindjes, sot nuk ka më harmoni vëllazërore, por thjesht një luftë të çmendur të shkaktuar prej tij.

Oh Kroaci, brenga ime, kroatët po shërojnë plagët e tyre, në lindje gjithçka është e kalbëzuar, dhe Danubi rrjedh, më kot, paqësisht.

Në lindje, gjithçka ka mbetur njëlloj, vëllezër të xhindosur që numërojnë fishekët e tyre, Danubi rrjedh paqësisht më kot, ndërkohë që banditët ndodhen në anën tjetër.

Historia tonë e paqes e di ... Ustashët në mbrojtje të atdheut kroat.

Për mëkatet falje nuk ka, as harresë për të gjithë të vdekurit që kanë rënë në mënyrë që Kroacia të mund të flejë në paqe.

Vëllezër ustashë kroatë në mbrojtje të shtëpive tona, ngrihuni në mbrojtje të atdheut kroat...

Veprimi i AEM-it

U arrit në konkluzionin se materiali i transmetuar binte ndesh me dispozitat e nenit 12, paragrafi 2 për Aktin e Mediave Elektronike. Këshilli i Mediave Elektronike do të paralajmëronte këtë portal të medias për transmetimin e kësaj kënge, duke e njoftuar atë të bënte më shumë kujdes në të ardhmen për të qenë në përputhje me standardet profesionale dhe me dispozitat e Aktit të Mediave Elektronike.

Gjuha e urrejtjes, portali në ueb, *Dnevno.hr*, 2015

Bazuar në disa ankesa lexuesish, artikulli *Naprijed Hrvatska – u novi kaos!* (Përpara Kroaci – drejt Kaosit të ri!), botuar në një portal në ueb të *Dnevno.hr*, më 7 korrik 2015 do t'i nënshtrohej monitorimit. Komenti i këtij artikulli, mes të tjerash, përmbante edhe pohimet e mëposhtme:

“Po përse midis afrikanëve dhe popujve të Lindjes së Mesme nuk ka fitues të Çmimit Nobel, nuk ka as astrofizikanë dhe as kimistë të famshëm?”

“Ekziston një rregull i pashkruar për çdo qytetar të Amerikës se është e këshillueshme që në shtëpi të mbahet një armë automatike Beretta-Xtrme 2, dhe aq më tepër në rastin e një gruaje të bardhë gjermane që bën sport natën, në Krojzberg të Berlinit, të ketë një mortajë me shumë grykë në makinën e saj.”

“Për transgjinatorët, agjitorët liberalë dhe antifashistë, përgjegjësia për të gjitha mjerimet e botës dhe për mjerimin e afrikanëve dhe aziatikëve duhet kërkuar gjithnjë te njerëzit e bardhë dhe te mjedisi ekonomik dhe politik. Ata nuk duan të dëgjojnë asnjë fjalë rreth trashëgimisë, trashëgimisë biologjike dhe gjeneve që luajnë një rol të rëndësishëm në sjelljen kriminale ose politike të çdo individi. Fundja, arsyeja që Kroacia ndodhet në një situatë të vështirë duhet kërkuar në radhë të parë te seleksionimi biologjik negativ që rezulton nga vrasja e shtresës më inteligjente të popullsisë kroate pas Bleiburgut – dhe te imponimi me dhunë i kromozomeve kriminale komuniste.”

“Sepse, madje edhe një njeri i zakonshëm, pa shumë arsim, e di se karakteri dhe inteligjenca njerëzore nuk mund të mësohen – ato vetëm mund të trashëgohen.”

Veprimi i AEM-it

Teksti synonte t'i paraqiste imigrantët dhe refugjatët nga Azia si një kërcënim për krejt sigurinë e Kroacisë dhe të pjesës tjetër të Evropës. Autori i tekstit kishte paraqitur një informacion të pa verifikuar, të gënjeshtërt, pa ndonjë deklaram

origjine dhe/ose investigimi, që ai eventualisht mund të kishte përdorur si burim. Teksti ishte abuziv, ai përhapte epërsinë e racës së bardhë përmes një serie fyerjesh kundër pjesëtarëve të racave të tjera, nxiste armiqësinë kundër tyre, duke i diskriminuar ata mbi bazën e racës dhe të etnisë. Veç kësaj, teksti nënkuptonte gjithashtu, tërthorazi, diskriminimin e ngritur mbi bindjet politike përmes një numri emrash përjashtimore. Këshilli i AEM-it nxori një paralajmërim për shkruasin e këtij botimi elektronik, për shkelje të nenit 12, paragrafi 2 i Aktit të Mediave Elektronike.

Gjuha e urrejtjes, portali në ueb *Dnevno.hr*, 2015

Artikulli rreth planit të fshehtë të “çifutëve” për sundimin e botës: *Lufta në Ukrainë, “tribunë e djallit”*, i botuar në portalin *Dnevno.hr*, më 18 shkurt 2015, përmbante një seri fyerjesh kundër çifutëve. Me shkrimin e këtij teksti, autori i tij kishte nxitur dhe kishte përhapur urrejtjen kundër tyre. Ai quante çifutët “racë e lindur priftërinjsh paganë psikopatikë”, të cilët “janë në pozicionet më të larta të financave, tregtisë, drogave, satanizmit, pedofilisë, vrasjeve masive dhe krimeve kundër njerëzimit”, duke i akuzuar ata njëherazi për konfliktin e përgjakshëm në Ukrainë dhe vuajtjet e të krishterëve. Sikurse pohohej në raport, paraja çifute dhe pajisjet e tyre ushtarake qarkullojnë në Ukrainë, ndërkohë që të krishterët ukrainas (jo çifutë) vriten dhe shfarosen dhe pasuritë e tyre u jepen oligarkëve çifutë. Gjithçka tjetër nuk është veçse lodër teatrale për masat e pavetëdijshme”, shkruhet në artikull.

Veprimi i AEM-it

Këshilli nxori një paralajmërim për autorin e këtij publikimi elektronik, për shkelje të nenit 12, paragrafi 2 të Aktit të Mediave Elektronike.

Gjuha e urrejtjes, portali në ueb, *Dnevno.hr*, 2014

Publikimi elektronik *Dnevno.hr* botoi një artikull të titulluar “*Vukovarci pozivaju Hrvate na bojkot srpskih proizvoda! Evo popisa trgovina u kojima neće kupovati dok ćirilica ne izađe iz Vukovara!* (Njerëzit e Vukovarit i ftojnë kroatët të bojkotojnë mallrat serbe! Këtu është një listë e magazinave ku ju nuk duhet të blini deri sa “alfabeti cirilik të zhduket nga Vukovari!” Bashkë me tekstin jepej edhe një listë e dyqaneve serbe që duheshin bojkotuar për një farë kohe. Më pas lista do të hiqej.

Veprimi i AEM-it

Këshilli i Mediave Elektronike arriti në përfundimin se autori i këtij publikimi elektronik kishte mundësuar nxitjen dhe përhapjen e urrejtjes dhe të diskriminimit, bazuar mbi idenë e kombësisë. Portali i medias u sanksionua me një paralajmërim.

Gjuha e Urrejtjes, *Nezavisna televizija* (Televizioni i pavarur), 2013

Në emisionin televiziv të drejtuar nga Velimir Bujanec, i cili fliste për vrasjen e dyfishtë të ndodhur në Vojshnica, do të regjistrohej një nxitje dhe përhapje e urrejtjes dhe diskriminimit bazuar mbi kombësinë. Një prej pjesëmarrësve në emision deklaroi sa më poshtë: “Muajt kyç kur incidentet regjistrohen janë korriku

dhe gushti, atëherë kur këtu vijnë një numër i madh serbësh, nëse më lejoni, bastardë...që unë i quaj çetnikë stinorë verorë”. Ky pohim u konsiderua si gjuhë urrejtjeje kundër pakicës kombëtare serbe, ndërkohë që edhe drejtuesi i emisionit nuk e distancoi veten nga ky pohim.

Veprimi i AEM-it

Këshilli i Mediave elektronike dha një paralajmërim për portalin e mediave.

Gjuha e urrejtjes, Hrvatska radiotelevizija Dnevnik 3, (PBS kroate, Lajmet 3), 2013

I ftuar në Dnevnik 3, në kanalën HRT, më 16 mars 2013, deputetja Ruza Tomasić kish hedhur ide që fyenin dinjitetin njerëzor dhe nxisnin urrejtjen kundër udhëheqësve dhe pjesëtarëve të pakicave kombëtare. HRT-ja nuk e distancoi veten prej këtyre pohimesh intolerante. I pyetur nga drejtuesi i emisionit të lajmeve për shpjegimin e pohimeve të saj, të bëra një ditë më parë në qytetin e Slatinës gjatë një manifestimi politik, z. Milorad Pupovac (SDSS) kish thënë se ato do të rishikoheshin nga Komisioni përkatës parlamentar: “Mendoj se kjo është Kroacia dhe se të tjerët janë mysafirë në këtë vend. Nëse atyre nuk u pëlqen, le të largohen, por të paktën ata duhet ta respektojnë atë”. Zonjusha Tomasić i ishte përgjigjur: Z. Pupovac ka guximin ta ngrejë këtë çështje, pasi ai ka pasur Stanimirovićin çetnik⁵⁶, i cili tregonte me gisht se kush duhej dërguar në Ovcara⁵⁷, që kishte zakon të thoshte se Vukovari është tokë e shenjtë serbe dhe se fortesa e fundit Ustashe⁵⁸ më në fund ra, kur Vukovari ra, kështu pra, kjo është edhe arsyeja që ai ka guximin të ngrejë kësi çështjesh (!)

Veprimi i AEM-it

Këshilli i Mediave Elektronike i dha një paralajmërim drejtuesit të kësaj medie elektronike për shkelje të nenit 12, paragrafi 2, i Ligjit për Mediat Elektronike.

Gjuha fyese, radio stacioni rajonal Šibenik, 2013

Në buletinën qendror të lajmeve ky radiostacion kishte transmetuar një reportazh lidhur me konferencën e jashtëzakonshme për shtyp të zyrës rajonale të HDZ-së (parti politike) për rajonin e Šibenikut dhe Kninit, si dhe për shoqatën e veteranëve të luftës, me rastin e deklarimit nga ana e kryeministrit Zoran Milanovic, ku ai ishte shprehur se Kroacia kish pasur një luftë civile. Në këtë reportazh, do të jepej

---

56 Çetnikët – pjesëtarë të një organizate paraushtarake serbe me synime tejet nacionaliste dhe shoviniste për realizimin e Serbisë së Madhe, domethënë krijimin e një shteti që do të përfshinte të gjitha rajonet me rëndësi historike për serbët, përfshi këtu edhe rajone jashtë Serbisë të populluara nga serbët.

57 Ovcara është emri i fermës në juglindje të qytetit të Vukovarit, ku robërit kroatë të luftës dhe civilët do të vriteshin nga çetnikët paraushtarakë dhe nga Armata Popullore Jugosllave (APJ) më 20 nëntor 1991, gjatë luftës kroate për pavarësi.

58 Ustasët ishin pjesëtarë të një organizate fashiste, ultranacionaliste dhe shoviniste kroate, e motivuar nga dëshira për krijimin e një shteti etnikisht të pastër, gjë që do të shpinte në një eksod masiv, në burgosjet dhe vrasjen e serbëve, çifutëve, romëve, si edhe disidentëve politikë në Jugosllavinë e Luftës së Dytë Botërore.

regjistrimi zanor i kësaj deklarate, ku kryetari i HVIDR-së⁵⁹ për rajonin e Shibenikut dhe Kninit do e quante Kryeministrin “lopë të vogël”, përfshi këtu edhe fjalinë e mëposhtme: “Nuk është faj i prindërve që fëmija del idiot dhe budalla.” Ndonëse në konferencë kishin folur shumë njerëz të tjerë, redaktorët e programit e kishin trupëzuar pohimin e cituar si një prej dy atyre që do të transmetoheshin, duke mos u distancuar prej tij. Ky citim u konsiderua si fyerje ndaj dinjitetit njerëzor.

Veprimi i AEM-it

Këshilli i Medias Elektronike i dha një paralajmërim portalit të medias.

---

59 HVIDR-a – Shoqatë e Invalidëve Kroatë të Luftës për Atdheun (Hrvatski vojni invalidi Domovinskog rata).

AUTORITETI RREGULLATOR MAQEDONAS

Përzgjedhje e rasteve të gjuhës së urrejtjes dhe fyerjes, objekt i monitorimit të AVMU-së

Gjuha fyese TV SITEL 3 DOOEL, 2017.

Më 13 shkurt 2017, AVMU-ja do të kryente *ex officio* monitorimin e programit “Jadi burek” transmetuar më 20 janar 2017. Programi i kushtojë ceremonisë së përrimit të Presidentit të sapo zgjedhur të Shteteve të Bashkuara, Donald Trump, dhe në natyrën e vet ishte një hibrid i cili përmbante gjithashtu: transmetime të drejtpërdrejta të ceremonisë së përrimit (përmes Internetit); biseda dhe komente në studio nga ana e drejtuesit të emisionit, Janko Ilkovski, dhe të ftuarve të tij Cvetin Kilimanov⁶⁰ dhe Boris Damovski⁶¹; një intervistë me Jason Miko⁶² nëpërmjet Skype; thirrje telefonike dhe përmbajtje të tjera audiovizive.

Përmbajtja e programit përfshinte:

Donald Trump që u quajt “bir kurve” dhe më pas “derr i egër”.

Kur do të flitej për Hillary Clinton-in, drejtuesi i emisionit do të komentonte: “ajo ia mbathi drejt pyllit për t’u fshehur... Shihni se në ç’mënyrë skizofrenike e ndryshon pamjen e saj,”. Më pas ai kalon në imitimin e Bill Clinton-it: “Unë *shtupped*⁶³ ju, *shtupped* atë, shkërdheva atë dhe këtë... dhe pastaj edhe ju, në zyrën time, mirë t’i bëhet, ai ia kish hipur të gjithëve, unë jo .... ju, përshëndetje, si jeni? – Jam mirë, kjo është vajza tuaj e madhe, por ty gjyshe, jo, ty nuk do të qij .... nuk jam qirës gjyshesh, jo..... ti ik, je shumë e shëndoshë...”

Tiffany Trump, vajza më e vogël e Donald Trump-it, u quajt (nga i ftuari Kilimanov) një “playboy girl,” dhe ish zv/presidenti i Shteteve të Bashkuara Dick Cheney u cilësua si një “burrë, të cilit i është vënë zemra e katërt ose e pestë” dhe “një Robot”.

Katër kongresmenë do të komentoheshin nga drejtuesi i emisionit: “...Sa pleq qenkan këta?”

Melania Trump do të quhej një “MILF”⁶⁴.

Lidhur me Michelle dhe Barack Obama-n, duke u kthyer nga i ftuari i tij Kilimanov, ai do të thoshte: “Më në fund, a do e pranojnë ata që martesja e

---

60 Gazetar.

61 Drejtor i serive televizive satirike “Ednooki”.

62 Analist dhe lobist i Shteteve të Bashkuara.

63 Zhargon në gjuhën maqedonase për marrëdhënien seksuale.

64 Akronim i “Nënë, dua të qihem”.

tyre është një martesë *gay*? Që Michelle është mashkull? Le të shurrojë në këmbë, pse duhet ta fshehë atë!" Dhe pastaj ai e quan atë "Michal" dhe "një kandidat të ardhshëm potencial për t'u bërë *serator* (lojë fjalësh për *dhjerës*), *ups, senator.*"

Uashingtoni do të quhej një qytet ku 60% janë afro-amerikanë, por gjatë transmetimit nuk ishin më shumë se gjashtë syresh. Rreth tyre Boris Damovski tha: "Të tjerët nuk kanë ardhur, sepse janë të zënë me thyerjen e xhamave të vitrinave të dyqaneve, atje mallrat janë pa para."

Gjatë emisionit pati edhe një koment të llojit: "Kameramani po kërkon zezakë në audiencë, kjo është puna e tij më e vështirë."

Komentet rreth presidentit maqedonas Gjorge Ivanov përfshinin: "Pisi, i la ata *Sorospii-të* (lojë fjalësh që do të thotë *kurva të Sorosit*) e Cervenkovskit⁶⁵ të punojnë për të."

Drejtuksi i emisionit Ilkovski reagoi ndaj pranisë së njerëzve në fushën e tij pamore: "Ej, mos është gjë drejtori tuaj *gei*?"

Kur Melania Trump u shfaq në ekran për një çast, ai tha: "Ua çfarë thithkash... në to mund të varësh xhaketën, tepër ngacmuese!"

Disa deklaramë të drejtuesit të emisionit vështirë se mund të kategorizoheshin apo të kontekstualizoheshin, për shembull: në një çast, ai vendos mbi kokë një kapele të kuqe me mbishkrimin "Trump", dhe kur një prej të ftuarve e pyet se ku e kishte blerë atë, ai i përgjigjet: "Ma dhanë hua me një pistoletë të drejtuar pas koke, përshëndetje Antonios, i jam shumë mirënjohës..."

Kishte gjithashtu komente të natyrës: "Të gjitha plehrat e botës u bënë bashkë kundër (Trump-it)!"

Gjatë emisionit, drejtuesi i tij dhe të ftuarit në të do t'i referoheshin përdorimit të alkoolit (uiski dhe vodka), ku drejtuesi i emisionit do të ftonte madje edhe krejt ekipin e programit të bashkohej me ta dhe më pas, duke iu referuar dredhjes së një cigareje hashash, me një puro në dorë, thotë: "...kur kam pasur unë ndonjëherë dy kameramanë, ë? Ej ç'të bën uiski, o vëlla! Sillni ca gota, seriozisht e kam! (duke vështruar drejt ekipit në studio). Duhet ta bëjmë për Trump-in, mos ia q...i nënën, duhet ta bëjmë për Trump-iu! Do t'ju hedh edhe juve pak, s'mund t'ju jap shumë, sepse kam shumë të ftuar. Sa për vodkën, do t'ju pak më shumë! Këtë e kini nga Putini." Gjatë komenteve komunikuese me publikun nëpërmjet Internetit, Kryqi i Thyer, i njohur si simbol i Rajhut të Tretë dhe i fashizmit, do të shfaqej në shumë raste.

Veprimi i AVMU-së

Sjellja dhe komunikimi midis drejtuesit të emisionit dhe të ftuarve të tij ishte e pahijshme dhe e pavend për një transmetim televiziv publik. Emisioni gëllonte nga

65 Ish president i Republikës së Maqedonisë nga Bashkimi Social Demokrat i Maqedonisë.

vulgarizmat, nga komente të ndyra, përshkrime të pacipa, tallje publike, gjuhë abuzive dhe fyerje lidhur me racën, kombin, seksin dhe moshën. Do të theksohej se në të nuk kishte gjuhë urrejtjeje, por më tepër dhunim të parimeve televizive që lidhen me emancipimin dhe zhvillimin e vlerave morale dhe njerëzore si dhe me mbrojtjen e privacisë dhe dinjitetit të personalitetit; barazinë e lirive dhe të drejtave pavarësisht nga gjinia, raca, kombësia, etnia dhe sfondi shoqëror, bindjet politike dhe fetare, prona dhe pozicioni shoqëror i njeriut dhe i qytetarit; inkurajimin e frymës së tolerancës, respektit të ndërsjellë dhe mirëkuptimit midis individëve me prejardhje të ndryshme etnike dhe kulturore; inkurajimit të mirëkuptimit dhe të bashkëpunimit ndërkombëtar, ndjenjës publike për paanshmëri dhe mbrojtje të lirive demokratike. Ligji përkatës nuk përmbante dispozita ndëshkues lidhur me dhunimin e parimeve, subjekt i Autoritetit Rregullator, dhe për këtë arsye AVMU-ja do të njoftonte me shkrim TV Sitel 3 për këto shkelje, duke e bërë publik raportin e monitorimit të saj në uebsajtin e vet⁶⁶.

Gjuha e urrejtjes, TV SITEL DOOEL, 2016

Më 30 dhjetor 2016, AVMU-ja do të ndërmerre *ex officio* monitorimin e programit të *Dnevnik* (buletini i përditshëm i lajmeve) të TV Sitel të orës 19:00 dhe 23:00h., transmetuar më 2, 3, 4, dhe 5 dhjetor 2016, gjatë fushatës zgjedhore për zgjedhjet e parakohshme parlamentare të zhvilluara më 11 dhjetor.

Përmbajtja e programit të monitoruar përfshinte:

Në tetë buletine informative të përditshme e të njëpasnjëshme të *Dnevnik-ut*, do të jepeshin katër reportazhe (në vazhdimësi të njëri-tjetrit), lidhur me temën "*Dygyhësia vjen me një Çmim*", ku këto emisione përcaktoheshin si artikuj redaktorialë. Ato ngrinin pretendimin se në rast se dygyhësia do të shtrihej në përdorim të gjerë në vend, një gjë e tillë do të nënkuptonte përdorimin e detyruar të gjuhës shqipe edhe në sektorët publikë dhe publikë-privatë madje edhe në vende ku nuk jetojnë shqiptarë, arsye për të cilën njerëzit që tashmë ishin të punësuar do të largoheshin nga puna dhe për t'u punësuar atje do të dërgoheshin shqiptarë nga veri-perëndimi i vendit⁶⁷. Grupe qytetarësh në pozita inferiore u listuan si të rrezikuara, mbi baza nga më të ndryshmet: mbi bazën e origjinës etnike ("maqedonase, turke, vllahe, boshnjake, serbe, rome"), mbi bazën e qyteteve dhe qarqeve, mbi bazën e zanateve/profesioneve ("polici dhe ushtri", "administratë shtetërore, institucione shëndetësore, arsim, shërbime taksii, shkolla private, fakultete dhe farmaci", "çdo njeri që punon në sportele ose në banak në kontakt me njerëzit, oficerët e policisë, zjarrfikësit, mësuesit, mjekët, postierët, ose taksixhinjtë, të gjithë këtyre do t'u duhet të njohin gjuhën shqipe, të flasin shqip me çdo klient që vendos të komunikojë me ta në gjuhën shqipe"), mbi

66 Krejt raporti i shkruar i mbikëqyrjes së programit është i disponueshëm në: http://www.avmu.mk/images/Sitel_3-progrmski_nadzor_13.02.2017.pdf.

67 Çështja e fushës së përdorimit të gjuhës shqipe dhe nëse kjo po përgatiste federalizimin/kantonizimin e shtetit maqedonas, do të përbënin temat më të trajtuara të zgjedhjeve të parakohshme parlamentare të 11 dhjetorit 2016, veçanërisht midis koalicionëve të mëdha – njëri i udhëhequr nga VMRO/DPMNE në pushtet dhe tjetri i kryesuar nga opozita e përfaqësuar nga SDSM-ja.

bazën e moshës (“të rriturit që janë më shumë se 50 vjeç, të cilët realisht nuk do të jenë në gjendje të mësojnë shqip,” “të rriturit mbi 40 vjeç që nuk do të jenë në gjendje të mësojnë shqip në kohën e duhur, gjë që për ta do të nënkuptojë pushim nga puna dhe humbje e vendit të punës për të paktën 30.000 punonjës aktualë në sektorët shtetërorë dhe privatë-shtetërorë”...“edhe pse në sektorin shëndetësor, përvoja e infermierëve dhe e mjekëve përbën forcën e tyre më të madhe, infermierët dhe mjekët do e kenë shumë të vështirë të mësojnë shqip, gjë pas së cilës ata do të humbasin punën, duke ia lënë atë dikujt pa dije dhe pa përvojë, mjaft që ky njeri të dijë të flasë më mirë shqip se ata. Të paktën stafet, 1 000 mjekë të specializuar dhe 10.000 infermierë do të përballen me largimin nga puna”).

Formulime të tilla do të përdroreshin ditë pas dite: “Dygyhësia është një problem që do të shkatërrojë natyrën maqedonase të shtetit maqedonas, do të fusë në jetën e përditshme një mjedis dhe rregulla të ngjashme me ato që ndodhën në Kosovë*, gjë që përbën një arsye të mjaftueshme për maqedonasit që të shqetësohen dhe ta marrin fatin e vet në duart e tyre. Nëse dygyhësia do të bëhet detyrim ligjor, sikurse planifikon Zaevi⁶⁸, do të regjistrohet një kosto prej më shumë se 50 milionë eurosh për sektorin publik dhe pushimi nga puna për të paktën 30,000 punonjës, të cilët për arsye nga më të ndryshmet nuk do të arrijnë dot të flasin shqip. Veç kësaj, rreth 70,000 shqiptarë etnikë do të zhvendosen drejt qarqeve në të cilat shqipja nuk flitet, duke ndryshuar kështu hartën etnike” dhe një gjë e tillë do të “pasqyrohet mbi sigurinë, do të krijojë rezistencë dhe pakënaqësi në gjirin e popullsisë vendase me mundësinë e qartë për tensione etnike dhe konflikte të përhershme.”

Reportazhi i fundit i kësaj serie pretendonte se “nëpërmjet kërkimit të kantonizimit dhe vendosjes së dygyhësisë mbi krejt territorin e Maqedonisë, pesë parti, – BDI, PDSH, Besa, Aleanca e Zijadin Selës dhe Bashkimi Social Demokrat, mbrojnë të drejtat etnike të shqiptarëve në zgjedhjet e ardhshme. Vetëm VMRO/DPMNE ka mbetur në krahun maqedonas dhe ajo qëndron në opinionin se ajo nuk do të mbështesë kurrë as Kushtetutën dhe as nuk do të lejojë dygyhësinë mbi krejt territorin, veçanërisht jo kantonizimin, ndërkohë që Zaevi bën thirrje për federalizimin e vendit.” Thuhet se kjo çështje përfshin edhe “ndarje territoriale, që shumë shpejt do të shpien drejt luftës dhe në cedimin shqiptarëve të kantoneve maqedonase dhe Shtojcainin e tyre nga Kosova*, sipas përvojave të përjetuara më parë në rajon dhe në Evropë.”

Tekstet e shkruara me titra elektronikë do të përdroreshin për të përforcuar mesazhet. Në emisionin e fundit do të tregoheshin edhe një grafik me një hartë territoriale të Maqedonisë, ku rajonet në të cilat shqiptarët etnikë do të zhvendoseshin tregoheshin me shigjeta. Të tjera reportazhe ku mesazhet dërgoheshin nga njerëz që përfaqësonin “zërin e autoriteteve” (kryetarë bashkish të VMRO/DPMNE, një politikan nga një parti – pjesëtare e koalicionit të udhëhequr nga VMRO/DPMNE, një mjek, një ish drejtor në Ministrinë e Punëve të Brendshme) do të përdroreshin gjithashtu për përforcimin e kontekstit.

---

68 Kryetar i partisë politike të opozitës, Bashkimi Social-Demokratik i Maqedonisë.

Veprimi i AVMU-së

AVMU-ja bëri një analizë me qëllim që të përcaktonte nëse testi i trefishtë i GJEDNJ-së përmbushej, domethënë, nëse kufizimi i lirisë së shprehjes garantohej me ligj, nëse ai ndiqte një objektiv legjitim dhe nëse ishte i domosdoshëm në një shoqëri demokratike⁶⁹.

Për sa i përket kushtit të parë, u arrit në përfundimin se të dy bazat mbi të cilat plotësohej kushti i diskriminimit ndaloheshin me ligj.

Seritë e reportazheve do të transmetoheshin javën e fundit të fushatës së zgjedhjeve legjislative të vitit 2016 dhe ishin reklamuar si artikuj redaksionalë. Dispozita e Kodit Zgjedhor mbi bazën e së cilës asnjë mjedis dhe as ndonjë gazetar nuk mund të sanksionohen për shprehjen e opinionit të tyre, gjë që gjithsesi duhet të dallohet nga lajmet, gjente zbatim në rastin e këtyre zgjedhjeve. Por një dispozitë e tillë nënkuptonte që transmetuesit duhej të bënin një dallim të qartë midis komentit (redaksional) si zhanër kryesisht analitik që mbart opinione, dhe zhanreve të tjera gazetareske të tilla si lajmet, raportet, intervistat, reportazhet, etj. Në kontekstin e kësaj dispozite, AVMU-ja ishte e opinionit se ishte garanci për lirinë e shprehjes, por një gjë e tillë nuk duhej të kuptohej si mbrojtje për gjuhën e urrejtjes përmes dhënies së informacioneve të pasakta dhe të pavërteta, fyerjeve, gënjeshtreve dhe shpifjeve, ose si mbrojtje për mospërputhjen me parimet dhe standardet gazetareske profesioniste. Raportet në fjalë ishin përcaktuar si redaksionalë, ndonëse ato nuk përputheshin me standardet profesioniste gazetareske dhe përbënin një shtrembërim të zhanreve, pra, që propaganda dhe diskriminimi ishin transmetuar nën titullin e një shkrimi redaksional, ndaj për rrjedhojë, AVMU-ja vendosi që mbrojtja që Kodi zgjedhor njihte dhe pranonte këtu nuk gjente zbatim.

Për përcaktimin e dy kushteve të tjera, përmbajtja e raporteve do të analizoheshin në përputhje me Udhëzuesin Monitorues të Gjuhës së Urrejtjes⁷⁰ si dhe me çështjet përkatëse të identifikuara.⁷¹

Analiza tregoi se kufizimi i lirisë për një lloj të tillë shprehjeje, ndiqte një objektiv legjitim dhe ishte i domosdoshëm për një shoqëri demokratike pasi, si televizion kombëtar, TV Sitel transmetonte raporte në disa buletine informative të përditshme të njëpasnjëshme, ku zhanri – koment përdorej qëllimisht i shtrembëruar për përhapjen e gjuhës së urrejtjes, bazuar mbi origjinën kombëtare/etnike. Seria e këtyre raporteve ishte një shembull se si “gjuha e urrejtjes” mund të fshihej prapa pohimesh që mund të dukeshin të arsyeshme ose normale në pamje të

---

69 Rastet përkatëse nga praktika gjyqësore e GJEDNJ-së ishin *Soulas dhe të tjerë kundër Francës* (e 10 korrikut 2008), gjenden në: <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%26%22001-87370%22%7D>}, *Feret kundër Belgjikës* (16 korrik 2009), marrë në: <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%26%22001-93626%22%7D>}, dhe *Surek kundër Turqisë* (8 korrik 1999), gjenden në <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22dmdocnumber%22:%26%222696156%22%22itemid%22:%26%22001-58279%22%7D>},

70 Përgatitur nga AVMU-ja, 2014, http://www.avmu.mk/images/Udhëzues_rreth_Monitorimit_të_Gjuhës_së_Urrejtjes.pdf.

71 Ku përfshihen: 1. Cili ishte konteksti i shprehjes; 2. Kush ishte personi përgjegjës për shprehjen; 3. A kishte ndonjë qëllim në nxitjen e gjuhës së urrejtjes; 4. Cila ishte përmbajtja e shprehjes; 5. Cila ishte shkalla dhe fusha e veprimit të shprehjes; 6. Cili është probabiliteti i ndikimit të audiencës dhe veprimet e tjera të saj.

parë⁷², dhe që transmetoheshin gjatë fushatës zgjedhore, me synimin e qartë për realizimin e një objekti të caktuar politik që kishte për bazë diskriminimin, informacionin e njëanshëm dhe frikësimin. Nëpërmjet përdorimit të taktikës së emërtimit real të profesioneve, qyteteve/ qarqeve dhe komunave etnike, të cilat mund të ndiheshin të rrezikuara dhe të frikësuara, audienca i nënshtrohej bindjes, imponimit të opinionit, manipulimit të informacionit dhe frikësimit me humbjen e vendeve të punës; raporti përpigjeq të nxiste midis maqedonasve etnikë, por edhe midis turqve, serbëve, vllahëve, romëve dhe boshnjakëve ndjesinë e braktisjes dhe të antagonizimit përkundrejt shqiptarëve etnikë, të cilët u paraqiteshin atyre si një kërcënim ndaj shtetit, pasi këta të fundit emërtoheshin si autorët potencialë të një lëvizjeje që do të ndryshonte karakterin maqedonas të vendit dhe do të shpinte drejt rrezikut të humbjes së shtetit, drejt tensioneve etnike, konfliktit dhe luftës, e cila i imponohej pambarimisht publikut si një pashmangshmëri.

Duke mbajtur parasysh faktin se ligji ekzistues përkatës nuk parashikonte një masë sanksionuese për transmetimin e një përmbajtjeje që diskriminonte dhe përdorte gjuhën e urrejtjes, AVMU-ja e paralajmëroi TV Sitel për këtë shkeljeje me shkrim, duke e nxjerrë raportin e saj monitorues në uebsajtin e saj⁷³. Njëkohësisht ajo ia paraqiti Raportin e Shkruar, rezultat i monitorimit të programit, Komisionit për Mbrojtjen kundër Diskriminimit dhe Zyrës së Prokurorit Publik⁷⁴.

Gjuha Fyese, TV SITEL DOOEL, 2016

Bazuar në shumë ankesa nga ana e Bashkimit Social Demokrat të Maqedonisë, më 27 shtator 2016, AVMU-ja ndërmoi *ex officio* monitorimin e programeve të lajmeve të orës 7.00 pasdite të transmetuara në TV Sitel, më 28 gusht. Analiza e kryer përfshinte disa raporte, por këtu do të jepet vetëm një, për shkak të veçorive të tij. Ai është një hibrid i dyfishtë zhanresh analitike – koment dhe intervistë, të titulluara “Tifozët e futbollit i dërgojnë mesazh Zoran Zaevit, që të mos asistojë në ndeshjet e Maqedonisë”. Raporti i referohet pranisë së Zoran Zaevit, kryetar i Partisë opozitare (së atëhershme) Bashkimi Social Demokrat (SDSM), në ndeshjen midis klubit të futbollit maqedonas (Shkëndija) dhe atij belg, që do të zhvillohej në Shkup në kuadrin e Ligës së Evropës.

Përmbajtja e programit përfshinte:

72 “Manual mbi Gjuhën e Urrejtjes”, Anne Weber, Këshilli i Evropës, shtator 2009, f. 5, gjendet në: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/publications/hate_speech_en.pdf

73 Krejt Raporti i shkruar i Monitorimit të Programit, marrë në: http://www.avmu.mk/images/TV_Sitel_vonreden_nadzor_po_sluzbena_dolznost.pdf.

74 Në shkurt 2017, ata e informuan AVMU-në se sipas tyre, raportet ishin transmetuar me qëllimin për të akuzuar TV Sitel mbi bazën e Kodit Penal. AVMU-ja dërgoi një letër për publikun e gjerë. Hetimi kërkonte mbikëqyrjen nga ana e Zyrës së Prokurorit të Përgjithshëm, pasi roli i mediave gjatë zgjedhjeve nuk është ndjekja e qëllimeve politike, por raportimi rreth fushatës së partive sipas një mënyre të ekuilibruar. Në maj 2017, Komisioni për Mbrojtjen kundër Diskriminimit informoi AVMU-në se ai nuk kish gjetur elementë diskriminues, pasi çështja e përdorimit të kësaj gjuhe ishte me interes publik, dhe për pasojë, legjitime në një shoqëri demokratike. Pozicioni i AVMU-së është se interesi publik dhe legjitimiteti i çështjes nuk vihehin aspak në diskutim dhe se ishte një prej çështjeve me interes më të lartë gjatë krejt periudhës parazgjedhore duke filluar nga 2 shtatori 2016. Problemi qëndronte në mënyrën se si Mediat e përdornin një çështje me interes të lartë publik për të përhapur propagandën, diskriminimin dhe gjuhën e urrejtjes, d.m.th., diskutimi i Komisionit ndalej atje ku fillonte analiza e AVMU-së.

Në mesazh shkruhej: “Nuk besoj se ka maqedonas, madje edhe brenda SDSM-së e madje edhe në familjen e saj më të gjerë, për të mos folur për vetë SDSM-në, që mbështet ardhjen e tij (Zaevit) si pjesë e tifozëve radikalë të klubit maqedonas, të cilët mbrojnë Shqipërinë e Madhe dhe që në këtë mbështetje kanë hequr dorë nga Maqedonia, duke kërkuar ndarjen e saj midis Kosovës* dhe Shqipërisë”.

Ndër të tjera, raporti përfshinte:

“*Shkëndija* humbi ndeshjen 4:0 por kjo është më pak e rëndësishmja. Ajo që është më shqetësuese është: cilin vend përfaqëson *Shkëndija*”? Ndonëse klubi në fjalë nxori një komunikatë ku deklaronte se ai përfaqëson Maqedoninë në të gjithë Evropën, mjafton t’u hedhësh një sy fotove të ndeshjes për të dalluar flamujt e Shqipërisë, UÇK-së dhe të Shqipërisë së Madhe. Udhëheqësi i SDSM-së, Zoran Zaev, i ka mbështetur ata në këtë drejtim. Ai mburrej në rrjetet sociale. Publiku, dhe veçanërisht grupet e tifozëve nuk e kanë pëlqyer një gjë të tillë. Disa grupe i dërguan udhëheqësit të SDSM-së një mesazh ku ata i thoshin atij se ai nuk ishte i mirëpritur në asnjë ndeshje që do të luhej, duke thënë se në vend të tij ata kishin Goce Delčevin⁷⁵, Jane Sandanskin⁷⁶ dhe Dame Gruevin⁷⁷, jo Xhem Hasën⁷⁸. Dënim erdhi edhe nga një anëtar i tifozëve të ekipit të Bitolas Ćkembari⁷⁹ i cili e ftonte publikisht Zaevin të ndiqte një ndeshje të ekipit të Pelisterit, duke i dërguar atij një mesazh se ai nuk do të linte Tumbe Kafe-n⁸⁰”.

Mes të tjerash kishte edhe ilustrime të tjera vizuale/grafike të përdorura, të tilla si regjistrime – (me fort të ngjarë) nga profili Twitter i Zoran Zaevit, (citojmë): “Ne mbështesim Shkëndijën #Shkëndija dhe sukseset e reja për #Maqedoninë”, fotografi nga grafiti kundër Zoran Zaevit: “Zaevi është *persona non grata* për Vardarin⁸¹”, “*Komiti* ka Gocen, Janen dhe Damen! Zaevi ka Xhem Hasën! Turp, tradhtar!”, një foto-montazh i Zoran Zaevit me një qeleshe shqiptare⁸², me një tekst shoqëruar – “Ballisti Nr. 121, Brigada Xhem Hasa, shitja e biletave këtij personi për ndeshjet e Maqedonisë është e ndaluar”.

Veprimi i AVMU-së

Raporti përdorte strategjinë manipuluese të së ashtuquajturës “vrasje të karakterit (personalitetit)” në kuptimin që: “Përmes sulmit ndaj jetës personale të një individi, fakteve të biografisë dhe tipareve specifike individuale (të cilat ne i quajmë “karakter” për lehtësi), sulmuesi përpiket të dëmtojë politikisht, moralisht,

---

75 Goce Delčev (1872 – 1903), hero kombëtar maqedonas, ideolog, organizues dhe udhëheqës i Lëvizjes Revolucionare për Çlirim Kombëtar të Maqedonisë, në fund të shekullit XIX dhe në fillimet e shekullit XX.

76 Jane Sandanski (1872 – 1915) — hero kombëtar maqedonas, prijës luftarak (*voivodë*) dhe udhëheqës i Organizatës Revolucionare Maqedonase.

77 Dame Gruev (1871 – 1906) — revolucionar maqedonas, themelues dhe një prej pjesëtarëve më të shquar të Organizatës Revolucionare Maqedonase.

78 Xhemail Hasani (1908 – 1945), Udhëheqës i Ballit Kombëtar për Maqedoninë perëndimore

79 Emri i një grupi tifozësh të klubit të futbollit të Bitolas, *Pelister*.

80 Stadiumi i qytetit të Bitoljes është i vendosur mbi një kodër, *Tumbe Kafe*.

81 Emri i një grupi tifozësh nga Shkupi, Vardar.

82 Kësula tradicionale shqiptare.

shoqërisht dhe psikologjikisht viktimën dhe kësisoj, në varësi të rrethanave, ta largojë atë nga gara, të shtrembërojë opinionin publik apo të arrijë ndonjë tjetër qëllim. Këto përpjekje do t'i quajmë vrasje të karakterit, gjë që përbën një përpjekje të paramenduar për dëmtimin serioz të reputacionit, të karakterit, të statusit shoqëror ose të arritjeve të individit tjetër. Motivimi për vrasjen e karakterit është i rrënjësor në dëshirën e sulmuesit (vrasësit) për të dëmtuar psikologjikisht viktimën, duke i pakësuar atij mbështetjen publike, duke i ulur shanset për sukses. Në raste të tjera, vrasja e karakterit bëhet për dëmtimin e kauzës që viktima simbolizon ose mbron.”⁸³

Në shembullin specifik, prania fizike e Zaevit në shkallët e stadiumit të futbollit dhe mbështetja që Zaevi i jep futbollistëve të *FC Shkëndisë* (“Ne mbështesim #Shkëndinë dhe sukseset e reja të #Maqedonisë”) janë keqpërdorur. Si hyrja ashtu edhe vetë raporti i identifikonin këto rrethana/aspekte me sjelljen e papranueshme të publikut të një pjese të caktuar të grupit të tifozëve, ikonografia e të cilëve sugjeronte ideologjinë e separatizmit etnik. Kështu, një rrezik i interpretimit të çështjes audiovizive si një tendencë për një identifikim populist, rivaliteti sportiv stereotip, shfaqet në kuadrin e ndër rivalitetit etnik.

Paqëndrueshmëria logjike dhe ligësia e një lloji të tillë manipulimi të opinionit publik del qartë në rast se ngrihen pyetjet e mëposhtme: a zbatohet dënimi i të ashtuquajturve “mbështetës për radikalizmin etnik”, që i atribuohet udhëheqësit të një partie të opozitës, a gjen ai zbatim edhe në rastin e të tjerëve që ishin të pranishëm në stadium, dhe cili është roli i maqedonasve etnikë, sipas këtyre matjeve, që punojnë dhe garojnë për *FC Shkëndija*.

AVMU-ja arriti në përfundimin se në këtë rast ka një shkelje të parimeve që lidhen me: emancipimin dhe zhvillimin e vlerave njerëzore dhe morale të njeriut, mbrojtjen e privacisë dhe dinjitetit të personalitetit, barazinë e lirisë dhe të drejtave pavarësisht nga seksi, raca, sfondi kombëtar, etnik dhe social, bindjet politike dhe fetare, prona dhe pozicioni shoqëror i individit dhe i qytetarit; nxitjen e frymës së tolerancës, respektin e ndërsjellë dhe mirëkuptimin midis individëve të prejardhjeve të ndryshme etno-kulturore; nxitjen e mirëkuptimit dhe bashkëpunimit ndërkombëtar, ndjenjën publike për drejtësi dhe paanshmëri dhe mbrojtjen e lirive demokratike, paraqitjen e paanshme dhe objektive të ngjarjeve me trajtim të njëjtë të pikëpamjeve dhe opinioneve të ndryshme, për t'i dhënë mundësinë audiencës të formojë lirisht opinionin e saj lidhur me ngjarje dhe çështje të veçanta. Meqë ligjet përkatëse nuk parashikonin ndonjë masë për mospërputhjen me parimet e mësipërme, TV Sitel u njoftua me shkrim për shkeljen dhe Raporti u botua në uebsajtin e AVMU-së.⁸⁴

Gjuha e urrejtjes, TV Kanal 5 Shkup, 2016

Më 8 mars 2016, AVMU-ja ndërmori *ex officio* monitorimin e disa edicioneve të “*Milenko Nedelkovski Show*”, transmetuar në kanalën tokësor TV Kanal, më 5, 15, 22, 29 janar, dhe 5, 12 dhe 19 shkurt 2016. Të njëjtat emisione ishin transmetuar edhe përmes rrjetit satelitor në TV Kanal 5 Plus më 20 dhe 27 janar, dhe 3, 10, 17 shkurt 2016.

83 Shiraev Eric, Ese – “Vrasja e Karakterit: një Qasje Ndërdisciplinore”, gjendet në: <https://characterattack.wordpress.com/our-publications/>

84 Krejt Raporti i Shkruar lidhur me monitorimin e programit gjendet në: http://www.avmu.mk/images/lzveshtaj_po_pretstavka_na_SDSM.pdf.

Përmbajtja e programeve përfshinte:

Temat u hapën nëpërmjet komenteve për emërimin e zv/ministrit të Bujqësisë, Ljupço Nikolovski⁸⁵, ku Milenko Nedelkovski do t'i referohej disa herë orientimit të tij seksual. Për shembull: "Do të vendosja këtë ngjyrë rozë mbi të (ai kap një fotografi të Ljupço Nikolovskit me një kapëse rozë), sepse në Kriva Palanka thonë se ai është homoseksual. Në maqedonisht këta njerëz quhen "peder" (pederast); "në të vërtetë, them se nuk po gënjej, të paktën njerëz të caktuar po më bindin se unë nuk gënjej, megjithatë në rast se kërkojnë të më padisin, unë do të paraqitem në gjykatë dhe gjëja e parë që do të kërkoj është ekspertiza, domethënë opinionin e një eksperti për Ljupço Nikolovskin (fjala mbytet mjaft shpesh me sinjale zanore); kështu ne mund ta përcaktojmë, dhe nëse unë gabohem, unë do të kërkoj falje, do të paguaj, por nëse nuk gabohem, krejt opinioni publik maqedonas do të jetë i informuar se në çfarë gjendje janë bythët e tij...".

Duke komentuar rreth fushatës së Koalicionit "të drejtat seksuale dhe shëndetësore të komuniteteve të marginalizuara", të organizuar në dhjetor 2015 për të shënjuar Ditën Ndërkombëtare të të Drejtave të Njeriut përmes një mesazhi "...Edhe homofobët janë gjithashtu njerëz" të afishuar nëpër *stenda afishimi*, Nedelkovski ishte shprehur: "...Personalisht nuk kam aq para sa të marr me qira *stenda afishimi*, megjithatë do të thosha: "Homoseksualët janë gjithashtu njerëz të sëmurë." Fundja.... mendoj se ata duhet t'i nënshtrohen kujdesit mjekësor." Veç kësaj, ai u shpreh: "Vitin e kaluar, kisha dy ose tre emisione me Cvetin Kilimanov, ku ne u përplasëm me njëri-tjetrin, ku unë pretendoja (fjala mbytet shpesh me sinjal zanor), se një gjë e tillë është sëmurdje dhe si e tillë duhet të kurohet, domethënë është një sëmurdje mendore dhe fizike shoqëruar me një lloj çrregullimi. Kjo vinte për faktin se të drejtat e tyre ishin vënë në rrezik, ndaj unë mendoja se ata duheshin trajtuar etj., se një gjë e tillë duhej kufizuar me ligj, në mënyrë që vlerat tradicionale të besimit tonë ortodoks, të popullit dhe të Kishës sonë, të mbrohen."

Në një prej emisioneve ka një ligjërim të gjatë të tij ku ai thotë: "...Epo, në këtë foto ka dy burra që puthen. Personalisht nuk ndihem mirë kur shoh një gjë të tillë. Me fort të ngjarë, edhe pjesa më e madhe e atyre që e shohin atë, nuk ndjehen as ata mirë. Sidoqoftë, po përipiqem të pyes veten se përse SDSM-ja, sorosianët dhe portalet sorosiane befas... nxjerrin tani Ljupço Nikolovskin? Pa tjetër për një virtyt. E kisha lavdëruar atë në emisionin tim, nuk i thashë se e kishte gabim (sinjal zanor i frekuencës së lartë), OK, ashtu qoftë (sinjal zanor me frekuencë të lartë), një gjë e tillë i shkon për shtat pozicionit tuaj, partisë dhe të ardhmes suaj. Për më tepër, kam edhe fotografi të tjera që janë, le ta themi se ajo është e kryetarit të Organizatës së të Rinjve të SDSM-së së Shkupit, të birit të Ljubomir Danailov Frçkovskit⁸⁶, Jon quhet, i cili është në moshë madhore dhe si i tillë ka të drejtë të zgjedhë

85 Në këtë moment, Republika e Maqedonisë ka një qeveri kalimtare për realizimin e zgjedhjeve të anëtarëve të Parlamentit, të formuar mbi bazën e Marrëveshjes së Pržino-s, me anëtarë edhe nga radhët e SDSM-së, përfshi Nikolovskin.

86 Ish Ministër i Punëve të Brendshme dhe të Jashtme, kandidat për President i Republikës së Maqedonisë nga SDSM-ja, në 2009.

bythët do të kapë (tregohet një foto e paqartë). Po të dojë ai mund të shkojë edhe me femra, por ai nuk ka zgjedhur femrat.”

“Nuk është e nevojshme që Miki⁸⁷ të më telefonojë, pasi në të vërtetë, për atë që po them kam informacione nga Kriva Palanka se ai (Nikolovski) është homoseksual, dhe se këtu nuk ka asgjë të turpshme. Vlerat evropiane që ne shohim se ata promovojnë, janë se martesat brenda të njëjtit seks janë normale, po kështu normal është edhe adoptimi i fëmijëve nga e çifteve të të njëjtit seks. Dy të fundit, si të thuash, ambasadorë të Bashkimit Evropian në Maqedoni janë të tillë (homoseksualë), që për ne këtu është diçka e çuditshme, e megjithatë, kjo është zgjedhja e tyre... sidoqoftë, kjo do të thotë që Miki Vujić nuk ka nevojë të më telefonojë, nuk ka nevojë për padi, nëse ata duan që ai të ngrejë padi kundër meje, pasi sipas vlerave evropiane, Ljupčo Nikolovski duhet të jetë krenar që është homoseksual, meqë, shihni, ai është më përpara....shumë më përpara se të gjithë ne”; “Mendoj se nuk e kam fyer, isha i gëzuar që ky njeri është homoseksual, të paktën kështu thonë në Kriva Palanka, dhe kjo është e dobishme, integrimi ynë euro-atlantik as që do t’ia dijë për homofobinë dhe sa më shumë homoseksualë të kemi, aq më e lehtë do të jetë rruga. Kështu pra, ai po shtron rrugën”; ... “Vet unë kam qenë subjekt i një fushate të tërë, për faktin që unë jam homofob, që unë i urrej ata e kështu me radhë, por në të vërtetë unë s’kam bërë gjë tjetër veç i kam bërë reklamë, shih, për shembull, mund të ndodhë që SDSM-ja të fitojë zgjedhjet e 24 prillit, atëherë unë propozoj që ai (sinjal zanor i lartë) nga Kriva Palanka të bëhet Ministër i Integritimit Evropian, pasi ai do të jetë në gjendje të na integrojë atje më lehtë me trupin e tij dhe ndoshta edhe mendërisht, nëse truri i tij mund ta bëjë një gjë të tillë, të na promovojë, sepse tani këto janë vlera, vetë Kryetari i Bashkisë së Berlinit tha se edhe ai ishte homoseksual, nuk e di se sa kongresmenë, senatorë, në Amerikë, në këtë apo atë vend, të gjithë tregojnë se çfarë janë, aq më tepër që tani një gjë e tillë është edhe virtyt. Për sa më përket, unë jam, le të them, konservator, fanatik, njeri që nuk sheh drejt së ardhmes, etj., por OK, ky jam unë, unë nuk mund të ndryshoj tani, si këta progresistët...” etj.

Veprimi i AVMU-së

Me synimin për të përcaktuar nëse gjashtë emisionet e “*Milenko Nedelkovski Show*” përmbanin ose jo elementë të gjuhës së urrejtjes dhe të diskriminimit, bazuar në orientimin seksual, do të bëhej analiza nëse testi i trefishtë i GJEDNJ-së përmbushej. Në ligjin përkatës, orientimi seksual nuk pohohet qartë si bazë diskriminimi; Megjithatë, duke iu referuar praktikës gjyqësore të GJEDNJ-së dhe veprimeve të Komisionit Maqedonas për Mbrojtjen kundër Diskriminimit, dëshmohej se kufizimi i lirisë së shprehjes, si rrjedhojë e diskriminimit bazuar mbi orientimin seksual është i përcaktuar me ligj. Një paralelizëm është bërë midis Ligjit mbi Mjetet e Shërbimeve Audio dhe Audiovizive, Ligjit mbi Parandalimin dhe Mbrojtjen kundër Diskriminimit, dhe Protokollit për përcaktimin e procedurës së veprimit në rastet e mbrojtjes kundër diskriminimit, bazuar mbi orientimin seksual dhe identitetin gjinor⁸⁸ të

87 Miroslav Vujić, avokat, i cili kërkoi ndjesë për transmetimin e emisionit në emër të Ljupčo Nikolovskit.

88 E disponueshme në: <https://zaokruzi20.files.wordpress.com/2015/11/protokol-mk.pdf>

Komisionit për Mbrojtjen kundër Diskriminimit, nga njëra anë, dhe zbatimit të neneve 10 dhe 14 të KEDNJ-së nga GJEDNJ-ja, nga ana tjetër⁸⁹.

Nisur nga fakti që emisioni ishte një projekt i një prodhuesi të pavarur, një aspekt të rëndësishëm përbënte edhe çështja e përgjegjësisë redaksionale të TV Kanal 5, për përmbajtjen e transmetimit.⁹⁰

Një pjesë e komenteve që lidheshin me tre zyrtarët e nivelit të lartë – një zv/ministër dhe dy ambasadorë të Bashkimit Evropian në Maqedoni, ishte për rrjedhojë e domosdoshme të shihej nëse komentet që u referoheshin atyre ishin ose jo brenda pritshmërisë që ata duhej të pranonin një kritikë më të madhe sesa ajo që bëhej ndaj një qytetari të zakonshëm. Në këtë kontekst, do të mbahej parasysh Deklarata për Lirinë e Debatit Politik në Media⁹¹. Do të pohohej se deklarimet e Milenko Nedelkovskit nuk do të bëheshin objekt i asnjërit prej zyrtarëve të sipërpërmendur mbi orientimin seksual, ndaj ato nuk përbënin çështje lidhur me mënyrën se si ata i përmbushnin funksionet e tyre.

Lidhur me thënien se homoseksualiteti është një sëmundje, praktika gjyqësore maqedonase do të konsultohet – më konkretisht me Broshurën Udhëzuese “Pedagogjia” për klasën e tretë⁹². Një pjesë e deklaramëve homofobe të Nedelkovskit fshiheshin në një gjuhë në dukje normale dhe të arsyeshme, me përdorimin e fjalëve: “promovim,” “normal”, “përparimtar”, shprehje e “vlerave evropiane” e të tjera si këto. AVMU-ja ishte e mendimit se një gjë e tillë nuk e pakësonte përmbajtjen e tyre diskriminuese, pasi “gjuha e urrejtjes” mund të jetë e fshehur në deklarime që mund të duken të arsyeshme ose normale në pamje të parë. E megjithatë, ishte e mundur që ato të veçoheshin në tekstet e zbatueshme lidhur me këtë çështje dhe parimet e gjetura në praktikën gjyqësore të GJEDNJ-së ose të institucioneve të tjera⁹³, për të cilat këto pohime përbëjnë homofobi dhe gjuhë urrejtjeje, të cilat bien ndesh me të drejtën e lirisë së shprehjes.

Më pas, ishte e nevojshme të përcaktohej nëse kufizimi i lirisë së shprehjes ndiqte një qëllim legjitim dhe nëse ai ishte i nevojshëm në një shoqëri demokratike. Për shkak të kësaj, përmbajtja e emisionit të Milenko Nedelkovskit do të analizohej

---

89 Çështjet gjyqësore përkatëse të praktikës gjyqësore të GJEDNJ-së janë: *Vejdeland dhe të tjerë kundër Suedisë, gjendet në:* <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22sort%22:%5B%22docnamesort%20Descending%22%2C%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%2C%22kpthesaurus%22:%5B%22148%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22JUDGMENTS%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-109046%22%5D%7D> dhe *Mladina D. D. Ljubljana kundër Slovenisë, gjendet në:* <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22sort%22:%5B%22kpdte%20Descending%22%2C%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%2C%22kpthesaurus%22:%5B%22148%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-142424%22%5D%7D>.

90 Çështja përkatëse e praktikës gjyqësore të GJEDNJ-së e përdorur këtu është *Surek kundër Turqisë, gjendet në:* <http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22mdocnumber%22:%5B%22696156%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-58279%22%5D%7D>

91 E disponueshme në: http://www.avmu.mk/images/Dec2004PoliticalDebate_mk.pdf

92 Marija Kostova, Ph.D., Aneta Barakoska, Ph.D., dhe Eli Makazlieva, Ph.D., kundër gazetares Irena Cvetkovic (2011) dhe artikulli: “ Homoseksualët nuk janë njerëz neurotikë”, botuar në *Vest*, 19 korrik 2011 dhe “Raport mbi të drejtat seksuale dhe shëndetësore të komuniteteve të margjinalizuara në Republikën e Maqedonisë”, <http://xa.yimg.com/kq/groups/23471982/269959960/name/Analiza+finalna+verzija.pdf>

93 “Manuali mbi Gjuhën e Urrëjtjes”, Anne Weber, Këshilli i Evropës, shtator 2009, f. 5, gjendet në: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/publications/hate_speech_en.pdf

mbi bazën e termave të pyetjeve nga udhëzimet që ekzistojnë lidhur me gjuhën e urrejtjes, të nxjerra nga *Udhëzuesi për Monitorimin e "Gjuhës së Urrejtjes"* së AVMU-së (shih më lart).

Monitorimi përcaktoi se TV Kanal 5 kishte shkelur ligjin përkatës përmes marrjes së një vendimi redaksional si televizion kombëtar, për t'i dhënë mundësi autorit të emisionit – në disa programe të njëpasnjëshme të para regjistruara informative të Milenko Nedelkovskit –, të nxiste dhe të përhapte diskriminimin, intolerancën dhe urrejtjen mbi bazën e orientimit seksual. Analiza tregoi se orientimi seksual, si bazë e ndaluar për diskriminim kushtëzohet me ligj dhe se kufizimi i lirisë së një lloji të tillë shprehjeje, ka një qëllim legjitim dhe është e domosdoshme në një shoqëri demokratike.

Ligji përkatës nuk parashikonte masë dënimi për transmetimin e gjuhës së urrejtjes dhe asaj të diskriminimit, ndaj për këtë arsye, AVMU-ja do të njoftonte TV Kanal 5 rreth shkeljes në fjalë, duke hedhur Raportin e Monitorimit në uebsajtin e saj⁹⁴. Gjithashtu, ajo do t'i paraqiste regjistrimet e emisionit si dhe Raportin e Shkruar, Komisionit për Mbrojtjen kundër Diskriminimit⁹⁵.

Gjuha e Urrejtjes, TV Kanal 5 Skopje, dhjetor 2011

Gjatë periudhës që do të kryhej ky monitorim, në fuqi ishte ende Ligji i mëparshëm mbi Monitorimin, në bazë të të cilit emri i Agjencisë ishte Këshilli i Transmetimeve; veprimet e Entit Rregullator ishin të kushtëzuara ndryshe dhe në të parashikohej një masë dënimi për gjuhën e urrejtjes dhe të diskriminimit.

Bazuar mbi një ankesë, do të kryhej monitorimi i emisionit të transmetuar në TV Kanal 5, më 18 nëntor 2011, i Milenko Nedelkovskit. Ky edicion i emisionit kish nisur pas një viti inspektimesh lidhur me kompanitë në Pero Nakov, përfshi këtu edhe A1 Televizion⁹⁶. Ankesa i referohej "paraqitjes së gënjeshtreve të hapëta dhe shpifjeve dhe ç'ka ishte akoma më shqetësuese, gjuhës së urrejtjes"; tregimit të "fotografive të rreth 20 gazetarëve të mediave nga më të ndryshmet, të cilët drejtuesi i emisionit (Milenko Nedelkovski) i quante tradhtarë dhe homoseksualë dhe që dëmtonin seriozisht të drejtat dhe liritë e tyre themelore njerëzore."

Përmbajtja e programit përfshinte:

---

94 Raporti i plotë i shkruar rreth monitorimit të këtij programi gjendet në: http://www.avmu.mk/images/Izvestaj_KANAL__DOOEL_Skopje.pdf.

95 Lidhur me këtë çështje midis Komisionit dhe AVMU-së pati një komunikim me shkrim. Në mars 2017, Komisioni informoi AVMU-në se ata nuk ishin në gjendje të përcaktin diskriminimin për arsye teknike. Ndër të tjera, Komisioni pretendonte se AVMU-ja nuk e përcaktonte individin që diskriminohej dhe nëse ajo e autorizonte Agjencinë ta përfaqësonte atë; se AVMU-ja nuk saktësonte bazën e diskriminimit; se tashmë kishte kaluar më shumë se një vit, kështu që çështja nuk mund të ndiqej, etj. AVMU-ja kishte bindjen se Komisioni po përpiqej të gjente një rrugëdalje për të mos marrë një vendim lidhur me këtë çështje dhe për këtë arsye, i dërgoi një letër Parlamentit (i cili ishte organi që emëronte anëtarët e Komisionit), duke e vënë atë në dijeni rreth qëndrimit të Komisionit.

96 Ky stacion televiziv u mbyll dhe pronari i tij, Velija Ramkovski dhe shumë të tjerë u dënuan me burg për pastrim paraje, konspiracion kriminal, evazion fiskal dhe abuzim me detyrën. Të përditshmet "Vreme", "Špic" dhe "Koha e re", në pronësi të Ramkovskit, pushuan së ekzistuari. Kësisoj, një numër gazetarësh dhe punonjësish t[Medieve u lanë pa punë. Emrat e disa prej tyre përmenden në këtë emision.

Nedelkovski thoshte se qëllimi i tij ishte të “zbulonte hollësi rreth përpjekjes për të rigjallëruar dragoin që kishte lëvizur Pero Nakovin drejt qytetit, veçanërisht bulevardin Kliment Ohridski.” Nga krejt mënyra e paraqitjes, arrihej në përfundimin se “dragoi” ishte partia politike e opozitës SDSM, dhe një “ushtri gazetarësh të korruptuar dhe endacakë, që nuk arrinin të bindnin dhe të ‘brumosnin’ popullin...” Më tej, Nedelkovski thoshte se kishte përpjekje që vendi i të mëparshmeve TV A1, *Vreme dhe Špic* të zihej nga media të tjera, të cilat kishin një “orientim pro-SDSM” – TV 24 Vesti, TV A2, portali ueb *Plusinfo*, numri i përditshëm i të përjavshmes *Fokus*.

Drejtuesi i emisionit listonte më shumë se 30 gazetarë, shumica e tyre dikur të punësuar në TV A1, *Vreme* dhe *Špic*, të cilët ishin përpjekur të diskreditonin sa më shumë të qe e mundur, dhe kritikoi punësimin e tyre në mediat e tjera, duke përdorur shprehje të tilla si: “individë të paplotësuar, gazetarucë, mercenarë dhe tradhtarë,” “pula”, “informatore”, “spiunë policie,” “Svinjevac nga Ribarici”, “homoseksualë”. “... Zv/drejtori i tij, aktualisht zëvendësues i Ljupço Cvetanovskit, është një gazetar, një homoseksual i deklaruar, i cili vjen nga fshati Izvor, qarku i Veleshit, duke qenë njëherazi gazetar i Fokus-it dhe zv/president i sindikatave të gazetarëve të Maqedonisë. Kësisoj, në TV 24, është krijuar një rrjet i ri merimangash dhe në të vërtetë, ky është një rrjet merimangash njerëzish homoseksualë. Mes të tjerash, ata nuk janë të vetëm, por ata kanë punësuar edhe njerëz të tjerë normalë dhe unë nuk mund të them se këta njerëz të tjerë janë edhe ata homoseksualë, por që të gjithë kanë ardhur nga A1 Television, të tillë si Bogdanka Kuzevska, Ejdin Hajderpasic, Seat Rizvanovic, i mbiquajhuri Spec...” Nedelkovski tregon fotografi gazetarësh, të cilët ai i përmend me emër, duke i shoqëruar edhe me fotografi të tyre dalë me udhëheqësit e atëhershëm të SDSM-së, Branko Červenkovski dhe Ljubomir Danailov – Frçkovski.

Veprimi i Këshillit të Transmetimeve

Monitorimi përcaktoi se drejtuesi dhe autori i emisionit, teksa jep emra duke i stigmatizuar të gjithë ata që kanë mendime të ndryshme politike prej të tijave – mbi të gjitha, një grup gazetarësh, ka treguar një intolerancë të hapur me elementë të gjuhës së urrejtjes, duke krijuar një atmosferë armiqësore. TV Kanal 5 do të bëhej objekt i një ndalimi të përkohshëm dy ditor të reklamave dhe promovimit të teleshoppingut, për shkak të transmetimit të programeve që nxisnin urrejtjen dhe intolerancën.⁹⁷

Gjuha e fyerjes, MRT (PBS), 2009

Në periudhën kur ky monitorim është kryer, në fuqi ishte ende Ligji i mëparshëm për Transmetimet dhe mbi bazën e tij Agjencia në fjalë njihej nën emërtimin e Këshillit të Transmetimeve. Në të, veprimet e Entit Rregullator kushtëzoheshin ndryshe, dhe për gjuhën e urrejtjes dhe të diskriminimit parashikoheshin masa ndëshkimore.

97 Raporti nuk ishte bërë publik për shkak se detyrimi i Agjencisë për shpalljen e raporteve dhe të masave bazohet mbi Ligjin e Shërbimeve Audio dhe Audiovizive, i cili hyri në fuqi në fillim të vitit 2014.

Këshilli i Transmetimeve ndërmori monitorimin e emisionit, "Hapur me Popullin" të Sllobodan Tomik, transmetim i MRT-së, kanal i Transmetuesit Publik, më 6 dhjetor 2009. Ky ishte emisioni i dytë në vazhdim të emisionit që i kushtohej Johan Tarkulovskit⁹⁸, i titulluar "12 vjet burg: Johan Tarkulovski, "fati i tradhtisë", qëllimi i të cilit ishte ta identifikonte Ljube Boshkoskin⁹⁹ si një tradhtar.

Përmbajtja e programit përfshinte:

Në formën e prezantimit të çështjes, do të transmetohej një shënim redaksional në të cilin, përmes një diskursi emocional, morali të krishterë, patriotizmi dhe njerëzë, ku të gjitha këto do të jepeshin si disa prej vlerave që shërbenin si paradigmë e sjelljes së mirë, ndërkohë që e kundërta e tyre do të konsiderohej si akt tradhtie. Ilustrimet e përdorura përfshinin një metrazh të shkurtër, ku tregoheshin luftërat mes *komitëve* dhe Otomanëve gjatë periudhës së Ilindenit, një shërbim në tempullin e Kishës Ortodokse Maqedonase; regjistrime të deklarimeve të Ljube Boshkovskit të hedhura në YouTube; regjistrime të gjykimit të Boshkovskit dhe Tarkulovskit në Tribunalin e Hagës.

Raporti portretizonte këta dy njerëz njëri përkundrejt tjetrit – Johan Tarkulovskin si njeri "vlerash, të ndryshëm prej të tjerëve" i cili "nuk i pranonte jo – vlerat dhe padrejtësinë" dhe Ljube Boshkoskin, i cili përshkruhej pa rezerva si tradhtar i Tarkulovskit. Boshkovski vihej në të njëjtin grup me njerëzit që kishin tradhtuar Goce Delçevin, Metodija Andonovski – Čenton¹⁰⁰, Todor Aleksandrov¹⁰¹, Gjorgji Sugares¹⁰², që kishin rrëfyer kalimin e fshehtë për në Belasica, e cila kish bërë që armiku t'i dilte pas shpine ushtrisë së carit Samuel¹⁰³, me urdhëruesin e Gjorçe Petrovit¹⁰⁴, me tradhtarin e Aleksandar Turundževit¹⁰⁵. Editoriali deklaronte se tradhtia ishte kthyer në një "dukuri sociologjike, e cila kish hedhur rrënjë në shoqërinë maqedonase" dhe se

---

98 Johan Tarkulovski (1974) ishte pjesëmarrës në konfliktin e armatosur në Maqedoni në vitin 2001, i akuzuar dhe i dënua nga Prokuroria e Tribunalit të Hagës për shkelje të ligjeve dhe zakoneve të luftës në fshatin Ljuboten në qarkun e Shkupit, në gusht 2001.

99 Ljube Boškoski (1960) është një politikan maqedonas, Ministër i Punëve të Brendshme gjatë periudhës së konfliktit të armatosur në Maqedoni më 2001, i akuzuar dhe i nxjerrë i pafajshëm nga Tribunali i Hagës për ngjarjet e fshatit Ljuboten, në qarkun e Shkupit, në gusht 2001.

100 Metodija Andonov – Čento (1902 – 1957), luftëtar nacionalist maqedonas, krijuesi dhe presidenti i parë i Presidiumit të ASNOM-it, gjë për të cilën ai është quajtur shpesh si Presidenti i parë i Maqedonisë.

101 Todor Aleksandrov (1881 – 1924) — udhëheqës politik maqedonas, prijës luftarak (voivodë) dhe një prej udhëheqësve të VMRO-së.

102 Gjorgji Sugarev (1876 – 1906), Revolucionar maqedonas, anëtar dhe prijës luftarak (voivodë) i Krahinës revolucionare të Bitolas, në kuadrin e Organizatës Revolucionare Maqedonase.

103 Cari Samoil (958 – 1014), sundimtar mesjetar maqedonas, në kapërcyellin e shekullit XI.

104 Gjorge Petrov (1865 – 1921), profesor, publicist, historian, ideolog i Organizatës Revolucionare Maqedonase.

105 Aleksandar Turundžev (1872 – 1905) Revolucionar maqedonas, pjesëmarrës në Lëvizjen revolucionare maqedonase, anëtar dhe prijës luftarak (voivodë) i Organizatës Revolucionare Maqedonase.

marrëdhëniet e Ljube Boshkovskit me Johan Tarkulovskin do të përfundonin me tradhti ndaj këtij të fundit.

Gjatë emisionit, jepej edhe regjistrimi i historianit, prof. Zoran Todorovski, nga emisioni i mëparshëm “Hapur me Popullin”. Ai fliste për ndëshkimin dhe për nderin e Organizatës revolucionare të VMRO-së gjatë dekadave të para të shekullit XX. Ai theksonte se kishte shtatë shembuj kur ndëshkimi i dhënë ishte me vdekje – dhe i pari ndër ta ishte “spiunimi ose informimi, gjë që nënkuptonte tradhtinë”. Gjatë diskutimit, vënia në diskutim e mitit të patriotit “Vëlla Ljubes” arriti kulmin kur, veç përdorimit të shpesh të termave tradhti, tradhtar, informator e të tjera si këto, u përdor edhe sintagma “Motra Ljube”, e përsëritur përmes përdorimit të stereotipave gjinore, me qëllim që të përcillej një ide e keqe ndaj tij.

Veprimi i Këshillit të Transmetimeve

Shërbimi Publik do të paralajmërohej se ai kishte shkelur parimin e përgjithshëm të paraqitjes objektive dhe të paanshme të ngjarjeve, duke mos i kushtuar trajtim të barabartë pikëpamjeve dhe opinioneve të ndryshme, për t’i dhënë mundësinë publikut të formonte vetë lirisht mendimin e tij rreth ngjarjeve dhe çështjeve të ndryshme. Autoriteti nxirrte në pah detyrimin që kishte MRT-ja, për përmbushjen e interesit publik, për promovimin e respektit të të drejtave dhe lirive njerëzore themelore, vlerave dhe institucioneve demokratike, respektimit të privacisë, dinjitetit, reputacionit dhe nderimit të një individi. Stacioni do të paralajmërohej se ai duhej të tregohej i kujdesshëm që të mos krijonte një atmosferë ku nxitej urrejtja, gjë që mund të shpinte në rrezikimin e sigurisë së njeriut, pasi ai kishte përgjegjësinë e plotë redaksionale për këtë emision dhe se ai duhej të tregohej i pavarur në krijimin e politikave editoriale. Veç kësaj, do të theksohej se media duhet të mbante parasysh faktin që liria e zhanrit gazetaresk të tipit të komentit (editorial), në vetvete nuk nënkuptonte lirinë për t’u larguar nga respektimi i parimeve themelore të gazetarisë, nga objektiviteti, paanshmëria, dhe mbi të gjitha, nga dëgjimi edhe i palës tjetër. Këshilli do të nxirrte një njoftim të posaçëm për informimin e publikut lidhur me masat e marra.

MALI I ZI

Shqyrtimi i disa fragmenteve nga çështje që lidhen me gjuhën e urrejtjes në Malin e zi, të shqyrtuara nga Agjencia për Mediat Elektronike (AME) (2003–2016)

Gjuha fyese, TV ELMAG, 2005

AME-ja ka konstatuar, *ex officio*, se standardet minimale të programeve të përdorimit të mediave elektronike ishin shkelur në programin e TV Elmag, në serialin televiziv “Oči u oči” (“Ballë për Ballë”), të transmetuar gjatë tremujorit të parë të vitit 2005, si dhe në shfaqjen “Izazov istine” (“Sfida e të vërtetës”), transmetuar më 9 qershor 2005, me temën e mëposhtme, “Lufta si një mjet drejt Kosovës së Madhe”.

Çastet e diskutueshme në përmbajtjen e programit “Ballë për Ballë” përfshijnë:

Pyetja e drejtueses së programit televiziv: “A do t’i urrejnë brezat e rinj në Malin e Zi serbët, sikundër i urrejnë ata kroatët?”

Përgjigja: “Qeveria po punon për këtë gjë”.

Drejtuesja e Televizionit përdor termat Shiptarë¹⁰⁶ dhe “Titogorci”.¹⁰⁷

Drejtuesja e programit televiziv pyet: “A ka të bëjë kjo me propagandën që po përhapet në mbarë Malin e Zi se malazetët nuk duan të jenë me Serbinë?”

Komenti i të ftuarit: “... Himni i Malit të Zi është shkuar nga një ustash”.¹⁰⁸

Komenti/pyetja: “Ljuduraj është një *shiptar* nga Mali i Zi që është caktuar shefi i Misionit në Shtetet e Bashkuara. Si ka mundësi që Gjukanoviçi¹⁰⁹ emëroi si Shef të Misionit tonë në Nju Jork një *shiptar* i cili thotë se gjuha e tij e nënës është gjuha shqipe... si mund ta përfaqësojë ai Malin e Zi?”

Përmendja në mënyrë të përsëritur e fjalës “*shiptar*” për të përshkruar shqiptarët.

Teksti i mesazheve të shkruara në ekran – komente nga shikues që shkruanin se të gjithë malazetët duhen dëbuar nga Serbia, duke thënë se kështu do të ketë më shumë apartamente, punë dhe ushqim për ta nëse malazetët nuk do të qëndronin më aty.

Momentet e diskutueshme në përmbajtjen e programit “Sfida e të Vërtetës” përfshijnë:

---

106 Term i cili nëse përdoret nga të tjerët për shqiptarët ka një konotacion përbuzës.

107 Term përbuzës i përdorur për malazetët që tregon se ata nuk ekzistonin përpara sundimit të Titos.

108 Term përbuzës për kroatët.

109 Politikan malazet, i cili ka pasur postin e Kryeministrit dhe të Presidentit të Malit të Zi.

“Organizatave klandestine *shiptare* iu kërkua të përforconin veprimet e tyre gjatë 2005 kundër Serbisë, pra, kundër aktorëve politikë në Serbi, për të krijuar divizione në radhët e tyre, si edhe për të ndihmuar regjimin politik të Milo Gjukanoviçit për shkëputjen e Malit të Zi”.

“Komandantët terroristë u tremben ndërhyrjeve të forcave serbe të sigurisë”.

“Plani i Kosovës* për pavarësi thotë se Qeveria e Kosovës do t’i kërkojë Serbisë të paguajë dëmshpërblime lufte në shumën 100 miliardë dollarë, që Serbia nuk do të jetë në gjendje t’i paguajë, kështu që, në këmbim, ata do të kërkojnë pjesën jugore të Serbisë”.

“Ndërkohë pjesëtarët e Trupave Mbrojtëse të Kosovës janë duke u trajnuar me shpresën që Kosova* bëhet e pavarur dhe ushtria serbe ndërmerr ndërhyrje ushtarake. Edhe në rastin e një sulmi nga KFOR-i¹¹⁰, ata do të jenë të gjendje të vetëmbrohen. Gjithashtu, ka plane për dërgimin e pajisjeve ushtarake nga vendet perëndimore dhe për mbërritje e “luftëtarëve të shenjtë” – të Al Kaedës dhe të anëtarëve islamikë”.

“Shteti shqiptar dhe mafia shqiptare e trafikut të drogës i furnizon Trupat Mbrojtëse të Kosovës me pajisje ushtarake, armë të lehta dhe armë automatike”.

“Gjatë përgatitjeve për luftën e ardhshme në territorin e Ballkanit, Ushtria Kombëtare Shqiptare krijoji një bërthamë edhe në Mal të Zi, me tre detashmente terroriste, të cilët mund të mobilizojnë 600 njerëz”.

Komenti i gazetarit në fund të programit: “Lëvizja për Shqipërinë e Madhe është e gatshme të kërcënojë dhe që tani e ka kërcënuar stabilitetin e Ballkanit”.

Veprimi i AME-së

Transmetimi i përmbajtjes së programit të lartpërmendur shkel parimin e barazisë së qytetarëve për shkak të përkatësisë fetare, kombëtare apo etnike. Janë publikuar pretendime dhe gjykime për disa pakica të caktuara (sidomos për shqiptarët), të shoqëruara me përcaktime dhe në një mënyrë fyese dhe të papërshtatshme për transmetim. Kjo mënyrë komunikimi publik është një formë klasike e shkeljes së vlerave dhe parimeve bazë, përmes fyerjes së një numri njerëzish për shkak të përkatësisë kombëtare të tyre. Me anë të kësaj mënyre të shprehuri për shqiptarët (duke i quajtur ata *shiptarë* dhe terroristë), transmetuesi nuk mori parasysh përbërjen e dëgjuesve, por edhe një faktor veçanërisht të rëndësishëm, faktin që një pjesë e madhe e materialit të transmetuar ishte i papërshtatshëm për transmetim, duke qenë se fyente disa grupe të caktuara shoqërore që mund ta shihnin një përmbajtje të tillë e cila, eventualisht, mund të çonte në nxitjen e urrejtjes kombëtare. Duke transmetuar përmbajtjen e programit të lartpërmendur, *TV Elmag* nuk mori në konsideratë detyrimin ligjor për t’u treguar objektiv dhe i ekuilibruar me të gjitha komunitetet kulturore dhe etnike, për të nxitur kështu diversitetin kulturor dhe etnik, si në element i natyrshëm dhe pozitiv në shoqëri.

110 Misioni ushtarak ndërkombëtar në Kosovë.

Në vendimin për vendosjen e sanksionit, AME-ja mori parasysh faktin që *TV Elmag*, deri në atë moment nuk kishte marrë asnjë mase të vetme administrative apo mbikëqyrëse ndaj tij, dhe se sanksioni me paralajmërim do të ishte në përpjesëtim me natyrën dhe seriozitetin e shkeljes, me shpresën që paralajmërimi të ishte i mjaftueshëm që transmetuesi të mos e përsëriste sjelljen e tij të paligjshme në të ardhmen. Paralajmërimi iu dha transmetuesit, i cili u urdhërua të tregojë i kujdesshëm në zbatimin e standardeve minimale të programeve për përdorimin e mediave elektronike dhe të kishte kujdes veçanërisht për sa vijon:

- a. Që të mos përdorte në programet e tij një gjuhë jo konvencionale dhe stereotipa ideologjike negative (*shiptarë*, “Titogorci”, etj.);
- b. Që gjatë transmetimit të programeve të tij, të mos shkelë interesat, e mbrojtura me ligj, të personave të cilëve ai informacion u referohet, pra, që të mos shkelë parimin e barazisë për të gjithë qytetarët, pavarësisht nga dallimet kulturore, fetare apo etnike;
- c. Që në komunikimet publike të mos shkelë vlerat dhe parimet themelore morale, rregullat e shijes dhe sjelljes së mirë dhe që të mos fyejë ndjenjat e publikut.

Gjuha e urrejtjes, TV ELMAG, 2006

AME konstatoi, *ex officio*, se programi televiziv “Oçi u oçi...” (“Ballë për Ballë”) u transmetua më 29 maj 2006, në orën 2000, dhe se, sikurse theksonin mesazhet e shkruara SMS, përmbante konotacione negative në lidhje me përkatësinë e disa grupeve kombëtare, shoqëruar me përcaktime dhe në një mënyrë fyese dhe të papërshtatshme.

Rastet e mesazheve SMS të shikuesve të transmetuara gjatë programit përfshijnë:

“Dëgjo, lëre tradhtarin të turpërohet për besimin e tij”.

“Milo nuk e shuan dot qenësinë serbe, dhe ne i lutemi Zotit që serbët t’ia dalin mbanë”.

“Ky nuk është Mali i Zi, por një fole heroike serbe”.

“More malazezë të dashur, lexojeni pak ‘Gorski vijenac’¹¹¹”, “Moj qenësi serbe e mallkuar. Unë u mbijetova të gjitha të këqijave tuaja, dhe tani dua të luftoj me më të keqen e të gjitha të këqijave. Lexojeni librin, mos e turpëroni veten”.

“Përsëritje serbëve të Malit të Zi! Jeni më se plot! Mali i Zi dhe Serbia janë vëllezërit më të dashur. *Shiptarë*, urime për shtetin tuaj”.

“Është e qartë se kush është në shumicë me *shiptarët*, ju ectë mbarë me shtetin tuaj”!

“Ndërsa Serbia ndriçon e lumtur, duke qenë e pastër ekologjikisht, ju malazezë prisni t’ju vijë ndihma vëllazërore nga vëllezërit kroatë, më mirë të vinë ata se sa t’u vinë në ndihmë nga Shqipëria fqinjë. Mbreti Nikolla”.

111 “Kurora e Malit” – vepër e famshme letrare e Petar II Petrovic – Njegoš.

“Jam Bulajçi, nuk ma hiqni dot të drejtën të jem malazez i vërtetë, megjithatë, sot më vjen turp për shkak të atyre, si t’i quaj, atyre që kanë pjellë diçka të turpshme me turqit, shpirtrat e mallkuar”.

“Njegoš, para jo shumë kohësh ishte shpallur një shkrimtar gjenocidal. Befas, përpara referendumit, iu hoq ky përcaktim dhe u lejua të lobonte për të”.
(*Shën i përkthyesit: fjalja është e paqartë në serbisht, sidomos fundi i saj*).

Veprimi i ndërmarrë nga AME

Në transmetimin e mesazheve të diskutueshme SMS, informacioni dhe opinionet u transmetuan duke theksuar, me konotacione negative, përkatësinë në grupe të caktuara kombëtare, shoqëruar me përcaktime fyese dhe të papërshtatshme. Kjo mënyrë komunikimi publik, me praninë e elementëve të urrejtjes kombëtare dhe fetare, përbën një formë shkeljeje të vlerave dhe parimeve morale bazë dhe një fyerje për një numër qytetarësh të Malit të Zi, për shkak të përkatësisë kombëtare dhe etnike. Me anë të kësaj mënyre të shprehuri (kur transmetoi mesazhet SMS), transmetuesi nuk mori parasysh faktin që një numër i konsiderueshëm i mesazheve të transmetuara ishin të papërshtatshme për transmetim, sepse mund të nxinin elementë të urrejtjes kombëtare dhe fetare. Mesazhet SMS të transmetuara me një përmbajtje të tillë “nxisin diskriminimin, urrejtjen dhe dhunën ndaj personave apo grupeve të personave në lidhje me përkatësinë ose mospërkatësinë në një ... fe, komb, grup etnik....”.

Kur vendosi gjobën, AME mori në konsideratë seriozitetin e shkeljes, si edhe deklaratën me shkrim të transmetuesit që thoshte se mosveprimet nuk kishin qenë të qëllimshme dhe se ishin pasojë e qëndrimit të papërgjegjshëm dhe mungesës së profesionalizmit të disa njerëzve, kështu që në këtë rast ajo i vendosi atij një gjobë përpjesëtimore me natyrën dhe seriozitetin e veprës. Në marrjen e vendimit, AME mori parasysh në veçanti faktin që transmetuesi kishte mbajtur një qëndrim të përgjegjshëm në të kaluarën ndaj paralajmërimeve të dhëna kjo Agjenci për t’i bërë programet në përputhje me standardet e programeve të parashikuara në ligjet përkatëse. Ajo i vuri atij një gjobë prej 2.500 eurosh dhe i dha urdhër që sanksionin e dhënë ndaj tij ta bënte të njohur publikisht në programet e saj.

Këshilli i AME-s hodhi poshtë apelimin nga transmetuesi të gjobës së vënë. Me një veprim të tillë, Këshilli i AME-s mori parasysh se transmetuesi e kishte pranuar faktin që përmbajtja e programit të diskutueshëm ishte transmetuar në “periudhën e procesit të referendumit, mes qëndrimesh dhe opinionesh të ndara politike dhe në një atmosferë të nxehtë fjalësh...”. Paraqitja nga apeli i të dhënave në lidhje me përzgjedhjen e mesazheve SMS dhe lutja e tij për mirëkuptim për situatën e keqe financiare në të cilën ndodhej, e cila do të përmirësohej me të ardhurat e mbledhura nga mesazhet SMS të transmetuara, konfirmon mungesën e ndjeshmërisë dhe përgjegjësisë që një organ mediatik, sidomos një organ mediatik elektronik, ka në rrethana të tilla. Duke mos pritur që një transmetues të shpërfillë aspektin e pritshëm komercial të transmetimit të disa programeve me përmbajtje të caktuar, Këshilli i AME-s vendosi se mbrojtja e të drejtave të njeriut duhet të jetë përherë faktori i parësor, që do të thotë, përmes zbatimit konsekuent të standardeve të përcaktuara minimale të programeve. Transmetuesi demonstroi një shkallë përgjegjësie në lidhje me këtë çështje mjaft të rëndësishme, duke miratuar një vendim për strukturën dhe kohën e transmetimit të përmbajtjeve të programeve,

dhe duke angazhuar një staf profesionist që i njeh dhe di t'i zbatojë standardet e programeve. Sipas mendimit të Këshillit të AME-s, në rastin përkatës, shkelja u krye për shkak të mungesës së një mekanizmi, cili të sigurojë që një formë e caktuar përmbajtje e një programi të mos përdoret në mënyrë të tillë, që të përbëjë shkelje të pranuar të standardeve të programeve. Këshilli i AME-s konstatoi se, pavarësisht nga situata financiare, apo nga vendimi për redaktimin apo jo të një përmbajtjeje të caktuar nga një njeri kompetent, është detyrë e lirisë editoriale dhe përgjegjësi e çdo transmetuesi individual për ta transmetuar apo jo një përmbajtje të caktuar të një programi, ndërsa vetë liria editoriale kufizohet nga interesat e personave të mbrojtura me Kushtetutë dhe me ligj. Pra, nuk është detyra e AME-s të gjykojë nëse është e justifikueshme financiarisht të transmetohen mesazhet SMS, ose për aftësitë e stafit që vlerëson përmbajtjen e tyre, sepse kjo do të shpinte në ndërhyrje të palejuar të AME-s në politikën editoriale dhe mosrespektimin e parimit të pavarësisë dhe autonomisë së mediave. Nga ana tjetër, është detyrë e autoritetit rregullator të identifikojë dhe sanksionojë shkeljet e standardeve të programeve.

Gjuha e urrejtjes, TV ELMAG, 2006

AME konstatoi, *ex officio*, se programi televiziv "Hoće li se poništiti referendum?" ("A do të anulohet referendumi?") u transmetua më 22 maj 2006 në orën 2140 së bashku me mesazhet SMS që vinin në studio, të cilat theksonin, me konotacione negative, përkatësinë në disa grupe të caktuara kombëtare, shoqëruar me përcaktime dhe të shprehura në mënyrë fyese dhe të papërshtatshme.

Disa shembuj të mesazheve SMS të shikuesve të transmetuara gjatë programit:

"Nëse Mali i Zi serb duhet të jetë sovran me votat e myslimanëve, *shiptarëve* dhe ciganëve, mafies dhe banorëve të Duklës, atëherë kanë ardhur kohë të këqija, ne e pështymë Njekošin".

"Nëse nuk e doni Shën Savën, mos gëzofshi ndonjë shenjt mbrojtës të familjes suaj. Nëse nuk e pranoni peshkopin Rade, humbshi çdo shpresë. Nëse nuk e doni Karaxhorxhin, atëherë uroj që udhëheqësi juaj të jetë Demaçi; nëse e urreni vëllain tuaj serb, uroj që sytë t'u mbeten pas dere. Dhe nëse tradhtoni gjyshin tuaj dhe e shisni besimin serb tani, qofshi të turpëruar përpara Zotit, Vasilijes dhe Ostrogut".

"JO, sektit të priftit të ç'veladonuar Mirash! JO, shtratit më të madh të mafies, JO, drogës dhe shitjes së shpirtave. JO, vrasjes së Dushko JOVANOVIÇIT, JO, padrejtësisë, ligësisë dhe mërisë! JO, tradhtisë së botës dhe të shkuarës! JO, talljes me historinë e lavdishme! Jo, kufirit me Serbinë motër! Jo, këtë gjyqësori dhe kësaj policie! JO terrorit, JO korrupsionit, JO, shitjes së nderit ..."

"Përsëritje të gjithë serbëve. E pësoshin në reputacionin dhe nderin e tyre ata që kanë shitur votën, besimin, i zëntë mallkimi i Car Lazarit!"

"Qenësia serbe nuk mund të shuhet nga turqit, edhe sikur të ishin dy herë më shumë se sa janë!"

"Në Malin tonë të Zi serb po vendosin të kthyerit në fenë islame, shqiptarët dhe *Brankoviçët vendas*. TURP U QOFTË!"

“Gëzojeni atë fushë shahu (kroate) në Cetinje, malazezë”!

“Mali i Zi, ti je i zi dhe do të jesh edhe më i zi e më trishtuar, tani që je shitur për qëllimet e dikujt tjetër, të përgatitura prej kohësh, të Shqipërisë së Madhe. Dhe atëherë vëllezërit serbë nuk do t’i keni pranë, sikurse ju u kthyet atyre shpinën më 21 maj”.

“Mbajeni kokën lart, mos e ulni përpara banorëve të Dukles, jini krenarë për atë që jeni. Rroftë Serbia”!

“Turp të kini, shpirtshitur, Zeta është serbe, ti bëhu serb, Mashan”.

“Ne kishim Serbinë e madhe dhe Malin e Zi dhe pak urrejtje në popull, tani kemi një Serbi në miniaturë dhe Malin e Zi dhe shumë urrejtje midis nesh”.

“Përsëndetje të gjithë serbëve, të mos i lëmë shqiptarët të na hipin përsipër”.

“Keni filluar të festoni përpara se të mbarojë votimi. Doni të keni një shtet me dhunë. Turp të keni hajdutë. Po shkatërroni gjithçka që është e shenjtë”.

“Nuk ia jap njeriu kapelën e gjyshit, të nderuarit gjyshit tim. Ajo ka katër germa të shkruara sipër, dhe është kapelë malazeze. Jetë të gjatë Serbisë dhe Malit të Zi, jetë të gjatë vendeve serbe”.

“Mos i lini turqit të vendosin për ne. Cetinje, turp të kesh, që dolët me një tabelë shahu (kroat) “.

“Me nxitimin më të madh, qëllimi është Evropa, me tabelën e shahut në dorë, si sonte në Cetinje, malazezë”.

“Më kishin mësuar në shkollë për një grusht ushtarak para 30 vjetësh, tani dhe nipërit e mbesat e mia do të mësojnë në të ardhmen për grushtin e natës së kaluar”.

“Për të ardhur keq jemi me një shtet të tillë, Lipka u shit për një thes me patate”.

“Mua kjo më duket si lufta e Bosnjës”.

“Për 500 vjet vëllezër luftuam kundër turqve dhe ata na përçanë e na ndanë. Tani përqafohuni me ta vëllezër malazezë, sepse unë për vete NUK E BËJ DOT, edhe sikur kockat hi të m’i bëjnë”.

“Boka nuk është Mal i Zi, por një fole heroike serbe, përsëndetje nga Igalo”.

“Mallkuar qofshin ata që e tradhtuan dhe shitën vendin tonë, popullin tonë dhe ndërsyen vëllamë kundër vëllait, mos e dorëzoni tokën, ruani paqen”.

“Mallkuar qoftë shteti i fituar në këtë mënyrë, mëmë Serbi, na sheh ne?”

“Nuk e kuptoj, ku është ky festim? Në Zagreb apo në Cetinje, dikur e lavdishme. Unë shoh më shumë fusha shahu (kroate) se sa këta flamurë të rinj, këta flamurë malazezë “.

“Ju shpirtshitur që i keni shitur kartat e identitetit dhe jenë turpëruar përpara Zotit, vëllezër të ndarë dhe të pandashëm, që e ndatë Malin e Zi, a ju ka mbetur ndopak ndërgjegje?”

“Paçi fat me Malin e Zi, ju shpirtshitur malazezë me vëllezërit tuaj ciganë, *shiptarë* dhe turq. Sot jeni malazezë, nesër do jeni bërë shqiptarë”.

“Ata duan të më ndajnë nga Serbia, të më shkulin nga zemra njerëzit më të dashur! Ata duan të fusin gjuhën malazeze, që mua të më duhet ta përkthej “*Kurorën e Malit*” nga gjuha serbe”.

“Kush nuk do të ketë një vëlla, sepse vëllai do të ketë Dinoshin për zot”.

“Milo qofsh i nderuar që na bashkove me turqit, dhe që na ndërseve kundër serbëve”.

“Rri këtu që të gëzosh Diellin e qiellit tonë me *shiptarët* dhe shqiptarët, gëzoju shtetit tënd *shiptar* dhe na sill Enver Hoxhën si president”.

“O ju malazezë të pacipë, nuk ju vjen fare turp? Ju i keni shitur shpirtrat tuaja, ndërgjegjen nuk do ta keni kurrë të pastër. Vëllezërit tuaj janë myslimanë, prandaj mbajeni tani ..., pyetja është për sa kohë”.

“Posa që ndërruat fenë, e zëvendësuat edhe Serbinë. Sbutega është shpresa juaj, jeni ulur këmbëkryq me ustashët. Ju nuk e njihni turpin, le t’u gjykojë historia, u shitët për 100 euro”.

Veprimi i ndërmarrë nga AME

Duke transmetuar mesazhet e diskutueshme SMS, informacioni dhe opinionet u transmetuan duke theksuar, me konotacione negative, përkatësinë në grupe të caktuara kombëtare, shoqëruar me përcaktime dhe në një mënyrë fyese dhe të papërshtatshme. Kjo mënyrë komunikimi publik, me praninë e elementeve të urrejtjes kombëtare dhe fetare, përbën një formë shkelje të vlerave dhe parimeve bazë morale dhe një fyerje për një numër qytetarësh të Malit të Zi, për shkak të përkatësisë kombëtare dhe etnike. Me anë të kësaj mënyre të shprehuri (kur transmetoi mesazhet SMS), transmetuesi nuk mori parasysh faktin se një numër i konsiderueshëm i mesazheve të transmetuara ishin të papërshtatshëm për transmetim, duke qenë se mund të nxisnin elemente të urrejtjes kombëtare dhe fetare. Në vendosjen e gjobës, AME mori në konsideratë rrethanat, siç bëri në rastin e mëparshëm. Ajo i vuri televizionit një gjobë prej 2.500 euro dhe e urdhëroi që në programin e tij të transmetonte sanksionin e vendosur. Këshilli i AME-s e hodhi poshtë apelimin e transmetuesit të gjobës së vënë, duke nxjerrë një deklaratë të ngjashme me arsyet për vendimin e saj, sikurse në rastin e mëparshëm.

Gjuha e urrejtjes, TV ATLAS, 2010

Mbrojtësi i të drejtave dhe lirive të njeriut iu drejtua AME-s me një kërkesë për një opinion në lidhje me fjalët e organizatave jo qeveritare dhe përfaqësuesve të komunitetit LGBT në programin “Glamour Noir –Shkëlqim i zi”, të transmetuar në televizionin *Atlas* më 11 tetor 2010.

“Glamour noir” ishte një program argëtimi i televizionit “Atlas”, që transmetohej drejtpërdrejt të hënave, nga ora 2100 deri në 2200, dhe që ritransmetohej përsëri të martave, nga ora 1400 deri në 1500. Programi ishte konceptuar dhe ndërtuar në mënyrë të tillë që të trajtonte tema dhe fenomene nga kultura popullore me stilin e “artit pop”: marrëdhëniet burra-gra, tendencat popullore në sektorin e programeve televizive, fenomenet e kulturës pop, kundër-kultura dhe kështu me rralë. Formati dhe vizioni i autorit për shfaqjen tregoheshin në përmbajtjen e programit të shkruar në ekran që në fillim të shfaqjes, (dhe lexohej njëkohësisht nga një spiker). Teksti thotë: *“PARALAJMËRIM: Glamour ka pak, apo aspak, vlera estetike jetëgjata. Shfaqjet e tij nuk kanë qëllime artistike. Qëllimi është fantazia, dhe jo arti, dhe synimi nuk është të zbulohet ndonjë e vërtetë për shikuesin, por përkundrazi të fshihet ajo. Glamour zakonisht nuk ka ndonjë shije. Kjo shfaqje dallohet për ekzibicionizmin e saj – ajo njëherazi përpiqet t’i tërheqë njerëzit dhe t’ua shmangë mendimet . Synimi ynë është të zhgënjejmë dhe magjepsim me anë të një shfaqjeje, me qëllim për të fshehur të zakonshmen dhe komercialen”.*

Tema e shfaqjes: Kërkimi i një përgjigjeje për pyetjen: “A e largon një subjekt post-modern barrën e lirisë me dhunë”? – hartuar nga drejtuesja e programit televiziv. Bazuar në përmbajtjen e programit, mund të vish në përfundimin se shkaku i tij ishte tema, në atë kohë aktuale, e marrë nga parada e gejve, mbajtur një ditë më parë në Beograd dhe thelbi i trajtimit të temës kishte të bënte me “Liritë dhe të drejtat e popullsisë LGBT në Malin e Zi.”

Të ftuarit në studio: një mësues psikologjie nga shkolla e mesme e Podgoricës, një përfaqësues i OJQ-së “Juventas” dhe studentë të klasës së tretë të shkollës së Mesme.

Përshkrimi i rrjedhës dhe përmbajtjes së programit: segmenti hapës i programit, skenografia, ndriçimi, gardëroba e drejtueseve të programeve televizive, organizimi i mënyrës së uljes së të ftuarve – nuk tregoi se koncepti i programit do të përmysej plotësisht duke kaluar nga drita dhe përmbajtja argëtuese, në një temë serioze dhe tepër delikate shoqërore, e cila kërkonte që autorët të angazhoheshin në përgatitje serioze, të kishin njohuri të shkëlqyera rreth fushës së problemit që do trajtohej dhe një ide të plotë rreth finesës dhe nuancave të komunikimit me publikun. Vizibiliteti i plotë – skenografia në studio, me muzikë të lehtë që ndan blloqet e brendshme të programit dhe paraqitjen e drejtueseve të programit televiziv – konfirmonte orientimin tashmë të qartë të programit drejt një përmbajtjeje së lehtë nga fushat e kulturës popullore dhe “tendencave aktuale në biznesin e shfaqjeve”.

Mënyra e uljes së të ftuarve ishte e pazakontë, po të merrje parasysh temën e zgjedhur dhe llojin e debatit. Një mësues psikologjie, një përfaqësues i OJQ-së “Juventas” dhe drejtueset e programit televiziv të ulura në një divan me tre vende dhe në dy kolltukë, në qendër të studios, dhe përbri tyre, të ndarë në mënyrë të panatyrshme, gati të “maskuar” pas perdeve me perla, ishin vendosur studentët e vitit të tretë të Shkollës së Mesme të Podgoricës, të cilët u prezantuan njëllor si të ftuarit e tjerë.

Pas prezantimit të gjatë dhe disi të improvizuar të programit nga drejtueset televizive, prezantimit të të ftuarve, njoftimit të temës së programit dhe mënyrës së organizimit, u shfaqën pamje filmime të regjistruara vitin e kaluar, në prag të paradës së paralajmëruar dhe të shtyrë minutën e fundit, të gejve në Beograd, kryeqyteti i Serbisë. Ishin regjistruar deklarata të qytetarëve dhe personaliteteve

nga fushat e jetës politike dhe publike të Serbisë dhe Malit të Zi. Diferencat në opinione ilustrueshin me paraqitjen pas pamjeve filmike të deklaratave të shkurtura nga profesori i psikologjisë dhe përfaqësuesi i OJQ-së “Juventas”.

Mësuesja e psikologjisë deklaroi se emri “parada e gejvje” është i papërshtatshëm, duke bërë pyetjen: “Për çfarë janë krenarë këta njerëz dhe përse bëjnë paradë kur seksualiteti është një çështje intime e një njeriu”? Komentet përfshinin:

“Rreth njëzetë vite më parë, homoseksualiteti regjistrohej në regjistra zyrtarë si një çrregullim i sjelljes seksuale. Kjo do të thotë se nuk ishte një çrregullim personaliteti, por një çrregullim i një segmenti të sjelljes – asaj seksuale.

“Më pas, Organizata Botërore e Shëndetësisë ‘vendosi’ se nuk konsiderohej më si çrregullim por se ishte një zgjedhje seksuale.

“Ne e dimë se lobi homoseksual është shumë i fortë në mbarë botën, se ata u pranuan në Organizatën Botërore të Shëndetësisë dhe se ishin të shqetësuar nga termi çrregullim...”

“Në një seminar të mbajtur në maj, u paraqitën studimet më të fundit, të cilat zbuluan se homoseksualët kanë një anomali të caktuar gjenetike dhe tani ata po kthehen përsëri në formulimin e mëparshëm të homoseksualitetit si një çrregullim i sjelljes seksuale”.

“Çrregullimi i sjelljes seksuale nuk do të thotë se është çrregullim personaliteti. Homoseksualët janë persona normale, në kuptimin që kanë inteligjencë normale, janë të aftë të punojnë, të sillen normalisht në kontekste sociale dhe se nuk kanë asnjë çrregullim tjetër”.

“Ky çrregullim mund të ‘trajtohet’ dhe unë kam dijeni për shembuj kur njerëzit i kanë ndryshuar orientimet e tyre seksuale”.

“Ne flasim për tolerancën e të rriturve, por harrojmë se kemi të bëjmë edhe me fëmijë dhe të rinj ... gjithashtu e dimë se bartësit e virusit HIV janë homoseksualët dhe përdoruesit e drogës. Kur diçka përbën kërcënim për ne, atëherë nuk duhet ta promovojmë publikisht”.

“Qëndrimi ynë ndaj homoseksualëve është një qëndrim që ka të bëjë me dallimet. Ne duhet të përpiqemi ta kuptojmë, por jo t’i nxisim të rinjtë të bëhen homoseksualë”.

Përfaqësuesi i OJQ-së “Juventas” kishte mendimin se ky çrregullim, ose sjellje devijuese, nga njëra anë është rrjedhojë e paragjyqimeve, stereotipave dhe intolerancës, dhe pjesërisht pasojë e mungesës së edukimit seksual në shkollat e mesme...

“Që nga 1991, Organizata Botërore e Shëndetësisë nuk e trajton më homoseksualitetin si sëmundje, dhe Mali i Zi e ka përqaftuar këtë qasje, por si një nga opsionet, një nga orientimet seksuale”.

“Emri ‘parada e krenarisë’ përdoret për të treguar se ata nuk kanë asgjë për t’u turpëruar dhe se janë njëlloj të plotë, njëlloj të shëndetshëm si njerëzit me orientim heteroseksual”.

“Është provuar se orientimi seksual nuk mund të ndryshohet. Studimet më të fundit flasin për shkaqe të mundshme se përse dikush lind homoseksual, por për këtë ka mendime të ndryshme. Megjithatë, qëndrimi zyrtar dhe përfundimtar i shkencës është se homoseksualiteti nuk është sëmundje”.

“Ne nuk i mësojmë të rinjtë të jenë homoseksualë, ne i mësojmë njerëzit të kuptojnë vetveten dhe të sillen në përputhje me identitetin e tyre”.

“Homoseksualët nuk rrezikojnë njeri dhe shoqëria e ka për detyrë të sigurojë barazi të plotë për ta...”

Në lidhje me pjesëmarrjen e studentëve,¹¹² drejtuesja e programit televiziv, kur i prezantoi, tha: “Sonte do të merrni pjesë si të barabartë me të gjithë të ftuarit e tjerë, pavarësisht se këtu, e pranishme bashkë me ju, është edhe mësuesja juaj. E shoh se në një farë mënyre ajo ju ka zgjedhur që secili prej jush të shprehë mendimet që ka”.

Studentët ishin, në fakt, nën trusni për të përmbushur pritshmëritë e një autoriteti të padiskutueshëm për ta – mësueses, si edhe të të gjithë mjedisit (familjes, ambientit, bashkëmoshatarëve...) – që do të kishte pa diskutim (dhe ka shumë të ngjarë që pati), në një farë mase, një ndikim negativ në përvojat e tyre të lirisë së shprehjes publike të mendimeve.

Në pjesën më të madhe, atyre u jepej fjala të flisnin kur i pyesnin, për të konfirmuar qëndrimet e atyre që u kërkonin të shprehnin mendimet që kishin (ata u përgjigjeshin pyetjeve të bëra nga të ftuarit, secili një herë), në kuadër të marrëdhënieve paternaliste dhe para nga lart të të ftuarve të tjerë.

Në pjesën më të madhe, historitë kryesore të regjistruara dhe sondazhi e bënë punën e tyre. Ato përshkruanin me besnikëri orientimet bazë të shoqërisë, hendeqet midis brezave dhe dilemat që njerëzit hasin kur mendojnë rreth kësaj teme, të trajtuara për dekada, për të mos thënë për shekuj të tërë, si ekscentricitet dhe perversion i panatyrshëm, si sëmundje dhe kështu me radhë. Autorët dhanë një numër të mjaftueshëm deklaratash shumë përfaqësuese dhe përshkrime të kësaj teme nga struktura dhe shtresa të ndryshme të shoqërisë, kështu që mbase do të kish qenë më e këshillueshme që disa prej deklaratave fyese, që përmbanin gjuhë urrejtjeje, ndonëse jo të shumta, të mos i kishin paraqitur fare.

Veprimi i ndërmarrë nga AME

AME erdhi në përfundim se programi i diskutuar vazhdoi në përputhje me Ligjin për Median Elektronike, aktin nënligjor për standardet e programeve dhe standardet përkatëse evropiane, në një atmosferë dialogu tolerant, respekti të ndërsjellë midis njerëzve me mendime të ndryshme, duke treguar kryesisht në mënyrë reale realitetin e shoqërisë për një çështje të diskutueshme.

Në një atmosferë disi të papërshtatshme për programet për çështjet aktuale, kur në segmentin hapës dhe në studio u premtua një shfaqje e tipit të kabaresë dhe jo një debat për një çështje shoqërore tepër komplekse dhe delikate, në marrjen e

---

112 Studentët janë nga e njëjta shkollë ku jep mësim mësuesja (e ftuar) dhe ajo i zgjodhi vetë studentët të ishin të pranishëm si të ftuar në program.

vendimit të guximshëm për të kaluar nga një bisedë e lehtë për ato që ndodhnin në biznesin e artit, në një debat lidhur me probleme shoqërore komplekse, kërkohej një angazhim më serioz nga ana e pjesëmarrësve për t'u përgatitur për një debat që kërkonte njohuri më të thella rreth temës, shumë kujdes dhe aftësi për të shmangur risqet, qoftë edhe të paqëllimshme, për gjithkënd të pranishëm në një komunikim publik që përfshinte një numër pjesëmarrësish, të cilët mund të ndiheshin të lënduar për ndonjë shkak. Meqë *"TV Atlas"* kishte pasur në repertorin e vet programe të tilla, do të kishte qenë e logjikshme që t'i ishte përmbajtur me konsekuencë gjinisë së programit të zgjedhur. Megjithatë, zgjedhja e programit bën pjesë në lirinë editoriale të tij dhe është një zgjedhje e ligjshme.

Mund të ngrihen kundërshtime serioze për mënyrën e përgjithshme të realizimit të kësaj ideje, që ndryshe do të kishte qenë pozitive, e cila përfshiu në bisedë nxënës të vitit të tretë të një shkollë të mesme. U theksua sa më poshtë:

- Nuk ishte korrekte nga ana profesionale që një prej të ftuarve në studio të lejohej të përzgjidhte, në bazë të gjykimit të saj, të ftuar të tjerë, përfaqësues të një grupi të synuar shumë të rëndësishëm, për të diskutuar në të njëjtin program me të për një temë kaq të diskutueshme, kur prej tyre pritej, pa të drejtë, të ishin nën ndikimin e autoritetit të mësueses në shprehjen e mendimeve të tyre. Me fjalë të tjera, pritej që pjesëmarrësit e brezit të ri të zgjidheshin nga vetë autorët, duke bërë çmos që ata të mos viheshin në asnjë mënyrë nën trusni të tilla. Në këtë program, kjo nuk ndodhi.
- Pozicioni në studio, vendi ku nxënësit ishin ulur dhe "ndriçimi" që i "ndante" ata nga pjesa tjetër e pjesëmarrësve dhe drejtueset e televizionit, tregonte pozitën dhe trajtimin e tyre disi përbuzës (megjithëse është e qartë se ky nuk ishte qëllimi i autorit).
- Mënyra se si nxënësit u përfshinë në bisedë mund të kishte qenë shumë më e përshtatshme; studentët u përgjigjën dy herë pasi iu kërkuar drejtpërdrejt nga të ftuarit e tjerë (mësuesja dhe përfaqësuesi i OJQ-së), më shumë për të konfirmuar pozitat e veta; përveç kësaj, pyetjet ishin formuluar në një mënyrë që theksonte shprehjen e opinioneve për orientimet dhe përvojat e tyre personale, në vend që të shprehnin opinionet e tyre për fenomenin, gjë që nuk ndodhte me të ftuarit e tjerë.

Ndonëse kjo futet në domenin e lirisë editoriale, në kontekstin e polarizimeve të mprehta shoqërore në lidhje me temën e programit, transmetuesi mund të ishte treguar më i kujdesshëm në përzgjedhjen e qytetarëve për të kryer sondazhin, dhe mund të kishte lënë jashtë pikëpamjet dhe mesazhet më ekstreme, sepse, për mendimin e AME-s, programi pati një numër të mjaftueshëm ilustrimesh tepër përfaqësuese për opinionin dhe qëndrimin e publikut.

Përmbajtja e programit të transmetuar u analizua me hollësi në pikëpamje të respektimit nga ana e tij e ligjit dhe akteve të tjera nënligjore të AME-s, si edhe me Rekomandimin e Këshillit të Evropës Nr. R (97) 20 për "Gjuhën e urrejtjes". AME mori parasysh sidomos faktin që në praktikë dhe në zbatimin e dispozitave të ligjit në fushën e gjuhës së urrejtjes, është e nevojshme të kihet parasysh roli i medias në transmetimin e informacionit dhe paraqitjen e ideve, duke analizuar dhe sqaruar karakterin e rasteve konkrete të gjuhës së urrejtjes dhe fenomenin në tërësinë e tij,

si edhe e drejta e publikut për të marrë informacion dhe ide të tilla. Për këtë qëllim, duhet bërë një dallim i qartë midis përgjegjësive së autorit të gjuhës së urrejtjes, nga njëra anë, dhe përgjegjësive së medias dhe punonjësve të medias që kontribuojnë në përcimin e saj në kuadër të detyrës së tyre për të komunikuar informacion dhe ide për çështje me interes publik, nga ana tjetër. Media dhe punonjësit e medias duhet të kenë kujdes kur raportojnë për gjuhën e urrejtjes apo të intolerancës, sepse ka rrezik që publiku ta interpretojë punën e tyre si një shenjë mbështetjeje për pikëpamje që meritojnë të dënohen. Por, kjo ka të bëjë me profesionalizmin, sidomos me etikën profesionale, me të cilën vetë punonjësit e medias duhet të merren vetë, dhe jo me autoritetet. Respektimi i rregullave dhe parimeve profesionale nga ana e medias nuk është një çështje për t'u rregulluar nga organet shtetërore, sepse kjo do të përbënte një kërcënim të madh për lirinë e shprehjes dhe pavarësinë dhe autonominë editoriale. Është një çështje tjetër që disa dispozita të caktuara legjislative, të cilat kufizojnë lirinë e shprehjes, mund t'u korrespondojnë disa rregullave të sjelljes, të cilave punonjësit e medias u përmbahen.

AME gjykoi se kjo temë, si edhe shumë tema të tjera të rëndësishme shoqërore, janë trajtuar në mënyrë të pamjaftueshme dhe sporadike në median malazeze, si edhe se ka reagime të zakonshme dhe të ashpra nga një pjesë e publikut të pakënaqur me temat e ashtuquajtura të diskutueshme. Kështu që, ka rrezik real që media të fillojë t'u shmanget temave të tilla dhe t'u kthehet temave komerciale dhe më pak të "rrezikshme". Në atë kontekst, vendosja e ndonjë mase të lehtë kufizuese apo e sanksioneve ndaj transmetuesve, që nuk janë të përligjura mjaftueshëm apo të nevojshme, mund të ketë një efekt dekurajues ndaj tyre duke bërë që të mos merren me fenomene apo procese komplekse (ose të diskutueshme). Së fundi, AME erdhi në përfundimin se mjaftonte t'i dërgohej një rekomandim transmetuesit TV *Atlas* dhe mediave të tjera elektronike në Malin e Zi që t'i kushtonin një vëmendje maksimale profesionale trajtimit të të gjitha aspekteve të fushave delikate problematike të lidhura me ushtrimin e të drejtave të njeriut dhe shmangien e rrezikut të promovimit apo nxitjen e intolerancës apo (gjuhës) së urrejtjes.

Gjuha e urrejtjes, TV Pink M, 2011¹¹³

Më 19 shkurt 2011, AME futi, *ex officio*, një procedurë të përshpejtuar me idenë për të vërtetuar nëse ishin shkelur standardet minimale të programeve gjatë transmetimit të "Dnevni pregled" ("Përmbledhje ditore"), apo gjatë telefonatave të drejtpërdrejta në programin televiziv *reality show* "Dvor" ("Kështjella") më 18 shkurt, ose gjatë programit TV *Pink M* më 25 shkurt 2011.

Duke analizuar filmimet e lidhjeve të drejtpërdrejta me programin, të transmetuara më 18 shkurt dhe më 25 shkurt, si edhe gjatë transmetimit të përgjithshëm të programit përkatës *reality show* pjesëmarrësit në program përdorin fyerje dhe fjalë përdhosëse, duke kontribuar kështu në promovimin e gjuhës dhe mënyrës jo konvencionale të të folurit.

Gjatë transmetimit të lidhjeve të drejtpërdrejta më 25 shkurt 2011 (rreth orës 4 pasdite), biseda midis pjesëmarrësve përmbante mendime dhe qëndrime të tyre në lidhje me një grup etnik (çifutët). Këto deklarata mund të përcaktoheshin si opinione që nxisin urrejtjen.

---

113 Me hyrjen në fuqi të Ligjit për Mediat Elektronike më 2010, Agjencia për Mediat Elektronike nuk do të ketë më të drejtë të vendosë gjoba.

Veprimi i ndërmarë nga AME

Në transmetimin e lidhjeve të drejtpërdrejta me programin dhe të përmbledhjeve ditore që përmbanin raste të gjuhës dhe mënyra jo konvencionale të të folurit, si edhe raste dhune (madje edhe theksimin e tyre) në një kohë kur ka të ngjarë që edhe të miturit ta dëgjojnë apo ta shohin në rrethana të pazakonta (në orën 1000, 1300, 1500 dhe 2000), transmetuesi shkeli dispozitën e ligjit, sepse nuk i transmetoi ato programe në periudhat e pikut të shikueshmërisë, si programe që mund të ndikonin tek shikuesit e mbrojtur (të miturit) me përmbajtje që miratonin, promovonin apo lartësonin dhunën dhe nuk i shënoi ato me figurë dhe zë si programe të papërshtatshëm për të miturit, ose për t'u parë me familjen.

Televizionit iu dha paralajmërim për shkelje të ndalimeve për publikimin e informacioneve dhe të opinionëve që nxisin diskriminimin, urrejtjen apo dhunën ndaj personave apo grupeve të personave për përkatësi apo mospërkatësi në një racë, fe, komb, grup etnik, seks, apo orientim seksual dhe të rregullave të programeve dhe për mosshënimin e përmbajtjes së papërshtatshme për të miturit gjatë transmetimit të lidhjeve të drejtpërdrejta dhe përmbledhjeve ditore të programit *reality show* "Dvor" jashtë periudhës së lejuar për të rritur dhe pa dhënë paralajmërim të përshtatshëm për përmbajtjen.

Në vendosjen e sanksionit, AME mori parasysh se transmetuesi gjatë transmetimeve të mëparshme të programeve me përmbajtje të ngjashme kishte respektuar kërkesat e AME-s dhe këtë lloj programi e kishte transmetuar vetëm gjatë periudhës së lejuar për programe për të rritur (pas orës 2300). Në këtë kuptim, ajo mori një masë proporcionale me natyrën dhe seriozitetin e veprës.. Transmetuesi u urdhërua ta njoftonte sanksionin e vënë, të kishte kujdes me standardet dhe rregullat e programimit dhe të shënonte përmbajtjet e papërshtatshme për të miturit, që mund të rrezikonin zhvillimin e tyre fizik, shëndetësor, moral, emocional dhe shoqëror, dhe të mos transmetonte informacione dhe opinionë që mund të nxisnin diskriminim, urrejtjen apo dhunën kundër personave apo grupeve të personave për përkatësi apo mospërkatësi në një racë, fe, komb, grup etnik, seks, apo orientim seksual.

Gjuha e urrejtjes, RADIO SVETIGORA, 2011

Më 30 mars 2011, AME nisi, *ex officio*, një procedurë me idenë e përcaktimit nëse standardet minimale të programeve ishin shkelur gjatë transmetimit të programit "Pitajte sveštenika" ("Pyet një prift"), më 27 mars 2011, gjatë transmetimeve të *Radio Svetigora*.

Gjatë programit me kontakte, të perceptuar dhe realizuar në mënyrë që drejtuesi i programit televiziv e pyet të ftuarin në program për pyetjet e dërguara nga dëgjuesit, drejtuesi i programit të radios pyeti, ndër të tjera, sa më poshtë:

"Atë, ka një pyetje tjetër nga dëgjuesi ynë: Si mund të deklarohet një njeri gjatë censit të ardhshëm në rastin kur babai i familjes deklarohet si malazez, fëmijët si serbë, me qëllim për të shmangur mosmarrëveshjet në këto raste".

Ndër të tjera, i ftuari (në atë kohë abati i Manastirit Dajbabe në Podgoricë), iu përgjigj pyetjes: "... Askush nuk mund të bekojë krijimet që nuk janë krijuar nga Zoti, dhe sigurisht kombi malazez nuk është krijuar nga Zoti, përkundrazi,

ai është fryt i kotësive dhe dobësive njerëzore, etj. Përgjithësisht, krijuesi i kombit malazez është në fakt Djalli, dhe kisha nuk mund ta bekojë atë”.

Veprimi i ndërmarrë nga AME

Me transmetimin e përmbajtjes së diskutueshme, transmetuesi bëri të mundur dhe toleroi përdorimin e fjalëve fyese, të cilat mund të lidhen me një grup të caktuar shoqëror. Duke bërë këtë, ai shkeli standardin sipas të cilit përmbajtja e programeve të mediave elektronike nuk duhet të synojë shkeljen e lirive dhe të drejtave të garantuara të njeriut dhe qytetarit apo të provokojë intolerancë apo urrejtje kombëtare, racore dhe fetare, si edhe që programet e tyre nuk duhet të transmetojnë përmbajtje që theksojnë përkatësinë në një grup etnik, gjini apo orientim seksual, si një formë diskriminimi kundër tyre. Gjithashtu, ajo shkeli standardin që mediat janë të detyruara të shmangin përdorimin e fjalëve fyese që mund të lidhen me një grup të caktuar shoqëror.

Duke pasur parasysh lirinë e shprehjes dhe të informimit, akti ligjor i AME-s parashikon se transmetimi i programeve që përmbajnë fjalë fyese lejohet vetëm kur fjalët janë pjesë e një vepre shkencore, të shkruar nga autori, ose të një dokumentari dhe kur botohen pa pasur si qëllim nxitjen e diskriminimit, urrejtjes apo dhunës dhe kur janë pjesë e një raporti të një gazetari objektiv, apo kur botohen me qëllim për të vënë në dukje diskriminimin, urrejtjen, dhunën apo fenomene që përfaqësojnë, ose që mund të përfaqësojnë, nxitjen e një sjelljeje të tillë. Duke pasur parasysh se është një program me telefonata, është e qartë se në këtë rast, nuk mund të flitet për disa nga kushtet për përjashtim nga ndalimi i përgjithshëm. AME kishte parasysh sidomos faktin se deklarata u bë në prag të censit, organizimi dhe zbatimi i të cilit po analizoheshin nga një këndvështrim politik tepër i tensionuar. Drejtuesja e programit duhet ta kishte mbajtur parasysh këtë, kështu që në këtë rast mund të bëhet fjalë për përgjegjësinë e medias për të kontribuar në përkeqësimin e marrëdhënieve midis përkrahësve të pikëpamjeve të ndryshme (nxitje intolerance). Televizionit iu dha paralajmërim dhe u urdhërua që ta transmetonte sanksionin që i ishte vendosur, të merrte parasysh standardet e parashikuara të programit gjatë transmetimeve të ardhshme të programeve të radios, duke pasur parasysh veçanërisht:

- Për të mos nxitur apo përhapur, apo mundësuar nxitjen apo përhapjen e urrejtjes apo diskriminimit për asnjë shkak;
- Për të mos transmetuar programe me përmbajtje që synojnë shkeljen e lirive dhe të drejtave të garantuara të njeriut dhe të qytetarëve, apo përmbajnë provokime për intolerancë dhe urrejtje kombëtare, racore dhe fetare, apo që theksojnë përkatësinë në një grup etnik, seksin apo orientimin seksual si një formë diskriminimi ndaj tyre;
- Për të shmangur përdorimin, apo bërjen të mundur apo tolerimin e përdorimit të fjalëve fyese që mund të lidhen me një grup të caktuar shoqëror.

Në vendosjen e sanksionit, AME pati parasysh funksionimin deri në atë kohë të transmetuesit, deklaratën e dhënë për opinionin se masa e vendosur ishte proporcionale me natyrën dhe seriozitetin e veprës, si edhe se mund të pritej që paralajmërimi të ishte i mjaftueshëm që transmetuesi të mos e përsëriste sjelljen e paligjshme në të ardhmen. Në veçanti, AME pati parasysh se transmetuesi

reagoi shpejt dhe se nuk e përsëriti programin me përmbajtje të diskutueshme, ndonëse kishte njoftuar se do ta përsëriste në transmetimet e tij, gjë që nënkuptoi se e pranonte shkeljen dhe se nuk do të kryente shkelje të tjera të standardeve. Gjithashtu, transmetuesi e pranoi se kishte qenë një mosveprim nga ana e drejtueses /gazetares, që nuk kishte reaguar sa duhej ndaj deklaratave të bëra, gjë që mund të interpretohej si qëndrimi i transmetuesit/medias. Në këtë kuptim, në marrjen e vendimit, AME vlerësoi nga njëra anë dallimin e qartë midis përgjegjësisë së autorit të gjuhës së urrejtjes, dhe nga njëra tjetër, përgjegjësin e medias dhe punonjësve të medias që ndihmuan në përhapjen e saj, në kuadër të detyrës së tyre për të komunikuar informacion dhe ide për çështje me interes publik.

KOSOVA*

Fjalë fyese, Tribuna Channel

Komisioni i Pavarur i Mediave (KPM) mori një ankesë nga një njeri kundër programit të Tribuna Channel, ku vihej në dukje se ankimesi kishte pësuar një dëm të pariparueshëm nga fyerjet dhe shpifjet e bëra nga i ftuari në studio, i cili e kishte sharë atë me fjalë të tilla si, "Spiun i UNMIK-ut dhe Serbisë". Gjithashtu, kërkuesi kërkoi që transmetuesi të korrigjonte shprehjet shpifëse apo fyese. Ndryshe, duke qenë gazetar, kërkuesit do t'i dëmtohej reputacioni i tij si gazetar i vërtetë, i cili ushtron profesionin e tij me dinjitet dhe pavarësi.

Veprimi i KMP-së

KPM-ja konstatoi se ky program kishte shkelur dispozitat përkatëse të cilat deklarojnë se,

"Gjatë programeve të drejtpërdrejta (debateve/intervistave, etj.) është detyra e ofruesit të shërbimeve mediatike (OSHM) të ndërmarrë veprimet e duhura për të shmangur përdorimin e gjuhës vulgare apo fyese nga pjesëmarrësit".

KPM-ja i dërgoi stacionit njoftimin për shkelje.

Gjuha e urrejtjes, Radio Televizioni i Kosovës

KPM-ja mori një ankesë nga Shoqata e Gazetarëve të Serbisë. Ankuesi pretendonte se Televizioni publik kish publikuar emrat dhe fotografitë e disa njerëzve të historisë në fjalë, në kuadër të një rrjeti spiunazhi rus që vepronte në Kosovë*. Duke qenë se personat e përmendur janë të kombësisë serbe, kjo gjë mund të nxiste urrejtje, të krijonte rreziqe dhe të kontribuonte në rritjen e tensioneve ndër-etnike, dhe se përbënte rrezik për të shkaktuar dëme, që mund të shpinin në vdekje, lëndime, dëmtime të pronës, apo ndonjë formë tjetër dhune.

Ankuesi pretendonte se duke i paraqitur këta njerëz në historinë në fjalë si pjesë e një rrjeti spiunazhi, historia e transmetuar nga RTK1-ja përbënte fyerje, thashetheme dhe një sulm ndaj nderit dhe integritetit të tyre, dhe se shkelte të drejtën e njerëzve për t'u prezumuar të pafajshëm deri sa të provohej fajësia.

Veprimi i KPM-së

KPM-ja ishte e mendimit se publikimi i emrave, fotografive, apo përcaktimeve të tjera personale mund të nxiste urrejtje dhe mund të rrezikojë dhe kontribuojë në rritjen e tensioneve ndër-etnike, dhe kjo është një shkelje e nenit 5, paragrafi 5, i Kodit të Etikës, i cili thotë se:

"Ofruesit e shërbimeve mediave (OSHM) nuk duhet të transmetojnë programe me përmbajtje që nxisin urrejtjen dhe pabarazinë dhe që mund të rezultojnë në veprime penale apo të dhunshme ndaj një personi apo grupi".

RTK1-ja e publikoi reagimin e kësaj shoqate.

KPM-ja i dërgoi stacionit njoftimin për shkelje.

SERBIA

Gjuha e urrejtjes, RADIO FOKUS, 2011

Radio Fokus transmetonte programe në gjithë territorin e Republikës së Serbisë në kohën e transmetimit të programit në fjalë. Shërbimi i Mbikëqyrjes dhe Analizës së Agjencisë së Radio Difuzionit të Republikës (aktualisht Autoriteti Rregullator për Mediat Elektronike) përgatiti një raport për programet e transmetuara nga *Radio Fokus*, bazuar në monitorime zyrtare.

Tema e programit ishte transmetimi i drejtpërdrejtë i një mitingu të Partisë Progresive Serbe (partia më e madhe e opozitës në atë kohë), gjatë të cilit u anulua skema e programeve të zakonshme dhe e gjithë dita iu përkushtua ngjarjeve për mitingun, me telefonata nga dëgjuesit, kërkesa për mbajtjen e zgjedhjeve, gjendjes shëndetësore të Toma Nikolić-it, politikanëve në pushtet dhe temave të lidhura me SNS-në dhe opozitën. Përmbajtja e programit të transmetuar nga transmetuesi përbante sa më poshtë vijon:

Deklaratën e drejtuesit të programit të transmetuesit: “Tani që në Serbi kanë ardhur autoritete të reja, Vesa Simonoviçi jo vetëm nuk duhet të jetë më në këtë punë, jo vetëm që duhet degdisur në fund të botës me jetën e tij prej tradhtari, por për diçka të tilla ka gjykata etike, shoqata gazetarësh, etj. Ai duhet dëbuar, përjashtuar nga të gjitha shoqatat e gazetarëve dhe duhet të ndalohet që të punojë në media për nja dhjetë vite, sepse kjo që ndodhi ishte njëlloj si nazistët pas luftës së Dytë Botërore, si Gebelsi dhe e gjithë makineria e tij naziste propagandistike (...), sepse është njëlloj sikur nazistët të botonin një titull ku të thoshin se plehu çifut është më i miri për kulturat naziste. Për shembull, titulli i botuar nga “Blic” sot, meriton të futet në analet e çnderimit, poshtërsisë që regjimi tradhtar DOS e filloi këtu nën udhëheqjen e bosit të mafies, Zoran Xhinxiç, ajo festë e përgjakshme e vitit 2000”;

Dëgjues që lidhet me stacionin: “Ata janë maskarenj, cuba; ata duhet të vdesin, të ngordhin nga uria”!

Drejtuesi: “Jo, ju lutem mos flisni kështu, do ta ndërpresim, ju lutem, nuk mund të lejojmë të përdorni asnjë formë gjuhe urrejtjeje për askënd”! Pas kësaj, dëgjuesi telefonoi përsëri: “Një hu, vetëm një hu dhe një sfulk, çfarë policie more”. Drejtuesi: “Ju lutem, për çfarë hunj dhe sfulqe flisni”? –Dëgjuesi: “Unë skam se ç’të ha. Do t’ua ha gurmazin, merr vesh”!

Dëgjues që telefonon: “Boris qetësohu, shtrihu dhe qetësohu, vdis...”. Drejtuesi: “Këtu do ta ndërpresim”. Dëgjuesi: “...vdeksh, të qifsha nënën në pidh”! Drejtuesi: “Të lutem mos përdor fjalë fyese, nuk mund të flasësh kështu. Dëgjues të dashur të *Radio Fokus*-it, ju lutem, mos përdorni gjuhën e urrejtjes...”.

Veprimi i RME-së

Duke marrë parasysh përmbajtjen e deklaratës së përshkruar nga drejtuesi i programit, mënyrën dhe kontekstin në të cilin u tha, Këshilli i Agjencisë konstatoi se një sjellje e tillë përbën gjuhë urrejtjeje, duke qenë se drejtuesi, duke menduar se zoti Simonoviç i përkiste një orientimi të caktuar politik, nuk e përdori telefonatën si një njeri profesionist, dhe paraqiti një numër fjalësh fyese ndaj tij që përbënin nxitje të urrejtjes, veçanërisht nëse mbahet parasysh tensioni i sipërpërmendur në lidhje me situatën aktuale shoqërore dhe politike dhe zhvillimet politike. Veçanërisht në një pjesë të shoqërisë sonë, besimi se një njeri është “tradhtar” (bashkëpunëtor i palës “armike”; ai që punon kundër interesave “tona”) përbën shkak për urrejtje, intolerancë, diskriminim, madje edhe dhunë, prandaj fjala “tradhtar” e përdorur publikisht, sidomos në diskursin politik, ka për qëllim ta diskreditojë personin të cilit i vihet ai atribut. Kështu që, ta quash një person të caktuar tradhtar (apo jetën e tij tradhtare) në një kohë tensionesh, si ajo që përshkruhet këtu, për shkak të mendimeve të ndryshme politike, është një veprim tepër i papërgjegjshëm dhe, ajo që është më e keqja, i rrezikshëm, dhe pa dyshim që mund të quhet se nxit diskriminim, urrejtjen apo dhunën kundër zotit Simonoviç, për shkak të orientimit të ndryshëm politik (gjuha e urrejtjes). Këshilli i Agjencisë konstatoi se nuk kishte rëndësi nëse drejtuesi i transmetuesit ishte shprehur në mënyrën e përshkruar më sipër me qëllim për të nxitur diskriminim, urrejtjen apo dhunën, apo nëse e kishte bërë këtë pa asnjë qëllim, duke qenë se rasti në fjalë ka të bëjë me shprehjen e mendimeve të veta në publik, përmes një mjeti të komunikimit masiv (program radiofonik), që kërkon përdorimin e një gjuhe shembullore, të moderuar dhe të kujdesshme, kriteret e të cilës drejtuesi i transmetuesit nuk i plotësoi me mënyrën si u shpreh. Përveç kësaj, gjuha e prezantuesit ishte fyese për nga vetë natyra e saj, duke qenë se përshkrimi i jetës së dikujt si të mjerë, për të ardhur keq, dhe tradhtare, në shoqërinë tonë pa dyshim përbën një fyerje, po të marrim parasysh sistemin e vlerave të saj, që e detyron një anëtar të kësaj shoqërie të bëjë një jetë shembullore, dhe jo të sillet në një mënyrë që mund të quhet si e mjerë, për të ardhur keq, apo tradhtare.

Përveç kësaj, bazuar në paraqitjen e drejtuesit të përmendur, mund të supozohet me të drejtë se në rastin në fjalë, ai ka paraqitur pikëpamjet e tij si simpatizant i politikës së Partisë Progresive Serbe, apo i politikave të tjera të lidhura me të, dhe jo si gazetar, i detyruar të jetë i paanshëm sipas rregullave të etikës së gazetarëve. Pra, mënyra në të cilën ai e paraqiti (përpunoi) informacionin për artikullin e të përditshmes “Blic” – stili i shprehjes (fjalët e përdorura, i ulët, çnderim, maskarallëk, i mjerë, i keq, tradhtar) dhe analogjia e përdorur në paraqitjen e tij (krahasimi me regjimin nazist dhe metodat e atij regjimi) – janë padyshim tregues të pranisë së anësisë gjatë paraqitjes së opinionit të tij, që ndikuan shumë në mënyrën e prezantimit të temës së lartpërmendur dhe në faktin që prezantimi të kishte natyrën e gjuhës së urrejtjes. Këshilli i Agjencisë vendosi masën e paralajmërimit.

Gjuha e urrejtjes, HAPPY TV, 2016

Ofruesi i shërbimit të medias “HAPPY TV” është një i licencuar për ofrimin e shërbimeve të mediave në mbarë Republikën. “HAPPY TV” transmetoi një program televiziv *reality show*, të quajtur “Parovi”/“Çiftet”, ku merrte pjesë Kristijan

Goluboviçi (recidivist i shumëhershëm) dhe avokatët e tij. Gjatë programit, Kristijan Goluboviçi, duke folur për dënimin e tij me burg të kryer në Greqi, deklaroi sa vijon: “Dhe nuk e kontrolloj dot, dua të them, një korridor plot me burra të tërbuar që të godasin me sirtarë, me kanoçe koka kola, që të gjuajnë me thika. Është një luftë në masë, ti u fut gishtin në sy, ua përdredh buzët, i kap për flokësh, përpiqesh të vësh përfund sa më shumë prej tyre që të mundësh, përpiqesh të krijosh territorin tënd duke u mbrojtur nga të tjerët, që askush të mos të të afrohet dot dhe t’i pengosh. Dhe ata më të fortët (çohet në këmbë dhe bën me gjeste) ata ishin si njerëzit e Neandertalit. Ata s’mbaheshin. Nuk kam parë trimëri të tillë tek njeri tjetër. Ata shtyjnë përpara me synimin për të vrarë”. Drejtuesi e pyeti Kristijanin: “Është e vërtetë që shqiptarët e përzunë mafian serbe nga rrugët e metropoleve evropiane dhe u zunë vendin”? Kristijani: “Ti po krahason harabelat me kacabunjtë. Ata shtohen si kacabunj. Nëse bie tani një bombë atomike, disa prej tyre do të vdisnin, por të tjerët janë të imunizuar ndaj rrezatimit dhe do të vazhdojnë të shumohen. Ata nuk luftojnë me klanet e tyre, nuk luftojnë shqiptar me shqiptar, por vetëm me të huajt. Pastaj bëjnë paqe. Ata e kanë treguar këtë, ata duhet të kenë katër S në flamurin e tyre ose të shkruar “Vetëm bashkimi i shpëton shqiptarët”. Dhe ata e respektojnë këtë, ata mund të jenë në gjakmarrje me njeri tjetrin, por bëjnë paqe, nëse bëhet fjalë për të luftuar një të huaj. Po të ishim ne si ata, do t’i kishim shtypur brenda një dite, do ta kishim mposhtur shtetin e tyre. Por, në fakt nuk është kështu, serbi i kundërvihet një serbi tjetër, merrret me tregti të vogël me një shqiptar dhe i kundërvihet një serbi tjetër. Kurse një shqiptar me një shqiptar mund të mos flasin me njeri tjetrin, dhe mund të mos merren me shkëmbimin e mallrave të parëndësishme, sepse nuk flasin. Dhe ata i kushtojnë vëmendje kësaj! Dhe ky është respekti për të cilin flasin”.

Veprimi i RME-së

Programi “Çiftet” është një *reality show* me përmbajtje kryesisht argëtuese, që zhvillohet në një mjedis të krijuar në mënyrë të natyrshme apo artificiale (për shembull, bashkëjetesa e krijuar artificialisht midis njerëzve në një hapësirë fizike të kufizuar), mënyra se si një apo më shumë pjesëmarrës vepron në situata konkrete të paramenduara apo spontane të jetës, apo që ndodhin në ndonjë mënyrë tjetër (për shembull, bashkëjetesa në një komunitet të caktuar njerëzish, komunikimi i ndërsjellë në punë, në kohën e lirë, zgjidhja e problemeve të caktuara të dhëna apo të papritura të jetës dhe gjëra të tilla) në një periudhë të caktuar, gjatë të cilës pjesëmarrësit marrin pjesë, si rregull, për përfitime të caktuara monetare apo jo monetare.

Pjesëmarrësi në *reality show* paraqiti informacion dhe hollësi që lidhen me kryerjen e dënimit me burg në Republikën e Greqisë dhe përlëshjeve me të burgosur të tjerë me kombësi shqiptare, dhe në atë rast përdori fjalë vulgare për të përshkruar pjesëtarët e popullsisë shqiptare; i krahasoi ata në mënyrë të papërshtatshme me pjesëtarë të popujve të tjerë, duke përdorur përshkrime që përmbanin veçori gjenetike. Informacioni në fjalë përfshinte diskriminim, urrejtje, dhunë për shkak të përkatësisë racore, kombëtare, gjuhësore, fetare dhe të besimeve politike, tipare të veçanta gjenetike që lidheshin me të burgosur nga popullsia shqiptare. “HAPPY TV” ishte i detyruar të siguronte që programi i përmendur të mos kishte përmbajtje që të nxisnin diskriminimin, urrejtjen, dhunën për shkaqe

të përkatësisë racore, kombëtare, të gjuhës, besimeve fetare dhe politike, apo tipareve të veçanta gjenetike. Këshilli i Rregullatorit mori masën e paralajmërimit.

RASTE TË LIDHURA JO ME SHKELJE TË GJUHËS SË URREJTJES DHE GJUHËS FYESE

Gjuha e urrejtjes, Radio Televizioni i Serbisë, TV Pink, 2007

Organizata Lezbike e të Drejtave të Njeriut paraqiti një numër kërkesash gjatë gjysmës së parë të 2007, duke vënë në dukje gjuhën e urrejtjes që synonte para së gjithash personat me orientime homoseksuale (*Çështja Labris*). Kërkesat lidheshin me televizorin *TV Pink* (programi “Bravo show” dhe “Piramida” – në dy raste) dhe *RTS* (programi “Ključ/Kyçil”). Shkurtimisht, pretendimet e diskutuara janë sa vijon: “Burrë dhe grua është normale. Burrë me burrë nuk është normal (“Bravo show”); dhe të gjithë njerëzit normalë mendojnë kështu. Nëse lezbiket lidhin martesë, nëse ky është një krijim perëndimor që ne të hyjmë në Evropë, faleminderit si Evropës edhe Amerikës... Atëherë, do bashkohem me pinguinët... Puna është se kjo është shumë anormale, dhe ne, Serbët nuk shquhemi për gei. Megjithatë, meqë kemi biletë për Evropë, besoj se disa, dhe besoj të gjithë ju që jeni këtu, bashkë me mua do të votojmë kundër. (“Kyçil”). Vullneti i Zotit është të ripopullojë specien; orientimi i vërtetë seksual dihet mirë cili është, gjithçka tjetër është sëmundje. Gjithsesi, ajo sëmundje nuk ka pse të bëjë paradë nëpër rrugë, sepse mund të ketë një efekt të pëlqyeshëm tek disa shpirtra të mallkuar që nuk kanë guxim të mjaftueshëm, apo guximin të fillojnë një marrëdhënie me një partnere normale... Por, kur geijve ua mohon të drejtën për të parakaluar, atëherë ata ankohen për të drejtat e tyre. Kur i keni dëgjuar mjekët e tyre të ankohen, ose ata që pritet t’i trajtojnë ata në sanatoriume nga këto sëmundje të këqija, për t’i bërë njerëz normalë?”. “Në rastet kur është sëmundje, kësaj sëmundjeje i duhet dhënë ndihmë, por kur është një sferë interesi...” (“Piramida”).

Veprimi i RME-së

Këshilli i RME-së i hodhi poshtë si të pathemelta kërkesat e paraqitura kundër televizionit *TV Pink* dhe *RTS*-së. Arsyetimi i vendimit thoshte se pavarësisht se programet në fjalë paraqitën një qëndrim të papranueshëm për personat me të njëjtin orientim seksual, ata nuk kanë natyrë të tillë që të përbëjnë nxitje diskriminimi dhe urrejtjeje. Gjithashtu u tha se miratimi i akuzave të paraqitura në kërkesat e bëra, do të rrezikonte vlerat themelore të garantuara nga ligji në lidhje me lirinë e përhapjes dhe publikimit të ideve.

Gjuhë fyese, TV PRVA, 2011

Shërbimi për Mbikëqyrjen dhe Analizën e RME-së nisi, *ex officio*, një procedurë kundër televizionit *TV Prva* (dhënësi i lejeve për ofrimin e shërbimeve të mediave në mbarë Republikën), për shfaqjen “Veče sa Ivanom Ivanovićem”/ “Një natë me Ivan Ivanovićin”, për një ndërhyrje të komunitetit demokrat të kroatëve nga Subotica, për arsye të gjuhës fyese të përdorur kur u fol për kroatët dhe Kishën Katolike, si edhe për “thirrjen e Al Kaedës për të vënë një bombë atomike kur Kroacia të futet në Bashkimin Evropian”.

Veprimi i RME-së

Pasi vërtetoi se akuzat e bëra ishin pjesë e një gjinie komedie me një humorist që qëndron në skenë dhe flet me publikun (*stand-up comedy*), që, ndër të tjera, nënkupton një qëndrim tallës ndaj tabuve, dhe duke marrë parasysh se çdo shfaqje në fund ka një mesazh që tregon se qëllimi i programit nuk është të ofendojë apo fyejë, por vetëm të bëjë humor dhe zbavitë, Këshilli i RME-së mori vendim ta pezullonte procedurën.

Gjuhë fyese, TV KRALJEVO, 2012

Gjatë programit “Uz šank” / “Në një bar”/ transmetuar në televizionin *TV Kraljevo*, me të ftuarin Dejan Lukiç, duke folur për librin e tij, i ftuari paraqiti ide që përhapnin urrejtje racore dhe fetare dhe intolerancë ndaj popullsisë Rome. Deklarimi i diskutuar ishte se Bashkimi Evropian kishte për qëllim ta popullonte Serbinë me Romë nga ish republikat jugosllave “të cilët janë shtuar së tepërmi”.

Veprimi i RME-së

Në dhënien e opinionit të tij, transmetuesi deklaroi se kjo nuk ishte gjuhë urrejtjeje, apo përhapje e ideve fashiste, por paraqitje e hapur e ideve, të cilat Dejan Lukiçi i kishte paraqitur edhe në librin e tij. Këshilli i RME-së shqyrtoi faktin nëse programi fliste për paraqitjen e pikëpamjeve kritike të personaliteteve të caktuara publike (që është një e drejtë e padiskutueshme), apo nëse kishte të bënte me nocione përbuzëse dhe fyese, që nxisnin diskriminimin e individëve për shkak të përkatësisë së tyre në një grup të caktuar etnik, pavarësisht nga veçoritë e tyre personale dhe aktivitete të caktuara. Transmetuesi u paralajmërua dhe iu tërhoq vëmendja për të rritur kontrollin editorial dhe për nevojën e reagimit nga ana e autorit/drejtuesit të programit në lidhje me pikëpamjet e paraqitura nga pjesëmarrësit në program.

Gjuha e urrejtjes, TV STUDIO B, 2011

Ndaj operatorit televiziv, *TV Studio B* u paraqit një ankesë, ku një qytetar ngrinte kundërshtimin e tij për faktin se një nga të ftuarit në program, i cili përfshinte një debat, foli me pavërtetësi dhe në mënyrë fyese për lëvizjen partizane, duke thënë se ky ishte një rast që nuk kish të bënte me lirinë e fjalës, por me gjuhën e urrejtjes. Ankesa lidhej me pretendimin se ishte mohuar natyra anti-fashiste e lëvizjes partizane, si edhe pretendimin se udhëheqësi i partizanëve Tito (i cili u quajt Ustash) ishte fajtor për shumë krime, pikësëpari, për krime kundër popullit serb. I ftuari kish deklaruar se “Partizanët nuk arritën të shpëtojnë as edhe një oficer të vetëm amerikan, se partizanët i vrisnin oficerët amerikanë, dhe ishin shërbëtorë të Stalinit”.

Veprimi i RME-së

Këshilli i RME-së nuk e gjykoji këtë rast si një rast që përfshinte gjuhën e urrejtjes. Agjencia u udhëhoq nga fakti se, pavarësisht pikëpamjeve ekstreme që u paraqitën në interpretimin e historisë, pjesëmarrësit në program nuk përmendën urrejtjen apo dhunën ndaj një personi të caktuar apo një grupi të caktuar personash.

Gjithashtu, u mor parasysh se pjesa tjetër e pjesëmarrësve në program, si edhe vetë drejtuesi i tij, i kishin kundërshtuar pikëpamjet e përmendura, ose i kishin moderuar ato.

Gjuhë fyese, RADIO B92, 2013

Në fillim të 2003, Këshilli i RME-së ndërmoi veprim në lidhje me transmetuesin që e drejtonte programin me gjuhë potencialisht fyese dhe ekstremiste. Procedura u ndërmor kundër transmetuesit *Radio B92*, në lidhje me programin “Stërvitje mendore”, ku u paraqitën komente politike me humor në lidhje me lajmin që Guineja e re Papua e njohu pavarësinë e Kosovës*. Momenti i diskutueshëm kishte të bënte me faktin që autorët imituan popujt e Afrikës dhe kulturën e tyre me britma prej majmunësh.

Veprimi i RME-së

Pas përfundimit të procedurës, Këshilli i RME-së e pezulloi dhënien e masave kundër transmetuesit. Në rastin aktual, u vendos se programi kishte natyrë argëtuese, kështu që komentet e të ftuarve synonin të tërhiqnin vëmendjen ndaj disa çështjeve në formë humor, që do të thotë, nuk ishin bërë për të diskredituar dhe diskriminuar njeri, por se fjalët e thëna megjithatë mund të përbënin racizëm përkundërt banorëve të shteteve afrikane. Këshilli i RME-së i bëri një paralajmërim të fortë transmetuesit dhe e urdhëroi të rriste shkallën e kontrollit editorial ndaj përmbajtjes së programit në fjalë.

4. Rekomandime dhe konkluzione

Liria e shprehjes është e drejtë themelore e njeriut, e rëndësishme si nga aspekti personal i mbrojtjes së të drejtave të njeriut, ashtu edhe nga aspekti i zhvillimit të një shoqërie demokratike. Prandaj, nuk është për t'u habitur që një e drejtë e tillë, sikurse e kemi parë më lart, mbrohet nga një mori dokumentesh ndërkombëtare.

Standardet ndërkombëtare të lidhura me lirinë e shprehjes e vënë këtë të drejtë në krye të axhendave, ndonëse nuk ofrojnë një status absolut për të. Në këtë drejtim, gjuha e urrejtjes përcaktohet si një formë e papranueshme, e konfirmuar edhe nga praktika e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

Duke qenë se ky botim fokusohet në punën dhe aktivitetet e Autoriteteve Rregullatore Kombëtare (ARRK), është e natyrshme të theksohen rrugët e mundshme të këtyre institucioneve. Përveç aktivitetet të lidhura me të drejtat e ARRK-ve për të vendosur sanksioneve ndaj ofruesve të shërbimeve të mediave, ka aspekte të tjera të punës së tyre që shpien në një kornizë efektive për parandalimin e gjuhës së urrejtjes. Ato përfshijnë, por nuk janë të kufizuara me, transparencën, profesionalizmin, përfshirjen e ARRK-ve si edhe bashkëpunimin e vazhdueshëm me të gjithë organet/organizatat përkatëse institucionale në nivel kombëtar. Një fushë gjithnjë e më e rëndësishme për angazhimin dhe kontributin e tyre në rritjen e ndërgjegjësimit dhe të kuptuarit e standardeve të medias, duke përfshirë ato të lidhur me gjuhën e urrejtjes, është edukimi me median (media literacy).

TRANSPARENCA

Në këtë drejtim, transparenca e punës së ARRK-ve shihet nga perspektiva e rritjes së ndërgjegjësimit për çështje të veçanta, dhe jo nga perspektiva e detyrimit ligjor për të hartuar dhe botuar raporte vjetore, vendime, etj. Botimet e rregullta dhe në kohë të të gjitha vendimeve të ARRK-ve (të plota ose të paktën si përmbledhje) janë një instrument që ndihmon publikun e gjerë dhe palët e ndryshme të interesuara të informohen rreth kërkesave të rregulloreve përkatëse. Por, ajo që ka më rëndësi, ato e stimulojnë publikun për t'u angazhuar në këto çështje, sepse këto veprime të lidhura me transparencën i tregojnë publikut se paraqitja e ankesave është diçka e dëshirueshme dhe se publiku mund të presë një shkallë të caktuar mbrojtjeje kundër përmbajtjeve të papërshtatshme që ofrohen apo

bëhen të disponueshme për ta. Kjo është shumë e rëndësishme për mbrojtjen e konsumatorëve dhe nuk duhet të ketë asnjë justifikim për mospërmbushjen e detyrimit të ARRK-ve për transparencë.

Gjithashtu, botimi i raporteve të rregullta të ARRK-ve është një mjet tjetër i rëndësishëm, sepse lejon një informim të gjerë rreth aktiviteteve të ARRK-ve dhe paraqet të dhëna dhe tendenca konkrete. Ndonëse herë pas here aktivitete të tilla duken të lodhshme dhe të panevojshme, rezultatet përfundimtare janë krejt të kundërtat. Raportime të plota dhe të hollësishme për punën dhe konstatimet e ARRK-ve i lejojnë publikut, botës akademike dhe palëve të tjera të interesuara të kenë qasje në informacione të vyera, që mund të përdoren për nisjen e shumë aktiviteteve. Kjo është veçanërisht e vërtetë për institucionet akademike, të cilat mund t'i përdorin këto të dhëna dhe informacione për përforsimin e disa çështjeve të caktuara në programet tyre.

PËRFSHIRJA

AKRR-të kanë kontakte të drejtpërdrejta me qytetarët. Kjo bëhet në shumë forma dhe mënyra. Një nga këto rrugë kontakti, por edhe një instrument i rëndësishëm demokratik është ajo e paraqitjes së ankesave. Në këtë drejtim, AKRR-të duhet të jenë në gjendje të trajtojnë çdo ankesë të vetme me kujdesin dhe respektin e duhur. Në lidhje me procedurat që kanë të bëjnë me marrjen dhe përpunimin e ankesave, nuk duhet të ketë masa kufizuese dhe, si rregull, procedurat duhet të përfshijnë ndërveprimet me ankuesin, qoftë nëse masa rezulton në sanksion, referim apo me vendim për mosthyerje të rregullave përkatëse. Sigurisht, jo të gjitha ankesat përbëjnë një shkelje të mundshme të rregullave përkatëse. Megjithatë, është me rëndësi thelbësore për ankuesit ta dinë se problemet e tyre, kushdo qofshin ato, po trajtohen dhe përpunohen me kujdes dhe përkushtim.

Procesi i miratimit të rregullave përkatëse, hapja, përfshirja dhe transparenca e plotë e procesit është thelbësore. AKRR-të (ose organe të tjera përgjegjëse për miratimin) nuk duhet të ndjekin procedurat e konsultimeve publike thjesht për të përmbushur detyrimet ligjore, por me qëllimin e ndershëm të hapjes së plotë të procesit për pjesëmarrjen e të gjithëve. Normat teknike në këtë proces po ashtu nuk duhet të neglizhohen, sepse është me rëndësi të arrihet ndikimi më i madh i mundshëm. Të gjitha kontributet në konsultimet publike duhet të merren seriozisht parasysh.

BASHKËPUNIMI INSTITUCIONAL

Përveç rasteve kur AKRR-të janë ligjërisht të detyruara ta referojnë një çështje të caktuar tek organet përkatëse, ekzistojnë edhe rrugë të tjera bashkëpunimi. Me ekspertizën dhe përvojën e tyre, AKRR-të mund të kontribuojnë shumë në procesin e miratimit të ligjeve përkatëse, dokumenteve strategjike dhe politikave, raporteve në forumet ndërkombëtare, etj, në fushën e gjuhës së urrejtjes dhe gjuhës fyese. Duke marrë parasysh pushtetin e mediave, sidomos të televizionit dhe radios, si edhe rolin e AKRR-ve për sigurimin e mbikëqyrjes së zbatimit të ligjeve dhe akteve nënligjore, të kuptuarit nga AKRR-të e tendencave të sektorit të

mediave mund të nxjerrë në pah kufizimet apo avantazhet e iniciativave aktuale apo të planifikuara/dëshiruara ligjore apo të politikave.

EDUKIMI ME MEDIAT (MEDIA LITERACY)

Një aftësi gjithnjë e më e rëndësishme dhe thelbësore për qytetarin dhe konsumatorin modern është edukimi ne median. Kjo përkufizohet si aftësia për të pasur qasje, analizuar, vlerësuar dhe krijuar media. Të rinjtë dhe të rriturit që janë të edukuar me mediat janë më në gjendje të kuptojnë mesazhet komplekse që vijnë nga televizioni, radioja, Interneti, gazetat, revistat, standat e afishimeve, lojërat me video, muzika, dhe të gjitha format e mediave.

Siç shihet më lart, ne jetojmë në një botë moderne, me rrjete të komplikuar informacioni që na jepen përmes sistemit të ndërthurur të teknologjive të mediave. Shumë vende e kanë njohur rëndësinë e medias në botën e sotme dhe ndjekin një qasje ndërdisiplinorë ndaj saj.

Edukimi ne median është një mënyrë efektive dhe tërheqëse për të përdorur aftësitë e të menduarit kritik në një gamë të gjerë çështjesh. Çështja që theksohet këtu është zhvillimi i të menduarit kritik. Të pasurit qasje në media nuk mjafton. Përkundrazi është me rëndësi të zhvillohen aftësi dhe instrumente që i japin mundësi çdo njeriu të lundrojë në detin e informacionit të disponueshëm dhe të përdorë arsyen për deshifrimin dhe përpunimin e tij. Kjo sigurisht nuk përfshin vetëm disa grupe të popullsisë, si të rinjtë ose të moshuarit, por të gjithë popullsinë. Duke e ditur synimi i medias është popullsia globale, rëndësia e këtyre aktiviteteve bëhet e qartë. Duke qenë se jemi në një marrëdhënie të thellë, krejtësisht të ripërcaktuar me median, është e qartë se nevojiten qasje, politika, dhe sisteme të reja.

VETË-RREGULLIMI DHE BASHKË-RREGULLIMI

Është një lloj e rëndësishme t'u kushtohet vëmendje e vazhdueshme përpjekjeve për rritjen e nivelit të standardeve profesionale. Ka një numër të madh praktikash të mira gazetareske, por ato duhet të zhvillohen dhe forcohen më tej për të nxitur dialogun dhe proceset demokratike. Kjo është veçanërisht e vërtetë në kohë të turbullta, sikurse na tregon koha e sotme. AKRR-të mund të luajnë një rol thelbësor në këtë gjë. Sa më shumë të përfshihen dhe konsultohen AKRR-të gjatë përgatitjes së kodeve të sjelljes për median nën juridiksionin e tyre, aq më i rëndësishëm bëhet roli i tyre në këtë drejtim.

Nga kjo perspektivë, duhen marrë parasysh disa faktorë. Së pari, bashkëpunimi rajonal dhe ndërkombëtar i AKRR-ve luan një rol tepër të rëndësishëm, sepse ofron mundësi për shkëmbimin e ekspertizës dhe praktikës, përmirësimin e njohurive dhe punës, përmes përditësimeve të vazhdueshme të politikave dhe praktikave dhe mbështetjes së vazhdueshme për të mirën e të gjithëve. Bashkëpunimi i ndihmon gjithashtu AKRR-të të punojnë së bashku për të arritur një qëllim të përbashkët, apo për të nxjerrë përfitime të ndërsjella, sikurse del edhe nga ky publikim. Shembuj të shkëlqyer të përpjekjeve të tilla bashkëpunuese

janë aktivitetet e vazhdueshme nën kujdesin e Këshillit të Evropës në këtë rajon, përmes ngjarjeve të shumta rajonale dhe dypalëshe. Një mundësi tjetër është përmes EPRA-s, sikurse është përmendur më herët, një rrjet vullnetar, i pavarur i autoriteteve rregullatore audiovizive evropiane.

Mënyra si ushtrohen të drejtat e lirisë së shprehjes varet nga kuadri rregullator dhe media, sidomos nga gazetarët. Me qëllim që media të përmbushë rolin e saj të rëndësishëm si "rojtare" duhet të ekzistojnë një strukturë e mirë rregullatore dhe gazetarët duhet të kenë mundësi të marrin informacione nga një mori burimesh, për të luftuar praktikatat e këqija. Gazetarët duhet të jenë të lirë të botojnë artikuj në interesin e publikut, pa pasur frikën e censurës, akuzave apo paditjes. Nga ana tjetër, vetë gazetarët kanë përgjegjësi të ruajnë dhe mbrojnë kulturën e objektivitetit dhe të raportojnë me saktësi, ndershmëri dhe mirëbesim në të gjitha kohët dhe rrethanat.

Në përputhje me ndryshimet politike, transmetuesit gjithashtu duhet të luajnë një rol demokratik. Rolet demokratike përmbajnë detyrimet për të respektuar dhe mbrojtur lirinë e shprehjes dhe shkëmbimin e lirë të informacionit dhe ideve. Kontrolli dhe rregullimi shtetëror duhet t'ia lejë vendin rregullimit të pavarur. Rregullimi i pavarur kërkon rregullime institucionale, që janë përfshirëse dhe transparente. Në këtë drejtim, politikëbërësit vendas dhe organet ligjvënëse duhet të krijojnë një mjedis rregullator në të cilin të respektohet dhe zbatohet pavarësia e plotë e autoriteteve rregullatore të medias.

Është me rëndësi të kuptohet se rregullat dhe rregulloret e miratuara nga AKRR-të apo organe të tjera ligjvënëse (dhe më pas AKRR-të janë përgjegjëse për zbatimin e tyre) duhet të mbështeten në parimet e mbrojtjes së të drejtës së lirisë së shprehjes, promovimit të nivelit më të lartë të profesionalizmit dhe mundësisë për të bërë biznes në komunitetin audioviziv, nxitjes së zhvillimit të një sektori audioviziv të drejtuar nga tregu dhe konkurrues, për të mirën e gjithë qytetarëve, stimulimit të kushteve për zhvillimin e lirisë së medias dhe kështu edhe për ngritjen dhe mbajtjen e një shoqërie të hapur; mbrojtjes së interesave të të gjithë përdoruesve për qasje jo diskriminuese dhe shërbime cilësore, si edhe të nxitjes së futjes së teknologjive dhe shërbimeve të reja sipas nevojave të qytetarëve.

Pasi miratohen, rregullat dhe rregulloret duhet të jenë instrumente për forcimin e këtij sektori, duke përfshirë operatorët transmetues publikë, për të kontribuar në një nivel të lartë standardesh profesionale, në cilësinë e mediave, në llogaridhënie dhe pavarësi. Në veçanti, për të përcaktuar mundësinë për shfaqjen e rasteve të gjuhës së urrejtjes, është e këshillueshme të merren parasysh të gjitha aspektet e tyre, sikurse është treguar me shembujt e rasteve nga Maqedonia.

Në këtë drejtim bashkëpunimi midis organeve rregullatore dhe vetë dhe/ose bashkë-rregullatore është njëlloj i rëndësishëm. Vendet e rajonit të përfshira në projektin JUFREX të gjitha kanë ngritur disa mekanizma vetë-rregullatore në nivele të ndryshme, zakonisht në formën e organeve vetë-rregullatore për shtypin dhe, siç tregojnë disa shembuj, për median online. Këto organizata mbështeten në anëtarësinë vullnetare të vetë sektorit dhe kanë për qëllim të ndihmojnë gazetarët dhe redaktorët të kuptojnë dhe përqafojnë standardet ndërkombëtare më të larta të aktivitetit gazetaresk, editorial, etik, ligjor, dhe teknik të medias. Gjithashtu, detyrat

e këtyre organeve zakonisht përfshijnë shqyrtimin e ankesave të qytetarëve dhe ato publike kundër raporteve të shtypit të shkruar dhe zgjidhjen e mosmarrëveshjeve në mënyrë të thjeshtë, të shpejtë dhe pa pagesë.

Shpallja e Kodeve të Etikës dhe Praktikave të miratuara nga vetë profesioni është në vetvete prova e fundit e vetë-analizës dhe vetë-iniciativës, në përpjekje për të respektuar normat dhe standardet profesionale. Kode të tilla zakonisht përcaktojnë standardet e pranueshme të sjelljes profesionale për gazetarët. Kodet thonë se gazetarët dhe botimet e tyre e kanë për detyrë ndaj publikut të ruajnë standarde të larta etike në të gjitha kohët dhe rrethanat.

Debati i vazhdueshëm në lidhje me të drejtat e organeve vetë-rregullatore është përherë i pranishëm. Një vijë mendimi thotë se mekanizmat vetë-rregullatore nuk janë efektive, për shkak të mungesës së të drejtës për të vendosur sanksione detyruese, përveç për anëtarët e tyre, dhe në varësi të rregullimeve të secilit vend përkatës.

Linja tjetër e mendimet, nga ana tjetër, thotë se rregullimi i plotë i medias së shkruar dhe elektronike nuk është i zbatueshëm, siç është rasti me median e cila përdor burime të kufizuara (të tilla si spektri i frekuencave). Kjo shtron pyetjen e ekuilibrit, apo më mirë të themi mungesës së tij në vetë rregullimin e medias. Siç u vu në dukje, Direktiva AVMS mbulon të gjitha shërbimet e mediave audiovizive – televizionit tradicional (shërbimi linear) dhe videot me kërkesa (VOD – shërbime jo lineare). Këto shërbime duhet të drejtohen tek publiku i gjerë dhe të synojnë të informojnë, argëtojnë dhe edukojnë nën përgjegjësinë editoriale të ofruesit të shërbimit të medias private. Direktiva AVMS fut rregullore të shkallëzuara ku vetëm një shtresë rregullash përdoren për shërbimet me kërkesë, sepse përdoruesit kanë shkallë të ndryshme zgjedhjesh dhe kontrolli ndaj shërbimeve të medias audiovizive me kërkesë. Kjo bëhet edhe më e komplikuar kur shtojmë edhe portalet e medias së shkruar dhe të mediave të portaleve të lajmeve online.

Disa vende, si Kroacia dhe Mali i Zi, kanë dispozita ligjore të cilat u referohen përgjegjësisë të ARRK-ve në lidhje me publikimet elektronike, por vetëm në një masë të kufizuar.

Ndikimi i rrjeteve sociale, që përdoren me lehtësi dhe me dëshirë nga popullsia e gjithë botës, të cilat ishin të paimagjinueshme në botën analoge, i ka hutuar si entuziastët edhe vizionarët më mbështetës dhe optimistë. Rrjetet sociale sot janë bërë aktorë mbizotërues, aktualisht pa konkurrencë apo ndonjë normë tjetër rregullimi. Megjithatë, ka çështje në rritje në lidhje me ndonjë përmbajtje që gjendet në rrjetet sociale, një prej të cilave është padyshim gjuha e urrejtjes. Sikurse është vënë në dukje më lart, njerëzit kanë tendencë të mos merren me dialogë dhe debate të hapura për shkak të “burimeve” të panumërta të informacionit dhe, veçanërisht, për shkak të përmbajtjeve të tilla si gjuha e urrejtjes. Në këtë kuptim, disa studime tregojnë rikthimin e besimit të njerëzve tek ato që tani i quajmë dhomat e lajmeve “tradicionale”, ku theksi u vihet standardeve profesionale dhe historisë së gjatë të praktikës gazetareske. Planet e rrjeteve të tilla sociale për t’u angazhuar me një farë vetë-rregullimi të përmbajtjes vazhdojnë të jenë një çështje e hapur, e cila aktualisht ngre më shumë pyetje sa sa ofron përgjigje. Kjo është

një temë e cila meriton më shumë diskutim në lidhje me masat dhe drejtimin e vetë-rregullimit të përmbajtjeve, si dhe modelet më të mira të zbatimit të tyre për shërbimet që ofrohen në epokën e Internetit, bazuar në vlera të përcaktuara të strukturës në lindje të rregullimit global të Internetit.

Kjo na shpie edhe në çështjen e konvergjencës, të diskutuar gjatë. Kuadri rregullator ka nevojë të evoluojë për të përqaftuar plotësisht dhe akomoduar në një mënyrë kuptimplote të gjitha praktikrat dhe kulturat. Sikurse u tha më herët, parimet udhëheqëse në këto përpjekje janë ndershmëria, të qenit i hapur dhe transparent. Të gjitha këto mbështeten në transparencën editoriale, e cila ka qenë e tillë që nga praktikrat më të hershme të gazetarisë dhe vazhdon të jetë e tillë edhe sot. Ajo duhet të bazohet në integritet, humanizëm, profesionalizëm dhe etikë. Meqë çështje të tilla dalin jashtë gamës së çdo ligji, këto parime duhet të përqafohen nga çdo njeri që merret me ofrimin e këtyre shërbimeve. Në këtë kuptim duhet të kthehemi aty ku këto parime janë marrë. Duhet të shohim shoqërinë në përgjithësi, vlerat e familjes dhe praktikrat e shkollimit duke qenë se këto janë institutet nga të cilat ne si individë i kemi marrë vlerat bazë të cilat i mbartim me vete gjatë gjithë jetës.

Është me rëndësi të theksohet tendenca që vihet re në këtë rajon në lidhje me funksionimin e ARRK-ve. Një pjesë e mire e përpjekjeve dhe ndryshimeve aktuale në legjisllacione të lidhura me funksionimin dhe të drejtat e ARRK-ve janë të dukshme në kuptim të reduktimit të pavarësisë dhe të drejtave të ARRK-ve, sidomos në lidhje me çështje buxhetore, vendosjen e sanksioneve dhe mekanizmat e referimit. Garantimi i ARRK-ve plotësisht funksionale, do të thotë që të gjitha palët dhe aktorët ta fillojnë nga premisa e pavarësisë si një paradigmë për një rregullim efektiv të këtij sektori të rëndësishëm. Pa e kuptuar këtë, nuk mund të mendohet asnjë rregullator transparent, i pavarur dhe efektiv. Një AKRR e pavarur, me burime të mjaftueshme financiare dhe njerëzore, procedura emërimi pa ndikime politike dhe një staf profesional mund të sigurojë një mjedis funksional dhe të gjallë mediatik.

Përveç kësaj, është njëlloj e rëndësishme të shtohen aktivitetet që lidhen me krijimin e kundër-narrativëve, fushatave të ndryshme kundër stereotipave dhe populizmit. Duke qenë se gjuha e urrejtjes dhe stereotipave po përhapet gjithnjë e më shumë, raportimi i ekuilibruar dhe i ndershëm nga ana e medias është i nevojshëm më shumë se kurrë.

Gjithashtu, projektet që synojnë të luftojnë gjuhën e urrejtjes, racizmin dhe diskriminimin duhet të shtohen, duke qenë se ofrojnë mundësi për rritjen e ndërgjegjësimit, avokatisë dhe zgjidhjeve krijuese. Ato të gjitha duhet të jenë të përgatitura për të qenë instrumente të vërtetë për veprim dhe ndërhyrje. Ato duhet të përfshijnë fushata kundër gjuhës së urrejtjes *off-line* dhe *online* në të gjitha format e saj, të cilat duhet të mbështeten në edukimin me të drejtat e njeriut dhe me median. Të gjitha këto përpjekje çojnë në uljen e shkallës së pranimit të gjuhës së urrejtjes, mobilizimin dhe, së fundi, në solidaritetin dhe forcimin e një shoqërie njerëzore parimore.

Çfarë ka jashtëzakonisht rëndësi në krijimin dhe ruajtjen e një mjedisi të shëndoshë mediatik:

- Shkëmbimi i lirë i mendimeve, fjalës, shtypi dhe qasja në informacion.
- Pavarësia redaktoriale.
- Nxitja e operatorëve transmetues për të krijuar kodet e tyre të praktikës që të mbulojnë çështje të programimit në lidhje me mbrojtjen e fëmijëve, gjuhën e urrejtjes, përshkrimin e dhunës, programe të ndershme dhe të sakta, mbrojtje kundër portretizimit të njerëzve në një mënyrë që nxit denigrimin dhe diskriminimin ndaj pjesëve të komunitetit, për çdo arsye qoftë.
- Ekzistenca e organeve të pavarura rregullatore me të drejtë të miratojnë akte nënligjore dhe vendosin sanksione. Statusi ligjor i këtyre organeve duhet të jetë i përcaktuar qartë me ligj. Autonomia dhe pavarësia e tyre institucionale duhet të garantohet me ligj.
- Transmetues të fuqishëm publikë që prodhojnë programe të shumëllojta, japin lajme objektive dhe që në përgjithësi transmetojnë programe pa ndikime apo trusni politike apo komerciale.
- Një mjedis që ofron mundësi për një ekuilibër midis mediave private dhe publike, në një treg të hapur, ekzistenca e një game të gjerë transmetuesish radio televizivë të pavarur dhe programe që përfaqësojnë dhe pasqyrojnë shoqërinë në tërësi.
- Trajnime për gazetarët.
- Përfshirje të shëndoshë dhe aktive të shoqërisë civile.

Së fundi, por sigurisht jo më pak e rëndësishme, është fusha që përfshihet në një fjalë – llogaridhënia. Ajo përcaktohet si një detyrim dhe dëshirë për të pranuar përgjegjësi apo për të dhënë llogari për veprimet që bën¹¹⁴ Llogaridhënia për veprimet që kryen – që nga gazetarët, media, autoritetet rregullatore, organizatat ndërkombëtare, deri tek çdo person i vetëm shpie në sjellje që kontribuon në të mirën publike. Ajo mund të argumentohet me faktin se nevojat e shoqërive kanë gjasa të largohen nga parimet e të drejtave të njeriut, dhe të rrezikojnë proceset demokratike. Nuk duhet të jetë një dilemë nëse kjo është koha për veprim. Nëse ndiqen rrugët që rekomandohen në këtë botim, shoqëruar me theksimin e llogaridhënies, shumë çështje të hapura mund të zgjidhen. Kërkohej një nivel pronësie dhe angazhimi personal, që ndihmon të gjitha palët e interesuara të angazhohen për të dalë mbi rrethanat dhe për të punuar drejt një qëllimi të përbashkët – atë të kontributit në të mirën publike. Kjo është një e mirë që mbështetet tek të qenit i hapur, toleranca, vetë-përmbajtja, liberalizmi, respekti për të drejtat e tjetrit.

---

114 <https://www.merriam-webster.com/dictionary/accountability>, marrë më 7 mars 2017.

Shtojca

Shtojca 1:

Përmbledhje të kuadrove ligjore të vendeve pjesëmarrëse

KONTEKSTI LIGJOR DHE INSTITUCIONAL SHQIPTAR

---

1. Ngritja e autoritetit kombëtar rregullator, mandati dhe të drejtat e tij

Autoriteti kombëtar rregullator i Shqipërisë është Autoriteti i Mediave Audiovizive (AMA), i themeluar në bazë të Kodit të Transmetimeve të Mediave Audiovizive. AMA është autoriteti rregullator në fushën e shërbimeve të transmetimeve audio dhe audiovizive. Kompetencat e AMA-s përfshijnë: shqyrtimin e kërkesave për ushtrimin e shërbimeve të transmetimeve, duke përfshirë kërkesa për transmetime dixhitale dhe dhënien e autorizimeve përkatëse ose të licencave, sigurimin e konkurrencës së ndershme, duke siguruar zhvillimin e mëtejshëm, dhe bashkëpunimin me Komisionin e Mbrojtjes së Konsumatorëve, për të garantuar mbrojtje në fushën e mediave elektronike, vendosjen e sanksioneve për shkelje të rregullave përkatëse, përgatitjen e strategjive për ofrimin e shërbimeve të transmetimit, hartimin dhe miratimin e kodit të transmetimeve audiovizive dhe rregullimet dhe legjislacionin tjetër dytësor, përcaktimin e tarifave për licensim, përgatitjen dhe nxjerrjen e udhëzimeve për Shërbimet e Transmetuesit Publik (ShTP) në lidhje me përmbushjen e detyrimeve të tij, duke përcaktuar kriteret dhe masa rregullatore për bashkë-përdorimin e infrastrukturës së SHTP-së, zgjidhjen e mosmarrëveshjeve midis ofruesve të shërbimeve të transmetimeve audio ose audiovizive, duke përfshirë mosmarrëveshjet me SHTP-në, bashkëpunimin me ministrinë për hartimin e Planit Kombëtar të Frekuencave, bashkëpunimin me organe të tjera për përmbushjen e detyrimeve të përcaktuara në këtë ligj. Gjithashtu, AMA mbledh, menaxhon, dhe boton informacion për sektorin e mediave audiovizive, monitoron zhvillimin e aktiviteteve të mediave audiovizive në nivel ndërkombëtar; kryen, organizon, mbështet dhe promovon kërkime për çështje të lidhura me median audiovizive, bashkëpunon me organe të tjera, duke përfshirë me organe përfaqësuese brenda sektorit të mediave audiovizive, për të ndihmuar me aktivitete trajnimi në sektorin e mediave audiovizive, bashkëpunon me homologët e saj në vende të tjera, nis, nxit dhe kujdeset për aktivitetet kërkimore dhe të tjera lidhur me rolin e mediave, duke përfshirë bashkëpunimin me transmetuesit dhe subjekte të tjera në këtë fushë, dhe monitoron tërësinë e programeve të transmetuara. Procedura e apelit përfshin procedurën brenda AMA-s dhe Këshillin e saj të Ankesave, por rastet mund të apelen edhe përpara Gjykatës.

web-site: www.ama.gov.al.

Të gjitha vendimet e saj botohen. Në fillim të çdo viti, AMA paraqet raportin për aktivitetet vjetore të saj dhe ia dërgon Komitetit për Edukimin dhe Mjetet e Informimit Publik dhe në Kuvend.

2. Legjislacioni i lidhur me gjuhën e urrejtjes

a) Ligji për Median audiovizive në Republikën e Shqipërisë

Neni 4

“Parimet themelore të funksionimit të transmetimeve audiovizive”

“1. Transmetimet audiovizive bëhen mbi bazën e këtyre parimeve:

- a) veprimtaria e transmetimeve audiovizive është e lirë;
- b) veprimtaria e transmetimeve audiovizive respekton paanshmërisht të drejtën për informacion, bindjet politike e besimet fetare, personalitetit, dinjitetit dhe të drejtat e liritë e tjera themelore të njeriut. Kjo veprimtari respekton në mënyrë të veçantë të drejtat, interesat dhe kërkesat morale e ligjore për mbrojtjen e të miturve;
- c) veprimtaria e transmetimeve audiovizive nuk lejohet të cenojë rendin kushtetues, sovranitetin dhe integritetin kombëtar ...”

2. Operatorët e shërbimit audioviziv, gjatë zhvillimit të veprimtarisë së tyre, udhëhiqen edhe nga këto parime:

“... ”

- d) moslejimi i transmetimeve që nxisin intolerancën ndërmjet shtetasve;
- h) moslejimi i transmetimeve që nxisin ose justifikojnë dhunën;; ...”.

Neni 32

“Rregulla të përgjithshme për ofruesit e shërbimeve mediatike audio dhe/ose audiovizive”,

“...4. OSHMA-të nuk transmetojnë programe me përmbajtje që nxisin urrejtjen në bazë racore, gjinore, fetare, etnike, kombëtare dhe çdo forme tjetër diskriminimi ....”.

Neni 76

“Kushtet për ofrimin e shërbimit mediatik audio dhe/ose audioviziv sipas kërkesës së përdoruesit”,

“1. Shërbimet e ofruara sipas kërkesës së përdoruesit nuk lejohen të përfshijnë programe që nxisin urrejtjen në bazë racore, etnike, gjinore, kombëtare ose fetare...”.

4. Kodi i AMA-s për transmetimet thotë: "... 1.13 Transmetimet audiovizive nuk duhet të përmbajnë mesazhe të dëmshme, që nxisin krime, dhunë fizike ose urrejtje..."

"1.5. Transmetimet audiovizive nuk duhet të nxisin intolerancën apo të justifikojnë dhunën midis qytetarëve ...";

"4.8. OSHMA-të nuk duhet të transmetojnë lajmë që shkelin rregullat e etikës dhe moralin publik, që mund të shkaktojnë akte kriminale ose që shkelin autoritetin e shtetit ... "

"4.10. Informacioni audioviziv i transmetuar nuk duhet të përmbajë apo nënkuptojë drejtpërdrejt ndonjë mesazh diskriminues për shkak të gjinisë, racës, ngjyrës, prejardhjes etnike, orientimit seksual, besimeve politike, fetare apo filozofike, statusit ekonomik, edukativ apo social, apo për ndonjë shkak tjetër... "

KORNIZA LIGJORE DHE INSTITUCIONALE E BOSNJËS DHE HERCEGOVINËS

---

1. Ngritja, mandati, dhe të drejtat e autoritetit kombëtar rregullator.

Autoriteti kombëtar rregullator i Bosnjës dhe Hercegovinës është Agjencia Rregullatore e Komunikimeve të Bosnjës dhe Hercegovinës (ARRK), i themeluar në bazë të ligjit për komunikimet. ARRK-ja është një rregullator i përbashkët, që rregullon sektorët e transmetimit, telekomunikimeve dhe spektrin e frekuencave. Kompetencat e ARRK-s janë: përgatitja dhe promovimi i rregullave në sektorët e telekomunikimeve dhe transmetimit; bashkëpunimi për përgatitjen e të gjitha rregullave dhe vendimeve strategjike në lidhje me këtë sektor, licencimi i operatorëve në sektorët e transmetimeve dhe telekomunikimeve; planifikimi, menaxhimi dhe caktimi i spektrit të frekuencave; zbatimi i standardeve teknike dhe të tjera të lidhura me cilësinë, vendosja dhe mbajtja e tarifave dhe pagesave të licensimit; vendosja e sanksioneve për shkelje të rregullave përkatëse. Sanksionet në dispozicion të ARRK-së përfshijnë: paralajmërime me gojë dhe shkrim, gjoba financiare, pezullim dhe heqje të licensës. Këshilli i ARRK-së vepron si një organ i shkallës së dytë në lidhje me të gjitha vendimet e ARRK-së. Procedura administrative e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve mund të fillohet përpara Gjykatës së BH-së. Procedura mund të nisët përpara Gjykatës Kushtetuese në raste që lidhen me Konventën Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

web-site: www.rak.ba.

ARRK-ja aktualisht po punon për parakushtet teknike lidhur me publikimin e të gjitha vendimeve të saj. ARRK-ja përgatit raporte vjetore, si edhe raporte të rregullta për vendimet e ARRK-së, bashkë me tendencat e shkeljeve, të cilat botohen të gjitha në uebsjatin e vet.

2. Legjislacioni i lidhur me gjuhën e urrejtjes

a) Kodi Penal i Bosnjës dhe Hercegovinës

Neni 145a

Nxitja e urrejtjes, grindjeve apo armiqësive kombëtare, racore dhe fetare

(1) Kushdo që nxit apo nder urrejtje kombëtare, racore apo fetare, grindje, apo armiqësi midis popujve përbërës dhe të tjerëve që jetojnë në Bosnjë dhe Hercegovinë dënohet me tre muaj deri në tre vite burg.

(2) Kushdo kryen veprën penale të përmendur në paragrafin (1) duke abuzuar me pozitën apo autoritetin e tij dënohet me një deri në dhjetë vite burg.

b) Kodi Penal i Federatës së Bosnjës dhe Hercegovinës

Neni 163

Nxitja e urrejtjes, grindjeve apo armiqësive kombëtare, racore apo fetare

(1) Kushdo që nxit dhe nder publikisht urrejtje, grindje apo armiqësi kombëtare, racore apo fetare midis popujve përbërës dhe të tjerëve që jetojnë në Federatë, ndëshkohet me tre muaj deri në dhjetë vite burg.

(2) Kushdo që kryen veprën penale të përmendur në paragrafin 1 të këtij Neni duke përdorur shtrëngim dhe abuzim, duke vënë në rrezik sigurinë, duke shfaqur simbole kombëtare, etnike apo fetare për të përbuzur të tjerët, duke dëmtuar pronën e njerëzve të tjerë, duke përdhosur monumente apo varre, një deri në tetë vite burg.

(3) Me dënimin e përmendur në paragrafin 2 të këtij Neni do të ndëshkohet cilido që kryen veprën penale të përmendur në paragrafin 1 të këtij Neni, duke shpërdoruar postin apo autoritetin e tij ose nëse një akt i tillë rezulton në trazira, dhunë dhe pasoja të tjera të rënda për jetën e popujve përbërës dhe të tjerëve që jetojnë në Federatë. Cilido qoftë që kryen veprën penale të përmendur në paragrafin 1 të këtij Neni, duke keqpërdorur pozitën apo autoritetin e tij zyrtar, ndëshkohet me një deri në dhjetë vite burg.

(4) Cilido që kryen veprën penale të përmendur në paragrafin 2 të këtij Neni, duke shpërdoruar postin apo autoritetin e tij, ose nëse një akt i tillë rezulton në trazira, dhunë dhe pasoja të tjera të rënda për jetën e popujve përbërës dhe të tjerëve që jetojnë në Federatë, ndëshkohet me një deri në dhjetë vite burg.

(5) Cilido që kryen veprën penale të përmendur në paragrafin (1) të këtij Neni, duke mohuar apo justifikuar publikisht gjenocidin, krimet kundër njerëzimit, apo që kryen krime lufte të vërtetuara me vendim të formës së prerë dhe detyrues nga Gjykata Ndërkombëtare e Drejtësisë (GJND), Tribunali Penal Ndërkombëtar për Ish Jugosllavinë (TPNIJ) ose nga një gjykatë e brendshme ndëshkohet me tre muaj deri në tre vite burg.

Neni 363

Pronësi e pa autorizuar dhe shkelje e rendit publik përmes Radios apo stacioneve të Televizionit

(1) Cilido që, në kundërshtim me rregulloret për sistemet e komunikimit, ka në pronësi një stacion radioje apo televizionit, apo që e përdor stacionin e radios apo televizionit pa autorizimin përkatës, do të ndëshkohet me gjobë apo burgim me një periudhë që nuk e kalon një vit.

(2) Cilido që, duke shkelur standardet e sjelljes profesionale të medias dhe gazetarëve, përdor gjuhë që nxit urrejtje apo gjuhë urrejtjeje apo mban një fjalim që padyshim bën thirrje apo nxit dhunën, konfliktet kombëtare apo etnike, dhe si pasojë rrezikon paqen apo rendin publik, ndëshkohet me gjobë apo burgim për një periudhë që nuk i kalon tre vite.

c) Kodi Penal i Republika Srpska

Neni 294a (1)

Nxitja e urrejtjes, grindjeve apo armiqësive kombëtare, racore apo fetare

(1) Cilido që nxit dhe ndez urrejtje, grindje kombëtare, racore apo fetare, apo që përhap ide për superioritetin e një racë apo kombi ndaj një tjetri, ndëshkohet me gjobë apo me burgim për jo më shumë se dy vite.

(2) Cilido që kryen një vepër sipas paragrafit 1 më lart, duke përdorur shtrëngim dhe torturë, duke rrezikuar sigurinë e një personi, duke i ekspozuar simbolet kombëtare, etnike apo fetare ndaj talljeve, duke dëmtuar pronën e të tjerëve, duke përdhosur monumente apo varre, ndëshkohet me gjashtë muajsh deri në pesë vite burg.

(3) kur një shkelje sipas paragrafëve 1 dhe 2 më lart rezulton në trazira, dhunë apo ndonjë pasojë tjetër të rëndë për bashkëjetesën e popujve përbërës dhe të tjerëve që jetojnë në Republika Srpska, shkelësi ndëshkohet me një deri në tetë vite burg.

(4) Çdo material apo artikull që përmban mesazhet e përmendura në paragrafin 1 më lart dhe çdo pajisje për prodhimin, shumëfishimin apo shpërndarjen e tyre do t'i nënshtrohet konfiskimit.

d) Kodi për shërbimet e mediave audovizive dhe shërbimet e mediave të radiove

Neni 4

(Gjuha e urrejtjes)

Shërbimet e mediave audiovizive dhe shërbimet e mediave të radios nuk duhet të poshtërojnë, frikësojnë apo nxisin urrejtje, dhunë apo diskriminimin kundër personave apo gupeve bazuar në gjini, racë, prejardhje etnike, kombësi, apo besim, paaftësi, nevoja të posaçme, moshë, orientim seksual,

origjinë shoqërore, apo bazuar në ndonjë rrethanë tjetër, me qëllim apo pasojë rrezikimin e njohjes, gëzimit apo ushtrimit në mënyrë të barabartë të të drejtave dhe lirive të një personi.

Shërbimet e mediave audiovizive dhe shërbimet e mediave të radios nuk duhet të përfshijnë materiale që bartin një rrezik të qartë dhe të menjëhershëm të nxitjes së urrejtjes, dhunës apo diskriminimit kundër personave apo grupeve të personave, për shkaqet e përmendura në paragrafin (1) të këtij Neni, ose që mund të interpretohen nga audienca si nxitje e urrejtjes, çrregullimeve apo trazirave, apo të cilat mund të shkaktojnë apo nxisin akte kriminale.

Përfundimisht ndaj paragrafëve (1) dhe (2) të këtij Neni bëjnë shërbimet e mediave audiovizive dhe shërbimet e mediave të radios që janë pjesë e punës shkencore, e të drejtës së autorit apo e punës dokumentare dhe/ose që janë pjesë e raportimeve objektive mediatike dhe që botohen pa qëllim për të nxitur aktet e përmendura në paragrafët (1) dhe (2) më lart, pra, me qëllim për të vënë në dukje në mënyrë kritike aktivitete të tilla.

e) Kodi për komunikimet komerciale

Neni 3

(Parimet e përgjithshme të komunikimeve komerciale)

(4) Komunikimet komerciale nuk duhet të:

- a) Vënë në pikëpyetje respektimin e dinjitetit njerëzor;
- b) Poshtërojnë, frikësojnë apo nxitin urrejtje, dhunë apo diskriminim kundër personave apo grupeve bazuar në gjini, racë, prejardhje etnike, kombësi, fe, apo besim, paaftësi, nevoja të veçanta, orientim seksual, origjinë shoqërore, apo bazuar në ndonjë rrethanë tjetër, me qëllim apo pasojë mosnjohjen apo rrezikimin e njohjes, gëzimit apo ushtrimit, në bazë të barabartë, të të drejtave dhe lirive të çdo njeriu;
- c) Jenë fyese apo në kundërshtim me standardet e pranuar përgjithësisht të mirësjelljes;
- d) Inkurajojnë sjellje të dëmshme ndaj shëndetit apo sigurisë;
- e) Inkurajojnë sjellje të dëmshme ndaj mjedisit.

KORNIZA LIGJORE DHE INSTITUCIONALE E KROACISË

---

1. Ngritja, mandati dhe të drejtat e Autoritetit Rregullator Kombëtar

Këshilli i Mediave Elektronike, Autoriteti kombëtar rregullator i Republikës së Kroacisë menaxhon Agjencinë e Mediave Elektronike dhe kryen detyrat e një organi rregullator në fushën e mediave elektronike në Kroaci. Këshilli

ka shtatë anëtarë, një prej të cilëve, Kryetari i Këshillit, është Drejtori i Agjencisë. Kryetari dhe anëtarët e tjerë të Këshilli emërohen për një mandat pesë vjeçar nga Parlamenti kroat me propozim të Qeverisë së Republikës së Kroacisë. Agjencia e Mediave Elektronike në vetvete nuk është një rregullator “konvergjent”, për shkak të ndarjes së kompetencave me HAKOM-in (Agjencia Kroate e Komunikimeve Postare dhe Elektronike), e cila merret me caktimin e frekuencave. Ligji që lidhet me mediat elektronike, Akti për Mediat Elektronike, rregullon të drejtat, detyrimet dhe përgjegjësitë e personave juridikë dhe fizikë që ofrojnë shërbime të mediave audio dhe audiovizive dhe shërbime të publikimeve elektronike me rrjete të komunikimit elektronik dhe interesin e Republikës së Kroacisë në fushën e mediave elektronike. Kompetencat e AME-s janë rregullimi i shërbimeve të mediave audiovizive dhe audio, duke përfshirë mbikëqyrjen e programeve, mbrojtjen e të miturve dhe zhvillimin e pluralizmit. Gjithashtu, AME siguron konkurrencën e ndershme, kryen procedurën e dhënies së koncesioneve, monitoron shpenzimin e qëllimshëm të Fondit për Promovimin e Pluralizmit dhe Diversitetit të Mediave Elektronike, nxit dhe kujdeset për aktivitetet kërkimore dhe të lidhura me to, duke promovuar edukimin me mediat dhe kompetenca të tjera që rrjedhin nga Neni 69 i Aktit të Mediave Elektronike.

web-site: www.e-mediji.hr

2. Legjislacioni i lidhur me gjuhën e urrejtjes

a) Akti i Mediave Elektronike

Neni 12

(2) Në shërbimet audio dhe/ose audiovizive është e ndaluar të reklamohet, favorizohet promovimi dhe përhapja e urrejtjes apo diskriminimit, bazuar në racë apo përkatësi etnike, apo në ngjyrë, gjini, gjuhë, besim fetar, politik apo tjetër, origjinë kombëtare apo shoqërore, pronë, anëtarësi në sindikata, arsim, gjendje shoqërore, gjendje martesore apo familjare, moshë, gjendje shëndetësore, paaftësi, trashëgimi gjenetike, shprehje të orientimit seksual, si edhe e anti-semitizmit dhe ksenofobisë, ideve të regjimeve fashiste, nacionaliste, komuniste dhe regjimeve të tjera totalitare.

Neni 16

(4) Komunikimet audiovizive komerciale nuk duhet të:

- cenojnë respektin për dinjitetin e njeriut,
- përfshijnë apo promovojnë asnjë lloj diskriminimi bazuar në seks, origjinë racore apo etnike, kombësi, fe apo besim, paaftësi, moshë apo orientim seksual,
- nxisin sjellje që dëmtojnë shëndetin apo sigurinë.

b) E drejta penale

Nxitja publike e dhunës dhe urrejtjes Neni 325

(1) Kushdo që, përmes shtypit të shkruar, radios, televizionit, sistemit apo rrjetit kompjuterik, në mitingje publik apo ndryshe, nxit publikisht, apo vë në dispozicion të publikut pamflete, fotografi apo materiale të tjera që bëjnë thirrje për dhunë apo urrejtje të drejtuar kundër një grupi personash apo një anëtar të një grupi, për shkak të historikut të tyre racor, fetar, kombëtar apo etnik, origjinës, ngjyrës, seksit, orientimit seksual, identitetit gjinor, paaftësisë apo ndonjë karakteristike tjetër, ndëshkohet me tre vite burg.

4) Me ndëshkimin e parashikuar në paragrafin 1 të këtij Neni do të dënohet gjithkush që miraton publikisht, mohon apo pakëson ndjeshëm krimin e gjenocidit, krimin e agresionit, krimet kundër njerëzimit apo krimet e luftës, të drejtuara kundër një grupi apo një anëtar të një grupi për shkak të racës, fesë, origjinës kombëtare apo etnike, apo ngjyrës së lëkurës, në një mënyrë të përshtatshme për inkurajimin e dhunës apo urrejtjes kundër një grupi të tillë apo anëtarëve të këtij grupi.

(5) Orvatja për kryerjen e një vepre penale të përmendur në paragrafët 1 dhe 2 të këtij Neni do të ndëshkohet.

KORNIZA LIGJORE DHE INSTITUCIONALE MAQEDONASE

---

1. Ngritja, mandati dhe të drejtat e Autoritetit Rregullator Kombëtar

Autoriteti kombëtar rregullator i Maqedonisë është Agjencia për Shërbimet e Mediave Audio dhe Audiovizive në Republikën e Maqedonisë (AVMU), e ngritur me Ligjin për Shërbimet audio dhe audiovizive. Kompetencat e AVMU-së janë: sigurimi i transparencës së transmetuesve; mbrojtja dhe zhvillimi i pluralizmit në shërbimet e mediave audio dhe audiovizive; nxitja dhe mbështetja e ekzistencës së shërbimeve të shumëllojta dhe të pavarura të mediave audio dhe audiovizive; marrja e masave në rastet e shkeljeve të ligjit përkatës, akteve nënligjore dhe kushteve të licencave; garantimi i mbrojtjes së të miturve; miratimi i akteve nënligjore; mbrojtja e interesave të qytetarëve në shërbimet e mediave audio dhe audiovizive; përcaktimi i përqendrimin të mediave të paligjshme; dhënia, heqja apo zgjatja e licensave për transmetime televizive apo radiofonike; marrja e masave për ndërprerjen e përkohshme të transmetimeve dhe marrjen e shërbimeve të mediave audio dhe audiovizive nga palë të treta; miratimi i një liste me ngjarje të rëndësishme; nxitja e edukimit me mediat; kryerja e mbikëqyrjes së programeve, administrative dhe profesionale, mbajtja e regjistrave të shërbimeve të mediave televizive, radiofonike, të shtypit të shkruar dhe AV me kërkesë; bërja e studimeve dhe analizave të lidhur me çështje që kanë të bëjnë me shërbimet e mediave audio dhe audiovizive; matja e shikueshmërisë dhe dëgjueshmërisë së

shërbimeve të programeve të Maqedonisë, etj. Vendimet e miratuara në rastin e shkeljeve të dispozitave të ligjit, kushteve të licensave, certifikatës së regjistrimit, akteve nënligjore dhe akteve të tjera të Agjencisë janë të formës së prerë. Këto vendime mund të jenë subjekt i mosmarrëveshjeve administrative përpara një gjykate kompetente.

web-site: www.avmu.mk.

AVMU-ja është ligjërish e detyruar të publikojë të gjitha raportet e monitorimit dhe masat që ndërmer në uebsjatin e vet (që nga legjislacioni i ri në 2014). Raporti vjetor gjithashtu botohet çdo vit. Përveç kësaj, analizat e masave të marra dhe shkeljet e përsëritura si edhe analizat e proceseve ligjore të shkallës së dytë publikohen rregullisht në uebsajt.

2. Legjislacioni i lidhur me gjuhën e urrejtjes

a) Ligji për shërbimet e mediave audio dhe audiovizive:

Neni 48

Ndalime të posaçme

(1) Shërbimet e mediave audio dhe audiovizive nuk duhet të përmbajnë programe që kërcënojnë sigurinë kombëtare, që bëjnë thirrje për shkatërrime të dhunshme të rendit kushtetues të Republikës së Maqedonisë, për agresion ushtarak apo konflikte të armatosura, që nxisin apo përhapin diskriminim, intolerance apo urrejtje bazuar në racë, seks, fe apo kombësi.

(2) Ndalimi specifik i paragrafit (1) të këtij Neni është në përputhje me praktikën e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut”.

Neni 53

Komunikimi audioviziv komercial

...

(4) Komunikimi audioviziv komercial nuk duhet të:

- Vërë në pikëpyetje respektimin e dinjitetit njerëzor;
- Marrë pjesë në, apo promovojë, ndonjë lloj diskriminimi për shkaqe të gjinisë, racës, prejardhjes etnike, kombësisë, fesë, apo bindjeve, paaftësisë, moshës, apo orientimit seksual;
- Nxisë sjellje që i bëjnë keq shëndetit apo sigurisë;
- Nxisë sjellje që do të rrezikonin në mënyrë të konsiderueshme mjedisin.

...

Neni 61

Parimet

Transmetuesit ndjekin parimet e mëposhtme në kryerjen e aktiviteteve të biznesit të tyre:

- nxitja dhe zhvillimi i vlerave njerëzore dhe morale, dhe mbrojtja e privacisë dhe dinjitetit të secilit person;
- barazia e lirive dhe të drejtave, pavarësisht nga rrethanat që lidhen me seksin, racën, kombësinë, origjinën etnike apo shoqërore, bindjet politike apo fetare, statusin pasuror të individit dhe qytetarit;
- promovimi i shpirtit të tolerancës, respektit të ndërsjellë dhe mirëkuptimit midis të gjithë individëve nga mjedise të ndryshme etnike dhe kulturore;
- ...
- promovimi i mirëkuptimit dhe bashkëpunimit ndërkombëtar, nocionit publik të drejtësisë dhe nevojës për mbrojtjen e lirive demokratike;
- ...
- paraqitja objektive dhe e paanshme e ngjarjeve, me trajtim të barabartë të pikëpamjeve dhe opinioneve të ndryshme, duke mundësuar krijimin e lirë të një opinioni publik për ngjarje dhe çështje të veçanta;
- ...

b) Ligji për parandalimin dhe mbrojtjen nga diskriminimi

Baza për diskriminim

Neni 3

Diskriminimi i drejtpërdrejt apo i tërthortë, përdorimi apo stimulimi i diskriminimit dhe çdo kontributi në trajtimin diskriminues për shkaqe të seksit, racës, ngjyrës së lëkurës, gjinisë, përkatësisë në një grup të marginalizuar, origjinës etnike, gjuhës, shtetësisë, origjinës shoqërore, fesë apo pranimit të saj, llojeve të tjera të besimit, arsimit, përkatësisë politike, statusit personal apo shoqëror, paaftësisë mendore dhe fizike, moshës, statusit familjar apo martesor, statusit të pronësisë, gjendjes shëndetësore apo çdo shkak tjetër të përcaktuar me ligj apo të ratifikuar me marrëveshje ndërkombëtare (më poshtë: bazë diskriminuese).

Kuptimi i termave të përdorur në këtë ligj

Neni 5

Disa terma të caktuar të përdorur në këtë ligj kanë kuptimet e mëposhtme:

.....

3. Diskriminim është çdo dallim apo veprim i pabarabartë, i pajustificuar ligjor apo aktual, i drejtpërdrejt apo i tërthortë, pra, lejimi (përrjashtimi, kufizimi apo dhënia përparësi), lidhur me persona apo grupe për shkaqe të seksit, racës, ngjyrës së lëkurës, gjinisë, përkatësisë në grupe të marginalizuara, origjinës etnike, gjuhës, shtetësisë, origjinës shoqërore, fesë, apo pranimit të saj, llojeve të tjera të besimit, arsimit, përkatësisë politike, statusit personal apo shoqëror, paaftësisë mendore dhe fizike, moshës, statusit familjar apo martesor, statusit të pronësisë, gjendjes shëndetësore apo për çdo shkak tjetër;

4. Sjellje apo veprim diskriminues është çdo sjellje aktive apo pasive e një personi nga autoritetet publike, si edhe nga personat juridikë apo fizikë nga sektori privat dhe publik brenda sferës së jetës publike, që krijon shkaqe për privilegje dhe jo privilegje të pajustificuara të një individi, apo që ekspozon dikë ndaj një sjelljeje të pajustificuar apo degraduese krahasuar me individë të tjerë në situatë të ngjashme për një nga bazat diskriminuese.

c) Kodi Penal

Rrezikimi i sigurisë

Neni 144

...

(4) Cilido që, me anë të një sistemi informimi, kërcënon të kryejë një krim për të cilin parashikohen një dënim me pesë vite burg apo një dënim më të rëndë, kundër një personi për shkak të seksit, racës, ngjyrës së lëkurës, gjinisë, përkatësisë në një grup të marginalizuar, origjinës etnike, gjuhës, kombësisë, origjinës shoqërore, fesë apo besimeve fetare, besimeve të tjera, arsimit, përkatësisë politike, statusit personal apo shoqëror, kufizimeve mendore apo fizike, moshës, familjes apo statusit martesor, statusit të pronësisë, gjendjes shëndetësore, apo për çdo shkak tjetër të paraparë me ligj apo të ratifikuar me marrëveshje ndërkombëtare, dënohet me burgim me një deri në pesë vite.

...

Shkaktimi i urrejtjes, grindjeve, dhe intolerancës në bazë të diskriminimit kombëtar, racor, fetar apo tjetër

Neni 319

(1) Një person i cili përmes forcës, keqtrajtimit, rrezikimit të sigurisë, talljes me simbole kombëtare, etnike, fetare apo të tjera, djegies, shkatërrimit apo

dëmtimit në ndonjë mënyrë tjetër të flamurit të Republikës së Maqedonisë apo flamujve të shteteve të tjerë, duke dëmtuar objektet e njerëzve të tjerë, duke përdhosur monumentet, varret apo që, në një farë mënyre tjetër diskriminuese, drejtpërdrejt apo tërthorazi, shkakton apo nxit urrejtje, grindje apo intolerancë për shkaqe seksi, racë, ngjyre të lëkurës, gjinisë, përkatësisë në një grup të marginalizuar, origjine etnike, gjuhe, kombësie, mjedisi shoqëror, feje apo besimi fetar, dëmtimi mendor apo fizik, moshës, statusit familjar apo martesor, statusit të pronësisë, gjendjes shëndetësore apo për ndonjë shkak tjetër të paraparë me ligj, apo të ratifikuar me marrëveshje ndërkombëtare dënohet me një deri në pesë vite burg.

(2) Një person që kryen krimin e përmendur në paragrafin (1) të këtij Neni duke shpërdoruar postin apo të drejtën e tij, apo nëse këto krime shpërndihen në trazira dhe dhunë kundër njerëzve apo dëmtim të pronës në masë të madhe, dënohet me një deri në dhjetë vitet burg.

Përhapja e materialeve raciste dhe ksenofobe përmes sistemeve kompjuterike **Neni 394(g)**

(1) Çdo person që, përmes një sistemi kompjuterik, përhap materiale të shkruara, fotografi apo çdo përfaqësim tjetër idesh apo teorie raciste dhe ksenofobe, që ndihmon, provokon apo stimulon urrejtje, diskriminim apo dhunë publike ndaj një personi apo grupi, bazuar në seks, racë, ngjyrën e lëkurës, gjini, përkatësinë në një grup të marginalizuar, origjinë etnike, gjuhë, kombësi, mjedisin shoqëror, fe apo besim fetar, dëmtime mendore apo fizike, moshë, status familjar apo martesor, statusin e pronësisë, gjendjen shëndetësore apo për ndonjë shkak tjetër të paraparë me ligj, apo të ratifikuar me marrëveshje ndërkombëtare dënohet me një deri në pesë vite burg.

(2) Dënimi i përmendur në paragrafin (1) të këtij Neni vendoset edhe për çdo person që e kryen krimin përmes mjeteve të tjera të informimit publik.

(3) Çdo person që kryen krimet e përmendura në paragrafët (1) dhe (2) të këtij Neni përmes shpërdorimit të pozitës apo të drejtave të tij, apo nëse këto krime rezultojnë në trazira dhe dhunë kundër njerëzve apo në dëmtim të pronës në një masë të madhe, dënohen me një deri në dhjetë vite burg.

Miratimi apo justifikimi i gjenocidit, krimeve kundër njerëzimit apo krimeve të luftës **Neni 407-a**

(1) Gjithkush që mohon, minimizon, miraton dhe justifikon publikisht krimet e parashikuara në Nenet 403 deri në 407,¹¹⁵ përmes një sistemi informimi, dënohet me një deri në pesë vite burg.

---

115 Nenet 403–407 rregullojnë: çështjet e gjenocidit, krimet kundër njerëzimit, krimet e luftës kundër civilëve, krimet e luftës kundër të plagosurve dhe të sëmurëve, krimet e luftës kundër të robërve të luftës dhe përdorimin e mjeteve të paligjshme të luftimit.

(2) Nëse mohimi, minimizimi, miratimi apo justifikimi bëhet me qëllim nxitjen e urrejtjes, diskriminimit apo dhunës ndaj një personi apo një grupi personash për shkak të origjinës së tyre kombëtare, etnike apo racore, apo të fesë, dënohet me të paktën katër vite burg.

Diskriminim racor apo tjetër

Neni 417

(1) Një person i cili, bazuar në dallimet e seksit, racës, ngjyrës së lëkurës, gjinisë, përkatësisë në një grup të marginalizuar, origjinën etnike, gjuhën, kombësinë, mjedisin shoqëror, fenë apo besimin fetar, dëmtimet mendore apo fizike, moshë, statusin familjar apo martesor, statusin e pronësisë, gjendjen shëndetësore, apo për ndonjë shkak tjetër të paraparë me ligj apo të ratifikuar me marrëveshje ndërkombëtare, shkel të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, të njohura nga komuniteti ndërkombëtar, dënohet me gjashtë muaj deri në pesë vite burg.

(2) Dënimi i përmendur në paragrafin 1 do t'i jepet kujtdo që persekuton organizata apo individë për shkak të përpjekjeve të tyre për barazinë e njerëzve.

(3) Cilido që përhap ide për superioritetin e një racë ndaj një racë tjetër, apo që mbron urrejtjen racore, apo që nxit diskriminimin racor, dënohet me gjashtë muaj deri në tre vite burg.

KORNIZA LIGJORE DHE INSTITUCIONALE E MALIT TË ZI

Ngritja, mandati dhe të drejtat e Autoritetit Rregullator Kombëtar

Autoriteti kombëtar rregullator i Malit të Zi është Agjencia e Mediave Elektronike e Malit të Zi (AME), e ngritur me ligjin për mediat elektronike. Kompetencat e AME-s janë: hartimi i programit për zhvillimin e shërbimeve të mediave audiovizive; miratimi i planit të caktimit të frekuencave të radios; dhënia e licensave për shërbimet e transmetimit dhe të ofrimit të shërbimeve të mediave me kërkesë; përcaktimi i tarifave të licencave; mbajtja e një regjistri të ofruesve të shërbimeve AVM dhe të publikimeve elektronike; marrja e vendimeve për ankesat në lidhje me funksionimin e ofruesve të shërbimeve AVM; mbikëqyrja e zbatimit të ligjit; miratimi dhe zbatimi i legjislationit dytësor në zbatim të ligjit; kryerja e detyrave të tjera. Drejtori i AME-s është organi i shkallës së parë, ndërsa Këshilli i AME-s vepron si organ apeli. Procedura e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve mund të iniciohet përpara Gjykatës Administrative të Malit të Zi. Procedura mund të nisë përpara Gjykatës Kushtetuese të Malit të Zi kundër çdo rregulloreje apo akti tjetër nënligjor që rregullon punën e ofruesve të shërbimeve të mediave audiovizive.

web-site: www.ardcg.org.

Të gjitha vendimet e lidhura me procedurat që mund të ndjekë ankuesi, apo procedurat *ex officio* në lidhje me shkeljet e kushteve të licensave botohen në uebsjatin e saj. Gjithashtu, në uebsajt botohen të gjitha planet dhe raportet vjetore financiare dhe operacionale si edhe raportet vjetore të auditimit.

2. Legjislacioni i lidhur me gjuhën e urrejtjes

a) Kodi Penal

4. Dispozita të posaçme në lidhje me përgjegjësinë penale për vepra penale të kryera përmes mediave të informimit publik

Neni 28

(1) Për vepra penale të kryera përmes mediave të informimit publik, përgjegjësia penale i caktohet kryeredaktorit apo një personi që e zëvendëson atë në kohën që është publikuar informacioni:

1. kur autori mbetet i panjohur deri në fund të seancës dëgjimore përpara një gjykate të shkallës së parë;
2. kur informacioni është botuar pa pëlqimin e autorit;
3. kur, në kohën e botimit të informacionit, pengesat faktike apo ligjore për procedimin e autorit ekzistonin dhe vazhdojnë të ekzistojnë.

(2) Kryeredaktori apo në person që zëvendëson atë nuk do të mbahet përgjegjës nëse për arsye të justifikueshme nuk ka pasur dijeni për rrethanat e përmendura në pikat 1–3, paragrafi 1 i këtij Neni.

Neni 29

(1) Kur ekzistojnë kushtet e parashikuara në Nenin 28 të Kodit aktual, personat e mposhtëm do të mbahen penalisht përgjegjës:

- 1) botuesi – për një vepër penale të kryer përmes botimeve të zakonshme të shtypit dhe, kur nuk ka kryeredaktor apo kur ka pengesa aktuale apo ligjore për procedimin e tij, radhitësi që ka pasur dijeni për të.
- 2) prodhuesi – për veprën penale të kryer përmes kompakt diskut, regjistrimit në fonograf, shiritit magnetik dhe mjete të tjera në audio, film për shfaqje publike apo private, diapozitiva, video apo mjete të tjera të ngjashme me synim një audiencë më të gjerë.

(2) Kur një botues, radhitës apo prodhues është një person juridik apo autoritet shtetëror, personi që përgjigjet për botimin, radhitjen apo prodhimin mbahet penalisht përgjegjës.

Neni 30

Dispozitat për përgjegjësinë penale të personave të përcaktuar në Nenet 28 dhe 29 të Kodit aktual zbatohen vetëm nëse këta persona nuk do të konsiderohen autorë të veprës penale nga dispozitat e përgjithshme të këtij Kodi.

Neni 42a

Kur një vepër penale është kryer për shkak të urrejtjes së bazuar në racë, fe, kombësi apo prejardhje etnike, gjini, orientim seksual, apo identitetin gjinor të një personi tjetër, gjykata e konsideron këtë si një rrethanë rënduese, përveç kur parashikohet si një element i formës bazë apo të rëndë të veprës penale.

Shkaktimi i urrejtjes, përçarjeve dhe intolerancës kombëtare, racore dhe fetare

Neni 370

(1) Cilido që publikisht nxit dhunë apo urrejtje ndaj një anëtari apo një grupi të përcaktuar në bazë të racës, ngjyrës së lëkurës, fesë, origjinës, përkatësisë kombëtare apo etnike do të ndëshkohet me gjashtë muaj deri në pesë vite burg.

(2) Ndëshkimi sipas paragrafit 1 më lart përdoret gjithashtu për këdo që publikisht miraton, nuk pranon ekzistencën, apo që redukton në mënyrë të konsiderueshme seriozitetin e veprës penale të gjenocidit, krimeve kundër njerëzimit dhe krimeve të luftës të kryera kundër një grupi apo një anëtari të një grupi, për shkak të racës, ngjyrës së lëkurës, fesë, origjinës, përkatësisë kombëtare apo etnike, në një mënyrë që mund të shpjerë në dhunë apo që mund të shkaktojë urrejtje kundër një grupi personash, apo një anëtari të një grupi të tillë, kur një vepër e tillë penale është vërtetuar me një vendim të formës së prerë nga një gjykatë e Malit të Zi ose e një Tribunali penal ndërkombëtar.

(3) Kur vepra sipas paragrafëve 1 dhe 2 më lart është kryer me kanosje, keqtrajtim, rrezikimin të sigurisë, ekspozim ndaj talljeve të simboleve kombëtare, etnike apo fetare, duke dëmtuar pronën e një personi tjetër, duke përdhosur monumentet, përkujtimoret apo varret, autori ndëshkohet me një deri në tetë vitet burg.

(4) Kur veprat sipas paragrafëve 1 deri në 3 më sipër është kryer përmes shpërdorimit të postit zyrtar, apo kur vepra të tilla rezultojnë në trazira, dhunë apo pasoja të tjera të rënda për jetën e përbashkët të kombeve, pakicave kombëtare apo grupeve etnike që jetojnë në Malin e Zi, autorët do të ndëshkohen për veprën sipas paragrafit 1 më lart me një deri në tetë vite burg.

Diskriminimi racor dhe i ndonjë lloji tjetër

Neni 443

(1) Cilido që, për shkaqe të dallimeve racore, ngjyrës së lëkurës, kombësisë apo origjinës etnike, apo ndonjë veçorie tjetër personale shkel të drejtat dhe liritë themelore, të garantuara nga parimet e njohura përgjithësisht të të drejtës ndërkombëtare dhe traktatet ndërkombëtare të ratifikuara nga Mali i Zi, do të ndëshkohet me gjashtë muaj deri në pesë vite burg.

(2) Ndëshkimi i përmendur në paragrafin 1 të këtij Neni i jepet një personi i cili persekuton organizata apo individë për përpjekjet e tyre për sigurimin e barazisë së njerëzve.

(3) Cilido që përhap ide për superioritetin e një racë ndaj një tjetre, apo që promovon urrejtje apo intolerancë bazuar në racë, gjini, paaftësi, orientim seksual, identitet gjinor apo ndonjë veçori tjetër personale, apo që nxit diskriminim racor apo të ndonjë forme tjetër, do të ndëshkohet me muaj deri në tri vite burg.

(4) Kur vepra sipas paragrafëve 1 deri në 3 më lart është kryer përmes shpërdorimit të postit zyrtar, apo kur një vepër e tillë rezulton në trazira apo dhunë, autori do të ndëshkohet për veprën e kryer sipas paragrafëve 1 dhe 2 më lart me një deri në tetë vite burg, ndërsa për veprën sipas paragrafit 3 më lart, me gjashtë muaj deri në pesë vite burg.

b) Ligji i mediave

Neni 11

Në bazë të propozimit të Avokatit të Shtetit, gjykata kompetente mund të ndalojë përhapjen e programeve të reklamuar të mediave që: bëjnë thirrje për shkatërrimin me forcë të sistemit kushtetues dhe shkeljen e integritetit territorial të Malit të Zi; që shkelin liritë dhe të drejtat e garantuara të njeriut; apo që nxisin intolerancën apo urrejtjen kombëtare, racore apo fetare.

Neni 23

Është e ndaluar të publikohen informacione dhe opinione që nxisin diskriminim, urrejtje apo dhunë kundër personave apo grupeve të personave bazuar në përkatësinë apo mospërkatësinë në një racë, fe, komb, grup etnik, seks apo orientim seksual.

Themeluesi i organit të medias dhe autori nuk do të mbahen përgjegjës, nëse informacioni i botuar dhe opinionet e përmendura në paragrafin 1 të këtij Neni janë pjesë e një pune shkencore apo të një autori subjekti i të cilës është një çështje publike dhe që publikohet:

- Pa synim për të nxitur diskriminim, urrejtje apo dhunë, dhe që është pjesë e një raportimi objektiv lajmesh;

- Me synimin për të të vënë në dukje në mënyrë kritike diskriminimin, urrejtjen apo dhunën apo çdo fenomen tjetër që përfaqëson apo që mund të përfaqësojë nxitjen e një sjelljeje të tillë.

c) Ligji për mediat elektronike

Neni 48

(2) Një shërbim AVM nuk duhet të nxisë, bëjë të mundur nxitjen, apo të përhapë urrejtje apo diskriminim për shkak të racës, prejardhjes etnike, ngjyrës së lëkurës, gjuhës, fesë, besimit politik apo tjetër, prejardhjes kombëtare apo shoqërore, gjendjes financiare, anëtarësisë në sindikata, arsimit, statusit shoqëror, statusit martesor apo familjar, moshës, gjendjes shëndetësore, paaftësisë, trashëgimisë gjenetike, identitetit gjinor apo orientimit seksual.

Neni 85

...

(3) Komunikimi audioviziv komercial nuk duhet të:

...

- 2) promovojë diskriminim bazuar në seks, racë, origjinë etnike, fe apo besim, paaftësi, moshë apo orientim seksual.

d) Rregullore për standardet e programeve në mediat elektronike

Neni 4

Gjuha e urrejtjes: të gjitha format e nxitjes, bërjes së mundur të nxitjes apo përhapjes së urrejtjes apo diskriminimit për shkak të racës, prejardhjes etnike, ngjyrës së lëkurës, seksit, gjuhës, fesë, besimit politik apo tjetër, origjinës kombëtare apo shoqërore, statusit të pronësisë, anëtarësisë në sindikata, arsimit, statusit shoqëror, gjendjes martesore apo familjare, moshës, gjendjes shëndetësore, paaftësisë, trashëgimisë gjenetike, identitetit gjinor apo orientimit seksual.

Neni 6

Mediat elektronike nuk lejohen të transmetojnë programe që:

...

- e) Stimulojnë, bëjnë të mundur nxitjen, apo përhapjen e gjuhës së urrejtjes.

Neni 17

Programet e mediave elektronike nuk duhet të kenë për qëllim shkeljen e lirive të garantuara të njeriut dhe të drejtat e njeriut dhe të qytetarit apo të provokojnë intolerancë apo urrejtje kombëtare, racore dhe fetare.

Mediat elektronike nuk duhet të transmetojnë programe që nxisin përkatësinë në një grup etnik, seks, apo orientim seksual si një formë diskriminimi.

Mediat elektronike janë të detyruara të shmangnin përdorimin e fjalëve fyese që mund të lidhen me një grup të caktuar shoqëror.

Neni 18

Transmetimi i programeve të përmendura në Nenin 17 lejohet nëse janë pjesë e punës shkencore, të punës së një autori, apo të një dokumentari, që publikohet:

- a) Pa synimin për të nxitur diskriminim, urrejtje apo dhunë, apo si pjesë e një raporti objektiv;
- b) Me synimin për të vënë në dukje në mënyrë kritike diskriminimin, urrejtjen, dhunë apo faktorët që nxitin, apo që mund të nxitin një sjellje të tillë.

KORNIZA LIGJORE DHE KUSHTETUESE KOSOVARE

---

1. Ngritja, mandati dhe të drejtat e autoritetit rregullator kombëtar

Autoriteti rregullator kombëtar Kosovar është Komisioni i Pavarur i Mediave (KPM), i ngritur në bazë të Kushtetutës dhe Ligjit nr. 04/L-44 për Komisionin e Pavarur të Mediave. KPM-ja është një organ i pavarur, përgjegjës për rregullimin e shërbimeve të mediave audio dhe audiovizive, duke përfshirë miratimin e nënligjeve, procedurave të licensimit, menaxhimin dhe mbikëqyrjen e spektrit të frekuencave të transmetimit, përcaktimin dhe mbledhjen e pagesave të licensimit, si edhe vendosjen e sanksioneve për shkeljen e rregullave dhe rregulloreve. KPM-ja është përgjegjëse për përgatitjen e dokumenteve strategjike të tilla të lidhura me kalimin në transmetimin dixhital, si edhe dokumente të tjera strategjike për shërbimet e mediave audiovizive, për miratim nga Qeveria. KPM-ja përbëhet nga: Komisioni, Kryetari Ekzekutiv dhe Bordi i Ankesave. Anëtarët e Komisionit dhe të Bordit të Ankesave zgjidhen nga Asambleja, ndërsa Kryetari Ekzekutiv emërohet nga Komisioni. Vendimet e KPM-së mund të apelojnë tek Bordi Ankesave. Si pasojë, procedurat e apelit e shkallës së dytë mund të nisë përpara gjykatës.

web-site: www.kpm-ks.org.

KPM-ja përgatit raporte vjetore, të cilat botohen, pas miratimit të tyre nga Kuvendi.

2. Legjislacioni i lidhur me gjuhën e urrejtjes

a) Kodi i Etikës për ofruesit e shërbimeve të mediave

Neni 3 Përmbajtja e dëmshme dhe fyese

1. Ofruesit e shërbimeve të mediave nuk duhet të transmetojnë ndonjë material, i cili promovon apo nxit krimet dhe aktivitetet kriminale, ose, që

mbart riskun e shkaktimit të dëmeve që mund të rezultojnë në vdekje, lëndim, dëm të pronës apo në çdo formë tjetër dhune.

3. Ofruesit e shërbimeve të mediave duhet të bëjnë çmos që materialet që mund të shkaktojnë dëme apo të përbëjnë shkelje të justifikohen nga konteksti në të cilin jepen. Materiale të tilla mund të përfshijnë, por nuk kufizohen, gjuhë fyese, dhunë, seks, dhunë seksuale, poshtërim, dhimbje, dhunim të dinjitetit njerëzor, trajtim apo gjuhë diskriminuese. Gjithashtu duhet të transmetohet informacioni i përshtatshëm në ato raste kur kjo mund të ndihmojë në shmangien apo minimizimin e një shkeljeje.

Neni 4. Gjuha vulgare dhe fyese

1. Ofruesit e shërbimeve të mediave nuk duhet të transmetojnë asnjë material që përmban gjuhë vulgare dhe fyese përpara kohës me kufizime (nga 24:00 deri në 05:00).

2. Gjuhë vulgare dhe fyese nuk duhet të përdoret në programet që synojnë fëmijët dhe të miturit, përveç në raste të veçanta, të vlerësuara në bazë të kontekstit.

3. Gjatë programeve të drejtpërdrejta (debate/intervista, etj), është detyrë e ofruesit të shërbimit të medias të marrë të gjitha masat e nevojshme për të shmangur përdorimin e gjuhës vulgare dhe fyese nga pjesëmarrësit.

4. Gjuhë vulgare dhe fyese nuk duhet të përdoret në transmetime përpara kohës me kufizime (në rastin e transmetuesve televizivë), ose në veçanti, kur ka të ngjarë që fëmijët të jenë duke dëgjuar (në rastin e transmetimeve në radio), përveçse kur përlligjet nga konteksti.

Neni 5. Nxitja e urrejtjes

1. Ofruesit e shërbimeve të mediave nuk duhet të nxisin apo të promovojnë, me qëllim apo indirekt, çdo lloj forme diskriminimi dhe intolerance dhe nuk duhet të transmetojnë asnjë material që denigron një grup etnik apo fetar, apo që nënkupton që një grup etnik apo fetar është përgjegjës për aktivitete kriminale.

2. Raca, ngjyra, seks, gjuha, feja, opinionet politike apo të tjera; origjina kombëtare apo shoqërore; shoqërimi me një komunitet; prona, orientimi seksual, ekonomik dhe shoqëror; lindja, paaftësia apo ndonjë status tjetër personal nuk duhet të përdoren në një mënyrë të tillë për t'i vendosur individët në pozitë denigruese, të pafavorshme, dhe për t'i përqeshur apo tallur.

3. Në transmetimin e përmbajtjeve, ofruesit e shërbimeve të mediave nuk duhet të lejojnë përdorimin e shprehjeve gjuhësore denigruese, që kanë për qëllim të lëndojnë dhe kërcënojnë një individ apo grup bazuar në prejardhjen etnike, fenë, gjininë, racën, gjendjen martesore, moshën, apo paaftësinë fizike apo mendore.

4. Ofruesit e shërbimeve të mediave duhet të sigurohen që të përdorin terminologjinë e duhur, të përshtatshme dhe të pranueshme për kategorinë e personave me paaftësi.

5. Ofruesit e shërbimeve të mediave nuk duhet të transmetojnë përmbajtje programesh që nxisin urrejtjen dhe pabarazinë dhe që mund të rezultojnë në veprime kriminale apo të dhunshme ndaj një individi apo grupi.

6. Ofruesit e shërbimeve të mediave nuk duhet të transmetojnë përmbajtje programesh që nxisin urrejtje për shkak të prejardhjes etnike, fesë, gjinisë, racës, gjendjes martesore, orientimit seksual, moshës, paaftësisë mendore apo fizike, pavarësisht nga situata apo rrethanat.

7. Referencat në lidhje me përkatësinë bazuar në racë, ngjyrë, seks, gjuhë, fe, opinion politik apo tjetër, origjinë kombëtare apo shoqërore, shoqërim me një komunitet, pronë, gjendjen ekonomike dhe shoqërore, orientimin seksual, lindjen, paaftësinë apo çdo gjendje tjetër personale, mund të bëhen vetëm në ato raste kur një informacion i tillë ka rëndësi të drejtpërdrejtë me ngjarjen që po raportohet.

8. Ofruesit e shërbimeve të mediave nuk duhet të transmetojnë përmbajtje programesh që nxitin trazira apo kryengritje.

KUADRI LIGJOR DHE INSTITUCIONAL I SERBIË

---

1. Ngritja, mandati dhe të drejtat e autoritetit kombëtar rregullator

Autoriteti kombëtar rregullator i Serbisë është autoriteti rregullator për mediat elektronike (RME), i ngritur në bazë të ligjit për mediat elektronike. Kompetencat e tij janë: përcaktimi i propozimit të strategjisë për zhvillimin e shërbimit të mediave të radios dhe audiovizive dhe paraqitja e saj qeverisë për miratim; miratimi i statutit, nxjerrja e akteve të përgjithshme nënligjore të parashikuara në ligj; dhënia e licensave për ofrimin e shërbimit të mediave televizivet dhe të shërbimit linear të mediave të radios; përcaktimin me hollësi të procedurës, kërkesave dhe kritereve për licencim në përputhje me dispozitat e ligjit dhe parashikimi i formës dhe brendisë së licensës; dhënia e licensave për ofrimin e shërbimeve të mediave me kërkesë dhe përcaktimi i procedurës për dhënien e lejes; mbajtja e një regjistri të shërbimeve të mediave, kontrolli i funksionimit të ofruesve të shërbimeve të mediave dhe sigurimi i zbatimit konsekuent të dispozitave të ligjit; përcaktimi i rregullave detyruese për ofruesit e shërbimeve të mediave, sidomos atyre që sigurojnë zbatimin e strategjisë të përmendur në fillim; vendosja për pagesat në lidhje me aktivitetet programuese të ofruesve të shërbimeve të mediave; përcaktimi i numërimit logjik të kanaleve; ofrimi i mendimit të tij përpara autoriteteve kompetente shtetërore në lidhje me qasjen në konventat ndërkombëtare të lidhura me fushën e ofrimit të shërbimeve të transmetimit; fillimi i përgatitjeve dhe ndryshimeve të ligjeve, rregulloreve dhe

akteve të përgjithshme për kryerjen efektive të detyrave brenda fushëveprimit të punës së tyre; përcaktimi i rregullave specifike që lidhen me përmbajtjen e programeve për mbrojtjen e dinjitetit të njeriut dhe të drejtave të tjera personale, mbrojtjen e të drejtave të të miturve, ndalimin e gjuhës së urrejtjes, etj; bërja e analizës së tregut përkatës të mediave, në bashkëpunim me organin përgjegjës për mbrojtjen e konkurrencës, në përputhje me metodologjinë e parashikuar nga akti i miratuar nga Rregullatori; kryerja e studimeve për nevojat e përdoruesve të shërbimeve të mediave dhe mbrojtja e interesave të tyre; bashkëpunimi dhe koordinimi i punës me organin përgjegjës të komunikimeve elektronike dhe organin përgjegjës për mbrojtjen e konkurrencës, si edhe me organet e tjera rregullatore në përputhje me ligjin; nxitja e ruajtjes dhe mbrojtjes së kulturës dhe gjuhës serbe si edhe të kulturës dhe gjuhëve të pakicave kombëtare; promovimi i përmirësimit të qasjes në shërbimet e mediave për personat me paaftësi; nxitja e zhvillimit të krijimtarisë në fushën e radios, televizionit dhe shërbimeve të tjera të mediave audiovizive; promovimi i zhvillimit të profesionalizmit dhe nivelit të lartë arsimor të punonjësve të mediave elektronike në Republikën e Serbisë, si edhe përmirësimi i pavarësisë dhe autonomisë redaktoriale të ofruesve të shërbimeve të mediave, etj. Procedura administrative e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve mund të iniciohet përpara Gjykatës Administrative kundër një vendimi të formës së prerë të marrë nga Këshilli i RME-së në rastet e shkeljeve të licensës.

web-site: www.RME.rs.

Të gjitha vendimet e RME-së lidhur me procedurat e kërkesave apo procedurat *ex officio* publikohen në uebsajt.

Raportet vjetore të RME-së përmbajnë të dhëna kyç për strukturën e masave të marra kundër ofruesve AVMS.

2. Legjislacioni i lidhur me gjuhën e urrejtjes

a) Kushtetuta e Republikës së Serbisë

Neni 49

Ndalimi i nxitjes së urrejtjes racore, etnike dhe fetare

Çdo veprim për nxitjen e pabarazisë racore, etnike, fetare apo tjetër, apo të urrejtjes është i ndaluar dhe i dënueshëm.

b) Ligji për informimin publik dhe mediat

Neni 75

Ndalimi i gjuhës së urrejtjes

Nxitja e diskriminimit, urrejtjes apo dhunës kundër personave apo grupeve të personave bazuar në përkatësinë apo mospërkatësinë e tyre në një racë, fe, komb, seks, orientim seksual apo karakteristika të tjera, me ide, opinion apo informacion të botuar në media është e ndaluar, pavarësisht nëse krimi është kryer përmes publikimit.

c) Ligji për ndalimin e diskriminimit

Neni 11

Gjuha e urrejtjes

Ndalohet shprehja e ideve, informacionit dhe opinioneve që nxisin diskriminimin, urrejtjen apo dhunën kundër një individi apo një grupi personash, për shkak të karakteristikave të tyre personale, në organe publike dhe publikime të tjera, në tubime dhe vende të frekuentuara nga publiku, përmes shkrimit apo paraqitjes së mesazheve apo simboleve ose në mënyra të tjera.

d) Ligji për mediat elektronike

Neni 51

Ndalimi i gjuhës së urrejtjes

Rregullatori siguron që përmbajtja e programeve të ofruesve të shërbimeve të mediave të mos përmbajë informacion i cili në mënyrë të hapur apo të fshehtë nxit diskriminimin, urrejtjen apo dhunën bazuar në racë, ngjyrë, trashëgimi, shtetësi, origjinë kombëtare, gjuhë, fe apo besime politike, seks, identitet gjinor, orientim seksual, gjendje ekonomike, lindje, tipare gjenetike, gjendje shëndetësore, paaftësi, status martesor dhe familjar, të dhëna kriminale, moshë, pamje, anëtarësi në organizata politike, sindikata dhe të tjera, si dhe karakteristike të tjera aktuale apo të supozuara personale.

e) Kodi Penal

Neni 38

Përgjegjësia editoriale

Autori i një informacioni në shtyp, radio, televizion, apo në çdo shpallës tjetër publik lajmesh, përmes publikimit të atij informacioni, duhet të konsiderohet si person përgjegjës për kryerjen e një vepre penale.

Me përjashtim të dispozitave të paragrafit 1. të këtij Neni, kryeredaktori apo zëvendësi i tij në atë kohë do të konsiderohet person përgjegjës për kryerjen e një vepre penale:

- 1) Kur, në kohën e procesit të parë të zhvilluar përpara një gjykate të shkallës së parë, autori është i panjohur;
- 2) Kur informacioni botohet pa autorizimin e autorit;
- 3) Kur, në kohën e publikimit të informacionit, ka pasur kufizime reale apo ligjore ndaj procedimit të autorit dhe kur kufizime të tilla vazhdojnë të jenë ende të vlefshme.

Përgjegjësia e redaktorit apo përgjegjësia e zëvendësuesit të tij shfuqizohet nëse ai nuk ka pasur dijeni për disa nga rrethanat e parashikuara në paragrafin if he was in unreplacable denial 2, pika 1) deri në 3) të këtij Neni.

Neni 387

Diskriminim racor dhe tjetër

Kushdo që, bazuar në dallimet në racë, ngjyrën e lëkurës, përkatësinë fetare, kombësinë, origjinën etnike, apo në çdo karakteristikë tjetër personale, shkel të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, të garantuara nga rregulla të pranuara gjerësisht të së drejtës ndërkombëtare dhe të marrëveshjeve ndërkombëtare të ratifikuara nga Serbia, do të ndëshkohet me gjashtë muaj deri në pesë vite burg.

Ndëshkimi i parashikuar në paragrafin 1 të këtij Neni zbatohet për cilindo që persekuton organizata apo individë për angazhimin e tyre ndaj barazisë së njerëzve.

Cilido që përhap ide për superioritetin e një race ndaj një tjetre, apo propagandon urrejtje racore apo nxit diskriminim racor ndëshkohet me tre muaj deri në tre vite burg.

Cilido që përhap apo në ndonjë mënyrë tjetër bën publike tekste, fotografi apo përfaqësim tjetër të ideve apo teorive që përkrahin apo nxitin urrejtje, diskriminim apo dhunë ndaj një personi apo grupi personash, bazuar në racë, ngjyrën e lëkurës, përkatësi fetare, kombësi, origjinë etnike apo çdo karakteristikë tjetër personale ndëshkohet me tre muaj deri në tre vite burg.

Cilido që bën publike kërcënime për kryerjen e një krimi për të cilin koha e dënimit me burg është paraparë deri në katër vite, ndaj një personi apo grupi personash për përkatësinë e tyre në një racë, fe, kombësi, origjinë etnike të caktuar, apo për çdo karakteristikë tjetër personale, ndëshkohet me tre muaj deri në tre vite burg.

f) Rregullorja për mbrojtjen e të drejtave të njeriut në fushën e ofrimit të shërbimeve

Neni 27

Ndalimi i gjuhës së urrejtjes

Ofruesit e shërbimeve të mediave nuk duhet të publikojnë materiale programesh që përfshijnë informacion që nxit, qoftë haptazi, apo fshehurazi, diskriminim, urrejtje apo dhunë ndaj një personi, apo një grupi personash për shkak të racës, ngjyrës, trashëgimisë, kombësisë, përkatësisë etnike, gjuhës, opinionit fetar apo politik, seksit, identitetit gjinor, orientimit seksual, pronësisë, lindjes, tipareve gjenetike, gjendjes shëndetësore, paaftësisë, statusit martesor apo familjar, të dhënave kriminale, moshës, pamjes, anëtarësisë në organizata politike, sindikata apo të tjera, apo karakteristika të tjera konkrete apo të supozuara personale.

Ofruesit e shërbimeve të mediave nuk duhet të botojnë materiale që lartësojnë, përligjin, apo minimizojnë diskriminimin, urrejtje apo dhunën

ndaj personave apo grupeve të personave të përmendur në paragrafin 1 të këtij Neni.

Ndalimet e përmendura në paragrafët 1 dhe 2 të këtij Neni zbatohen pavarësisht nëse publikimi i një materiali të një programi përbën apo jo vepër penale.

Vlerësimet nëse materiali i një programi specifik ka tiparet e përmendura në paragrafët 1 dhe 2 të këtij Neni duhet të marrin veçanërisht parasysh karakterin dhe objektivin e materialit të programit, situatën aktuale shoqërore dhe politike në vend dhe jashtë tij, opinionin aktual publik, si edhe ngjarje të mëparshme që lidhen me ngjarjet, ndodhitë apo individët që trajton materiali.

Ndalimet e përmendura në paragrafët 1 dhe 2 të këtij Neni nuk dëmtojnë të drejtën e ofruesit të shërbimeve të mediave për të:

- 1) Publikuar informacionin që është pjesë e një raporti objektiv shtypi, pa synimin e nxitjes së diskriminimit, urrejtjes apo dhunës ndaj personave apo grupeve të personave, ose,
- 2) Publikuar informacion me qëllim ndërgjegjësimin kritik ndaj diskriminimit, urrejtjes apo dhunës kundër personave apo grupeve të personave apo ndodhive që aktualisht ose potencialisht mund të shkaktojnë nxitjen e një sjelljeje të tillë.

Shtojca 2

Praktika përkatëse gjyqësore e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut

---

Kjo pjesë është marrë nga përmbledhja me të dhëna e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut për praktikën gjyqësore të saj, si pjesë e përditësimit të publikimeve të Gjykatës, dhe gjendet në: http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Urrejtjes_speech_ENG.pdf.

GJUHA E URREJTJES

“Liria e shprehjes përbën një prej themeleve bazë të një shoqërie [demokratike], një prej kushteve themelore për përparimin e saj dhe zhvillimin e çdo njeriu. Duke qenë subjekt i paragrafit 2 të Nenit 10 [të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut], ajo zbatohet jo vetëm për “informacione” apo “ide” që priten mirë apo shikohen si jo fyese, apo si çështje indiference, por edhe për ato që ofendojnë, tronditin apo trazojnë shtetin apo një sektor të popullsisë. Këto janë kërkesa të pluralizmit, tolerancës dhe mendjegjerësisë pa të cilat nuk ka “shoqëri demokratike”. Kjo do të thotë, ndër të tjera, se çdo “formalitet”, “kusht” “kufizim” apo “dënim” i vendosur në këtë sferë duhet të jetë proporcional me qëllimin legjitim të ndjekur”. (Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar, vendimi i 7 dhjetorit 1976, § 49).

“... [T]oleranca dhe respektimi i dinjitetit të barabartë njerëzor i të gjitha qenieve njerëzore përbën themelet e një shoqërie demokratike, pluraliste. Në këto kushte, si çështje parimi mund të quhet e nevojshme që në disa shoqëri demokratike të ndëshkohen, apo edhe të pengohen të gjitha format e shprehjes të cilat përhapin, nxisin, promovojnë apo përligjin urrejtjen e bazuar në intolerance ..., me kusht që çdo “formalitet” “kusht” “kufizim” apo “dënim” që jepet të jetë proporcional me qëllimin e ligjshëm të ndjekur”. (Erbakan kundër Turqisë, vendim i 6 korrikut 2006, § 56)

1. Kur trajton çështje që kanë të bëjnë me nxitjen e urrejtjes dhe lirinë e shprehjes, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut përdor dy qasje të cilat parashikohen nga Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut:

- qasja e përjashtimit nga mbrojtja e Konventës, parashikuar nga Neni 17 (ndalimi i shkeljeve të të drejtave), kur komentet në diskutim përbëjnë gjuhë urrejtjeje dhe mohojnë vlerat themelore të Konventës; dhe
- qasja e vënies së kufizimeve ndaj mbrojtjes së parashikuar nga Neni 10, paragrafi 2, i Konventës (kjo qasje ndiqet kur gjuha në diskutim, ndonëse është gjuhë urrejtjeje, nuk ka gjasa të shkatërrojë vlerat themelore të Konventës).

2. Portalet e lajmeve në Internet të cilët, për qëllime komerciale dhe profesionale, ofrojnë një platformë për komente të bëra nga përdoruesit, marrin përsipër “detyrat dhe përgjegjësitë” e lidhura me lirinë e shprehjes, në përputhje me Nenin 10, § 2 të Konventës, kur përdoruesit përhapin gjuhën e urrejtjes ose komente që përbëjnë nxitje të drejtpërdrejtë për dhunë.

PËRJASHTIMI NGA MBROJTJA E KONVENTËS

“Pa dyshim çdo koment i drejtuar kundër vlerave bazë të Konventës do të përjashtohet nga mbrojtja e Nenit 10 [liria e shprehjes], e Nenit 17 [ndalimi i shpërdorimit të të drejtave] (...)” (Seurot kundër Francës, vendimi për pranueshmëri i 18 majit 2004).

URREJTJA ETNIKE

Pavel Ivanov kundër Ruisë, 20 shkurt 2007 (vendim për pranueshmëri)

Kërkuesi, pronar dhe redaktor i një gazete, u dënua për nxitje publike të urrejtjes etnike, racore dhe fetare përmes përdorimit të mediave të përdorimit në masë. Ai ishte autori dhe botuesi i një serie artikujsh që i portretizonin çifutët si burimi i të këqijave në Rusi, duke bërë thirrje për përjashtimin e tyre nga jeta shoqërore. Ai akuzonte një grup të tërë etnik për komplot kundër popullit rus dhe i atribuonte udhëheqjes çifute ideologjinë fashiste. Në të dy botimet e tij, dhe në parashtrimet gojore në gjyq, ai vazhdimisht u mohonte çifutëve të drejtën e dinjitetit kombëtar, duke pretenduar se ata nuk përbënin komb. Kërkuesi ankohej, në veçanti, se dënimi i tij për nxitje të urrejtjes racore nuk ishte i përligjur.

Gjykata e shpalli kërkesën të papranueshme (*ratione materiae* e papajtueshme). Ajo nuk kishte dyshim në lidhje me aspektin anti-semitik të pikëpamjeve të kërkuesit dhe u pajtua me vlerësimin e gjykatave të brendshme se, përmes publikimeve të tija, ai ishte përpjekur të nxiste urrejtje ndaj popullit çifut. Një sulm i tillë i përgjithshëm, kaq i furishëm, ndaj një grupi etnik drejtohet kundër vlerave bazë të Konventës, në këtë rast, tolerancës, paqes shoqërore dhe mosdiskriminimit. Si rrjedhojë, për shkak të Nenit 17 (ndalimi i shpërdorimit të të drejtave) të Konventës, kërkuesi nuk mund të përfitonte nga mbrojtja e ofruar nga Neni 10 (liria e shprehjes) i Konventës.

Shih gjithashtu: *W.P. dhe të tjerët kundër Polonisë* (nr. 42264/98), vendim për pranueshmëri i 2 shtatorit 2004 (në lidhje me refuzimin e autoriteteve polake për të lejuar krijimin e një shoqate me statute që përfshinin deklarata anti-semite – Gjykata vendosi që kërkuesit nuk mund të përfitonin nga mbrojtja e ofruar nga Neni 11 (liria e grumbullimeve dhe shoqatave) i Konventës).

MOHIMI DHE REVIZIONIMI

Garaudy kundër Francës, 24 qershor 2003 (vendim për pranueshmëri)

Paditësi, autori i një libri të quajtur “Mitet themeluese të Izraelit Modern” u dënua për veprat e kundërshtimit të ekzistencës së krimeve kundër njerëzimit, shpifjeve publike ndaj një grupi personash – në këtë rast, komunitetit çifut – dhe nxitje të urrejtjes racore. Ai argumentonte se e drejta e tij ndaj lirisë së shprehjes ishte shkelur.

Gjykata e shpalli padinë të papranueshme (*ratione materiae* e papajtueshme). Ajo ishte e mendimit se përmbajtja e fjalëve të kërkuesit përbënin mohim të Holokaustit, dhe vuri në dukje se mohimi i krimeve kundër njerëzimit ishte një prej formave më të rënda të shpifjeve racore kundër çifutëve dhe të nxitjes së urrejtjes ndaj tyre. Vënia në diskutim e ekzistencës së ngjarjeve të përcaktuara qartë historikisht nuk përbënte studim shkencor apo historik; qëllimi i vërtetë ishte rehabilitimi i një rrëgjimi social nacionalist dhe akuza të bëra kundër vetë viktimave për falsifikim të historisë. Duke qenë se akte të tilla ishin hapur të papajtueshme me vlerat themelore që Konventa kërkonte të promovonte, Gjykata zbatoi Nenin 17 (ndalimi i shpërdorimit të të drejtave) dhe vendosi se kërkuesi nuk kish të drejtë të mbështetej në Nenin 10 (liria e shprehjes) të Konventës.

Shih, gjithashtu: *Honsik kundër Austrisë*, vendimi i Komisionit Evropian të të Drejtave të Njeriut i 18 tetorit 1995 (në lidhje me një publikim që mohonte kryerjen e gjenocidit në dhomat e gazit në kampet e përqendrimit nën regjimin nacionalist socialist; *Marais kundër Francës*, vendimi i Komisionit i 24 qershorit 1996 (në lidhje me një artikull në një revistë periodike që synonte të demonstronte pamundësinë nga pikëpamja shkencore e “vrasjeve të pretenduara me gaz”).

M’Bala M’Bala kundër Francës, 20 tetor 2015 (vendim për pranueshmëri)

Kjo çështje kishte të bënte me dënimin e Dieudonné M’Bala M’Bala, një humorist me aktivitet politik, për fyerje publike të drejtuara ndaj një personi apo një grupi personash, për shkak të origjinës, apo përkatësisë së tyre në një komunitet të caktuar etnik, komb, racë apo fe, konkretisht në këtë rast, ndaj personave me origjinë apo besim çifut. Në fund të shfaqjes, në dhjetor të vitit 2008, në “Zénith” të Parisit, kërkuesi ftoi Robert Faurisson, një akademik që kishte marrë një numër dënimesh në Francë për opinionet e tij mohuese dhe revizioniste, kryesisht për mohimin nga ana e tij të ekzistencës së dhomave të gazit në kampet e përqendrimit, për t’u ngjitur në skenë përkrah tij për të marrë një “çmim për jo

frekuentim dhe pafytyrësi". Çmimi, që ishte në formën e një qiriri me tre degë, me një mollë në çdo degë, u dha nga një aktor që kish veshur atë që u përshkrua si "veshje ndriçuese" – një palë pizhame me vija me një yll të verdhë të qepur sipër ku shkruante "çifut"– i cili luante pjesën e një të internuari çifut në një kamp përqendrimi.

Gjykata e shpalli kërkesën të papranueshme (*ratione materiae* e papajtueshme), në përputhje me Nenin 35 (kriteret e pranueshmërisë) të Konventës, duke konstatuar se, sipas Nenit 17 (ndalimi i shpërdorimit të të drejtave), kërkuesi nuk kishte të drejtë të gëzonte mbrojtjen e Nenit 10 (liria e shprehjes). Gjykata shqyrtoi në veçanti se gjatë skenës ofenduese, shfaqja nuk mund të shihej më si një argëtim, por se, përkundrazi, ajo i ngjante një takimi politik i cili, nën pretekstin e humorit, nxiste mohimin përmes rolit kyç kushtuar paraqitjes së Robert Faurisson-it dhe portretizimit degradues të viktimave të deportimit çifut, të përballur me një njeriu që mohonte asgjësimin e tyre. Për mendimin e Gjykatës, kjo nuk ishte një shfaqje që, ndonëse satirike apo provokuese, hynte nën mbrojtjen e Nenit 10, por në realitet ishte, në rrethanat e rastit, një demonstrim i urrejtjes dhe anti-semitizmit dhe një mbështetje për mohimin e Holokaustit. E maskuar si një produksion artistik, ajo ishte në fakt njëlloj e rrezikshme sa dhe një sulm i drejtpërdrejtë dhe i beftë, dhe ofronte një platformë për një ideologji që binte ndesh me vlerat e Konventës Evropiane. Gjykata erdhi kështu në përfundim se kërkuesi ishte përpjekur ta shmangte Nenin 10 nga qëllimi i tij i vërtetë, duke përdorur të drejtën e tij të lirisë së shprehjes për qëllime të cilat ishin të papajtueshme me germën dhe frymën e Konventës dhe që, nëse pranoheshin, do të kontribuonin në shkatërrimin e të drejtave dhe lirive të Konventës.

URREJTJA RACORE

Glimmerveen dhe Haqenbeek kundër Holandës, 11 tetor 1979 **(vendimi i Komisionit Evropian për të Drejtat e Njeriut)**

Në këtë rast, kërkuësit ishin dënuar për mbajtje fletëpalosjesh të drejtuara "Popullit të bardhë holandez", të cilat kërkonin të siguronin që gjithkush që nuk ishte i bardhë, të largohej nga Holanda.

Komisioni e shpalli kërkesën të papranueshme, duke konstatuar se Neni 17 (ndalimi i shpërdorimit të të drejtave) i Konventës nuk e lejonte përdorimin e Nenit 10 (liria e shprehjes) për të përhapur ide racore diskriminuese.

URREJTJA FETARE

Norwood kundër Mbretërisë së Bashkuar, 16 nëntor 2004 **(vendim për pranueshmëri)**

Kërkuësi kishte vënë në dritare një afishe të dhënë nga Partia Kombëtare Britanike, ku ai ishte anëtar, që paraqiteshin Kullat Binjake në flakë. Fotografia shoqërohej me fjalët "Islami jashtë Britanisë – Mbroni popullin britanik". Si rrjedhojë, ai ishte dënuar për armiqësi të rënduar kundër një grupi fetar. Kërkuësi argumentonte, ndër të tjera, se e drejta e tij e lirisë së shprehjes ishte shkelur.

Gjykata e shpalli kërkesën e tij të papranueshme (*ratione materiae* të papajtueshme). Ajo konstatoi se një sulm i përgjithshëm, i egër kundër një grupi fetar, që e lidh këtë grup në tërësi me një akt të rëndë terrorizmi, ishte i papajtueshëm me vlerat e shpallura dhe të garantuara nga Konventa, veçanërisht me tolerancën, paqen sociale dhe mosdiskriminimin. Si rrjedhojë, Gjykata shpalli se vendosja nga kërkuesi e afishes në dritaren e tij përbënte një akt sipas kuptimit të Nenit 17 (ndalimi i shpërdorimit të të drejtave) të Konventës, dhe se, për këtë arsye, kërkuesi nuk mund të pretendonte mbrojtjen e ofruar nga Neni 10 (liria e shprehjes) i Konventës.

KËRCËNIM NDAJ RENDIT DEMOKRATIK

Si rregull, Gjykata i shpall të papranueshme, për shkaqe të papajtueshmërisë me vlerat e Konventës, kërkesat që frymëzohen nga doktrina totalitare apo që shprehin ide që përbëjnë kërcënim ndaj rendit demokratik dhe që kanë gjasa të shpien në rivendosjen e një regjimi totalitar.

Shih, ndër të tjera: *Partia Komuniste e Gjermanisë kundër Republikës Federale të Gjermanisë*, vendimi i Komisionit Evropian për të Drejtat e Njeriut i 20 korrikut 1957; *B.H, M.W, H.P dhe G.K. kundër Austrisë* (kërkesa nr. 12774/87), vendim i Komisionit i 12 tetorit 1989; *Nachtmann kundër Austrisë*, vendim i Komisionit i 9 shtatorit 1998; *Schimanek kundër Austrisë*, vendim i Gjykatës për pranueshmëri i 1 shkurtit 2000.

Kufizime ndaj mbrojtjes së ofruar nga Neni 10 (liria e shprehjes) i Konventës

Sipas Nenit 10, paragrafi 2, të Konventës, Gjykata shqyrton me radhë nëse ekziston një ndërhyrje në lirinë e shprehjes, nëse kjo ndërhyrje parashikohet me ligj dhe nëse ndjek një apo më shumë qëllime të ligjshme dhe, së fundi, nëse është e nevojshme në një shoqëri demokratike për arritjen e një qëllimi.

APOLOGJIA E DHUNËS DHE NXITJA E ARMIQËSISË

Sürek (nr.1) kundër Turqisë, 8 korrik 1999 (Dhoma e Madhe)

Kërkuesi ishte pronari i një reviste të përjavshme, e cila kishte botuar letrat e dy lexuesve që dënonin me ashpërsi veprimet ushtarake të autoriteteve në juglindje të Turqisë dhe i akuzonte ato për shtypjen me dhunë të popullit kurd në luftën e tij për pavarësi dhe liri. Kërkuesi u dënua për “Përhapje propagande kundër pandashmërisë së shtetit dhe për provokim armiqësisish dhe urrejtje në gjirin e popullit”. Ai u ankua se e drejta tij për lirinë e shprehjes ishte shkelur.

Gjykata vendosi se nuk kishte pasur shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes). Ajo vuri në dukje se letrat e atakuara përbënin një thirrje për hakmarrje të përgjakshme dhe se njëra prej tyre kishte përmendur persona me emër, kishte nxitur urrejtje për ta dhe i kishte ekspozuar ndaj riskut të mundshëm të dhunës fizike. Ndonëse kërkuesi nuk ishte përzier personalisht me pikëpamjet që përmbanin letrat, megjithatë, ai u kishte dhënë shkruesve të tyre një mundësi për të nxitur dhunën dhe urrejtjen. Gjykata shpalli se, duke qenë pronari i revistës, ai ishte përgjegjës

për detyrat dhe përgjegjësitë e marra nga anëtarët e stafit të redaktorëve dhe gazetarëve në mbledhjen dhe shpërndarjen e informacionit për publikun, gjë që mernte një rëndësi edhe më të madhe në situata konflikti dhe tensioni.

Shih gjithashtu, ndër të tjera: *Özgür Gündem kundër Turqisë*, vendim i 16 marsit 2000 (dënimi i një gazete të përditshme për botimin e tri artikujve që përmbanin pjesë të cilat përkrahnin intensifikimin e luftës së armatosur, lartësonin luftën dhe mbështetnin qëllimin për të luftuar deri në pikën e fundit të gjakut); *Medya FM Reha Radyo ve İletişim Hizmetleri A. Ş. kundër Turqisë*, vendim për pranueshmëri i 14 nëntorit 2006 (pezullim për një vit i të drejtës për të transmetuar, pas programeve të përsëritura të radios që u gjykuan se binin ndesh me parimet e unitetit kombëtar dhe integritetit territorial dhe që kishin gjasa të nxisnin dhunën, urrejtjen dhe diskriminimin racor).

Gündüz kundër Turqisë, 13 nëntor 2003 (vendim për pranueshmëri)

Kërkuesi, udhëheqës i një sekti islamik, ishte dënuar për nxitje për kryerjen e një vepre dhe për nxitje të urrejtjes fetare për shkak të deklaratave të raportuara në shtyp. Ai ishte dënuar me katër vite dhe dy muaj burg dhe me një gjobë. Kërkuesi argumentonte, ndër të tjera, se e drejta e tij për lirinë e shprehjes ishte shkelur.

Gjykata e shpalli kërkesën të papranueshme (dukshëm e pabazuar), duke konstatuar se ashpërsia e dënimit të dhënë kërkuesit nuk mund të konsiderohej si disproporcionale me qëllimin e ligjshëm të ndjekur, pra, parandalimin e nxitjes publike për kryerjen e veprave penale. Gjykata theksoi në veçanti se deklaratat që mund të konstatohen se përbëjnë gjuhë urrejtjeje, apo se lartësojnë apo nxitin dhunës, të tilla si ato të bëra në rastin konkret, nuk mund të konsiderohen si të pajtueshme me nocionin e tolerancës dhe bien ndesh me vlerat themelore të drejtësisë dhe paqes, të parashikuar në Hyrjen e Konventës. Duhet pranuar se dënimi i kërkuesit, i cili u shtua për shkak se vepra ishte kryer me anë të mjeteve të komunikimit masiv, ishte i rëndë. Megjithatë, Gjykata mori parasysh se, parashikimi i dënimeve parandaluese në ligjin e brendshëm mund të jetë i nevojshëm kur sjellja arrin nivelin e konstatuar në rastin konkret dhe bëhet e patolerueshme në atë që mohon parimet themeluese të demokracisë pluraliste.

Gündüz kundër Turqisë, 4 dhjetor 2003

Kërkuesi ishte një anëtar i vetë-shpallur i një sekti islamik. Gjatë një debati televiziv të transmetuar në mbrëmje vonë, ai foli në mënyrë shumë kritike për demokracinë, duke i përshkruar institucionet laike bashkëkohëse si "të pafe", duke kritikuar me ashpërsi parimet laike dhe demokratike dhe duke bërë thirrje të hapur për futen e ligjit të Sharias. Ai u dënua për nxitjen haptazi të popullsisë për urrejtje dhe armiqësi në bazë të dallimit të mbështetur në anëtarësi në një fe apo në një besim. Kërkuesi pretendoi se i ishte shkelur e drejta e tij për lirinë e shprehjes.

Gjykata vendosi se kishte pasur një shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës. Ajo konstatoi në veçanti se kërkuesi, i cili kishte përfaqësuar idetë ekstremiste të sektit të tij, të cilin publiku ndërkohë i njihte, kishte marrë pjesë aktive në një diskutim publik të nxehtë. Debati pluralist kishte synuar të paraqiste sektin dhe pikëpamjet e tij jo konformiste, duke përfshirë edhe nocionin se vlerat demokratike ishin të papajtueshme me konceptin e tij rreth Islamit. Kjo temë kishte qenë subjekt i një debati të gjerë në mediat turke dhe kishte të bënte me një problem me interes të përgjithshëm. Gjykata shqyrtoi se fjalët e kërkuesit nuk mund të konsideroheshin si thirrje për dhunë, apo si gjuha urrejtjeje bazuar në intolerancën fetare. Vetë fakti i mbrojtjes së ligjit të Sharias, pa bërë thirrje për të përdorur dhunë për futjen e tij, nuk mund të konsiderohej si gjuhë urrejtjeje.

Faruk Temel kundër Turqisë, 1 shkurt 2011

Kërkuesi, kryetari i një partie politike të ligjshme, lexoi një deklaratë për shtyp, të shkruar në një mbledhje të partisë, ku ai kritikonte ndërhyrjen e Shteteve të Bashkuara në Irak dhe burgosjen në qeli të izoluar të udhëheqësit të një organizate terroriste. Gjithashtu, ai kritikoi zhdukjen e personave të mbajtur në paraburgim nga policia. Pas fjalimit të tij, kërkuesi u dënua për përhapje propagande, me shkakun se kishte mbrojtur publikisht përdorimin e dhunës apo të metodave të tjera terroriste. Kërkuesi kundërshtoi duke thënë se ishte shkelur e drejta e tij e lirisë së shprehjes.

Gjykata vendosi se kishte pasur një shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës. Ajo vuri në dukje veçanërisht se kërkuesi kishte folur si një aktor politik dhe anëtar i partisë politike të opozitës, duke paraqitur pikëpamjet e partisë së tij për çështje të ditës me interes të përgjithshëm. Ajo tha se fjalimi i tij, i marrë në tërësi, nuk i kishte nxitur të tjerët të përdornin dhunë, të bënin rezistencë të armatosur apo kryengritje dhe nuk kishte përbërë gjuhë urrejtjeje.

Shih, gjithashtu, ndër të tjera: *Dicle (nr. 2) kundër Turqisë*, vendim i 11 prillit 2006 (dënim për nxitje të urrejtjes dhe armiqësisë në bazë të një dallimi midis klasave shoqërore, racave dhe feve, pas botimit të raportit të një seminari); *Erdal Taş kundër Turqisë*, vendim i 19 dhjetorit 2006 (dënim për përhapje të propagandës kundër pandashmërisë së Shtetit për shkak të botimit të në një gazetë të një artikulli që përmbante një analizë të çështje kurde).

QARKULLIMI I TRAKTEVE HOMOFOBIKE

Vejdeland dhe të Tjerë kundër Suedisë, 9 shkurt 2012

Çështja kish të bënte me dënimin e kërkuesit për shpërndarjen në shkollën e mesme të afërisht 100 trakteve që sipas Gjykatave konsideroheshin fyese për homoseksualët. Kërkuesit kishin shpërndarë trakte të një organizate të quajtur *Rinia Kombëtare*, duke i lënë ato nëpër sirtarët me kyç të nxënësve. Deklaratat nëpër trakte ishin, përgjithësisht, akuza se homoseksualit ishte një "tendencë

seksuale devijuese” kishte “një efekt shkatërrimtar moral në thelbin e shoqërisë” dhe ishte përgjegjëse për zhvillimin e HIV-it dhe SIDA-s. Kërkuesit pretendonin se nuk kishin pasur për qëllim të shprehnin përbuzje për homoseksualët si grup dhe thoshin se qëllimi i aktivitetit të tyre kishte qenë nxitja e një debati për mungesën e objektivitetit në arsim në shkollat suedeze.

Gjykata konstatoi se këto deklarata përbënin akuza të rënda dhe paragjyqese, edhe nëse nuk kishin qenë një thirrje e drejtpërdrejtë për akte të urryera. Gjykata theksoi se diskriminimi i bazuar në orientimin seksual ishte po aq i rëndë sa edhe diskriminimi i bazuar në racë, origjinë apo ngjyrë. Ajo erdhi në përfundim se nuk kishte pasur shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës, duke qenë se ndërhyrja në ushtrimin nga kërkuesit të së drejtës së tyre të lirisë së shprehjes, me të drejtë ishte konsideruar nga autoritetet suedeze si e nevojshme në një shoqëri demokratike për mbrojtjen e reputacionit dhe të drejtave të të tjerëve.

FALJA E TERRORIZMIT

Lerov kundër Francës, (2 tetor 2008)

Kërkuesi, karikaturist, u ankua se e kishin dënua që kishte falur publikisht terrorizmin pas botimit në një gazetë të përditshme baske më 13 shtator 2001 të një vizatimi që përfaqësonte sulmin ndaj kullave binjake të Qendrës Botërore të Tregtisë me një diçiturë që imitonte parullën reklamë të një firme të njohur: “Ne të gjithë e ëndërronim atë... Hamas e bëri”. Ai argumentonte se i kishin shkelur lirinë e tij të shprehjes.

Gjykata deklaroi se nuk kish pasur shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës në lidhje me dënimin e kërkuesit për bashkëfajësi në faljen e terrorizmit. Ajo shqyrtoi, në veçanti, faktin se vizatimi nuk kufizohej me kritikën e imperializmit amerikan, por mbështeste dhe lartësonte shkatërrimin e dhunshëm të tij. Për këtë, Gjykata e bazoi konstatimin e saj në diçiturën që shoqëronte vizatimin, duke vënë në dukje se kërkuesi kishte shprehur mbështetjen e tij morale për ata që ai supozonte ishin autorët e sulmeve të 11 shtatorit 2001. Përmes zgjedhjes së gjuhës së përdorur, kërkuesi komentonte me miratim për dhunën e përdorur kundër mijëra civilëve dhe ulte dinjitetin e viktimave. Përveç kësaj, duhej pranuar se vizatimi merrte një rëndësi të posaçme në rrethanat e çështjes, sikundër kërkuesi duhet ta kishte kuptuar. Për më tepër, ndikimi i një mesazhi të tillë në një rajon të ndjeshëm politikisht, pra, në krahinën Baske, nuk duhej shpërfillur; me gjithë tirazhin e kufizuar të të përjavshmes. Gjykata konstatoi se botimi i vizatimit kishte provokuar një lloj reagimi të caktuar publik, të aftë të shkaktonte dhunë dhe kishte demonstruar një ndikim bindës në rendin publik të krahinës. Si rrjedhojë, Gjykata ishte e mendimit se shkaqet e paraqitura nga gjykatat e brendshme në dënimin e kërkuesit kishin qenë me vend dhe të mjaftueshme dhe se, duke pasur parasysh natyrën modeste të gjobës së vënë kërkuesit dhe kontekstin në të cilin vizatimi i atakuar ishte botuar, ajo konstatoi se masa e dhënë kërkuesit nuk kish qenë disproporcionale me qëllimin e ligjshëm të ndjekur.

FALJA E KRIMEVE TË LUFTËS

Lehideux dhe Isorni kundër Francës, 23 shtator 1998

Kërkuesit shkruan në artikull i cili u botua në gazetën e përditshme *Le Monde* dhe e portretizonte Marshallin Pétain në një dritë të favorshme, duke fshehur politikën e tij të bashkëpunimit me regjimin nazist. Teksti përfundonte me një ftesë drejtuar dy shoqatave të kushtuara mbrojtjes së kujtimit të Marshallit Pétain për të shkruar, duke kërkuar që çështja e tij të rihapej dhe të përmysej vendimi i 1945 që e dënonte atë me vdekje dhe që t'i ktheheshin të gjitha të drejtat e tij qytetare dhe të rehabilitohej. Pas një ankese nga Shoqata Kombëtare e Ish Anëtarëve të Rezistencës, dy autorët u dënuan për mbrojtje publike të krimeve të luftës dhe krimeve të bashkëpunimit me armikun. Ata pretenduan se u ishte shkelur e drejta e tyre për lirinë e shprehjes.

Gjykata vendosi se kishte pasur një shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës. Sipas saj, artikulli i atakuar, edhe pse mund të konsiderohej i diskutueshëm, nuk mund të thuhej se ishte mohues, duke qenë se autorët nuk kishin shkruar në cilësinë e tyre personale por në emër të dy shoqatave të ngritura ligjërish, dhe se nuk kishin lavdëruar aq politikën pro-naziste, se sa një individ të caktuar. Së fundi, Gjykata konstatoi se ngjarjet e përmendura në artikull kishin ndodhur më shumë se dyzetë vite më parë se të botohej artikulli dhe se kalimi i kohës e bënte të papërshtatshme marrjen me konsiderata të tilla pas dyzetë vitesh me të njëjtën ashpërsi si dhjetë apo njëzetë vite më parë.

DENIGRIMI I IDENTITETIT KOMBËTAR

Dink kundër Turqisë, 14 shtator 2010

Firat (Hrank) Dink, a gazetar turk me origjinë armene, ishte drejtor i botimeve dhe kryeredaktor i një gazete të përjavshme dygjuhëshe turqisht-armenisht, që botohej në Stamboll. Pas botimit në këtë gazetë të tetë artikujve ku ai shprehte mendimet e tij për identitetin e qytetarëve turq me origjinë armene, ai u gjet fajtor në 2006 për “denigrim të identitetit turk”. Më 2007, ai u vra me tre plumba në kokë teksa largohej nga zyrat e gazetës. Kërkuesit, të afërmit e tij, u ankuan në veçanti për vendimin e fajësisë marrë ndaj tij i cili, sipas tyre, e kishte bërë atë objekt të grupeve ekstremiste nacionaliste.

Gjykata shpalli se kishte një shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës, duke konstatuar se nuk kishte pasur ndonjë nevojë të ngutshme shoqërore për ta shpallur Firat Dink-un fajtor për denigrimin e “të qenit turk”. Ajo vuri në dukje sidomos, se seria e artikujve të marrë në tërësi nuk i nxiste të tjerët për dhunë, rezistencë, apo revolta. Autori kishte shkruar në cilësinë e tij si gazetar dhe kryeredaktor i një gazete turko-armene, duke komentuar si një aktor i skenës politike. Ai thjesht kishte përçuar idetë dhe opinionet e tij për çështje që përbënin shqetësime publike në një shoqëri demokratike. Në shoqëri të tilla, debate rreth

ngjarjeve historike me natyrë veçanërisht serioze duhet të jenë në gjendje të zhvillohen lirisht, dhe se kërkimi i të vërtetës historike ishte pjesë përbërëse e lirisë së shprehjes. Së fundi, artikujt e atakuar nuk kishin qenë kishin qenë në mënyrë të panevojshme fyes apo denigrues, dhe se nuk i kishin shtyrë të tjerët drejt mosrespektimit apo urrejtjes.

PARAQITJA E NJË FLAMURI ME KONOTACIONE TË DISKUTUESHME HISTORIKE

Fáber kundër Hungarisë, 24 korrik 2012

Kërkuesi u ankua se e kishin gjobitur për shfaqje e flamurit me vija Árpád, i cili ka pasur konotacione historike të diskutueshme, më pak se 100 metra larg një demonstate që po zhvillohej kundër racizmit dhe urrejtjes.

Gjykata vendosi se kishte pasur një shkelje të Nenit10 (liria e shprehjes) lexuar në dritën e Nenit 11 (liria e tubimit dhe organizimit) të Konventës. Ajo e pranoi se shfaqja e një simboli, të gjithëpranishëm gjatë sundimit të një regjimi totalitar në Hungari, mund të shkaktonte shqetësime midis viktimave të kaluara dhe të afërmeve të tyre, të cilët me të drejtë mund ta konsiderojnë një veprim të tillë si mosrespektues. Megjithatë, ajo konstatoi, se sado të kuptueshme të jenë ndjenja të tilla në vetvete, ato nuk mund të përcaktonin kufijtë e lirisë së shprehjes. Përveç kësaj, kërkuesi nuk ishte sjellë në mënyrë abuzive apo kërcënuese. Duke marrë parasysh sjelljen e tij jo të dhunshme, distancën midis tij dhe demonstruesve, dhe mungesën e një rreziku të provuar ndaj sigurisë publike, Gjykata konstatoi se autoritetet hungareze nuk e kishin përlegjur procedimin dhe gjobitjen e kërkuesit, sepse kishte refuzuar të ulte poshtë flamurin në fjalë. Thjesht shfaqja e atij flamuri nuk e turbulloi rendin publik as nuk e pengoi të drejtën e demonstruesve për t'u tubuar, sepse nuk kishte qenë as frikësuese as në gjendje të nxiste dhunë.

NXITJA E URREJTJES ETNIKE

Balsytė-Lideikienė kundër Lituanisë, 4 nëntor 2008

Kërkuesja kishte në pronësi një shoqëri botuese. Në mars 2001, gjykatat polake konstatuan se ajo kishte shkelur Kodin e Veprave Administrative për shkak se kishte botuar dhe shpërndarë “Kalendarin lituanez të 2000” i cili, sipas konkluzioneve të ekspertëve të shkencave politike, kishte nxitur urrejtjen etnike. Asaj iu dha një paralajmërim administrativ dhe kopjet e pashitura të kalendarit u konfiskuan. Kërkuesja pretendoi në veçanti se konfiskimi i kalendarëve dhe ndalimi i shpërndarjes së mëtejshme të tyre kishin shkelur të drejtën e saj për lirinë e shprehjes.

Gjykata konstatoi se nuk kishte pasur shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës. Në veçanti, ajo konstatoi se kërkuesja kishte shprehur nacionalizëm agresiv dhe etnocentrizëm dhe se kishte bërë deklarata që nxisnin urrejtje kundër

polakëve dhe çifutëve, të cilat u kishin dhënë autoriteteve lituaneze shkak për shqetësim serioz. Duke marrë parasysh cakun e lirisë së vendosjes, që Shteteve Kontraktuese u lihet në rrethana të tilla, Gjykata gjeti se në rastin konkret, autoritetet e brendshme nuk e kishin tejkaluar cakun e vlerësimit kur kishin konsideruar se kishte një nevojë urgjente shoqërore për të marrë masa kundër kërkueses, nevojë që mund të vlerësohej si relativisht serioze; se nuk i kishin vënë gjobë, por i kishin dhënë vetëm një paralajmërim, i cili ishte ndëshkimi më i lehtë administrativ i mundshëm. Prandaj, Gjykata vendosi që ndërhyrja në të drejtën e kërkueses për lirinë e shprehjes me të drejtë mund të konsiderohej e nevojshme në një shoqëri demokratike për mbrojtjen e reputacionit dhe të drejtave të tjerëve.

NXITJA E URREJTJES KOMBËTARE

Hösl-Daum dhe të Tjerë kundër Polonisë, 7 tetor 2014 (vendim për pranueshmëri)

Kërkuesit akuzoheshin për fyerje të kombit polak dhe nxitje të urrejtjes kombëtare. Ata pretenduan shkeljen e të drejtës së tyre për lirinë e shprehjes për shkak të bindjes së tyre për vendosjen e afisheve në gjuhën gjermane, që përshkruanin krimet e kryera pas Luftës së Dytë Botërore nga polakët dhe çekët kundër gjermanëve.

Gjykata e shpalli kërkesën të papranueshme (mosshterimi i mjeteve të brendshme ligjore). Ajo konstatoi se, duke mos paraqitur një ankesë kushtetuese kundër dispozitave të atakuara të Kodit Penal, kërkuesit nuk e kishin shteruar mjetin ligjor të parashikuar nga ligji polak.

NXITJA E DISKRIMINIMIT RACOR OSE URREJTJES

Jersild kundër Danimarkës, 23 shtator 1994

Kërkuesi, një gazetar, kishte bërë një dokumentar që përmbante fragmente nga një intervistë në televizion bërë me tre pjesëtarë të një grupi të rinjsh, të vetëquajtur “Xhaketagjelbër”, të cilët kishin shprehur fjalë fyese dhe përbuzëse ndaj emigrantëve dhe grupeve etnikë në Danimarkë. Kërkuesi ishte dënua për ndihmë dhe nxitje të përhapjes së fjalëve raciste. Ai pretendonte se i ishte shkelur e drejta për lirinë e shprehjes.

Gjykata bëri një dallim midis pjesëtarëve të “Xhaketagjelbërve” që kishin shprehur hapur fjalë raciste, dhe kërkuesit, i cili ishte përpjekur të ekspozonte, analizonte dhe shpjegonte këtë grup të caktuar të rinjsh dhe të merrej me “aspekte të caktuara të një çështjeje e cila ndërkohë përbënte një shqetësim të madh publik”. Dokumentari në tërësi nuk kishte pasur për qëllim të propagandonte pikëpamje dhe ide raciste, por të informonte publikun për një çështje shoqërore. Si pasojë Gjykata konstatoi se kishte pasur një shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës.

Soulas dhe të Tjerë kundër Francës, 10 korrik 2008

Kjo çështje kishte të bënte me procesin penal të nisur kundër kërkuesit, pas botimit të një libri të titulluar "Kolonizimi i Evropës", me nëntitull "Fjalë të vërteta për emigrimin dhe Islamin". Procesi rezultoi në dënimin e tyre për nxitjen e urrejtjes dhe dhunës ndaj komuniteteve myslimane nga Afrika veriore dhe qendrore. Kërkuesit u ankuan në veçanti se u ishte shkelur liria e shprehjes.

Gjykata vendosi se nuk kishte pasur shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës. Ajo vuri në dukje në veçanti se, në dënimin e kërkuesit, gjykatat e brendshme kishin theksuar se termat e përdorur në libër kishin për qëllim të ngjallnin tek lexuesit ndjenjat e mospranimit dhe antagonizmit, të ashpërsuar nga përdorimi i gjuhës ushtarake, në lidhje me komunitetet në fjalë, që ishin përcaktuar si armiku kryesor dhe t'i bënin lexuesit e librit të përqaftonin zgjidhjen e rekomanduar nga autori, që ishte, një luftë ripushtimi etnik. Duke qenë e mendimit se shkaqet e paraqitura për dënimin e kërkuesit kishin qenë të mjaftueshme dhe me vend, ajo shpalli se ndërhyrja në të drejtën e tij për lirinë e shprehjes kishte qenë e nevojshme në një shoqëri demokratike. Së fundi, Gjykata konstatoi se pjesët e diskutueshme në libër nuk ishin mjaftueshëm serioze për të përligjur kërkesën e Nenit 17 (ndalimi i shpërdorimit të të drejtave) të Konventës në rastin e kërkuesit.

FËRET KUNDËR BELGJIKËS, 16 KORRIK 2009

Kërkuesi ishte një anëtar belg i parlamentit dhe kryetari i partisë politike *Fronti Kombëtar* i Belgjikës. Gjatë fushatës zgjedhore, ishin shpërndarë disa lloje traktesh me parulla që përfshinin, "Ngrihu kundër islamizimit të Belgjikës", "Ndal politikës sharlatane të integritimit" dhe "Kthejini në shtëpi punëkërkuesit jo evropianë". Kërkuesi u dënua për nxitje të diskriminimit racor. Ai u dënua me punë në komunitet dhe u përjashtua nga e drejta për të pasur poste parlamentare për dhjetë vite. Ai pretendoi se i ishte shkelur e drejta për lirinë e shprehjes.

Gjykata vendosi se nuk kishte pasur shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës. Për mendimin e saj, komentet e kërkuesit dukeshin qartë se mund të ngjallnin ndjenja mosbesimi, mospranimit apo edhe urrejtjeje ndaj të huajve, sidomos midis pjesëtarëve më pak të ditur të publikut. Mesazhi i tij, i përçuar në kontekstin zgjedhor, kishte mbartur në vetvete një rezonancë të lartë dhe përbënte dukshëm nxitja të urrejtjes racore. Dënimi i kërkuesit ishte përligjur me interesin e parandalimit të trazirave dhe mbrojtjes së të drejtave të të tjerëve, pra, anëtarëve të komunitetit të imigrantëve.

Le Pen kundër Francës, 20 prill 2010 (vendim për pranueshmëri)

Në kohën e fakteve, kërkuesi ishte kryetari i Partisë franceze të *Frontit kombëtar*. Ai pretendonte në veçanti se dënimi i tij për nxitja të diskriminimit, urrejtjes dhe

dhunës kundër një grupi njerëzish për shkak të origjinës së tyre, apo anëtarësisë apo mosanëtarësisë në një grup etnik specifik, komb, racë apo fe, për shkak të deklaratave të bëra për myslimanët e Francës gjatë një interviste për të përditshmen *Le Monde* – ku ndër të tjera, ai kishte pohuar se, “Ditën kur në Francë të mos ketë më 5, por 25 milion myslimanë, ata do t’i marrin punët në dorë” – kishte shkëlur të drejtën e tij për lirinë e shprehjes.

Gjykata e shpalli kërkesën e tij të papranueshme (dukshëm të pabazuar). Ajo vuri në dukje se deklaratat e kërkuarit ishin bërë në kuadër të një debati më të përgjithshëm rreth problemeve të lidhura me vendosjen dhe integrimin e imigrantëve në vendet e tyre pritëse.

Për më tepër, shkalla e ndryshme e problemeve në fjalë, të cilat ndonjëherë mund të shkaktonin keqkuptim dhe moskuptim, kërkonte që Shteteve t’u lihej hapësirë për të vlerësuar nevojën për ndërhyrje në lirinë e shprehjes së një personi. Por, në këtë rast, komentet e kërkuarit padyshim e kishin paraqitur komunitetin mysliman në tërësi në një dritë shqetësuese e cila kishte gjasa të ngjallte ndjenja mospranimi dhe armiqësie. Nga njëra anë, ai kishte vënë francezët kundër një komuniteti, besimet fetare të të cilit ishin përmendur shprehimisht dhe shtimi i shpejtë i të cilit ishte paraqitur si një kërcënim tashmë i heshtur ndaj dinjitetit dhe sigurisë së popullit francez. Kështu që arsyet e paraqitura nga gjykatat e brendshme për dënimin e kërkuarit kishin qenë me vend dhe të mjaftueshme. Edhe dënimi i dhënë nuk kish qenë disproporcional. Si rrjedhojë, Gjykata gjeti se ndërhyrja në të drejtën e kërkuarit për të gëzuar lirinë e shprehjes kishte qenë e nevojshme në një shoqëri demokratike.

Perinçek kundër Zvicrës, 15 tetor 2015 (Dhoma e Madhe)

Kjo çështje kishte të bënte me dënimin penal të kërkuarit, një politikan turk, për shprehjen publikisht të mendimeve të tij, në Zvicër, se deportimi në masë dhe masakrat e pësura nga armenët në Perandorinë Otomane në 1915 dhe në vitet e mëvonshme nuk kishte përbërë gjenocid. Gjykatat zvicerane mendonin në veçanti se motivet e tij dukeshin se ishin raciste dhe nacionaliste dhe se deklaratat e tij nuk kontribuonin në debatin historik. Kërkuari u ankua se dënimi dhe ndëshkimi i tij penal përbënin shkelje të së drejtës së tij për lirinë e shprehjes.

Gjykata mendonte se kishte pasur një shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës. Duke qenë e vetëdijshme për rëndësinë e madhe që i atribuohet nga komuniteti armen çështjes nëse internimet dhe masakrat masive ndaj tyre duheshin konsideruar si gjenocid, ajo gjeti se dinjiteti i viktimave dhe identiteti i armenëve të sotëm mbroheshin nga Neni 8 (e drejta për respektimin e jetës private) të Konventës. Si rrjedhojë, Gjykata duhet të vendoste një baraspeshë midis dy të drejtave të Konventës – e drejta e lirisë së shprehjes dhe e drejta për respektimin e jetës private – duke marrë parasysh rrethanat specifike të rastit dhe proporcionalitetit midis mjeteve të përdorura dhe qëllimit që kërkohej të arrihej. Në këtë rast, Gjykata erdhi në përfundim se nuk kishte qenë e nevojshme, në një shoqëri demokratike, që kërkuari t’i nënshtrohej një dënimi penal për të

mbrojtur të drejtat e komunitetit armen që rrezikoheshin në këtë rast, Në veçanti, Gjykata mori parasysh elementët e mposhtëm: deklaratat e kërkuarit lidheshin me një çështje me interes publik dhe nuk përbënin ndonjë thirrje për urrejtje apo intolerance; konteksti në të cilin ishin bërë nuk karakterizohej nga ndonjë tension i shtuar, apo nga nuanca të veçanta të theksuara historike në Zvicër; deklaratat nuk mund të konsideroheshin se preknin dinjitetin e anëtarëve të komunitetit armen në atë pikë që të kërkohej veprimi i të drejtës penale në Zvicër; Zvicra nuk kishte ndonjë detyrim sipas të drejtës ndërkombëtare të penalizonte deklaratat të tilla; gjykatat zvicerane dukej se e kishin censuruar kërkuarin thjesht sepse kishte shprehur një opinion që ndryshonte nga mendimi i konsoliduar në Zvicër; dhe se ndërhyrja në të drejtën e tij për lirinë e shprehjes kishte marrë formën e rëndë të një dënimi penal.

NXITJA E INTOLERANCËS FETARE

1.A. kundër Turqisë, (nr. 42571/98), 13 shtator 2005

Kërkuari, pronar dhe drejtues i një shoqërie botimesh, botoi 2.000 kopje të një libri i cili trajtonte çështje teologjike dhe filozofike me një stil romani. Prokurori i Stambollit e akuzoi kërkuarin se kishte fyer “Zotin, Fenë, Profetin dhe Librin e Shenjtë” me anë të këtij botimi. Gjykata e shkallës së parë e dënoi kërkuarin me dy vite burg dhe me një gjobë, por menjëherë dënimin me burg e zëvendësoi me një gjobë të vogël. Kërkuari e apeloj çështjen në Gjykatën e Kasacionit, e cila e la në fuqi vendimin. Kërkuari pretendoi se vendimi dhe dënimi kishin shkelur të drejtën e tij për lirinë e shprehjes.

Gjykata vendosi se nuk kishte pasur shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës. Ajo theksoi, në veçanti, se ata që zgjidhnin të ushtronin lirinë për të shfaqur fenë e tyre, pavarësisht nëse këtë e bënin si anëtarë të një shumice apo pakice fetare, nuk mund të pritej në mënyrë të arsyeshme që të përjashtoheshin nga të gjitha kritikantët. Ata duhet të toleronin dhe pranonin mohimin nga të tjerët të besimeve të tyre fetare dhe madje, edhe propagandimin nga të tjerët të doktrinave armiqësore me besimin e tyre. Megjithatë, rasti aktual kishte të bënte jo vetëm me komente shqetësuese apo tronditëse apo me një opinion “provokues”, por me një sulm fyes ndaj Profetit të Islamit. Megjithatë, pavarësisht nga fakti që në shoqërinë turke ka pasur një farë tolerance ndaj kritikave të doktrinës fetare, e lidhur ngushtë kjo me parimin e laicizmit, besimtarët me të drejtë mund të mendojnë se disa pjesë të caktuara të librit në fjalë përbënin një sulm të pajustificuar dhe ofendues ndaj tyre. Në këto rrethana, Gjykata shpalli se masa në fjalë kishte pasur për qëllim të ofronte mbrojtje ndaj sulmeve fyese për çështje që konsiderohen të shenjta për myslimanët dhe si pasojë, kishte përmbushur “nevojën urgjente shoqërore”. Ajo gjithashtu mori parasysh faktin se gjykatat turke nuk kishin vendosur ta sekuestrojnë librin në fjalë, dhe si rrjedhojë vendosi që gjoba e parëndësishme e vënë atij kishte qenë proporcionale me qëllimet e ndjekura nga masa në fjalë.

Erbakan kundër Turqisë, 6 korrik 2006

Kërkuesi, një politikan, ishte për më tepër edhe Kryeministri i Turqisë. Në kohën materiale, ai ishte kryetari i *Refah Partisi* (Partisë së Mirëqenies), e cila u shkri më 1998 për përfshirje në aktivitete që binin ndesh me parimet e laicizmit. Ai u ankua sidomos se dënimi i tij për komente të bëra gjatë një fjalimi publik, që ishin konsideruar si nxitja për urrejtje dhe intolerancë fetare, kishin shkelur të drejtën e tij për lirinë e shprehjes.

Gjykata vendosi se kishte pasur një shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës. Ajo gjeti se komente të tilla – duke supozuar se ishin bërë realisht – nga një politikan i mirënjohur në një tubim publik, tregonin më shumë vizionin e një shoqërie të ndërtuar ekskluzivisht në bazë të vlerave fetare dhe kështu dukeshin të vështira për t'i pajtuar me pluralizmin që karakterizon shoqëritë bashkëkohore, ku një gamë e gjerë grupesh të ndryshme përballëshin me njeri tjetrin. Duke vënë në dukje se lufta kundër të gjitha formave të intolerancës ishte një pjesë përbërëse e mbrojtjes së të drejtave të njeriut, Gjykata vendosi se ishte tejet e rëndësishme që në fjalimet e tyre, politikanët të shmangnin komente që kishin gjasa të ushqenin intolerancën. Megjithatë, duke pasur parasysh natyrën themelore të debatit të lirë politik në një shoqëri demokratike, Gjykata erdhi në përfundim se arsyet e dhëna për të përligjur procedimin e kërkuesit, nuk ishin të mjaftueshme për ta bindur atë se ndërhyrja në ushtrimin e së drejtës së tij për lirinë e shprehjes kishte qenë e nevojshme në një shoqëri demokratike.

OFENDIMI I ZYRTARËVE TË SHTETIT

Otegi Mondragon kundër Spanjës, 15 mars 2011

Kërkuesi, zëdhënësi i një grupi parlamentar separatist bask, përmendi në një konferencë për shtyp mbylljen e një të përditshmeje bask (për shkak të dyshimit për lidhje me ETA-n) dhe gjoja keqtrajtimin e personave të arrestuar gjatë operacionit të policisë. Në deklaratën e tij, ai përmendi Mbretin e Spanjës si "Komandantin suprem të forcave të armatosura spanjolle, me fjalë të tjera, si njeriun që drejtonte torturuesit, që mbron torturën dhe imponon regjimin e tij monarkist mbi popullin tonë përmes torturave dhe dhunës". Kërkuesi u dënua me burgim për veprën e ofendimit të rëndë të Mbretit. Ai pretendoi se i ishte shkelur e drejta e lirisë së shprehjes.

Gjykata shpalli se kishte pasur një shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes), duke konstatuar se dënimi dhe ndëshkimi me burg i kërkuesit kishte qenë dispropocional me qëllimin e ligjshëm të ndjekur, pra, mbrojtjen e reputacionit të Mbretit të Spanjës, sikundër garantohet nga Kushtetuta e Spanjës. Gjykata vuri në dukje se, ndonëse ishte e vërtetë se gjuha e përdorur nga kërkuesi mund të konsiderohej provokuese, ishte e domosdoshme të mbahej parasysh se, edhe nëse fjalët e përdorura në komentet e kërkuesit kishin qenë me natyrë armiqësore, nuk kishte pasur ndonjë nxitje për dhunë, dhe se nuk përbënin gjuhë urrejtjeje.

Gjithashtu, këto kishin qenë deklarata me gojë të bëra gjatë një konference për shtyp, që do të thoshte se kërkuesi nuk kishte pasur mundësi t'i riformulonte, rifrazonte apo t'i tërhiqte përpara se të bëheshin publike.

GJUHA E URREJTJES DHE INTERNETI

Delfi AS kundër Estonisë, 16 qershor 2015 (Dhoma e Madhe)

Ky ishte rasti i parë kur Gjykatës i ishte dashur të shqyrtonte një ankesë për përgjegjësi në lidhje me komentet e bëra nga përdoruesit në një portal lajmesh në Internet. Shoqëria kërkuese, e cila administron një portal lajmesh në bazë komerciale, u ankua se gjykatat e vendit e kishin bërë përgjegjëse për komentet fyese të postuara nga lexuesit poshtë njërit prej artikujve të saj *online* për një shoqëri trageti. Me kërkesën e avokatëve të pronarit të shoqërisë së tragetit, shoqëria kërkuese i hoqi komentet fyese rreth gjashtë javë pas publikimit të tyre.

Gjykata vendosi se nuk kishte pasur shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës. Së pari, ajo vuri në dukje realitetet e kundërta midis të mirave që ka Interneti, veçanërisht platforma e paprecedent që ai ofron për lirinë e shprehjes, dhe dëmeve të tij, pra, mundësia e përdorimit të gjuhës së urrejtjes dhe përhapjes së fjalëve që nxisin dhunë në gjithë botën brenda sekondash, dhe që ndonjëherë vazhdojnë të mbeten gjithmonë të disponueshme *online*. Gjithashtu, Gjykata konstatoi se natyra e paligjshme e komenteve në fjalë bazohej qartë në faktin se shumica e komenteve ishin, po t'i shihje nga sa thoshin, bars me nxitjen e urrejtjes apo të dhunës kundër pronarit të shoqërisë së trageteve. Si rrjedhojë, çështja kishte të bënte me detyrat dhe përgjegjësitë e portaleve të lajmeve në Internet, sipas Nenit 10 § 2 të Konventës, të cilët ofronin në bazë komerciale, një platformë për komente të bëra nga përdoruesit për përmbajtje të botuara më parë dhe disa përdorues – qoftë të identifikuar apo anonimë – përdornin gjuhë haptazi të paligjshme, e cila dhunonte të drejtat e personalitetit të tjerëve dhe përbënte gjuhë urrejtjeje dhe nxitje të dhunës kundër tyre. Në raste si ky i tanishmi, kur komentet e përdoruesve palë e tretë, janë në formën e gjuhës së urrejtjes dhe përbëjnë kërcënime të drejtpërdrejta ndaj integritetit fizik të personave, Gjykata tha se të drejtat dhe interesat e të tjerëve dhe të shoqërisë, në përgjithësi, mund t'u japin të drejtë Shteteve Kontraktuese të vendosnin detyrime ndaj portaleve të lajmeve në Internet, pa rënë ndesh me Nenin 10 të Konventës nëse ata nuk marrin masa për të hequr pa vonesë nga Interneti komente dukshëm të paligjshme, edhe pa u njoftuar nga viktima e pretenduar apo nga palë të treta. Bazuar në vlerësimin konkret të këtyre aspekteve dhe duke marrë parasysh, sidomos, natyrën ekstreme të komenteve në fjalë, faktin që ato janë postuar në përgjigje të një artikulli të botuar nga shoqëria e kërkuesit në portalin e tij të lajmeve, të administruar profesionalisht dhe të përdorur për qëllime fitimi, pamjaftueshmëria e masave të marra nga shoqëria e kërkuesit për t'i hequr pa vonesë komente të tilla pas botimit të tyre, përbën gjuhë urrejtjeje dhe fjalë që nxisin dhunën kështu që, për të siguruar një mundësi realiste që autorët e komenteve të tilla të mbahen

përgjegjës, si dhe për të bënë vënien e sanksione të moderuara, një gjobë (320 euro) ndaj shoqërisë së kërkuesit, Gjykata konstatoi se vlerësimi i gjykatave estoneze në lidhje me detyrimin e shoqërisë së kërkuesit ishte një kufizim i përligjur dhe proporcional i lirisë së shprehjes në portal.

Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete dhe Index.hu Zrt kundër Hungarisë, 2 shkurt 2016

Ky rast kishte të bënte me detyrimin e një organi vetë-rregullues të ofruesve të përmbajtjeve në Internet dhe një portali lajmesh në Internet për komentet vulgare dhe fyese të bëra *online* në uebsajtet e tyre pas botimit të një opinioni që kritikonte praktikën e gabuara të biznesit të dy shoqërive të pasurive të paluajtshme në uebsajtet e tyre. Kërkuesit u ankuan ndaj vendimeve të gjykatave hungareze kundër tyre, që i kishin detyruar ata në mënyrë efektive të moderonin përmbajtjen e komenteve të bëra nga lexuesit për uebsajtet e tyre, duke argumentuar se kjo gjë binte ndesh me thelbin e lirisë së shprehjes në Internet.

Gjykata vendosi se kishte pasur një shkelje të Nenit 10 (liria e shprehjes) të Konventës. Ajo theksoi në veçanti se, pavarësisht se portalet e lajmeve në Internet nuk janë botues të komenteve në kuptimin tradicional, në parim ata duhej të merrnin përsipër detyra dhe përgjegjësi. Megjithatë, Gjykata u shpreh se gjykatat hungareze, kur kishin vendosur për nocionin e detyrimit në rastin e kërkuesit, nuk e kishin bërë si duhet ushtrimin balancues midis të drejtave konkurruese të përfshira, pra, midis të drejtës së kërkuesit për lirinë e shprehjes dhe të drejtës së uebsajteve të pasurive të paluajtshme për respektimin e reputacionit të tyre. Veçanërisht autoritetet hungareze e kishin pranuar nga ana e jashtme, pa u thelluar, se komentet kishin qenë të paligjshme për shkak se dëmtonin reputacionin e uebsajteve të pasurive të paluajtshme. Duhet vënë në dukje se rasti i kërkuesit ndryshonte në disa aspekte nga çështja *Delfi AS kundër Estonisë* (shih më lart) ku Gjykata kishte vendosur se një portal lajmesh në Internet me qëllim fitimi, ishte përgjegjës për komentet fyese online të lexuesve të tij. Çështja e kërkuesit ishte në një masë të konsiderueshme e zhveshur nga elementët bazë të çështjes së *Delfi AS*, për sa i takon gjuhës së urrejtjes dhe nxitjes së dhunës. Ndonëse komentet ishin fyese dhe vulgare, në rastin konkret, ato nuk përbënin gjuhë qartësisht të paligjshme. Gjithashtu, ndërsa Indeksi është pronari i një organi të madh të medias, i cili duhet konsideruar se ka interesa ekonomike, *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete* është një shoqatë vetë-rregulluese jo fitimprurëse e ofruesve të shërbimeve në Internet, pa interesa të tilla të njohura.

Pihl kundër Suedisë, 7 shkurt 2017 (vendim për pranueshmëri)

Kërkuesi ishte objekt i një komenti shpifës *online*, i botuar në mënyrë anonime në një blog. Ai bëri një padi civile ndaj shoqatës së vogël jo fitimprurëse që administronte blogun, duke kërkuar që ajo të mbante përgjegjësi për komentet e palës së tretë. Padia u hodh poshtë nga gjykatat suedeze dhe Kancelari i

Drejtësisë. Kërkuesi u ankua në Gjykatë duke thënë se duke mos e bërë shoqatën përgjegjëse, autoritetet nuk kishin mbrojtur reputacionin e tij dhe kishin shkelur të drejtën e tij për respektimin e jetës private.

Gjykata e shpalli kërkesën të papranueshme për shkak se ishte qartësisht e pabazuar. Ajo vuri në dukje në veçanti se, në raste si këto duhet të vendoset një ekuilibër midis të drejtës së një individi për respektimin e jetës së tij private, dhe të drejtës së lirisë së shprehjes që gëzon individi apo një grup që administron një portal në Internet. Në dritën e rrethanave të çështjes, Gjykata konstatoi se autoritetet kombëtare kishin vendosur një ekuilibër të drejtë kur kishin refuzuar ta bënin shoqatën përgjegjëse për komentin anonim. Në veçanti, kjo ndodhi sepse: ndonëse komenti kishte qenë fyes, ai nuk përbënte gjuhë urrejtjeje apo nxitje të dhunës; ai ishte postuar në një blog të vogël të administruar nga një shoqatë jo-fitimprurëse; ai ishte hequr një ditë pasi kërkuesi ishte ankuar, dhe se në blog kishte mbetur për rreth nëntë ditë.